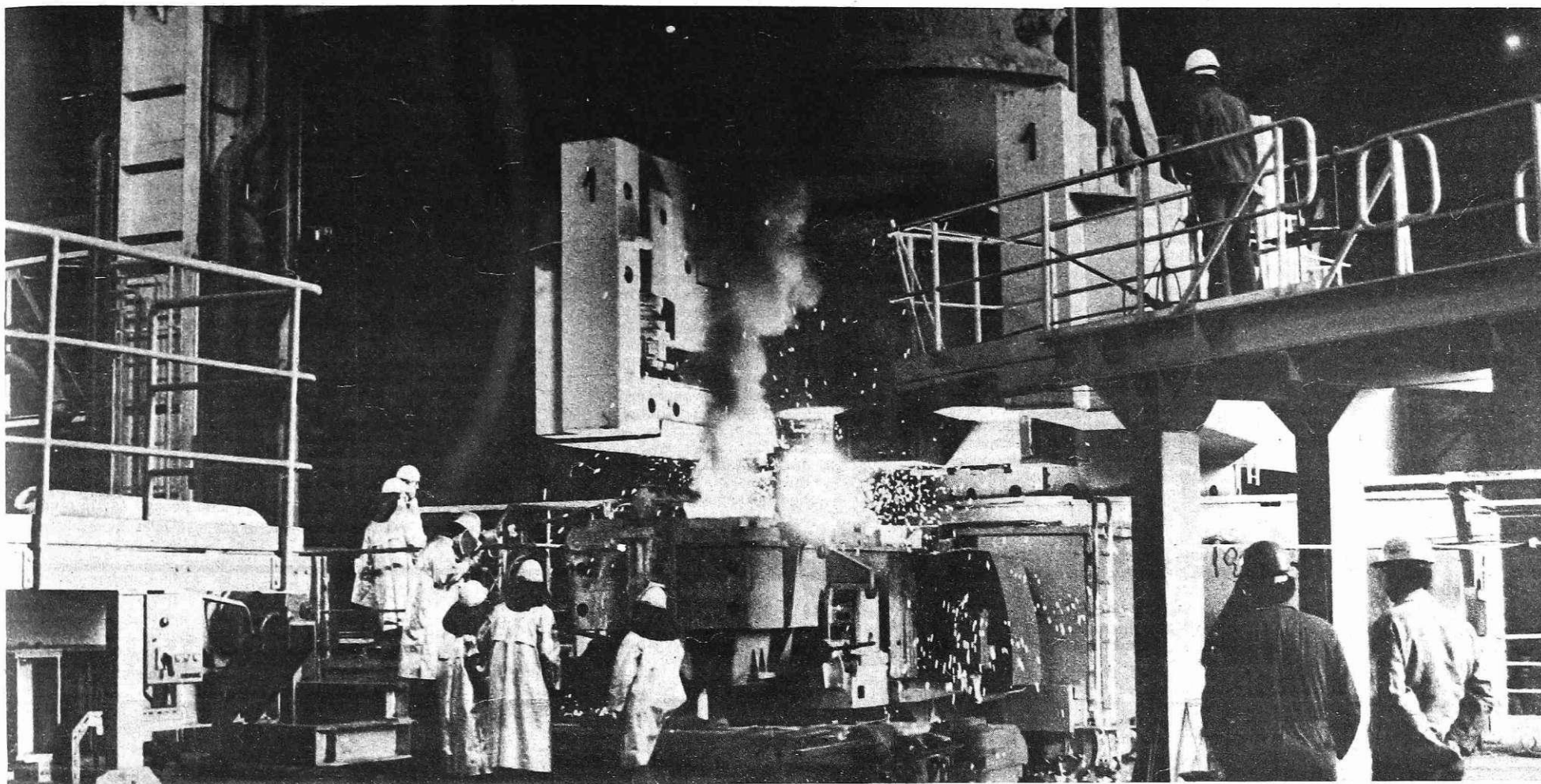

ŽELEZAR

Jesenice, 24. decembra 1987

Številka 51-52 • XXXVI

NAŠ KOVINAR, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik ŽELEZARJA začel izhajati 26. januarja 1937. ŽELEZAR izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25. letnici predsednik Trn oblikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Mile Crnović, tehnični urednik Dare Bradašja, lektorica — novinarka Cvetka Martinčič, novinarki Lilijana Kos in Tanja Kastelic, administracija — Mira Keserović in Dinka Čatak. Naslov: Uredništvo Železarja, SOZD SZ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 26-18, novinarji 26-19, 26-20, administracija 26-21. Stavek in tehnično oblikovanje TK Gorenjski tisk Kranj, tisk ZP Ljudska pravica Ljubljana.

KLJUB USPEHOM — TEŽAVE

Leto, ki se izteka, bo v analih razvoja Železarne Jesenice, pa tudi širše jugoslovanske družbe, ostalo zapisano kot leto, ko smo na nekaterih področjih ponovno dosegli vidne uspehe, pa vendarle ob koncu z velikimi napori iščemo izhode iz težavnega položaja.

Že ko smo načrtovali delo in rezultate za leto 1987, smo vedeli, da ne bo lahko. V Železarni smo se pripravili na odločilen tehnološki premik. To je bil preskok iz tehnološke devetnajstega stoletja v najsodobnejšo, ki že trka na vrata naslednjega tisočletja. To ne velja samo za jeklarski del proizvodnje, tudi v metalurški finalizaciji smo naredili premik, ki smo ga žal bolj obvladovali kot uporabniki naših izdelkov, kar je ob tehnoloških naporih zahtevalo veliko aktivnosti v komercialni in sploh na področju trženja.

Morda smo bili veliki optimisti, morda smo preveč zapuili v lastno znanje, tradicijo in delavolnost kolektiva. Sedaj ugotavljamo, da smo zelo uspešno obvladovali tehnološki premik, da pa nas je ob tem hudo pestila organizacijska in kot njena posledica tudi ekonomska plat poslovanja.

To pomanjkljivost, ki se je kazala v slabšem izkoristku lastnega jekla (tudi ne sočasno končano hladno testiranje celotne opreme v Jeklarni 2 je imelo močan negativen vpliv), v včasih neracionalni porabi surovin, energije in potrošnih materialov (zelo razdrobljena naročila po količini in rokovi zasedenosti) ter v dokaj nagli rasti stroškov kapitala, zalog, amortizacije in živega dela, bi prav gotovo lažje obvladovali, če ne bi prav v tem prelomnem obdobju prišlo do bistvenih, za nas katastrofalnih negativnih trendov.

Inflacija je kljub vsem dobrim napovedim in družbenim ukrepom tudi v iztekajočem se letu bolj spoštovala logiko statističnih napovedi, kot dobre namene pripravljalec resolucije o družbeno-ekonomskem razvoju Jugoslavije v letu 1987. Taki trendi imajo najbolj negativne posledice na tiste subjekte, ki veliko vlagajo v svoj razvoj, in če so, tako kot črna metalurgija, kapitalno intenzivni in zato nujno rabijo tudi kreditna sredstva, je učinek še hujši. V Železarni smo ob tem bili tudi prikrajšani v priznavanju dogovorjenih bonitet, saj niti projekta namenske proizvodnje niti nove jeklarne nismo uspeli finančno pokriti vsaj toliko ugodno, kot je bilo prvotno načrtovano. Razlika je kot težko kladivo udarjala po sredstvih in uspehu tako naložb kot celotnega poslovanja.

Ko se je temu priključil še do srede novembra izrazito negativen trend gibanja cen izdelkov črne metalurgije, je bilo jasno, da pod takimi pogoji ni mogoče poslovati pozitivno.

Prav gotovo smo pokazali polno zrelost, ko smo ob vsem tem in še ob obremenjujočem novem obračunskem sistemu uspeli zbrati moči za velik zagon po katastrofalnih poletnih mesecih. Res se je izguba od polletja dalje povečala, vendar bi bil položaj še mnogo mnogo slabši, če ne bi dosegli nekaterih uspehov in izvajanj sanacijskega programa.

Uspeli smo zavezati nevaren trend padanja izplenov in jih usmeriti v pozitivno smer. Zastavili smo si celo načrt za doseganje optimalnega nivoja izkoristka lastnega jekla.

Le tisti, ki ne pozna jeklarske proizvodnje, lahko pričakuje rezultate čez noč, brez strokovnega in metodičnega pristopa najodgovornejših delavcev. Nekaj nerazumevanja v vodstvenih in samoupravnih strukturah je učinkovalo kar pozitivno.

Tudi pri zmanjšanju stroškov smo marsikaj dosegli. Logično je, da so bili ti uspehi doseženi tudi s povečanjem odgovornosti predvsem vodstvenih delavcev, čeprav večkrat z načini, ki so odmaknjeni od dogovarjanja. Vendar, ko opovedo vsi drugi načini, je potreben tudi predpis ali ukaz z vrha, ki ne more biti vselej sprejet z aplavzom tistih, ki jih tak način neposredno prizadene.

Poostrena kontrola vseh vrst porabe za racionalnejše obnašanje je pokazala na nekatere pomanjkljivosti v Železarni. Pokazali so se vsi madeži na dobrem imenu. Ali so nas napori za doseganje tehnološko tehnične posodobitve toliko izčrpali, da smo popustili v budnosti pri spremljanju stroškov, ali pa so nas pretekla relativno lažja in uspešnejša leta uspavala? Kakorkoli že, analiza in kontrole so pokazale vrsto nepravilnosti: od malomarnega poslovanja, do poizkusov in tudi izvršenih kriminalnih dejanj. Prihaja do očitkov, da zavestno ne ukrepamo dovolj ostro, in do ugotovitev, da so nujni radikalni posegi. Tako kot zdravljenja težke bolezni ni mogoče uspešno speljati brez neprijetnih in včasih bolečih kirurških posegov, tako bomo tudi v Železarni po natančno določeni diagnozi morali ozdraviti načete dele in izločiti jedra, okoli katerih se zbirajo smrtonosni bacili. Zdravljenje je že začeto in mnogo bo k hitremu okrevanju pomagala volja po preživetju brez obupavanja.

Dogodki v širši družbi na področju nagrajevanja in gibanja življenjskega standarda so bili v letošnjem letu zelo pestri. Sami smo se trudili, da bi nagrajevanje v čim večji meri prilagajali rezultatom dela. Pri tem smo se pogosto morali ravnati bolj po količini in vrsti izdelkov ter pričakovani realizaciji, kot pa po čisti ekonomski logiki, ker bi nas tak način ob znanih zunanjih vplivih lahko pripeljal v položaj kakršen se v obliki prekinitev dela pojavlja vsepovsod okoli nas. Spomnimo se neprijetnih učinkov nagrajevanja po rezultatih dela v neuspešnem mesecu avgustu. Veliko zavesti smo pokazali s tem, da smo brez prekinitev, temveč z boljšim delom že v naslednjem mesecu bistveno popravili rezultate in tudi osebni dohodek. Če bi se vsi v gospodarstvu in negospodarstvu držali tovrstnih principov, ne bi prišlo do tolikšne eksplozije rasti osebnih dohodkov, ki jo je s seboj prineslo predvsem povečanje inflacije, in s končno posledico tudi do padca življenjskega standarda. Prihaja do nesprejemljivih razlik med posameznimi panogami in tudi delovnimi organizacijami znotraj le-teh. Posledica je veliko vrenje, ki s svojo nerazumnostjo posega v urejenost odnosov in povzroča še večja neskladja, tako da konca, vsaj takega kot si ga vsi želimo, skoraj nihče ne vidi več. Tudi v Železarni Jesenice smo ob vseh gibanjih stroškov in ukrepov v naši okolici morali ob koncu leta poseči po dodatnem izravnavanju naših osebnih dohodkov s povprečjem panoge in gospodarstva SRS.

Na področju prodaje naših izdelkov so vsi vplivi družbenih gibanj povzročali velike spremembe. Visoli stroški re-

valorizacij in obresti za obratna sredstva so marsikaterega porabnika naših izdelkov prisilili k racionalnemu obnašanju. Posledice smo čutili predvsem proizvajalci, saj smo se srečevali s posledicami zmanjševanja zalog v obliki drobljenja in tudi zmanjševanja naročil. Vlogo grosistične trgovine, ki je prva poklicana, da skrbi za stalno zadostno zalogo vseh vrst blaga, smo v veliki meri prevzemali na svoja pleča, če drugače ne, pa s podaljševanjem plačilnih rokov, pritiskom na konsignacijo blaga in podobno. Prenekateri kupci se je sicer trudili, a je ob koncu leta vendarle zmanjšal naročilo.

V veliki meri smo izpad nadoknadili z izvozom, ki pa žal tudi ni stimulativen. Še največja korist izvoza je poleg stalne rasti kvalitete predvsem v tem, da si na ta način zagotavljamo surovine in reprodukcijski material za redno proizvodnjo. Prav gotovo je dejstvo, da smo bili v posameznih mesecih celo devizno aktivni, to je, da smo več izvozili kot uvozili, nekaj posebnega v komercialni zgodovini Železarne.

Kaj ob vsem tem reči ob vstopu v NOVO LETO 1988? Najkrajše rečeno bi bilo: Korajžno naprej!

Nekateri kazalci kažejo boljše obete kot v letošnjem letu. Res je padlo povpraševanje po največ vrednih izdelkih, vendar imamo izdelan realen količinski program po posameznih mesecih, v skupni količini in vrednosti, ki je večja od dosežene v letu 1987. Ta program bo zahteval prilagajanje koledarja prostih dni in remontov ter koriščenja letnih dopustov.

V novo leto vstopamo z že utečeno tehnologijo na novih napravah, ki so v posameznih obdobjih v novembru in decembru dale zelo vzpodbudne, predvsem pa načrtovane rezultate.

Cenovna razmerja na vstopu in izstopu iz proizvodnega ciklusa sicer niso zelo ugodna, vendar nam ob izpolnitvi načrtovanih izplenov, izkoristku vseh novih naprav in na novo pridobljenega znanja omogočajo ustvarjanje akumulacije za pokrivanje tekočih potreb in izgube iz letošnjega leta.

Ukrepi, ki se že izvajajo, bodo utrdili zavest, da smo ob vseh dogodkih zadnjega leta vendarle zdrav in homogen kolektiv.

Če bomo uspeli tudi pri dviganju produktivnosti, z zmanjšanjem števila zaposlenih predvsem v vseh vzporednih dejavnostih, bodo dane tudi osnove za načrtovan realen porast osebnih dohodkov ter s tem tudi osebnega in družbenega standarda.

Da bi uspeli zavezati negativne trende v celotni družbi, ni v naših močeh, lahko pa s prizadevnim delom doprinesemo svoj delež k napredku, predvsem pa dokažemo, da smo boljši, kot nas večkrat ocenjujejo.

KO VSTOPAMO V NOVO LETO, SE ZAVZEMIMO ZA BOLJŠE DELO. ZA TO PA BOMO POTREBOVALI MOČI IN ZDRAVJA. TEGA IN OSEBNE SREČE ŽELIM CELOTNEMU KOLEKTIVU IN VSAKEMU POSEBEJ V LETU 1988!

Boris Bregant,
predsednik poslovnega odbora

Zaposlenost v letu 1988

Med vsemi elementi proizvodnega procesa so kadri bistveni element, saj vplivajo na vse ostale. Kadri morajo biti torej izhodišče pravega gospodarskega razvoja. Izgleda, da smo se začeli sedaj tega v Železarni bolj zavedati kot pred nedavnimi in da bo obdobje, ko ni bilo nikoli dovolj delavcev, nadomestila polna zaposlenost tistih, katerih delo je potrebno za načrtovalno proizvodnjo in razvoj, ostale pa bomo morali razporediti tja, kjer bodo potrebe.

Za realizacijo ekonomskega in tehnološkega prestrukturiranja moramo najprej učinkovito rešiti vprašanje produktivnega zaposlovanja, saj to ob skromnih naložbenih sredstvih in nizki stopnji akumulacije predstavlja temeljni in omejujoči dejavnik pri hitrejšem uveljavljanju omenjenih procesov.

Če se hočemo približati tej nalogi, to je določiti potrebno število zaposlenih za načrtovalno proizvodnjo, moramo problematiko nekoliko razširiti.

Po kazalcih, ki se uporabljajo za ugotavljanje zaposlenosti, to je izkoriščenosti delovnih potencialov lahko občinu Jesenice štejemo med bolj razvite občine, saj dosegamo skoraj polno zaposlenost aktivnega prebivalstva. Ti rezultati so odlični tudi v primerjavi z razvitim svetom. Brezposelnosti v preteklosti skoraj ni bilo, saj razen teže zaposlenih ni bilo kandidatov za zaposlitev. Prijavljene potrebe po delavcih so bile celo večje kot število iskalcev zaposlitve. Razlika se ni mogla pokriti z delavci, od drugod, kajti neurejena oziroma omejena infrastruktura, stanovanjska problematika in seveda produktivnost niso dovoljevali več povečanja števila zaposlenih.

Tako prikazana polna zaposlenost, o kateri govorimo na osnovi po-

datkov, pa ni tisto, kar bi želeli. V njej je veliko prikritih brezposelnosti, to je produktivno premalo zaposlenih delavcev, ki bi lahko naredili več, če bi bilo delo drugače organizirano in če bi bila seveda nakazana potreba po takem delu. Govorim torej o delu, ki glede na stroške dela premalo prispeva k proizvodnji in razvoju. Tako delo neracionalno pritiska na proizvodnjo in preko dovoljene meje zmanjšuje nujno akumulacijo, ki je potrebna za ustrezen tempo rasti skupnega proizvoda.

Govorim torej o delu, ki preveč obremenjuje tekoče človeško delo in družbeni kapital ter se šteje za prevelik strošek, ki mora priti v pravilno odvisnost z dinamiko rasti višine in gibanja dohodka.

Število zaposlenih je torej odvisno od ustvarjenega dohodka, tega pa nam omejuje trg. Proizvodnja, to je količina, kakovost in čas izdelave, ki jo bo trg potreboval, je taka, da je število zaposlenih v naši delovni organizaciji res preveliko. S takim številom zaposlenih, kot nas je sedaj, bi morali narediti mnogo več. Kar naenkrat smo v nasprotju s pred se nedavno prikazovanimi potrebami po delavcih in pred nalogo, kako število zaposlenih prilagoditi predvideni proizvodnji. Odkriti bo potrebno nepotrebno porabo, ki se pojavlja na

tak ali drugačen način in izboljšati učinke, da se bo poraba omejila na tisto potrebno, še sprejemljivo za zahtevane in dosežene proizvodne rezultate.

Za realizacijo naloge bo v skladu z določili veljavne zakonodaje in samoupravnih aktov ter strokovnih mnenj in spoznanj izdelana metodologija, na osnovi katere bomo čim manj boleče prišli do želenega rezultata. Glede na načrtovalno proizvodnjo v prihodnjem letu bi morali leto 1988 zaključiti s 5500 produktivno zaposlenimi delavci.

Zavedamo se, da sta definiranje neproduktivnega dela in potem tudi določitev delavcev za prerazporeditev, težki, vendar je za obstoj in nadaljnji razvoj Železarni to nujna naloga. Pri tem pa velja poudariti še naslednje: pri realizaciji načrtovanih nalog bo potrebno upoštevati tehnološke, ekonomske, družbeno-politične, psihološke, psihosocialne in še druge vidike. Ne omalovažujem nobenega od njih, saj se ne izključujejo, ampak celo dopolnjujejo.

Vse delo mora biti prežeto s humanistično komponento, s spoštovanjem človeka, tako vodilnega kot izvajalca dela. Za uspešno realizacijo nalog bo potrebna vzpostavitev medosebnih odnosov, v katerih je najpomembnejša celovitost, medsebojni odnosi in medsebojno prilagajanje, vendar usmerjeno in omejeno s tržnimi zakonitostmi, ki se morajo bolj uveljaviti.

Jože Kobentar,
direktor
kadrovskega sektorja

Komercialna dejavnost v letu 1988

Komercialna dejavnost je za prodajo naših izdelkov in pri preskrbi z uvoženimi in domačimi surovinami vedno bolj pomembna. Kaj se nam na tem področju obeta v letu 1988, nam je povedal direktor TOZD Komerciala Ernest Pušnik.

Osnovna elementa pri izdelavi planov komercialne dejavnosti sta proizvodne zmogljivosti in tržišče. Pri načrtovanju bi nujno morali poznati tudi splošne pogoje poslovanja, ki pa so navadno znani šele takrat, ko nek komercialni načrt že izvajamo. Še večje težave nastanejo, ko se med letom pogoji komercialne dejavnosti spremenijo.

Pri načrtovanju komercialne dejavnosti so tokrat najmanj dorečeni pogoji v zunanji trgovini. Prav tako je kljub znanim administrativnim ukrepom iz meseca novembra težko določati gibanja na področju cen.

V letu 1987 smo naredili veliko pomembnih sprememb v proizvodnji in tehnologiji: ukinili smo proizvodnjo belega surovega železa, postopoma zmanjšujemo proizvodnjo v Siemens-Martinovih pečeh in povečujemo proizvodnjo elektro jekla. Proizvodnjo jekla smo delno zmanjšali, asortiment naših izdelkov pa smo hkrati prilagajali potrebam tržišča. Tako smo zmanjšali količino in spremenili strukturo kupljenih surovin

in polizdelkov. Približno 600.000 ton rude, koka, apnenčevega kamna in drugih materialov bomo nadomestili z 200.000 tonami jeklenih odpadkov, belega surovega železa, legur in drugih materialov za potrebe elektro jeklarne. Za leto 1988 smo vire za nakup osnovnih materialov že uskladjali, največji delež pa bo vezan na domače tržišče in na metalurško menjavo za naše izvožene izdelke.

Tako na domači kot na tuji trg smo že ob pripravi na gradnjo novih proizvodnih zmogljivosti začeli prodajati vedno več zahtevnih izdelkov iz našega jekla. Stara elektro jeklarne je imela pri takem uvajanju novih izdelkov zelo pomembno nalogo, saj so naši kupci pet let sovlagali v naš razvoj in bomo sedaj skupaj z njimi koristili pridobitve novih zmogljivosti. Na takšnih osnovah smo se vedno bolj sposobni prilagajati potrebam tržišča, saj sta redna dobava in ustrežna kvaliteta naši osnovni izhodišči. S poslovnimi partnerji poskušamo doseči kar največje sodelovanje, kar zagotavlja prodor naših izdelkov tudi dolgoročno.

Spremembe asortimenta omogočajo tudi vrednostno večjo in zanesljivejšo prodajo na svetovnem trgu. Za naše specifične kvalitete dinamov, nerjavne pločevine ter finozrnatih in mikrolegiranih jekel je možnost antidumpinga manjša kot pri masovnih trgovskih kvalitetah. Z novimi kvalitetami in izdelki smo uspešno prodali na zahtevna tuja tržišča, ker je izvoz nujen iz več razlogov: sledimo tehnološkemu razvoju in zahtevam na svetovnem trgu in jih potem s pridom uporabimo na domačem tržišču, izvoz je potreben tudi zaradi pokrivanja uvoznih potreb in zaradi večje izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti.

Leto 1988 prinaša nove obveznosti in nove možnosti. Če se bomo prilagajali potrebam trga in izkoristili dane možnosti, ki smo jih pridobili z

razvojem naše tehnologije, potem bomo postopoma izboljšali neugoden položaj naše železarni, v katerem smo se znašli tudi zaradi neustreznih cenovne in splošne ekonomske politike v letošnjem letu. Delovne ekonomske in tržnih zakonitosti lahko pomembno vpliva na izboljšanje položaja organizacij združene dela, zato tudi železarji pričakujemo, da bomo imeli na nabavnem in na prodajnem trgu enakopraven položaj z drugimi delovnimi organizacijami.

Potrošnikom našega jekla je treba omogočiti normalno proizvodnjo in prodajo s stabilnejšimi pogoji poslovanja na domačem in na tujem trgu. Konkurenca tujih izdelovalcev jekla je tržno upravičena, vendar ne more biti nenadzorovana, ker bi to dolgoročno škodilo ne le proizvajalcem, ampak tudi potrošnikom jekla. Na svetovnem trgu se potrebe po jeklu izredno spreminjajo, zato težje zagotovimo redno preskrbo. Razvitejši države se znajo pred nelojalno konkurenco ustrezno zavarovati, zato bi se morali pred njo ustrezno zaščititi tudi pri nas.

Pri prodaji jekla imajo pomembno vlogo tudi grosistične trgovske organizacije, ki zbirajo potrebe manjših potrošnikov in nam omogočajo večjo proizvodnjo. Visoka cena denarja in neustrezne marže pa ta prostor trženja vedno bolj ožijo, zato bi se morala ekonomska politika tudi na tem področju bolj spremeniti, sicer bo še tako poudarjena usmeritev v manjše in elastične proizvodne enote ostala le na papirju.

V zadnjih tednih letošnjega leta so komercialne aktivnosti na področju nabave in prodaje zelo intenzivne, zato začrtane cilje globalno uresničujemo. Tržna komponenta in tekoče usklajevanje potreb trga in tehnoloških možnosti proizvodnje bo vedno bolj potrebno. Pričakujemo tudi stabilnejšo ekonomsko politiko, da nam ne bo treba spreminjati naših osnovnih usmeritev glede nabave in prodaje na domačem in tujem trgu.

Lilijana Kos

Obvestilo

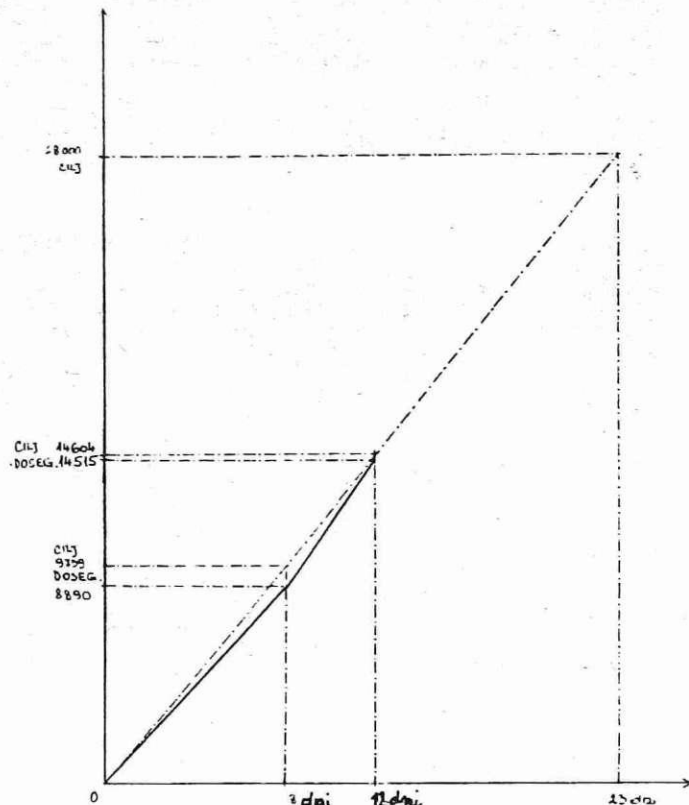
Zaradi prevelike onesnaženosti zraka v šaleški dolini je termoelektrarna v Šoštanju zmanjšala proizvodnjo električne energije. V vseh slovenskih železarnah, v Rušah in Kidričevem so zato obstale peči.

V Železarni Jesenice smo v četrtek, 17. decembra, od 17. do 20. ure in v petek, 18. decembra, od 6. do 14. ure občasno ustavili elektro peči Jeklarne 1 in Jeklarne 2.

V prihodnje bomo morali računati s takimi redukcijami tudi takrat, ko ni okvar proizvodnih agregatov in je dovolj goriva in vode.

Obrat Elektroenergija

doseganje skupnega cilja poslovanja

V dvanajstih dneh meseca decembra smo dosegli 14.515 mio din realizacije ali 99,4 % cilja.

Na osnovi sklepov delavskega sveta delovne organizacije Železarni Jesenice ter v skladu z 92. in 93. členom statuta delovne organizacije Železarna Jesenice in 14. in 15. člena pravilnika o delovnih razmerjih objavljamo

JAVNI RAZPIS

1. DIREKTOR FINAČNO - RAČUNOVODSKEGA SEKTORJA
2. DIREKTOR SEKTORJA ZA TEHNIČNO KONTROLO
3. DIREKTOR SEKTORJA ZA RAZVOJ IN RAZISKAVE
4. DIREKTOR SEKTORJA INŽENIRING
5. DIREKTOR SPLOŠNEGA SEKTORJA

Kandidati za direktorje navedenih sektorjev morajo poleg splošnih, z zakonom opredeljenih pogojev, za navedena dela in naloge izpolnjevati še naslednje pogoje, in sicer pod:

- 1.) da imajo visokošolsko izobrazbo ekonomske usmeritve in pet let delovnih izkušenj;
- 2.) da imajo visokošolsko izobrazbo tehnične usmeritve in pet let delovnih izkušenj;
- 3.) da imajo visokošolsko izobrazbo metalurške ali tehnične usmeritve in pet let delovnih izkušenj;
- 4.) da imajo visokošolsko izobrazbo tehnične ali ekonomske usmeritve, pet let delovnih izkušenj in zunanjetrgovinsko registracijo;
- 5.) da imajo visokošolsko izobrazbo pravne usmeritve, pet let delovnih izkušenj in zunanjetrgovinsko registracijo.

Mandatna doba traja štiri leta. Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v zaprti ovojnici z oznako »za razpisno komisijo (sledi navedba ustreznega sektorja)« v osmih dneh po objavi tega razpisa na naslov: Kadrovskega sektorja Železarni Jesenice, C. železarjev 8, 64270 Jesenice.

Na osnovi 50. člena statuta delovne organizacije in 20. člena poslovnika za delo samoupravnih organov in delegacij

sklicujem

tretjo sejo delavskega sveta Železarni, ki bo v sredo, 30. decembra, ob 13. uri v dvorani samoupraviteljev.

Dnevni red:

1. Pregled izvajanja sklepov prejšnje seje (poročevalec: Boris Bregant, predsednik poslovnega odbora)
2. Poročilo o poteku poizkusne proizvodnje v Jeklarne 2 (poročevalec: Janez Biček, direktor TOZD Talilnice)
3. Poročilo volilne komisije o izidu volitev zunanjih članov, predsednika in podpredsednikov skupne disciplinske komisije Železarni (poročevalec: Janez Kramar, predsednik volilne komisije)
4. Imenovanje razpisne komisije za izvedbo razpisnega postopka za imenovanje podpredsednika poslovnega odbora za področje financ (poročevalec: Jože Kobentar, direktor kadrovskega sektorja)
5. Imenovanje (poročevalec: Edo Kavčič, predsednik KOOS Železarni)
6. Delegatska vprašanja in pobude — sprememba SaS in pravilnika o urejanju stanovanjskih zadev v delovni organizaciji

Slavnostni del seje:

7. Podelitev nagrad
8. Sklepni govor predsednika poslovnega odbora Železarni. Predsednik delavskega sveta: Janez Kunstelj

Bomo v decembru uspešni?

Po podatkih statistične službe smo do 21. decembra izdelali 63.988 ton skupne proizvodnje, kar je 3,5 odstotka nad operativnim programom. Plan izpolnjujejo vsi obrati razen Jeklarne (98,8 %).

V Jeklarne 1 so vili 15.087 ton jekla. Družbeni plan in enak operativni program dosega 97,8 odstotka. V elektro jeklarne so z 10.757 tonami vlitga jekla dosegli načrtovalno količino 96,5 odstotka, SM jeklarne pa program presega za 1,6 odstotka — vili so 4.330 ton jekla.

V Jeklarne 2 so v enainvajsetih dneh izdelali 120 sarž, kar je 9.548 ton. Plan presega za 0,7 odstotka.

V štirinajstih odpremnih dneh smo prodali 17.569 ton končnih izdelkov in storitev, kar je 101,2 odstotka operativnega programa. Plan prodaje izpolnjujejo: Valjarna blumming — štekel (101,6 %), HV Bela (102,5 %), HV Jesenice (126,2 %), Profilarne (112,1 %), Valjarna žice in profilov (108,6 %), Žičarna (112,1 %) in Jeklovlek (114,3 %).

Prejemniki najvišjih priznanj SOZD Slovenske železarn

Po sklepu 10. seje konference sindikata SOZD Slovenske železarn je predsednik te konference Edo Kavčič 20. novembra na seji delavskega sveta SOZD Slovenske železarn v domu železarjev na Teharjih v Štoreh podelil najvišja priznanja nekaterim prizadevnim delavcem SOZD Slovenske železarn.

Pravilnik za podeljevanje priznanj in odlikovanj predvideva, da se ta priznanja podeljujejo na srečanjih slovenskih železarn. Ker smo se letos temu srečanju odpovedali zaradi izrednih težav v Železnah, smo ta priznanja podelili na slovesni seji delavskega sveta SOZD SŽ.

Medalja Slovenskih železarn

Medalja Slovenskih železarn se v letu 1987 podeljuje dr. Francu VODOPIVCU za njegovo dolgoletno znanstveno-raziskovalno delo in njegov prispevek k napredku in ugledu Slovenskih železarn doma in v tujini.

Dr. Franc Vodopivec je zaposlen na Metalurškem inštitutu od leta 1956 dalje. Svoje delo je začel kot asistent v mehanskem laboratoriju in metalografiji. Z uspešnim delom in prizadevanjem je pripomogel, da je metalografski oddelek, ki ga je vodil od leta 1962, prerastel v oddelek za področje fizikalne metalurgije, ki je poleg metalografije zajel še vrsto drugih oblik obdelav kovin. Glavna usmeritev raziskovalnega dela so bile raziskave, povezane z vročo predelavo jekla. Svoje izsledke je objavjal v številnih publikacijah doma in v tujini.

Veskozi je aktivno deloval tudi na družbenopolitičnem in samoupravnem področju na Metalurškem inštitutu, v SOZD Slovenske železarn in Interni banki SŽ. Deloval je tudi v številnih strokovnih telesih v SOZD Slovenske železarn, Raziskovalni skupnosti Slovenije in drugih strokovnih institucijah.

Pomembna je tudi njegova vloga pri vzgoji mladih kadrov, saj je tudi habilitirani izredni profesor meta-

lurškega odseka montanistike v Ljubljani.

S svojim delom je dr. Franc Vodopivec bistveno prispeval k razvoju in ugledu Metalurškega inštituta in Slovenskih železarn kot celote.

Plakete Slovenskih železarn

Plakete Slovenskih železarn v letu 1987 so prejeli: Marjana KOZAMERNIK za dolgoletno strokovno in organizacijsko delo na finančnem, samoupravnem in družbenopolitičnem področju v Verigi Lesce in SOZD Slovenske železarn.

Marjana Kozamernikova se je zaposlila v Verigi Lesce leta 1969. Najprej je delala kot analitik, nato kot vodja ekonomsko-organizacijske službe in zadnjih šest let kot vodja finančnega sektorja. Svoje dolžnosti opravlja vestno in z vso odgovornostjo. Sodelovala je pri konstituiranju Interne banke SOZD Slovenske železarn in bila vrsto let član njenih organov upravljanja. Vključevala se je v razne oblike združevanja sredstev v SOZD SŽ, bila član namenskih komisij za presojo upravičenosti naložb, ki so se financirale iz združenih sredstev SOZD SŽ; sodelovala je v odboru za plan, strokovni skupini za računalništvo ter v odboru za razvoj.

Kot član finančnega odbora SŽ je sodelovala pri pripravi in uveljavljanju

nju finančne zakonodaje in kot član strokovnega kolegija za družbeno-ekonomsko in samoupravno področje prispevala svoj delež k poenotenju politike delitve OD. Pomembno pa je tudi njeno delo v organih Ljubljanske banke, Jugobanke, pa tudi v drugih organih na nivoju krajevne skupnosti in občine.

Ervin ZEME za strokovno in organizacijsko delo pri razvoju DO Žična Celja

Ervin Zeme je v Žični Celje zaposlen že več kot 20 let. Veskozi je opravljal zahtevna dela in naloge in si prizadeval za rast in razvoj delovne organizacije. V zadnjih letih se je aktivno vključil v pripravo in izvedbo programa krogičnih ležajev.

Z veliko vztrajnostjo in samoodpovedovanjem organizira in opravlja najzahtevnejše naloge in svoje znanje prenaša tudi na druge sodelavce, zlasti mlade kadre.

Pavel DIMITROV za vsestransko aktivno delo na strokovnem in družbenopolitičnem področju v Železari Jesenice in širši okolici

Pavel Dimitrov je zaposlen v Železarni Jesenice in je s svojim delom v samoupravnih organih, družbenopolitičnih organizacijah, društvi in drugih organizacijah, z delom na področju inovacijske dejavnosti ter pri organiziranju vsakoletnih pohodov železarjev SOZD SŽ prispeval pomemben delež pri uresničevanju delavskih interesov in uveljavljanju samoupravljanja.

Filip ROŽANC za strokovno delo pri razvijanju sistemov nagrajevanja po delu in družbenopolitično delo v SOZD Slovenske železarn, občini in republikli

Filip Rožanc se je zaposlil v Železarni Ravne leta 1950 in od leta 1971 dalje delal na področju osebnih dohodkov in nagrajevanja. Kljub veliki angažiranosti na tem področju v Železarni Ravne se je ukvarjal s tem tudi v SOZD Slovenske železarn in različnih komisijah in delovnih telesih sindikata ter v združenju črne in barvaste metalurgije Slovenije, saj je bil predsednik skupne komisije dejavnosti črne in barvaste metalurgije pri republiknem svetu zveze sindikatov Slovenije.

Sodeloval je pri oblikovanju prvih sporazumov dejavnosti in potem veskozi pri njihovem dograjevanju in usklajevanju.

S svojim delom v okviru organov na nivoju SOZD SŽ, zlasti še kolegija za družbenoekonomsko in samoupravno področje, je bistveno pripomogel k poenotenju politike OD in skupne porabe v SOZD SŽ.

Jože GERŠAK za strokovno delo in prizadevanja za dolgoročni razvoj Slovenskih železarn na proizvodnem in komercialnem področju

Jože Geršak se je v Železari Ravne zaposlil leta 1950 in s prekinitvijo petih let zaradi visokošolskega študija ves čas dela v Železari.

S svojim strokovnim znanjem je pomembno vplival na razvoj strojegradnje, predvsem na področju preoblikovalnih strojev; zavzemal se je za splošno dolgoročni razvoj mehanike predelave v smislu prehoda na višje kvalitete in večjega obsega finalizacije z več izvirnega lastnega znanja.

Aktivno je sodeloval tudi pri ustvarjanju pogojev in realiziranju izvoza in se zavzemal za sodobnejši marketinški pristop in intenzivnejšo prisotnost Železarn Ravne in SOZD SŽ na zunanjih tržiščih.

Jože Geršak je tudi član številnih strokovnih in drugih združenj in njihovih organov.

Vladimir MAGANJA za dolgoletno strokovno in organizacijsko delo pri razvoju in krepitvi Železarn Štore

Vladimir Maganja je v Železarni Štore zaposlen od leta 1950. 17 let je delal na področju raziskovalnega dela v livarstvu in odločilno vplival na kvaliteto rast livarske proizvodnje. S pričetkom proizvodnje traktorjev se je zavzeto angažiral tudi na tem področju in dosegel, da so traktorji dosegli zavidljiv kakovostni nivo. Po prenehanju proizvodnje traktorjev pa uspešno deluje na področju ustvarjanja baze podatkov kakovostnih parametrov Železarn Štore.

Predsednik komisije konference sindikatov SOZD SŽ za odlikovanja in priznanja
Anton Košir

Pavlu Dimitrovu plaketa SOZD Slovenske železarn

Našemu sodelavcu Pavlu Dimitrovu je delavski svet SOZD Slovenske železarn podelil plaketo za vsestransko aktivnost na strokovnem in družbenopolitičnem področju v Železarni in v širši družbeni skupnosti.

Njegov osnovni poklic je strugar, vendar po končani šoli ni dobil ustreznega dela, zato so ga razporedili v Hladno valjarno Jesenice. Po končanem vojaškem roku se je zaposlil v votličarni v Žičarni, kjer je delal osemnajst let. Ob delu je dokončal srednjo delovodsko šolo in postal delovodja vzorčne delavnice v Vratnih podbojih. Sedaj je strokovni sodelavec oddelka za zaščito industrijske lastnine v sektorju za ekonomiko, organizacijo in inženiring.

Obvestilo dopisnikom in bralcem Železarja!

Naslednja številka Železarja bo izšla po praznikih, 7. januarja. Dopisnike prosimo, da pravočasno oddajo svoje prispevke za prvo številko v letu 1988.

V večina prejemnikov Železarja po pošti dobiva časopis z nekajdnevno zamudo, ker nam ob četrtkih tiskarna glasilu pošlje zelo pozno. Zaradi te zamude ne uspemo odpisati vseh izvodov po pošti še isti dan.

V teh dneh se ponovno dogovarjamo s tiskarno, zato upamo, da bodo prejemniki glasilu dobivali bolj redno in pravočasno (ob petkih).

Uredništvo

Zimski oddih v ČSSR

Delavce Železarn obveščamo, da se lahko prijavijo za zimski oddih v Donovaly (ČSSR) pri organizatorju za oddihe, prevoze in izlete (tel. 32-11).

Lilijana Kos

Obvestila kolektivu

Razpored dežurnih Železarn

OD 28. DECEMBRA DO 10. JANUARJA

28. decembra, Janez BIČEK, TOZD Talilnice, Jesenice, Udarca 9, ☎ 83-193.
29. decembra, Franc BRELIH, TOZD Tehnične dejavnosti, Jesenice, Kurirska 3, ☎ 81-612.
30. decembra, Drago FINŽGAR, Valjarna žice in profilov, Begunje 128 b.
31. decembra, Franc GASSER, Profilarna, Žirovnica, Moste 22 b, ☎ 80-333.
1. januarja, Marin GABROVŠEK, poslovodni odbor, Bled, Ribenska 8 c, ☎ 78-157.
2. januarja, Vitomir GRIČAR, Valjarna debele pločevine, Jesenice, Titova 2, ☎ 81-279.
3. januarja, Jernej HOČEVAR, prodajni oddelek, Jesenice, Kežarjeva 38, ☎ 82-118.
4. januarja, Klemen HRIBAR, sektor tehnične kontrole, Jesenice, Udarca 5, ☎ 83-901.
5. januarja, Anton KELVIŠAR, Žičarna, Jesenice, C. na Golico 16, ☎ 82-475.
6. januarja, Tomaž KAVČIČ, Vratni podboji, Radovljica, Langusova 39.
7. januarja, Sašo KAVČIČ, HV Jesenice, Jesenice, Titova 85, ☎ 81-413.
8. januarja, Jože KOBENTAR, kadrovski sektor, Hrušica 19.
9. januarja, Janez KOMEL, marketing, Jesenice, Janševa 6, ☎ 81.03026.
10. januarja, Jože KRAMAR, Energetika, Mojstrana, Dovje 112, ☎ 89-129.

Dežurstvo traja vsak dan od 14. do 6. ure naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.

V času dežurstva je dežurni dolžan opraviti obhod po železarni, svoje pripombe vpisati v dežurno knjigo ter o tem ob predaji dežurstva poročati podpredsedniku poslovodnega odbora.

Dežurni za vzdrževanje v Železarni

Datum:	Dnevni:	Nočni:
Ponedeljek — 28. 12.	Pavel Žmitek	Jože Cej
Torek — 29. 12.	Borut Cegnar	Aleš Robič
Sreda — 30. 12.	Anton Kavčič	Alojz Slivnik
Četrtek — 31. 12.	Janez Faletič	Jože Zidar
Petek — 1. 1.	Alojz Varl	Marjan Trontelj
Sobota — 2. 1.	Jože Ravnik	Martin Brumat
Nedelja — 3. 1.	Primož Žvab	Janez Kovač
Ponedeljek — 4. 1.	Vlado Repe	Berti Krapež
Torek — 5. 1.	Damjan Gasar	Franc Novak
Sreda — 6. 1.	Bogomir Svetina	Pavel Zupan
Četrtek — 7. 1.	Ahmed Telalović	Franci Zupančič
Petek — 8. 1.	Alojz Lebar	Mirko Zupan
Sobota — 9. 1.	Klavdij Mlekuž	Milan Ravnik
Nedelja — 10. 1.	Karel Koblar	Igor Logar

Služba obratne ambulante

Od 28. do 31. decembra bodo delale naslednje obratne ambulante: DOPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Alenka Katnik in III. obratna ambulanta — dr. Alenka Kralj — Odar.

POPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

V četrtek, 31. decembra delajo obratne ambulante samo od 6. do 13. ure. V četrtek popoldne in med prazniki sprejema nujne primere dežurna ambulanta v Zdravstvenem domu Jesenice.

ZOBNE AMBULANTE:

DOPOLDNE: II. zobna ambulanta — dr. stomat. Alojz Smolej in III. zobna ambulanta — mag. dr. stomat. Bela Gazafi.

POPOLDNE: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.

V četrtek, 31. decembra, delajo zobne ambulante od 6. do 13. ure.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE ŽELEZARNE JESENICE

Od 4. do 9. januarja bodo delale naslednje obratne ambulante: DOPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

Dispanzer za borce od 6.30 do 7.30.

POPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Alenka Katnik in III. obratna ambulanta — dr. Alenka Kralj — Odar.

V soboto, 9. januarja, samo dopoldne: II. obratna ambulanta — dr. Alenka Katnik in III. obratna ambulanta — dr. Alenka Kralj — Odar.

ZOBNE AMBULANTE:

DOPOLDNE: I. zobna ambulanta v. dent. Viktor Stražišar in II. zobna ambulanta — dr. stomat. Alojz Smolej.

Za borce od 7. do 8. ure.

POPOLDNE: III. zobna ambulanta — mag. dr. stomat. Bela Gazafi.

V soboto, 9. januarja, samo dopoldne: III. zobna ambulanta — mag. dr. stomat. Bela Gazafi.

V kartoteki obratne ambulante sprejemamo knjižice dopoldan od 6. ure do 10.30, popoldan od 12. ure do 17.30.

Urgentna ambulanta sprejema nujne primere neprekinjeno od 6. do 20. ure.

Dežurni v Vatrostalni

26. in 27. decembra, Urša OBLAK, Dovje 78, ☎ doma 89-187, ☎ v službi 83-281.

Od 31. decembra do 3. januarja, Rifet JAŠAREVIČ, Jesenice, Kurirska 1a, ☎ doma 83-831, ☎ v službi 83-976.

Dežurni Vatrostalne je v soboto od 6. do 12. ure na delovnem mestu, v prostem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj pa je dežurni dosegljiv na domu.

Železarski globus

SOVJETSKA ZVEZA

Železarno Rdeči oktober v Volgogradu bodo modernizirali. Zgradili bodo nov obrat za proizvodnjo palčastega jekla specialnih kvalit. Z redno proizvodnjo bodo začeli predvidoma v letu 1989. Opremo bo dobavilo češkoslovaško podjetje Škoda export.

VELIKA BRITANIJA

Družba Brasway je zgradila nov obrat za proizvodnjo cevi. Na minuto lahko proizvede 200 m cevi manjših premerov. Investicijski stroški so znašali 1,4 mio. funtov sterlingov. Do leta 1990, ko naj bi obrat delal s polno zmogljivostjo naj bi letna proizvodnja znašala 40.000 ton cevi.

Predstavitev in razstava strokovne literature

Znano je, da velja za znanstveno raziskovalno delo le tisto intelektualno delo, ki prinaša novosti. Zato si brez temeljitosti študija znanstvene in strokovne literature ne moremo predstavljati razvoja v znanosti.

Razvoj znanosti in tehnologije je v zadnjem času eksploziven, kar se kaže tudi v povečanem obsegu publikacij, to je znanstvene literature. Danes izhaja 50.000 različnih znanstveno-tehničnih revij (časopisov) na leto; na strogo znanstvenem področju okoli 20.000. Letno izide 600.000 strokovnih knjig in se podeli 300.000 patentnih listin, kar je samo del od števila patentnih prijav.

Ta množica informacij je nepregledna in noben uporabnik je ne more sprejeti. Uporabnika zanima informacija v zelo ozkem strokovnem področju.

Kot hitro in pregledno informacijo smo uporabnikom v Železarni Jesenice pripravili razstavo strokovne literature.

Razstava je obsegala:

- knjižne novosti (1987) za strokovna področja: metalurgija, varjenje, strojništvo, elektrotehnika, elektronika, kemija, ekologija, slovarji. Knjige, ki niso bile razstavljene, so bile predstavljene v seznamu knjižnih novosti za posamezna področja.

- serijske publikacije: razstavljene so bili posamezni zvezki novih naslovov revij za leto 1987. Vse tuje strokovne revije in časopisi, ki jih prejemo v Železarni Jesenice, so bili predstavljeni v seznamih, ki so bili računalniško obdelani po kriterijih: ABC, države, strokovna področja.

- standardoteka: predstavljene so bile nove izdaje zbirk standardov za področji metalurgije in varjenja: mednarodne zbirke (ISO), nacionalne (DIN), specialne (SEP, SEW, AD) in novosti v JUS standardih, 1987.

- prospekti: knjižne, revijske novosti za vsa področja tehnike.

Uporabnikom smo predstavili novosti pri posredovanju informacij v strokovni knjižnici, in sicer:

- uporabo mikročitalca za branje literature, ki nam je dosegljiva na mikrofilmu oz. mikrofisu.

- iskanje oz. posredovanje informacij (sprotne, mesečne — SDI; retrospektivnih — RP) preko informacijskih centrov, ki so priključeni na mednarodne baze: METADEX (metalurgija), COMPENDEX (tehnika), INPADOC (patenti), ISMEC

(strojništvo), DIALOG, SAIDC-ST, SAIDC-EL, ITEO.

Razstavo so si ogledali številni uporabniki strokovne literature. Vse tiste, ki si razstave niso mogli ogledati, bomo o vseh novostih obvestili v naslednjih številkih glasila »Železar«.

Jana Jamar

Z razstave strokovne literature v strokovni knjižnici Železarni Jesenice

Odbori za gospodarstvo

TOZD Tehnične dejavnosti

Odbor za gospodarstvo v TOZD Tehnične dejavnosti je na šesti seji 27. novembra razpravljal o izvršitvi plana v mesecu oktobru in o operativnem planu za mesec december. Vodja TOZD je člane odbora seznanil z deli, ki so bila opravljena na žebeljskem stroju, parnem kotlu Bela, mlinu koksa št. 151, SM peči 03, napravi za izdelavo varilnega praška in na mešalcu TM 2. Pri vzdrževalnih delih je sodelovalo tudi 48 delavcev Hidromontaže, 30 delavcev Metalne, 12 delavcev IMP in 8 delavcev »Metalna servis«. Strošek za zahtevnejša načrtovana dela znaša 726.192.131 dinarjev.

Odbor je sprejel tudi sklep, naj se s prvim januarjem v plan remontov vključi tudi področje transporta. Obravnaval in sprejel je tudi operativni plan za mesec december, vendar iz »sklepov«, ki smo jih prejeli na CSI, ni niti približno jasno, kakšen je. Isto lahko zapišemo tudi za

sanacijski program, ki ga je odbor obravnaval na tej seji.

Odbor je potrdil tudi predlog za likvidacijo neuporabnih osnovnih sredstev iz obrata RTA ter osnovnih sredstev obrata Transport, ki so postala z ukinitvijo plavžev in SM jeklarne za svoj namen neuporabna (tudi sicer je njihova vrednost ocenjena z nič). Iz priloge je tudi vidno, da je bil predlagan prenos dveh osnovnih sredstev (železniški predor, spodnji ustroj tira) na novo strokovno mesto, iz sklepov pa žal ne izveemo, kakšna je bila glede tega odločitev odbora.

Aktivni ZSMS Strojnih delavnic je odbor podaril 200 cevi Ø 22 x 1500 mm in 30 kosov ploščatega železa 5 x 300 x 2300 mm. Mladinci bodo ta material uporabili za popravilo ograje okoli igrišča pri osnovni šoli Prežihov Voranc, v zameno pa bodo lahko uporabljali njihovo telovadnico.

CSI-BL

Najdaljša noč v Ptujskih toplicah

Preživite zadnje letošnje noč in nekaj dni novega leta v našem bungalovu v Ptujskih toplicah.

Na razpolago imamo dvoposteljno, troposteljno in štiriposteljno sobo.

Pension je 3.300 din na osebo, v toplicah pa doplačate za silvestersko večerjo 23.000 din.

Vse informacije dobite pri organizatorici za oddihe, prevoze in izlete ☎ 32-11.

Odločite se, ne bo vam žal! Oddelek za družbeni standard

Pregled sestankov SDS

TOZD OKROGLI PROGRAM

Iz OBRATA JEKLOVLEK smo prejeli zapisnike SDS vodstva obrata, hladna predelava 1 in 3, adjustaža 1 in 2 ter brusilnica 1 in 3. Kot zanimivost (?) kaže posebej omeniti, da v zapisniku SDS vodstvo obrata piše, da je »za predlagano začasno delitev ustvarjenega dohodka glasovalo, proti, vzdržalo«, brez omenbe kakršnihkoli števil. Sledi pa naslednje besedilo: »Sklep je bil sprejet z večino glasov.« Komentar očito ni potreben. Člani SDS hladna predelava 1 opozarjajo, da je potrebno nekaj ukreniti v zvezi s prahom, ki ga povzroča peskarski stroj »Fischer«. Zaščititi je treba tako delavce, ki ga vdihavajo, kot tudi stroje, na katere prah seda. SDS adjustaža 1 ima v zvezi z devetmesečnim poslovnim poročilom naslednje pripombe. Da rezultati pač niso samo pokazatelj dela temeljne organizacije temveč celotne delovne organizacije, da porast števila reklamacij pomeni tudi slabo delo v predhodni temeljni organizaciji in da je potrebno povsod zaostri delovno in tehnološko disciplino.

Iz OBRATA ŽIČARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstva obrata, žičarna I-1, I-2, I-3, II-1, II-2, II-3, patentirnica, pocinkovalnica, votličarna in adjustaža. SDS vodstvo obrata ugotavlja v zvezi z izvajanjem sklepov prejšnjih sestankov naslednje: »SDS ugotavlja, da se ukrepi za izboljšanje poslovanja ne izvajajo v celoti. Osnovni problem je nedoseganje načrtovanih količin proizvodnje. Ugotavljamo tudi, da iz Valjarne žice in profilov dobivamo več nepovezanih koncev in zavalnih kolobarjev in da delavci Valjarne žice in profilov na ta način izboljšujejo svoj izplen, naš pa pada. Zahtevamo poostrežene izhodne kontrole v Valjarni žice in profilov, oziroma odgovor, kaj bo storjenega za dvig kvalitete valjanja žice.« Pri obravnavanju kvalitetne problematike so ocenili, da bi bilo dobro o tej zadevi delavce ne le informirati, pač pa tudi čimveč napak pokazati z ustreznimi dokaznimi vzorci. SDS žičarna I-2 je imela pripombo na robato žico, ki jo dobijo iz Valjarne žice. Zgodi pa se celo to, da je žica sredi kolobarja prerezana. SDS žičarna I-3 protestira proti temu, da se jim pripisuje reklamacije, ki so »jeklarskega izvora«. SDS žičarna II-2 omenja, da so bili seznanjeni predvsem z reklamacijami zaradi slabega navitja VAC žice. In dodaja: »V zvezi s tem smo si vse tri SDS ogledale v varilskem laboratoriju ŽJ vse postopke varjenja in težave, ki nastajajo zaradi slabega navitja.« Glede združevanja sredstev v sklad skupnih rezerv obine Jesenice pa meni, da je takih skladov že dovolj. Moti jih tudi to, da so v primeru, ko je treba dobiti sredstva, ti skladi prazni, pa tudi sicer je gospodarstvo »že tako preveč obremenjeno z raznimi datjavami, prispevki, itd.« SDS žičarna II-3 meni, da je slabo navitje VAC žice med drugim tudi posledica iztrošenosti strojev in pomanjkanja rezervnih de-

lov. Na dnevni red je bilo uvrščeno tudi vprašanje nagrade za najboljšega delavca. SDS je v zvezi s tem sprejela naslednji sklep: »SDS predlaga odboru za gospodarstvo TOZD Okrogli program Basava za denarno nagrado 10.000 dinarjev. Obrazložitev: S svojim marljivim in vestnim delom je v poletnih mesecih ob veliki odsotnosti delavcev z nadurnim delom preprečil večji izpad proizvodnje na HVZ linijah.« SDS pocinkovalnica meni, da reklamacije, ki niso žičarskega izvora, ne bi smeli priznavati kot žičarske napake. SDS votličarna se v zvezi z govoricami o krajah in podobnem vprašuje, zakaj ni nikogar, ki bi o tem izdal uradno poročilo, oziroma jih zanikal. SDS adjustaža meni, da bi veliko reklamacij lahko preprečili z boljšo delovno disciplino.

Iz OBRATA ŽEBELJARNA smo prejeli zapisnike SDS žebeljarne 3, orodjarna in zavijalnica žebeljarne. Očitno spodbuja na del raznih govoric SDS zavijalnica žebeljarne postavila naslednje vprašanje: »SDS sprašuje, zakaj se v Železarni Jesenice nič ne ukrene glede neopravičenega odtujevanja družbenega premoženja, katerega je precej v zadnjem obdobju in zakaj se delavcem vse to prikriva?«

TOZD DRUŽBENI STANDARD

Iz TOZD DRUŽBENI STANDARD smo prejeli zapisnike SDS vodstva obrata, kantine, restavracija Železarni in samski domovi. SDS vodstvo obrata ob poslovnem poročilu za devet mesecev ugotavlja, da je največji problem njihove temeljne organizacije sedaj zelo velika odsotnost z dela, saj je več kot 6 % višja od poprečja odsotnosti v Železarni. Samokritična je bila tudi SDS kantina: »V tem težkem položaju, v katerem smo, bomo morali delati bolj vestno. Kritika na račun nečistoče v delnicah je delno upravičena in je tudi prav, da se posveti več pozornosti čistoči pladnjev, pribora, ogrevalnih vozičkov in čistoči same delilnice. Biti moramo samokritični in te napake odpraviti. Rokovanje s čistilnimi sredstvi in zaščitnimi sredstvi in sredstvi za osebno higieno mora biti racionalno. Zaščitna sredstva je treba čuvati, saj so ti stroški za našo TOZD veliki. Hrana, ki pride iz kuhinje v delilnice, se mora povsod deliti topla, krožniki morajo biti topli, saj imamo za to ogrevalne pulte, vozičke za ogrevanje krožnikov in podobno. Težek ekonomski položaj Železarni Jesenice in slabša kupna moč delavcev v Železarni bosta povzročila še večje težave, negodovanje in kritičnejši odnos do našega dela. Zato moramo biti strpni, z gosti prijazni, paziti na vse pomanjkljivosti in jih sproti reševati.« Tudi na sestanku SDS restavracija Železarni so bili delavci pozvani, da »naj smotrno uporabljajo drobni inventar, skrbijo za boljše postrežbo gostov in čimboljši izplen kuhinje«. Aktualni problemi, s katerimi se srečujejo člani te SDS, so še vedno naslednji: vprašanje ureditve pripravljalnice v prvem nadstropju, kajenje v kuhinji in »odtujevanje«. SDS samski domovi v zvezi z devetmesečnim poslovnim poročilom opozarja na vprašanje osebnih dohodkov: »Imeli smo pripombo na povprečni osebni dohodek za omenjeno obdobje, ki je za našo TOZD znašal

172.580 din, povprečni osebni dohodek za isto obdobje v Železarni Jesenice pa je bil 213.869 din, oziroma smo zaostajali za 24 odstotkov, kar je odločno preveč.«

TOZD KOMERCIALA

Iz TOZD KOMERCIALA smo prejeli zapisnike SDS domača prodaja in marketing, zunanja trgovina, centralno skladišče in špedicija. SDS domača prodaja in marketing ima v zvezi s poslovnim poročilom naslednje pripombe: da je v njem dan premajhen poudarek pogojem plasmaja naših izdelkov na tržišču, da naj bi v letnem poslovnem poročilu dali večji poudarek analizi notranjih dejavnikov, ki vplivajo na uspeh poslovanja ter, da so notranji ukrepi v septembru sicer res prispevali k izboljšanju rezultatov, da pa bo pozitivno poslovanje mogoče doseči šele ob novih prodajnih cenah. Tudi na tej SDS je bilo postavljeno vprašanje o resničnosti govoric o odtujevanju družbenega premoženja v Železarni. Članom je bilo pojasnjeno, da se te zadeve raziskuje in da bodo delavci o njih, če se krivdo dokaže, tudi obveščeni. SDS zahteva, da se v krajšem možnem času zagotovijo primerni prostori za prodajo NP, pa tudi, da se do konca novembra izdela primerljiva analiza osebnih dohodkov komercialnih služb v okviru SOZD SŽ, obenem pa tudi primerjava osebnih dohodkov v delovni skupnosti in TOZD Komerciala z osebnimi dohodki v proizvodnih in vzdrževalnih TOZD v Železarni Jesenice. Skupina daje tudi pobudo za racionalizacijo avtoparka. Utemeljitev: na ta način bi dosegli večjo izkoriščenost vozil, zagotovljen bi bil potreben nadzor nad njihovo uporabo, omogočeno pa bi bilo tudi boljše vzdrževanje. Razpravljali so tudi o reševanju problema premakljivega delovnega časa, opozorili pa tudi, da je treba delavcem, ki se v poznih nočnih urah vračajo s potovanj, zagotoviti počitek v skladu s samoupravnimi akti. SDS nabava — zunanja trgovina ne soglaša povsem z ugotovitvijo, da smo v septembru dosegli pozitiven rezultat. »Res smo v septembru boljše poslovali, pravijo, vendar, glede na zaostajanje cen, še vedno ne pozitivno.« Člani SDS špedicija pod razno vprašujejo, zakaj so v TOZD Komerciala nekaj nalog ustrezno prevrednotili, na oddelku špedicije pa še vedno čakajo na pisni odgovor komisije za vrednotenje del in nalog »po redni poti«. Dopis so na komisijo naslovili že 6. julija letos. Gre za dela in naloge referenta za transportne tarife (predlog za prekatégorizacijo z 10. na 12. kategorijo). SDS poudarja, da je to delo samostojno in vezano na kontrolo finančnih sredstev (reklamacije voznin, bremenitve za nastale stroške po pošiljateljih), obenem pa predstavlja končno in edino kontrolo. Zato menijo, da ta dela in naloge ne morejo biti izenačena z deli in nalogami »špediter«, in jih kontrolira samostojni špediter. SDS prosi za dokončno rešitev tega vprašanja.

(se nadaljuje)

Center za samoupravljanje in informiranje
Božidar Lakota

Dolgost življenja našega je kratka! Kaj znanec že zasula je lopata? Odpri noč in dan so groba vrata, al' dneva ne pove nobena prat'ka.

Otu Markunu v slovo

Smrt je sicer logično zadnje dejanje vsakega življenja, vendar se njene krutosti v celoti zavemo šele takrat, ko popolnoma nepričakovano ugasne življenje človeku, kakršen je bil Oto: na višku strokovnih moči, polnem življenjskega optimizma in načrtov za prihodnost.

Rojen nekaj let pred pričetkom druge svetovne vojne je preživel zgodnje otroštvo in mladost v najtežjih časih naše zgodovine in skupaj s starši okušal neusmiljenost takratnih razmer.

Po vojni se je izučil za strugarja in se leta 1951 zaposlil v strugarni mehaničnih delavnic. Kot dober in nadarjen strugar je hitro napredoval, opravljal dve leti naloge kontrolorja rezervnih delov, leta 1969 postal delovodja strugarne, pred dvema letoma pa delovodja težke obdelave na Javorniku.

Vseh 35 let je bil popolnoma predan delu v Železarni, v skoraj dvajsetih letih delovodskega staža pa je poleg vseh drugih obveznosti uspel biti mentor in vzornik tudi desetim kovinarjem, ki še sedaj delajo v strojnih delavnicah.

Nemogoče je ugotoviti, kolikokrat je s svojim hitrim, odločnim in strokovnim ukrepanjem preprečil daljše zastoje ključnih proizvodnih naprav, ko je takoj ali čez noč organiziral izdelavo ali popravilo rezervnih delov, nujnih za obratovanje. To dobro vedo tudi sodelavci izven strojnih delavnic.

Kljub preobremenjenosti na delovnem mestu in obveznostih do družine, ki jih je opravljal kot vzoren mož in oče, je našel čas tudi za delo v DPO, zlasti v sindikatu, v samoupravnih organih, pa tudi za organizacijo in udeležbo na športnih, kulturnih in družabnih srečanjih.

Zato ga bomo pogrešali prav povsod in kar verjeti ne moremo, da nam ne bo več pomagal s svojim znanjem in vedrino.

Pri vseh aktivnostih, pri katerih je doslej sodeloval, nas bo v prihodnje spremljal spomin nanj, dokler bodo v strojnih delavnicah delale generacije, ki so ga poznale.

Sodelavci

Železarski globus

BRAZILIJA

Državne železarske družbe bodo do leta 2000 zgradile pet novih železarn. S tem se bo letna proizvodnja surovega jekla povečala s sedanjih 27 na 50 mio. ton. Predvideni so investicijski stroški v višini 22,5 mio. dolarjev.

POLJSKA

V železarni Hutta Katowice instalirajo dve dvožilni napravi za kontinuirno vlivanje jekla. Njuna letna proizvodna zmogljivost bo 3 mio. ton. Napravi so izdelali v Zvezni republiki Nemčiji pri družbi Krupp.

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

Veselim se novoletnih prireditev

Društvo prijateljev mladine je v okviru praznovanja novoletnih praznikov že pripravilo različne prireditve. Učenci višje stopnje smo si ogledali komedijo Naši trije angeli v izvedbi Gledališča Tone Čufar, učenci nižje stopnje pa lutkovno igrice Princiska na zrnu graha in glasbeno pravljico Kozliček Meketajček. Zadnji delovni dan v letu bo nižjo stopnjo obiskal tudi dedek Mraz.

Za učence OŠ Prežihov Voranc bo najbolj veseli dan 30. december. V telovadnici bodo prireditve, nato pa se bo praznovanje nadaljevalo po posameznih razrednih skupnostih. Ob

tej priložnosti bo izšlo šolsko glasilo Samorastnik, v avli pa bo tudi okrašena jelka.

Osmi razredi bodo praznovali že v torek po pouku. Imeli bodo novoletni ples, kar je pravo razvedrilo ob novem letu.

Še nekaj misli naših prvošolcev o dedku Mrazu:

Kdo je dedek Mraz?

— To je en star stric. (Nina 1.e)

— Eden je oblečen vanj. (Nika 1.d)

— Ati in mami. (Špela 1.e)

— Dedek Mraz je človek in je zelo star. (Anela 1.d)

— Dedek Mraz je dober mož. (Boštjan 1.c).

Kaj pričakuješ od dedka Mraza?

— Rokavice, ker me zebe. (Grega 1.d).

— Polno igrač. (Damir 1.e)

— Tekaške smuči. (Nina 1.c)

— Avto na baterije. (Boštjan 1.c)

Mojca, Janina,

novinarski krožek

OŠ Prežihov Voranc

Sandra Vodopivec, dopis-

niški krožek, OŠ Tone

Čufar

Novoletno razmišljanje

Bliza se novo leto in doma že premišljujem o letu 87 kot o preteklosti. Zamislim se in v moji glavi se začno odvijati vsi dogodki preteklega leta.

Ne morem verjeti, da se je začelo zame najpomembnejše šolsko leto. Kmalu, res kmalu bom stala pred odločitvijo, kako bo moje življenje teklo dalje. Tisoč in ena misel mi hodi po glavi: Živeti naprej kot do sedaj varno v zavetju staršev, v preprostih igrah osnovnošolke kot v čarobnem svetu. A to so le sanje. Morala bom odrasti, ne moreš biti vedno majhen, brezskrben. Kmalu bo

prišla noč, ko bo ura odbila dvanaestkrat in stopili bomo v leto 1988. Nihče ne ve, kam ga bo peljala usoda tega novega, komaj rojenega leta. V tistem trenutku se vsem ljudem porodi na tisoče želja, hkrati z njimi pa tudi na tisoče vprašanj. Čeprav bo v tisti noči prijetno vzdušje, kot da sanjam, se bom morala naslednji dan zbuditi iz svojih prelepih sanj. Zame se bodo z novim leto začele druge skrbi.

Moj film misli se je odvrtel. Pomešan z dogodki prejšnjega in željami prihodnjega leta. Počasi bom pozabila na te dogodke, a želje me bodo spremljale skozi naslednje leto, vse do taktat, ko se bo prihodnje leto izteklo.

Zaželimo si srečno in uspešno novo leto! Fantje, dekleta, možje, žene, otroci, starčki, vsi, ki hodite mimo mene, razmišljate o svojih skrbih, rešujete težave, s katerimi se srečujete vsak posameznik, s katerimi se spopada naša družba, želim vam, da bi bili v naslednjem letu zdravi, srečni. Želim vam vere v življenje in upanja, predvsem pa delovnih moči, s katerimi bomo oblikovali našo skupno prihodnost.

Naš akvarij

»Hura, dobili smo nov akvarij!« je odmevalo po šoli. Vsi smo se pogovarjali le še o tem. Kakšen akvarij, se najbrž vprašate, saj enega že imate. Da enega že — tistega v učilnici — a si vsi želimo večjega in boljšega. Sledili so dnevi pričakovanja. Pri malici se je vsak dan trlo otrok okrog lesene omare, ki so jo postavili za akvarij. Učenci so medtem s tovarišico Tolarjevo trdo delali. Vsak dan smo opazili kaj novega — mah, pesek, rastline, kamenje — vse se je počasi gradilo in dajalo ustrezno sliko. Učenci so tovarišici pomagali pri delu in ji prinašali rastlinje. Živali so v glavnem kupili.

Nekega dne pa je bilo okrog akvarija zbrano neznansko veliko otrok. Vsi smo pohiteli in začeli spraševati, kaj je. Pokazali so nam na akvarij. V

njem so bile ribe, majhne ribice — rdeče, modre, rjave — vseh vrst. V akvariju so bili tudi polžki. Tisti dan so nas tovarišice komaj spravile v razrede.

Po dolgem času smo dobili tudi zelve. Največjo, Vando, so prinesli otroci. Tudi nad njimi smo bili zelo navdušeni, saj jih do sedaj še nismo imeli v akvariju. Imamo pet želv, vendar se »aktivno udeležujejo« le štiri, peta pa je tako lena, da se nikamor noče premakniti. No, upajmo, da se bo tudi ta lenoba začela ukvarjati s hojo, plavanjem in raznimi drugimi atletskimi panogami (v vodi).

Ponosni smo na ta akvarij ter hvaležni tovarišici in vsem, ki so ga pomagali opremiti.

Eva Krauthaker, 8. c
OŠ Kar. kurirjev NOB

Obiskali smo graničarje

Kadar kdo omenja Javorniki rovt, naprej pomislim: to je izletniški kraj. Do njega se pride po slabi uri hoda iz Koroške Bele. Tam živijo pridni železarji. Javorniški rovt je bil znan že med NOB. Marsikateremu partizanu je bil drugi dom. Manjkalo pa tudi ni sovražnikov, ki so pobijali naše ljudi. Danes pa je v Javorniškem rovtu prijetno.

Svoj dom imajo tam tudi čuvarki naših meja — graničarji. 22. decembra imajo svoj praznik — dan JLA. Na ta njihov praznik ne pozabimo tudi mi pionirji. Obiskali smo jih prav na karavli. Je lepa, saj so jo zgradili šele pred nekaj leti. Vojaki so nas pozdravili z nasmehom na ustih. Takoj so nas pogostili s toplim čajem, ki se nam je v tako hladnem jutru prilegel. Po prijetnem kramljanju so nam pokazali puške, ki jih spremljajo pri opravljanju dolžnosti. Seznanili so nas s svojim delom, ki je zelo naporno in odgovorno, saj opravljajo dolžnosti pod visokimi vršaci, po katerih teče meja z Avstrijo. Njihovi prijatelji so tudi dobro zdesirani psi. Pokazali so nam dva — Tomija in Mikija.

Mi pa smo jim pripravili kratek kulturni program. Tudi drugod ob prazniku JLA pripravijo proslave, razna športna tekmovanja in srečanja. Ob tej priložnosti zaslužnim sta-

rešinam podelijo nagrade in priznanja.

Čas je hitro minil. Graničarjem smo obljubili, da jih bomo še obiskali.

Petra Podobnik, 6. b OŠ
Karavanških kurirjev
NOB

PRIPRAVLJENOST

JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

(TITO)

V vojaške namene so vesoljske rakete, sonde, vesoljske ladje in vesoljske postaje. Posebna nova vrst vesoljskega plovila je antisatelit za uničevanje nasprotnikovih plovil.

Vesili sveta sta se zapletli v vesoljsko oboroževalno tekmo. Predsednik Reagan je o vesoljskih poletih zatrdil, da so usmerjeni v narodno varnost. V prihodnjih letih se bo število poletov na obeh straneh še povečevalo. Vesolje je tako postalo pomembna prvina strateške vojne ureditve, obenem pa prostor, s katerega bo mogoče streljati tudi s projektili psihološke vojne. Radijska postaja GLAS AMERIKE, namenjena propagandi v socialističnih deželah, bo v kratkem oddajala s pomočjo vesoljskega satelita. V te namene bodo uporabili komunikacijski satelit z jedrskim generatorjem.

Predsednik Reagan zahteva razvoj univerzalnega vesoljskega transportnega sistema. Vesolje postaja področje, v katerem vesili križata svoj tehnični potencial. Vesili poskušata nadvladati s svojo vesoljsko zmogljivostjo preostali svet.

Danes nam ne grozi samo jedrska katastrofa, temveč, če si to priznamo ali ne, tudi neposredna vesoljska vojna. Že izraz satelit — ubijalec spominja na Hitchcockove grozljivke.

Vojaški sateliti opazujejo in prisluškujejo nasprotnika že v najbolj zgodnji fazi njegovih namer in ukrepov. Uspešnega obveščevalnega dela si danes brez satelitov — prisluškovalcev ni mogoče zamisliti. Tako se je vesolje spremenilo v pomembno vohunsko območje, ki nam posreduje vse pomembne dogodke s kopnega in morja. Sodobna računalniška tehnika omogoča kar najostrejšo prenašanje slik.

Geslo — videti in biti viden

To še kako velja v miru in v vojni. Izvidništvo je bilo torej že od nekdaj pomembno in je še danes. Z razvojem elektronike so se povečale zahteve. Vohunstvo s sateliti odpira velesilama dodatne razsežnosti pri zbiranju vojaško pomembnih informacij. Opazuje oči z višine več kot 30 tisoč kilometrov s pomočjo infrardečih senzorjev označijo toplotno sevanje raketnih pogonskih naprav, določijo njihov položaj in pošljejo komandnemu središču v Coloradu podatke o hitrosti in smeri leteče rakete. Sistem je povezan z radarskimi postajami v Britaniji, na Grenlandiji in Aljaski.

Za nadzorovanje Sovjeti uporabljajo satelite RORSAT. Ti neprestano oddajajo pristojnemu vojaškemu poveljstvu, kje so ameriške ladje in podmornice. So izredno odporni, energijo dobivajo iz lastnega jedrskega reaktorja.

Zmaga mrtvega bataljona

Ko sem se zjutraj zbudila, je bila moja prva misel, da moram k dedku na obisk. Kot bi mignil, sem bila oblečena.

Roko sem dolgo držala na stikalu in zvonec je neutrudno zvonil, saj sem vedela, da dedek slabo sliši. Šele dolgi podrsavajoči koraki so me prisilili, da sem roko umaknila. Iskrice v dedkovih očeh so mi povedale, da se me je, kot vedno, razveselil. Seveda mi je najprej ponudil čaj in kekse, potem pa je začel pripovedovati novo zgodbo o svojih partizanskih letih.

»Veš, včasih je bilo hudo,« je začel kot ponavadi. »Posebej pa, ko smo morali pozimi leta 1943 na dolg pohod čez Savo. O, takrat smo hodili v hudem mrazu in na vsakem koraku smo se bali sovražnika. Ob prehodu čez Savo smo našli na orožnike. Kako smo takrat kleli, saj se je že naslednji dan zvedelo, da je prišlo do majhnega boja in morali smo se umakniti na Pokljuko. Tam smo si

našli primeren kraj za skrivališče in postavili stražo. Toda, kot veš, nesreča nikoli ne počiva. Eden naših nas je izdal Nemcem. Ti vrage so nas napadli s hrbita in prišlo je do peklenškega boja. O da, to je bil hud boj! Tovariši so padali kot muhe in borili smo se mož proti možu, a se nismo dali. Čeprav so nam ponujali rešitev s predajo, se mi, kot sedim tukaj in kadim pipo, nismo dali! Čeprav je bila večina mojih tovarišev mrtvih, smo v tem boju zmagali. Da, da, zmaga mrtvega bataljona.«

Dedek se je s svojimi mislimi preselil v preteklost, v čas druge svetovne vojne, jaz pa v sedanost. Res so bili to hudi časi, vendar pa, kaj bi dedek rekel, če bi sedaj prišlo do vojne? Da so to hudi časi? Ne, to bi bili najhujši časi, če pomislim na vse to orožje, da ne omenim atomske bombe! No, dedka s tem ne bom mučila. Naj ima spomin na svoja leta v III. Prešernovem bataljonu.

Damjana Zupan, 8.e
OŠ Tone Čufar

Slavko Tarman

Portreti slovenskih mojstrov fotografije

8

Direktor Poklicne industrijske šole

Ko ni več mogel v strmine, se je z vso vnemo in njemu lastno temeljitostjo lotil upodabljanja človeka pri delu — posebno znan in markanten je njegov PLAVŽAR.

Slavko Smolej se je rodil 24. aprila 1909 na Jesenicah. Dip. omiral je leta 1929 na tehniški srednji šoli v Ljubljani kot elektrotehnik. Od leta 1931 je bil zaposlen na Jesenicah.

Smolej, zaveden Slovenec in domoljub

Ob okupaciji Jugoslavije se je Smolej odločno opredelil kot zaveden Slovenec in protifašist. Zato je bil v začetku leta 1942 tudi aretiran in dalj časa zaprt v kaznilnici Begunje.

Ves čas — prav od leta 1941 — je s svojo kamero zapisoval in lovil, zdaj ne več planinskih, pač pa motive groze in nasilja okupatorja. Tako je kmalu po osvoboditvi, ki jo je z nepopisnim navdušenjem, pa že trajno bolan, pričakal, lahko izšla njegova fotomonografija GORENJSKA V MIRU, TRPLJENJU, BORBI IN SVOBODI. Neumorno se je trudil, da je bil urejen muzej nacističnih strahot v Begunjah. Levji delež ima Smolej tudi pri ureditvi železarskega tehničnega muzeja na Jesenicah.

Kot macesen na izpostavljenem robu je kljuboval nasilju

Nepričakovano in bolešno nas je presenčila vest, da Slavka ni več med nami. Gornik in lirčni poet mednarodne fotografije Slavko Smolej je 16. februarja 1961 za vedno zatisnil oči.

Tako je torej zopet odšel eden izmed tistih, ki so v času med obema vojnama postali markantni predstavniki naše planinske misli in umetniškega ustvarjanja — človek, ki je v svojih fotografijah posredoval lepote naših gora daleč naokrog; človek, ki je šolo gora, v katero je hodil z odprtim srcem in blago dušo, utrujen od bojev in viharjev, za vedno zapustil. Odšel je sredi dela in še mnogih neurešenih načrtov — skromno in tiho, kakršen je bil vse življenje tudi sam.

Slavko Smolej: Plavžar

Kaj je novega v sindikatu

Na zadnji seji izvršnega odbora KOOS Železarne je bilo ugotovljeno, da se poslovodni odbor strinja s pobudo sindikata, da je potrebno povečati gotovinski del mesečnega izplačila, in sicer na 50.000 din. Predlog bomo obravnavali v decembru, višina gotovine pa naj bi se v prihodnje določala glede na življenjske stroške. Izplačilo osebnega dohodka vsakih štirinajst dni pa sedaj še ni mogoče.

V zvezi s predlogom, da bi delavci delali en prosti dan in z delom dohodka pomagali pri nakupih počitniških kapacitet, je izvršni odbor konference sindikata prejel opozorilo poslovodnega odbora, da je to mogoče samo v primeru, če se odpovemo OD za ta dan, vendar ocenjuje, da v tem času odpovedovanje osebnemu dohodku ne pride v poštev. Aktivnosti v zvezi s širitvijo počitniških kapacitet bomo obravnavali v januarju 1988.

Konkretni predlog za nagrajevanje strokovnjakov bo pripravljen v začetku meseca decembra.

Člani izvršnega odbora so ugotavljali, da v nekaterih okoljih vodje samoupravnih delovnih skupin niso opravili svoje naloge v zvezi z obveščanjem glede izplačila OD, čeprav so bile informacije pravočasne. Boljšo in hitrejšo informiranost je potrebno zagotoviti tudi preko sindikalnih poverjenikov.

Zapisniki samoupravnih delovnih skupin kažejo, da precej samoupravnih delovnih skupin ni razpravljalo o pripravi na volitve zunanjih članov, predsednika in podpredsednikov skupne disciplinske komisije Železarne Jesenice ter na nadomestne volitve po TOZD in DSSS, zato je predsednik izvršnega odbora pozval k večji aktivnosti in doslednemu izvajanju nalog.

Ugotavljamo, da se vse OOS intenzivno pripravljajo na občne zbornice ali volilne konference, vendar vse še niso določile datuma.

Predsednik izvršnega odbora KOOS je članom predstavil predlog o prihodnji organizaciji sindikata. Osnutek predloga bo poslan skupaj z zapisnikom, sprejeli pa so tudi koncept zapisnika za občne zbornice.

Zaradi neprimerne ponudbe in težkega finančnega položaja ne moremo sovlagati za širitev počitniških kapacitet pri Stjepanu Bošnjaku v Novigradu. O tem je razpravljala tudi poslovodni odbor.

TOZD Družbeni standard ugotavlja, da kapacitete v samskih domovih niso zasedene in da je od štirih samskih domov Železarne najmanj zaseden dom na Koroški Beli. Člani izvršnega odbora so se odločili, da podprejo prvo predlagano varianto, in sicer da se poslovanje samskega doma na Koroški Beli ukine, celotni objekt pa prenese v stanovanjski fond Železarne. V okviru finančnih možnosti naj se objekt preuredi v stanovanjsko stavbo z eno, dvo ali trosobnimi družbenimi stanovanji za potrebe delavcev Železarne.

Izvršni odbor ocenjuje, da je bila letošnja rekreacija v počitniških domovih predvsem po zaslugi rektorja boljše organizirana in zato se jim prizna nadomestilo v višini 20.000 din na izmeno.

Predsednik je člane izvršnega odbora obvestil o izvedbi tekmovanja kovinarjev. Tekmovanje je bilo izvedeno kvalitetno. Pri tem so pomagali tudi člani Društva za varilno tehniko Jesenice izven Železarne. Člani so sprejeli sklep, da se Društvu za varilno tehniko Jesenice prizna 150.000 din za kritje stroškov organizacije pri izvedbi regijskega in republiškega tekmovanja kovinarjev.

V zvezi z novoletnimi prireditvami za otroke v občini Jesenice je izvršni odbor sprejel sklep, da se uporabijo za to namenjena sredstva v skladu skupne porabe. Priporočajo pa, naj svoj delež k praznovanju novega leta prispeva tudi ostalo združeno delo v občini.

ABC Pomurka je poslala ponudbo za koriščenje storitev v hotelu Medijske Toplice pri Izlakeh (zdravljenje po poškodbah, priprave športnikov, rekreacija, izleti in seminarji). Ponudbo je potrebno še preveriti in oceniti.

Predlog občinskega sveta ZSS Jesenice za seminarje predsednikov OOS v času od 23. novembra do 9. januarja smo obravnavali, vendar bodo v tem času v Železarni občni zbori, zato predlagamo, da se čas seminarjev predstavi v mesece januar, februar in marec 1988. Tako bi se seminarja lahko udeležili tudi novoizvoljeni člani IO OOS.

Udeleženci jesenske sindikalne šole ugotavljajo, da je seminar dobro pripravljen, vendar so nekateri predavatelji močno »nastrojeni«^{proti}

Železarni in o njej razpravljajo kot o »požeruhu«^{električne energije}, o viških delavcev oz. celo o tem, da bi bilo najbolje Železarno kar zapreti. Zaradi takega obravnavanja je predsednik izvršnega odbora KOOS Železarne uradno protestiral pri republiškem odboru kovinske in elektroindustrije Slovenije in zahteval s temi predavatelji razgovor na Jesenih.

Člani izvršnega odbora menijo, da v Železarni prepočasi reagiramo na razna pisanja o nas, kar nam povzroča težave pri našem poslovanju. Na javna vprašanja in različna pisanja v časopisu bi morali odgovoriti in neresnične govorice demantirati. Na tem področju pogrešamo odgovornega delavca Železarne, ki bi uradno vzdrževal stike z javnostjo.

V zapisniku sindikalna skupina CSI navaja, da se ni pripravljena pridružiti nobenemu sektorju, ampak želi biti samostojna osnovna organizacija sindikata. Člani izvršnega odbora so ugotovili, da načeloma ni nobenih ovir, čeprav obstajajo tudi variante, ki jih je predlagala sedanja osnovna organizacija sindikata KSI.

Na predlog sindikalne skupine CSI o ukinitvi profesionalnih mest predsednika osnovnih organizacij sindikata Železarne in sekretarja koordinacijskega sveta ZSMS Železarne (zamenjal naj bi ju strokovni sodelavec za področje družbenopolitičnih organizacij, ker bi s tem tudi zmanjšali zaposlenost v službah) so se člani izvršnega odbora najprej vprašali, če je predlagana ukinitve smotrna. Z ukinitvijo »profesionalcev«^{bi namreč prišlo do podvajanja dela in funkcij profesionalca in amaterjev}. Menili so, da je sedanji sistem boljši kot druge variante, seveda s pripombo, da lahko sindikat pridobi na kvaliteti in učinkovitosti z delom nas vseh, ne pa samo posameznika — funkcionarja.

Na osnovi vseh pripomb in predlogov izvršni odbor KOOS Železarne predlaga poslovodnemu odboru, da se sestanejo odgovorni delavci PO, CSI in sindikata in se pogovorijo o problemih in prihodnjem delu ter sodelovanju.

Člani izvršnega odbora so obravnavali tudi problematiko v zvezi z zahtevo Železarne, da samoupravne interesne skupnosti vrnejo denar.

Sindikati Železarne je prejel pismo dr. Franca Vodopivca, delavca Metalurškega inštituta v Ljubljani, ki je reagiral na pisanje v zvezi z našo železarno v Mladini. Pismo govori tudi o širši problematiki gospodarstva v Sloveniji. Vsebina pisma je ocenjena pozitivno, saj je objektivna in strokovna, predvsem pa neprizadeto posreduje dejstva. Tega pisma revija Mladina ni objavila. Pismo je bilo objavljeno v Železarni.

Programsko-volilna seja konference sindikata SOZD Slovenske železarne bo v februarju 1988, zato je potrebno začeti postopek evidentiranja in pripravo kandidatov za ta organ.

17. decembra 1987 je bil izreden sestanek izvršnega odbora KOOS Železarne, na katerem so bili člani seznanjeni z oceno in sedanji problemi glede osebnih dohodkov v Železarni Jesenice kot tudi v SOZD Slovenske železarne in ostalih delovnih organizacijah v Sloveniji.

Sklepi sestanka:

1. Člani izvršnega odbora smo informirani o sedanjih dogajanjih v naši Železarni in izven nje, zato se zavzemamo za hitrejšo reševanje vseh aktualnih vprašanj od proizvodnje do osebnih dohodkov.

2. V zvezi z uravnavanjem osebnih dohodkov z življenjskimi stroški in ravno osebnih dohodkov v gospodarstvu zahtevamo, da se izkoristijo maksimalne možnosti za delitev v naši Železarni.

3. Zahtevamo, da se o vseh pomembnih odločitvah pravočasno in dosledno posredujejo natančne informacije.

4. V tork, 22. decembra, se ob 12. uri skliče izredno konferenco osnovnih organizacij sindikata Železarne Jesenice na temo: Problematika osebnih dohodkov v Železarni.

5. Izpostaviti je treba odgovornost in zahtevati sankcije za napake oziroma napačne informacije o osebnih dohodkih. Strokovne službe do sklica izredne konference pripravijo odgovor — razlago, zakaj povišanje za 8 % ni bilo upoštevano pri izplačilu osebnih dohodkov in kakšna je perspektiva za naprej.

6. Vprašujemo, kako je z uveljavljanjem naših samoupravnih aktov s področja osebnega dohodka.

7. Pripravi naj se izračun naših

osebnih dohodkov za dejansko opravljene ure (184) in dejanski zaslužek za te ure (VP-60), ločeno od časovnih dodatkov in dodatkov za oteženo delo.

8. Predlagamo, da se analizirajo delovna mesta, na katerih je osebni dohodek premajhen za kritje življenjskih stroškov.

9. Vprašujemo se, kaj za Železarno pomeni SOZD Slovenske železarne; ali to pomeni določeno perspektivo in pomoč pri poslovanju in kakšni so naši odnosi s članicami SOZD (kritika Železarne Ravne).

18. decembra je bil tudi skupen sestanek delegacij za SIS in zbor združenega dela Železarne Jesenice, na katerem so obravnavali informacijo v zvezi z refundacijo prispevkov SIS. Na skupni sestanki so bili vabljeni predsedniki in namestniki vseh delegacij za SIS družbenih dejavnosti in materialne proizvodnje, člani delegacij za SIS za zdravstvo, zaposlovanje, materialne proizvodnje, predsedniki delegacij za ZZZ, predsedniki sindikata TOZD in DSSS, direktorji TOZD, vodja DSSS, člani PO.

Na skupnem sestanku so bili sprejeti naslednji sklepi:

1. Na skupnem sestanku delegacij za SIS in ZZZ so delegati obravnavali in se seznanili z informacijo strokovne službe in stališčem poslovodnega odbora Železarne Jesenice v zvezi z refundacijo prispevkov SIS ter pri tem ugotovili:

— možnost refundacije sredstev SIS je v skladu z novim obračunskim sistemom,

— samoupravne interesne skupnosti so doslej večino že vplačanih prispevkov za tretje četrtletje 1987 vrnila Železarni Jesenice,

— za četrto četrtletje plačuje Železarna tekoče vse prispevke SIS.

2. Poslovodni odbor naj pripravi razumljivo pisno informacijo o posledicah, ki bi nastale v zvezi z vračilom že refundiranih sredstev SIS.

3. Samoupravne interesne skupnosti naj pripravijo informacijo o konkretnih posledicah refundiranja sredstev SIS ter o ukrepih in predlogih za reševanje problemov, nastalih zaradi refundacije prispevkov SIS.

4. S tem naj se seznanijo ter o tem razpravljajo in odločajo delavci na svojih zbiorih prek samoupravnih delovnih skupin.

SINDIKAT ŽELEZARNE

V premislek...

V gradivu za volilno-programsko sejo občinske konference SZDL Jesenice je tudi nekaj podatkov iz periodičnih obračunov gospodarstva občine nekaj zadnjih let, ki sicer vsebinsko niso popolnoma primerljivi, primerljivi pa so podatki o bruto osebnih dohodkih v teh letih. Mimogrede, sredstva za bruto osebnih dohodke v gospodarstvu občine so bila v prvih devetih mesecih leta 1984, za 359 % večja kot v devetih mesecih leta 1985 ali za 106 % večja kot v devetih mesecih leta 1986.

Tudi to je podatek o ne učinkovitosti našega gospodarjenja.

Zaskrbljujoč pa je podatek, da se v letošnjem letu več razkorak med doseženim dohodkom in sredstvi za bruto osebnih dohodke, pa za akumulacijo in reprodukcijo.

V letošnjih devetih mesecih se je v primerjavi z enakim obdobjem lani dohodek gospodarstva občine Jesenice povečal za 52 %, sredstva za bruto osebnih dohodke za 106 %, akumulacija se je zmanjšala za 10 % in sredstva za reprodukcijo so se povečala za 46 %.

Ti podatki so seveda zaskrbljujoči tudi zato, ker se večanje razkoraka v gospodarstvu kaže tudi v negospodarstvu; po eni strani z manj sredstvi, po drugi pa smo zapisali, da imajo zaposleni v negospodarstvu pravico do enake rasti sredstev za bruto osebnih dohodke kot delavci v gospodarstvu občine. Dejanski podatki o gospodarstvu pa seveda vse to postavljajo na glavo, oziroma je potrebno uskladiti politiko delitve z ustvarjenim dohodkom, vsak v svojem okolju in v družbi kot celoti.

R.K.

Sindikati Železarne o osebnih dohodkih

Na izredni seji sindikata Železarne, ki je bila v torek, 22. decembra, so sindikalni delavci in predstavniki poslovodnega odbora ter ostalih družbenopolitičnih organizacij obravnavali vedno bolj perečo problematiko osebnih dohodkov. Izvršni odbor konference sindikata Železarne je oblikoval sklepe, ki jih objavljamo, več o izredni seji sindikata Železarne pa bomo poročali v naslednji številki.

1. Osebnih dohodke je potrebno povečati takoj in pri tem maksimalno izkoristiti vse možnosti, tako da bo višina povprečnega osebnega dohodka za december od 380 do 390 tisoč dinarjev.

2. Osebnih dohodke je potrebno tekoče uravnavati z rastjo življenjskih stroškov. Delno rešitev vidimo v enkratnem izplačilu iz sredstev inovacijskega dohodka v znesku 60.000 din na zaposlenega.

3. Osebnih dohodke je treba približati povprečju osebnih dohodkov v gospodarstvu Slovenije, saj sedaj dosegamo le 94 % slovenskega povprečja.

4. Začrtati je treba perspektivo rasti osebnih dohodkov za naslednje mesece.

5. Intenzivno je treba uresničevati samoupravni sporazum o delitvi osebnih dohodkov, izdelati rokovnik in ga predložiti delavskemu svetu Železarne.

6. Zagotoviti je treba kvalitetno informacijo o višini in drugih značilnostih osebnega dohodka takoj, ko bodo znani natančni podatki.

7. Odpraviti pomanjkljivosti, s katerimi se srečujemo pri sedanjem obračunu — povečanje osnove in novo oblikovanje gibljivega dela (20 %). Tehnično delo je v teku in januarja 1988 pričakujemo konkreten predlog.

8. Izoblikovati predlog kriterijev za večjo odvisnost temeljnih organizacij in obratov od njihovih poslovnih rezultatov.

9. Čimprej uveljaviti napredovanje na delovnem mestu in stimulativnejše nagrajevanje strokovnih delavcev.

10. Temeljito in celovito informirati delavce o predvidenih spremembah in uveljavljanju samoupravnega sporazuma o delitvi osebnih dohodkov.

Prenizki osebni dohodki v Valjarni žice in profilov

Samoupravna delovna skupina Pogačnik v obratu Valjarna žice in profilov je 17. decembra sklicala izredni sestanek zaradi prenizkih osebnih dohodkov v Valjarni žici in profilov. Sestanka so se udeležili tudi predstavniki dnin Česk in Peternel, predsednik KOOS Železarne Edo Kavčič, sekretar ZSMS Železarne Dragutin Gvozdič, direktor TOZD Okrogli program Franc Vičar, obratovodja Valjarne žice in profilov Drago Finžgar in predsednik osnovne organizacije sindikata Valjarne žice in profilov Anton Jamar.

Novembrski OD so bili v primerjavi z oktobrskimi nižji kljub preseganju plana proizvodnje in višjemu izplenu. Kljub informaciji, da se bodo povprečni OD v Železarni povečali na 340.000 din, so bili dejansko le 320.000 din, v Valjarni žici pa celo nižji, 310.800 din.

Delavci Valjarne menijo, da so v zadnjih mesecih redno dosegali plan, pa so kljub temu pod povprečjem Železarne, čeprav so ključni obrat v TOZD OKROGLI PROGRAM in uspešno zapolnjujejo potrebe finalnih obratov. V zadnjih letih se je zelo povečal dimenzijski asortiment. Valjajo vse višje kvalitete jekel in vse pogostejše je potrebno spreminjati programe in dimenzije valjanja zaradi vse bolj razdrobljenih naročil finalnih obratov. Delo je težko, v prahu in vročini, na prepihu, delovna sredstva in oprema so stara, iztrošena in slabo vzdrževana. Delo poteka neprekinjeno, izmene se menjajo na delovnih mestih, tako da morajo na koncu dneva delati v civilnih oblekah, ki jih s tem uničujejo.

Menijo, da osebni dohodki v obratu že vrsto let zaostajajo za osebnimi dohodki ostalih obratov in da je vodstvo doslej premalo naredilo za njihovo zvišanje in za izboljšanje delovnih pogojev.

Zato so zahtevali, da se osebni dohodki povečajo.

Obratovodja Drago Finžgar je navedel vzroke za nižje osebnih dohodke za november. Program proizvodnje je v oktobru zahteval, da vsak zaposleni opravi osem nadur, nekateri pa tudi 16 nadur, čemur sledi tudi nagrada po 4.000 din za opravljene osem nadur. Novembra pa so z 0,5 % nadur na najnižjem mestu v Železarni. Naslednji vzrok so nižji odstotki, ki izhajajo iz učinka (-1 %). Nižji je odstotek stimulacije za doseganje cilja poslovanja. Izpadel je namreč dodatek za strukturo prodaje, ki je odvisen od poslovanja treh finalistov, ki jih Valjarna oskrbuje. Ta stimulacija je bila nižja za 5 %. Premija za proizvodnjo, II. a kvaliteto in izplen je bila nižja kot v predhodnem mesecu za okrog 5.000 din.

Direktor TOZD Franc Vičar in Edo Kavčič, predsednik KOOS, sta pojasnila, da je položaj v Železarni težek, da se borimo z izgubo, ki naj bi ob koncu leta dosegla 12 milijard din. Pogoji gospodarjenja se spreminjajo, primanjkuje naročil, še vedno smo obremenjeni z naložbo v Jeklaro 2. Zaradi tega je težko obljubljati večje povišanje osebnih dohodkov in skorajšnje vlaganje v posodobitev Valjarne žice.

Da je Valjarna žica zaostala za ostalimi obrati, je treba iskati vzrok

v tem, da so pred leti določene vodstvene strukture razmišljale o ukinitvi proizvodnje okroglih profilov. Z reorganizacijo in ustanovitvijo TOZD Okrogli program so ta razmišljanja demantirana — okrogli profili ostanejo.

Sanacijski program Železarne predvideva, da bo izguba pokrita v prvi polovici prihodnjega leta in takrat naj bi se odprle možnosti za posodobitev Valjarne žice.

Podala sta tudi informacijo, da bodo ob doseženi realizaciji decembrski osebni dohodki okrog 20 % višji, poleg tega pa se bo še posebej razdelil inovacijski dohodek, kar še dodatno zneso okrog 60.000 din na zaposlenega.

Dejstvo je, da so delovni pogoji v Valjarni žici izjemno težki in premalo vrednoteni. Zato jih je potrebno takoj analizirati in upoštevati pri osebnih dohodkih.

Sindikati od poslovodnega odbora zahteva, da tekoče uravnava višino osebnih dohodkov glede na rezultate poslovanja in ostale pogoje gospodarjenja in da pravočasno in objektivno izdaja informacije o gibanju letih.

Sekretar mladinske organizacije je povedal, da je v teh dneh obiskal več obratov in da je povsod naletel na negotovanje zaradi osebnih dohodkov. Ni bil pa seznanjen s stanjem v Valjarni žici, ker mladina v tem obratu ni organizirana.

Na podlagi zahtev delavcev so bili sprejeti naslednji sklepi:

1. Takoj je potrebno povečati OD v Železarni

2. Gibljivi del osebnega dohodka mora biti v večji meri odvisen od rezultatov proizvodnje.

3. Takoj je potrebno aktivirati pobudo za uvedbo beneficiranega delovnega staža za težka delovna mesta.

4. Takoj je potrebno oceniti pogoje dela in uvesti dodatke za težka delovna mesta, kar naj bo upoštevano že v januarskem osebnem dohodku, z rezultati ocene pa je potrebno seznaniti delavce do 25. januarja.

Dopisujte

Komunisti Železarne o nepravilnostih

Z nepravilnostmi v Železarni so se člani ZK oziroma predsedstvo SAK ZK začelo ukvarjati v prvi polovici oktobra, ko je prejelo pobudo OOKZ Kadravski sektor za sklic problemske konference, na kateri bi spregovorili o nepravilnostih in govoricah v naši DO.

Na svoji seji je predsedstvo SAK ZK 22. oktobra pozitivno ocenilo pobudo, ker želijo na tem področju narediti več reda. Vendar je k reševanju tega problema treba pristopiti poglobljeno in argumentirano, kajti brez poglobljene analize, bi problemska konferenca lahko izvenela kot zbiranje različnih govoric (lahko tudi neutemeljenih), kar bi reševanju teh problemov bolj škodovalo kot koristilo. Na tej seji so bile rokavno in poimensko določene naloge od konkretizacije pripomb in vprašanj do izdelave poročil.

Poročilo o nepravilnosti v Železarni je bilo izdelano v določenem roku in je bilo na dnevnem redu zadnje razširjene seje predsedstva SAK ZK 11. decembra.

Po trezni in poglobljeni razpravi je predsedstvo ugotovilo naslednje:

- vprašanja in pripombe o nepravilnostih so imele osnovo,
- vključevanje predsedstva SAK naj ne vodi k »spolitizaciji«, temveč k reševanju problemov, da bi ohranili dobro ime in pomembnost delovne organizacije.

Predsedstvo SAK ZK je ugotovilo, da se v Železarni srečujemo s tremi vrstami vprašanj:

1. kršitve, ki imajo značilnosti gošpodarskega kriminala,
 2. primeri, ko gre za malomarnost, ki izhaja iz nespoštovanja delovne in tehnološke discipline,
 3. čiste izmišljotine, ki nimajo nobene osnove.
- Predsedstvo je tudi ugotovilo, da imamo mnogo nerešenih problemov na naslednjih področjih:
- organiziranost DO,
 - nespoštovanje delovne in tehnološke discipline,
 - planiranje in izvajanje dogovorjenih planov,
 - nagajevanje,
 - nespoštovanje sklepov in ukrepov,
 - medsebojno zaupanje,
 - sklepanje in izvajanje pogodbenih del,
 - samoupravno dogovarjanje.

Na osnovi ugotovitev je predsedstvo SAK ZK sprejelo naslednje sklepe:

● Načeloma naj se ZK ne bi ukvarjala z nepravilnostmi, potrebno je doseči stopnjo samoupravne organiziranosti in probleme reševati preko institucij samoupravnega odločanja.

● Ker so govorice dosegle neslušten obseg in razsežnost, se analiza o nepravilnostih in govoricah v Železarni objavi v glasilu »Železar«, da se med železarji pojasnijo dileme in ustavi širjenje neupravičenih govoric.

● V mesecu januarju 1988 leta bo mo organizirati problemsko konferenco ZK Železarne, na kateri bi spregovorili in poiskali rešitve nakazanih problemov, ki tarejo DO.

V drugem delu seje je predsedstvo spregovorilo o aktualnem problemu jeseniške občine: refundacija sredstev SIS. Po daljši razpravi je predsedstvo sprejelo stališče, da podpira prizadevanje, da se določijo realni okvirji splošne in skupne porabe, skratka: določiti, koliko zdravstva, šolstva, kulture itd. organizacije združenega dela v jeseniški občini zmorejo.

Predsedstvo SAK ZK Železarne

Lojzetu Božiču v spomin

Čeprav je smrt stalna sopotnica človekovega življenja, nas vedno močno pretrese, še posebno smrt človeka, ki je bil ustvarjalno vnaščen v zgodovino in razvoju železarskih Jesenic. Tako nas je tudi smrt Lojzeta Božiča močno pretresla in prizadela, še posebno generacije, ki so z njim prehodile večji ali manjši del te poti, ki je zajemala najburnejše pa tudi najusodnejše obdobje naše zgodovine. Na tej poti in v tej zgodovini smo Lojzeta Božiča srečevali skoraj pol stoletja kot aktivnega soustvarjalca.

Življenjska pot Lojzeta Božiča se je začela 8. maja 1904 na Jesenicah v številni železarski družini in železarski in jeseniški je zapisal velik del svojega življenja. Kruh je bil v številni družini skopo odmerjen in zato je moral že s petnajstimi leti začeti delati kot vajenec v konstrukcijski delavnici taktarne Kranjske industrijske družbe.

Že zelo mlad se je vključil v takratno društvo Sokol na Jesenicah in za to pridobil tudi kasnejšega delavskega pisatelja, revolucionarja in komunistu Toneta Čufarja. Ob šestojanuarski diktaturi sta leta 1929 s Čufarjem in s še nekaterimi tovariši izstopila iz Sokola v protest, ker je le-ta začel delovati preveč režimsko in uniformirano. Vključil se je v društvo Bratstvo, ki je med obema vojnoma preraslo v močan športni kolektiv. V društvu, v katerem je bil dolgoletni predsednik, so ga zelo spoštovali in imeli za vzor zaradi njegove delavnosti, prodornosti in strpnosti. Nešteto svojih prostih ur je puščal na igrišču med člani in na raznih delovnih akcijah. Bil je organizator in realizator dograditve nekaterih športnih objektov in naprav, kot so: smučarska skakalnica v Podmežakli (1932), dvakratna preureditev nogometnega igrišča z garderobami in dograditev male tribune v Podmežakli (1932 in 1934), še posebno pomembna pa je bila gradnja turistične postojanke v Pustem rovtu (1934), ki je bila zgrajena s prostovoljnimi delom in s krediti, za katere so jamčili nekaterimi člani s svojimi osebnimi dohodki.

S Tonetom Čufarjem sta bila osebna prijatelja in sta drug drugega dopolnjevala v življenjskih

spoznanjih in vednostih. Čufar, dobro leto mlajši, se je velikokrat obračal k njemu po nasvet ali pomoč in ju vedno tudi dobival.

Veliko njegovih neuresničenih zamisli je prekinila okupacija domovine. Nemci so ga z ženo in obema hčerkama že julija 1941 izgnali v Valjevo. Že pred tem pa je bil povezan v prvem revolucionarnem odboru na Jesenicah, skupaj z Gregorčičem, Pibernikom in Šavnikom. Tudi v izgnanstvu ni miroval in je delal v odboru za razmestitev in pomoč od doma izseljenim družinam.

Po osvoboditvi se je z družino vrnil v rojstni kraj in se kljub temu, da je doživljal razočaranja in ponižanja, ponovno z vso vnemo lotil dela v Železarni in na terenu. Nad vsemi razočarjanji so zmagale njegova delavnost, vztrajnost, odgovornost in izredna pripadnost Železarni in rojstnemu kraju. Delal je kot vodja vzdrževanja v valjarni žice, pa na plavžih in v martinarni, kjer je bil zadnjih deset let pred upokojitvijo asistent za vzdrževanje. Še posebej je potrebno omeniti veliko delo, ki ga je opravil pri gradnji šeste Siemens-Martinove peči. Pod njegovim vodstvom je bila peč zgrajena v rekordnem času. Med gradnjo je bil v tovarni skoraj noč in dan in opravljal je dela, kakršna danes opravljajo cele ekipe. Bil je večkratni udarnik in novator in zato odlikovan z redom dela tretje stopnje. Zaradi njegovih odlik so ga delavci Železarne tudi izvolili v prvi upravni odbor ter za predsednika in več mandatov za člana delavskega sveta tovarne.

Lojze Božič je marljivo deloval tudi izven tovarne. Že takoj po osvoboditvi je vodil obnovo sokolskega doma, danes doma TVD Partizan na Jesenicah, skupaj z A. Ravhekarnjem sta vodila obnovo koč na Črnem vrhu in gradnjo prve žičnice — vlečnice Črni vrh — Španov vrh, leta 1947 pa je bil izvoljen tudi za predsednika SSD Joža Gregorčič.

Desetletje je kot odbornik deloval v takratnem mestnem in kasneje občinskem ljudskem odboru in okrajnem ljudskem odboru Kranj. Več let je bil zelo uspešen predsednik sveta za gradbene in komunalne zadeve pri mestnem oziroma občinskem ljudskem odboru in to v času, ko je bila ta dejavnost na Jesenicah v velikem razmahu. Tekla je gradnja prvih stolpnih, stanovanjskih blokov, tržnice, vodovoda, nove šole, komunalnih cest, kemične čistilnice in pralnice in še bi lahko naštevali. Pri vsem tem je bil ustvarjalno in prizadeto prisoten, večkrat pa tudi pobudnik posameznih gradenj. Njegova zasluga je bila tudi obnova oziroma gradnja domov upokojencev na Jesenicah in Javorniku. Bil je tudi predsednik gradbenega odbora za gradnjo kulturno — športne dvorane v Podmežakli.

Vse to je zahtevalo ogromno njegovega prostega časa. Sodelavci se ga spominjajo kot prodornega človeka, z argumentiranimi in prepričljivimi nastopi. Bil je velika osebnost in velik del svojega življenja je žrtvoval za Železarno in Jesenice.

Od pokojnega Lojzeta Božiča smo se zadnjič poslovili na pokopališču na Blejski Dobravi preteklo sredo, 16. decembra.

Božidar Lakota

Napadi na družbeno lastnino

V zadnji številki Železarja (17. decembra) je bila objavljena informacija podpredsednika poslovnega odbora Železarne Janeza Poljšaka o napadih na družbeno lastnino v Železarni. Informacija sicer ni popolna, je pa dovolj alarmantna, da nas sili k premisleku o delovanju kontrolnih in varovalnih mehanizmov v našem kolektivu. K takšnemu premisleku nas silijo tudi izkušnje iz drugih okolij, saj takšna dejanja niso le naša posebnost.

Ne gre le za spoznanja ob razpitu »afere Agrokomerca«, ob kateri se je pokazalo, da lahko razpade celoten kontrolno-varovalni sistem in da skoraj ni institucije, ki bi bila imuna pred zlorabami (svetla izjema v tem primeru so bili v glavnem organi UNZ), tako v ožjem teritorialnem smislu, pa vse do vrhov v republiki in federaciji. Klobčič te afele, ki se je začel pred očmi javnosti odmotavati v mesecu avgustu, v ozkih specializiranih krogih pa že zdavnaj prej, niti dandanes še ni do konca odvit in pojasnjen.

Težave in blokade pri razkrivanju nepravilnosti se kažejo tudi v drugih primerih. Stara ljudska modrost, da je oblast (in seveda privilegiji, ki jih omogoča) sladka in da prilika dela tatu, vsekakor drži — tudi v svoji moderniji inačici, ki dejanja, ki so v nasprotju s socialistično moralno, skuša celo legalizirati, »saj je vendar neumen vsakdo, ki ne izkoristi možnosti, ki jo sistem dopušča«.

Da bi vedeli okrepiti kontrolne in varovalne mehanizme na najbolj kritičnih točkah in da bi se v celoti zavedali težav, ki se pojavljajo še potem, ko so ti mehanizmi že aktivirani, si oglejmo nekaj primerov:

V zvezi z znano varaždinsko menično afero (Viko, Vartilen) so informacije, podobno kot pri Agrokomeru, potrebovale izredno veliko časa, da je prišlo do »saniranja« stana. O »sivi emisiji«, kot piše Borba (10. decembra), so v SDK v Varaždinu vedeli že konec prejšnjega leta. Do sekretariata za notranje zadeve so podatki prikapljali šele marca letos, bili pa so zavestno prikrivani pred javnostjo in celo pred občinskim komitejem ZK vse do letošnjega septembra. Pokazalo se je, da ne gre le za afero z menicami, pač pa za celo vrsto nepravilnosti, nezakonitosti in gospodarskih prestopkov ter da je v kolektivih »Vil-« in »Vartilen« prišlo do bistvenih motenj v samoupravnih odnosih, da se je uveljavljala samovoljna vodstva in posameznikov, oziroma da so »samoupravni organi služili le kot kulisa za izvajanje odločitev posameznikov in poslovnih organov«. Osnovne organizacije ZK so temu stanju »botrovale« kot »pasivni opazovalec cele vrste nezakonitih dejanj«. V akcijo razčiščenja sta šla predsedstvo in občinski komitej ZK s ciljem, da je treba »pred javnostjo demaskirati trditve, da menična afera in druge nepravilnosti služijo dobrobiti družbenopolitične skupnosti«. Celotno akcijo so po eni strani oteževale »zahteve po zamenjavi in kaznovanju vseh brez kakršnekoli dejanske analize in ugotavljanja realne odgovornosti« in po drugi obsodba celotne aktivnosti komiteja pred izgovorom, »da tako delajo vsi v državi in da bi bili tako obglavljeni »Viko«, »Vartilen« in druge institucije sistema. Akcija, ki jo je vodil komitej, je sicer potegnila iz pasivnosti vrsto osnovnih organizacij ZK, nekaj pa so pri tem vendarle zamenarili: »Razen redkih izjem«, kot poroča Borba, »v tem velikem kolektivu s sedem tisoč zaposlenimi (SOZD »Viko«) ni niti proti enemu

vodju sprožen postopek za ugotavljanje delovne odgovornosti«. Posamezniki se sedaj boje povračilnih ukrepov, kajti obstaja realna možnost, da se ugotove tehnološki viški delavcev.

Z nič manjšimi problemi se ne srečujejo v Slavoniji in Baranji (Borba, 10. decembra), kjer so v prejšnjem letu našli 528, v prvih šestih mesecih letos pa kar 2123 primerov ogržanja družbene lastnine. Svet za narodno obrambo, notranje zadeve in družbeno samozasčito skupnosti občin Osijek ugotavlja, da bi bilo potrebno s predpisi jasneje definirati vse oblike odtujevanja družbene lastnine. Predsednik osiješkega okrožnega sodišča V. Alagić je po tožil, da je klub vse številnejšim napadom na družbeno lastnino kaznovna politika še vedno zelo blaga (v 70 % primerih krivca celo oprostijo). »Ko smo, na primer, prek Vrhovnega sodišča Hrvatske zahtevali, da se o tem razpravlja, pravi Alagić,« nam je bilo rečeno, da razprava ni potrebna in da so takšne kazni ustrezne.« Po oceni sekretarja občinskega sekretariata za notranje zadeve Osijek I. Aracija pa so napadi na družbeno lastnino vse bolj perfidni, organizirani in strokovni, vanje pa je vključeni tudi vse več ljudi. »Neredko se nam očita, da mi nekoga ščitimo, da ne pojasnimo zadev«, pravi Aracij, »kar pa ni res. V Osijeku se organi pregona lahko zanesejo le na malo število kolektivov pri odkrivanju nezakonitih dejanj, kajti notranja zaščita ne funkcioniira ali pa celo poskuša prikriti različne oblike lepovščin.« Slavko Zadnjik, okrožni javni tožilec Osijeka, pa potoži: »Zaprli smo se v občinske meje, vsakdo gleda samo na svoje pristojnosti, ne pa na povezanost posameznih primerov ali pojavov.«

Družbeno premoženje ogroža tudi razpisništvo. Tako 14 občin podriško-kolubarske regije po podatkih, ki jih je zbrala medobčinska regijska skupnost, uporablja, kljub krizi in pomanjkanju denarja, 2300 službenih avtomobilov, za katere skrbi 1600 voznikov. Borba 11. novembra navaja, da to stane — če se uporablja samo štiri ure dnevno, če porabijo le osem litrov bencina na 100 kilometrov, če se gibljejo s povprečno hitrostjo 50 kilometrov na uro in če jih uporabljajo samo na delovne dni — skupaj z drugimi stroški (dnevnice, bruto OD, tekoče vzdrževanje) 12,120 milijarde din, kar pomeni 6,4 odstotka dohodka tamkajšnjega gospodarstva oziroma 71 odstotkov izgub.

O zaskrbljujočem stanju govore tudi ugotovitve iz raziskave družbenih pravobranilcev Hrvatske (Borba 17. novembra), ki vsekakor kažejo na to, da pravice niso vedno rezultat dela, oziroma da so v naši družbi sicer vsi enaki, nekateri pa so bolj enaki (Orwell). Ob vsem tem pa so določeni privilegiji zapisani celo v samoupravnih aktih (seveda ne vsi), oziroma podprti z odločitvami samoupravnih organov.

Na osnovi razgovorov, ki so jih opravili v približno 900 kolektivih na

Hrvatskem, so pravobranilci zabeležili primere brezplačnega uporabe električne energije, prodaje izdelkov in nudenje storitev delavcem pod ugodnejšimi pogoji, uporabe družbenih sredstev za privatni biznis itd. V nekem TOZD so delavci plačevali ogrevanje pol ceneje kot ostali občani, druge (PTT) so dobili »ugledni meščani« telefonske linije v stanovanju ali vikend zastoj ali po znižanih cenah, spet druge obstaja možnost s pomočjo prave zveze ceneje kupiti draga oblačila, avtomobile »z napako« in celo stanovanja. Medtem ko je potovanje z letalom za nekatere samo sen, delavci JAT in njihove družine lahko enkrat letno potujejo v tujino, če plačajo le 10 % cene, petkrat pa po domovini za 70 % ceneje. V drugih letalskih firmah imajo celo »verificirane« ugodnosti »brezplačnega prevoza delavcev na vseh linijah« itd. V neki ladjedelnici sta si dva vodstvena delavca dala izdelati luksuzne čolne, druge se delavcem spet posoja brez nadomestila mešalce za beton in druge stroje ter orodja, ki jih le-ti ne uporabljajo vedno le za osebne potrebe temveč tudi za »fuš«. Ponekod že kar nove stroje izločijo iz uporabe in jih za nizko ceno prodajo lastnim delavcem ali poslovnim partnerjem. Uporaba službenih vozil in sredstev reprezentance pa je zgodba zase. Pogosto se dogaja, da so vozila garažirana v privatnih garažah, da so tako stalno na uporabo »odgovorni oseb« iz kolektiva in seveda vsem članom njegove družine, pa tudi, da se na poslovnih kosih gosti preveč ljudi iz firme gostitelja in da se takšni službeni izhodi spreminjajo v pijanske gostije. Poseben problem so tudi stanovanja, pa zaposlovanje sorodnikov, botrov, prijateljev...

Dejanskega stanja po mnenju hrvatskih pravobranilcev ni mogoče niti približno ugotoviti. Pravijo pa tudi, da so bili marsikje zelo hladno sprejeti. Očitno so jim tudi sumničanje, etiketiranje, mešanje v neodtujljive samoupravne pravice, motenje odnosov v kolektivu... Pri delavcih so mnogokrat naleteli na precejšnjo zadržanost, čeprav so jim zagotovili anonimnost.

Sklicujoč se na primere iz Niša, Kuršumlije, Prokuplja, Bora in drugih mest iz vzhodne Srbije, Borba (9. decembra) ugotavlja, da imajo viri informacij dvojen odnos do novinarjev. Ko je treba pisati o uspehih, so jim vrata kolektivov na široko odprta, organizirajo se privlačne tiskovne konference, zakuske, kosila, dele priložnostna darila, prirejajo se celo leti z avionom. Ko pa bi bilo treba objaviti neprjetno resnico o nezadovoljstvu delavcev, štrajkih, izgubah, nezakonitostih v poslovanju in trošenju družbenega denarja, odgovornosti posameznih vodstvenih delavcev, pa jim vrata grobo in nestranno pred nosom zapirajo. Zakonskih obvez, ki veljajo tudi za takšne in podobne primere, da mora izvor informacij vsako informacijo, ki ni označena za tajno, narediti dostopno javnosti, se ne spoštuje. Isti članek omenja tudi, da je bilo v okviru sedanjih javne razprave o težah za pripravo akcijske konference novinarjev — komunistov Jugoslavije podprto stališče, da je »nerealno pričakovati, da bi vsi tisti, ki so prav na zlorabi informacij gradili svojo oblast in uresničevali svoje ozke interese, ne-

hali to početi samo pod pritiskom sprejetega zakonskega predpisa« in da »bodo le-ti dajali informacije samo, če bodo to prisiljeni narediti zaradi dosledne realizacije samoupravnih in zakonskih ukrepov ter če se razbijejo njihovi monopoli«.

Da je izhod iz sedanje splošne družbene krize nujen oster spopad z vsemi temi pojavi, ki ogrožajo družbeno premoženje, privilegirajo ene posameznike nasproti drugim — in to v slehernem okolju — kaže tudi dve zagrebški mnenjski raziskavi (Borba, 17. novembra). Vsekakor ni naključje, da so v prvi, ki jo je objavila zagrebška fakulteta za politične vede, anketiranci med dvanaestimi sugeriranimi odgovori o najbolj aktualnih družbenih problemih na drugo mesto postavili »boj proti privilegijem in neupravičenemu bogatstvu«. V drugi anketi, ki je zajela okrog 500 mladih znanstvenih delavcev je bil njihov najbolj pogost odgovor na vprašanje glede bistvenih dejavnikov za napredovanje v družbi: »družinske zveze in poznanstva«. Za najbolj privilegirano skupino v družbi so takoj za »političnimi organi v celoti« uvrstili »nekatero vplivno posameznike in skupine«.

Vsi ti primeri in ugotovitve očitno kažejo, da je družbeno lastnina naj-

bolj ogrožena tedaj, kadar se kot nosilci negativnih pojavov pojavijo vodstveni delavci, povezani v najrazličnejše koalicije in tudi z drugimi institucijami ter ko se skrivajo za ožimi interesi svojega okolja, češ saj vsi tako delajo, in ko vse to spremlja tudi blokada informacij o teh pojavih. Posledice so tedaj najhujše in njihovo reševanje toliko težje, ker ne gre zgolj za sanacijo materialnega stanja, temveč za obračunavanje s posamezniki in skupinami. Informacija podpredsednika poslovnega odbora naše železarne o teh razsežnostih zaenkrat ne govori, kar pa ne pomeni, da tudi takšen razplet ni mogoč, saj preiskave se tečejo. Vsekakor pa že razkriti pojavi kažejo, da naš kolektiv pred njimi nikakor ni imun.

Za konec bi lahko rekli, da je pri vsem tem vseeno tudi nekaj dobrega: uspešno razkrivanje in spopad s temi pojavi nam konec koncev lahko da tudi neko moralno zadoščenje, okrepi medsebojno zaupanje, občutek pripadnosti kolektivu, samospoštovanje, kar se prav gotovo ne bi zgodilo, če bi jih skušali tako kot v nekaterih drugih okoljih, utišati in zamolčati.

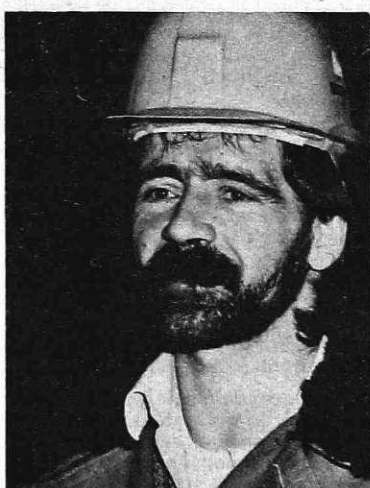
Železarji o letu 1987 in svojih željah

Bojan Finc

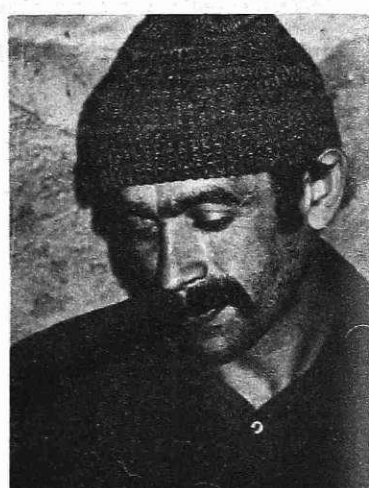
Rebrnik Vili

Emil Šubelj

Nataša Židan

Drago Dražič

Jeseniški železarji z letošnjim letom niso preveč zadovoljni, ker je bilo preveč sprememb na slabše in premalo izpolnjenih obljub. Kljub temu menijo, da še ni razloga za obupavanje.

»V letošnjem letu je bilo veliko sprememb, med njimi tudi take, ki kažejo na boljše,« je dejal **Bojan Finc**, strojni asistent vzdrževanja v Hladni valjarni Bela. Pravi, da se v Železarni le začenjamo zavedati, da je kvaliteta izdelkov bolj pomembna kot dosežene tone.

V letu 1988 si najbolj želi, da bi si železarji odrezali boljši in večji kos kruha.

Andrej VIDIC, valjavec v Valjarni bluming-štekel, z letošnjim letom ni preveč zadovoljen, ker ni nič drugačno kot druga leta. Stalno govorimo, da bo bolje, a se nič ne premakne; verjetno tudi zato, ker eno govorimo, drugo pa delamo.

»Samo, da bi bil zdrav in da bi zaprli tiste, ki goljufajo, in nagradili tiste, ki delajo,« je dejal, ko smo ga vprašali, kaj si v naslednjem letu najbolj želi. Lepe želje, ki niso samo njegove.

»Zdi se mi, da je bilo letos slabše kot lani, vsaj kar se osebnega dohodka tiče. Decembra lani sem imel 190 tisoč dinarjev plače, letos pa 300 tisoč, inflacija pa je 150-odstotna.

Kaj bodo prinesle spremembe organiziranosti in nova tehnologija, bomo še videli. Zaenkrat nam še kar gre, upajmo, da bo tako tudi v prihodnje. Tako je letošnje leto ocenil **Vili REBRNIK**, adjuster navijalcev v Valjarni žice in profilov, in dodal, da si želi, da v letu 1988 ne bi imeli več izgube in da bi dosegli boljše delovne rezultate.

Brane OŠLAJ, topilec pri elektropeči v Jeklarni 2, meni, da so se kljub pomislekom zelo hitro navadili na novo tehnologijo in da dobro delajo. V prihodnjem letu si želi, da bi vsaj tako dobro delali kot do sedaj ter da bi bilo čim manj posebnih informacij o osebnih dohodkih in nejasnosti glede njihovega izplačila.

»Z letošnjim letom nisem preveč zadovoljen, ker ni vse tako, kot so obljubljali: projekt ni dokončan, osebni dohodek je slab. Vsak mesec dosegamo plan prodaje, imamo pa izgubo. Kako je to mogoče?« Tako svoje mišljenje pojasnjuje **Emil ŠUBELJ**, vodja konti liva in adjustaže v Jeklarni 2, in dodaja, da ni zadovoljen, ker povsod posluša kritiko na račun Jeklarni 2, nihče pa ne vidi, v kakšnih pogojih delajo.

Glede na pogoje je delo konti liva zelo dobro, saj so od 260 vlitih šarž imeli samo en prodor petsto ton jekla. V svetu je to izreden uspeh, pri nas pa... Sodelovanje z raziskovalnim oddelkom in oddelkom tehnične kontrole je slabše, kot so pričakovali, zanima pa ga tudi, kje so vsi tisti mladi inženirji in tehniki, ki naj bi delali v Jeklarni 2.

Franc FAJFAR je bil brusilec valjev v Hladni valjarni Bela. Pred tremi meseci se je zaposlil na oddelku za tehnično kontrolo na Jesenicah. V Hladni valjarni Bela so dobro delali in veliko. Lahko bi še več, če bi imeli dovolj vložka in če ne bi bilo tako težav pri dobavi raznih materialov in rezervnih delov.

Pravi, da izguba ni zaskrbljujoča in da jo lahko odpravimo sami, le malo več bo treba delati. V Hladni valjarni Bela je nujno potreben nov brusilni stroj, ker je stari že iztrošen in ker si HVB brez brusilnega stroja ne moremo zamisljati.

»Tudi letos smo, tako kot vsa leta doslej, delali premalo. Če bi se vsak delavec zavedal resnosti in odgovornosti svojega dela in ga tako tudi naredil, bi bilo mnogo boljše,« meni fizioterapevtka **Nataša ŽIDAN**. S svojim delom je zelo zadovoljna in ga

rada opravlja. Razume, da je Železarna proizvodna delovna organizacija in da ima proizvodnja prednost, vendar so službe preveč na stranskem tiru. Vedno se je treba boriti za vsako novost pri opremljenosti in novih prostorih, kar zdravstvenim delavcem zmanjšuje delovni elan. Ambicije in volja so, možnosti pa je vedno manj.

Skupno bi morali priti iz teh težav, zato si želi, da bi vsi delavci spoznali, da te težave lahko rešimo le z delom.

Strojvodja Josif BOGATINOV si želi predvsem boljše delo in več discipline ter da bi več delali za proizvodnjo in ne za mafijaše, ki jih je tudi pri nas nekaj.

V naslednjem letu si želi predvsem boljšo plačo, saj je Transport v Železarni med najslabše plačanimi obrati, in stanovanje, ker je v Železarni zaposlen že od leta 1973, od prvega dne pa živi v baraki. Želimo mu, da bi se mu noveletne želje vsaj glede stanovanja izpolnile.

Tudi premikač **Drago DRAŽIČ** meni, da so na transportu dobro delali, osebni dohodki pa so slabi. Upa, da bo v naslednjem letu proizvodnja boljše, ker bodo potem tudi plače boljše. Poleg tega si želi tudi več medsebojnega spoštovanja.

»Letošnje leto ni bilo tako slabo, čeprav to ne pomeni, da ne bi moglo biti tudi boljše. Predvsem bi lahko več naredili in imeli boljše plače. Prav je, da sledimo razvoju v svetu, vendar smo plavže in SM peči ukiniti prezgodaj. Vsaj še eno leto bi morali delati še dve SM peči.

Največja napaka je, da prehajanje delavcev iz SM jeklarni v druge obrate ni urejeno. Nihče ne ve, kam bo šel delat po novem letu, pa so vsi starejši delavci, čeprav brez izobrazbe. Kako bodo napredovali na novih delovnih mestih in kakšno plačo bodo imeli nekaj let pred upokojitvijo? To skrbi **Janičija LJUŠIČA**, topilca v SM jeklarni, ki si v letu 1988 želi predvsem mir v svetu in da se na vrhu ne bi več kregali, ker bomo tudi železarji potem lažje in bolje delali.

Želi si tudi boljšo plačo za vse, ker delavec, ki bo imel dobro plačo, med delom ne bo razmišljal o tem, kako naj z njo preživi, ampak o tem, kako bi lahko več naredil.

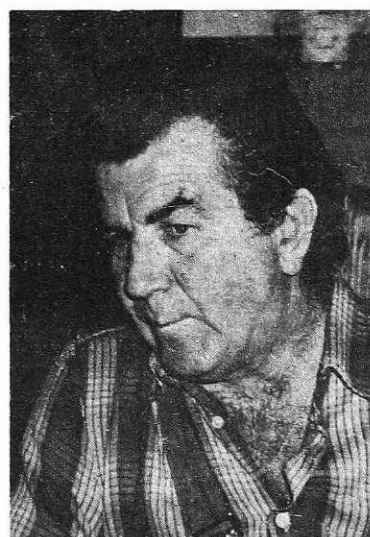
Njegovim željam se pridružujemo tudi delavci uredništva Železarja, da bi v prihodnjem letu le našli boljši način dela in pravičnejšega nagradjanja ter da bi premagali nezaupanje na eni in podcenjevanje na drugi strani. Lilijsana Kos

Andrej Vidic

Brane Ošljaj

Franc Fajfar

Josif Bogatinov

Janičija Ljušič

Petdeset poklicev prihodnosti

Medtem, ko smo pri nas z veleumno reformo šolstva uvedli kar nekaj sto različnih poklicev in mladino vse preozko izobraževali, so v ZR Nemčiji strokovnjaki Instituta za trg dela in poklicno izobraževanje izbrali 50 osnovnih poklicev, ki bodo pomembni v prihodnjem desetletju.

Strokovnjaki tega inštituta so skupaj s švicarskim raziskovalnim inštitutom Prognos AG iz Basela izmed 22.249 danes aktivnih poklicnih dejavnosti in njihovih odtokov izbrali tiste, ki se jim tudi v obdobju računalnikov in avtomatizacije obeta uspešna prihodnost.

Zato ne bo odveč, če tudi mi povzamemo rezultate te raziskave, ki ni obremenjena, kot je pri nas že navada, s posebnostmi posamezne republike ali pokrajine.

Številka 20 milijonov brezposelnih v državah skupnega trga se bo lahko bistveno zmanjšala, če se bodo ljudje ustrezno strokovno usposabljali. Tako bo delo vsekakor prej dobilo tiste, ki bo sedel v šolsko klop in se pričel novemu, iskanemu, poklicu. Danes vse stroke terjajo visokokvalificirane delavce. Delavci brez izobrazbe bodo v današnjem obdobju

tehnične in računalnikov kmalu postali odveč. Tisti, ki obvladajo programiranje, mikroelektroniko in elektronsko krmiljenje strojev ter sistemov v tovarnah, so lahko za prihodnost brez skrbi.

Nemci so v skrbah za delavce v proizvodnji hrane, oblačil in stanovanjske opreme, ker vse to v vedno večjih količinah poceni uvažajo. Velik del teh ljudi iz neposredne proizvodnje bodo lahko zaposlili v storitvenih dejavnostih, ki potrebujejo strokovne delavce. To ne velja samo za obrtnike, temveč tudi za strojevodje vlakov, pilote, medicinsko-tehnične asistente in podobno.

V letu 2000 bo polovica zaposlenih izdelovala visokokakovostne stroje in opremo, tretjina pa jih bo zaposlena v strojegradnji in elektroniki. V mednarodni konkurenci bodo uspevali le tisti, ki bodo imeli visokokvalificirane delavce na procesnih strojih, ki bodo zamenjali današnje strugarje in rezkarje.

Zahodnonemški in švicarski strokovnjaki obetajo prihodnost naslednjim petdesetim osnovnim poklicem:

Mehaniki za opremo tako v tovarnah kot v človekovem ožjem okolju

(energija, energetika, pogon tovarn, sanacija starih naprav v naseljih itd.).

Avtomobilski mehaniki bodo glede na še vedno naraščajočo motorizacijo prav gotovo vedno našli zaposlitev.

Peke smo ponekod že odpisali, vendar si ljudje želijo tako strojno kot ročno pripravljenega kruha.

Obratni ključavničarji bodo vedno iskani, zanimiva pa je ugotovitev, da tudi v času najsodobnejše tiskarske tehnike ne bodo ostali brez dela tiskarji.

Strokovni delavci v kemični industriji bodo po mnenju strokovnjakov za poklicno izobraževanje vedno bolj iskani.

Žerjavovodje vseh vrst bodo morali voditi dvigala, ki v vedno večji meri nadomeščajo delovno silo.

Delavci - oblikovalci v industriji plastičnih mas ne bodo ostali brez zaposlitve, če bodo dovolj strokovno usposobljeni.

Strojni tehniki bodo s prenovo in zamenjavo strojev vedno imeli dovolj dela. To velja tudi za zidarje, ki ne bodo zidali samo novogradenj, temveč bodo obnavljali tudi stara naselja.

Mizar je danes že izredno redek poklic. Pogrešajo jih tako tovarne pohištva kot zasebni obrtniki.

Orodjarji za proizvodnjo ter vzdrževanje orodij so vedno bolj iskani.

Livarji oziroma pripravljavci novih kovin in zlitin bodo prav tako potrebni. Seveda je potrebna zanje ustrezna strokovna izobrazba, tako kot za vse naštetе poklice.

Številni mladi ljudje in starejši strokovnjaki bodo našli zaposlitev na področju raziskav in razvoja. To so lahko **arhitekti** (obnova naselij, gradnja funkcionalnih, okolju prijemljivih industrijskih obratov itd.), **obdelovalci podatkov**, **elektroinženirji**, **managerji**, **inženirji strojegradnje in tehnični risarji**.

Med iskane delavce z belim ovratnikom oziroma uslužbenca pa bomo pristeli delavce v bankah, knjigovodje, strokovne referente, tajnice (seveda ne za kuhanje kave), obdelovalce tekstov, zavarovalne strokovnjake in druge.

Delavci v trgovinah na debelo in **drobno** bodo v obdobju prevlade trženja še kako iskani. K temu spadajo tudi **trgovinski zastopniki**, **kvalificirani skladiščni delavci**, **šoferji** in podobno.

Sedaj pa še področje storitev, ki zaposluje čedalje več ljudi, posebno v visoko razvitih državah, kjer je v proizvodnji čedalje manj delavcev.

Zdravniki bodo potrebni tako v

kurativni kot v preventivni medicini. Sem spadajo tudi bolniški strežniki in strežniki v domovih za starejše občane.

Poklicni gasilci so prav tako vedno bolj iskani, saj ne preprečujejo le požarov, temveč pomagajo tudi pri naravnih in drugih nesrečah.

Vrtnarji so v času vedno večjih zahtev po zelenih površinah postali pomembni delavci v zaščiti okolja.

Hišniki so glede na vedno večje število vlomov čedalje bolj iskani, saj popravljajo in varujejo hiše. Tudi **policistov** danes že primanjkuje!

Pravniki (še posebej v našem samoupravnem sistemu) so danes v zapletenih mednarodnih in tudi v notranjih gospodarskih odnosih vedno iskani.

Otroške vzgojiteljice, **bolniške sestre** in **kuharice** (kuharji) so prav tako poklici, ki ne bodo izumrli.

Učitelj je ponekod sicer že dovolj, toda vedno večje zahteve po izobraževanju bodo terjale povečanje njihovega števila. Dovolj dela bo tudi za **gostinske** in **socijalne delavce**.

Tako sodijo v ZR Nemčiji in ne bi bilo napak, če bi tudi pri nas prizadevanja šla v tej ali podobni smeri. Vsaj na področju Slovenije so morda razmere nekoliko podobne.

(Iz Gospodarskega vestnika povzela Lilijsana Kos)

Brez novega vodstva

Takšnega razpleta dogodkov na programsko-volilni konferenci OK SZDL, ki je bila v sredo, 16. decembra, verjetno nihče ni pričakoval. Mladinci so zavrnili poročilo o poteku kandidacijskih in volilnih opravil v OK SZDL, njihovo mnenje pa so podprli tudi drugi delegati, zato poročilo z večino glasov ni bilo sprejeto. Ker poročila o kandidacijskih in volilnih opravilih delegati niso potrdili, tudi volitve v organe OK SZDL Jesenice niso bile izvedene.

Mladinci so opozorili, da v pripravi na volitve ni bila upoštevana usmeritev republiške konference SZDL, da naj bodo v smislu večje demokratičnosti volilnih postopkov kandidacijske liste odprte. Predlog o zaprti volilni listi je nesporemljiv tudi zato, ker je vse predlagane kandidate potrdilo le osem od enaindvajsetih delegatskih okoliš. Mladinci so zato predlagali, da se volitve izpeljejo z odprto kandidacijsko listo, vendar se večina delegatov s tem ni strinjala.

Takšen razplet dogodkov je nekateri delegati navedli na razmišljanja, da pomeni odklonitev poročila o poteku kandidacijskih in volilnih opravil nezaupnico predsedstva OK SZDL Jesenice. Vendar je prevladalo mnenje, da je bil kandidacijski postopek nepravilen le v sklepi fazi. Zato ne bo potrebno ponoviti celotnega postopka, ampak samo oblikovati odprto kandidacijsko listo.

Tudi pri poročilu o delu OK SZDL Jesenice ni šlo brez zapletov, saj je bilo sprejeto šele po drugem glasovanju. Čeprav so bile pripombe na poročilo zelo tehtne in je predsednik medobčinskega sveta SZDL za Gorenjsko predlagal, da se poročilo dopolni s temi pripombami, delovno predsedstvo tega ni upoštevalo. Zato je bilo poročilo o delu OK SZDL Jesenice (brez pripomb iz razprave) tudi po di. ugem glasovanju sprejeto za las.

V poročilu po mnenju mladincev nista bili upoštevani dve bistveni pripombi: naj bo bolj vidno delo posameznih družbenopolitičnih organizacij znotraj socialistične zveze in naj bo razlika med aktivnimi in

»aktivnimi« krajevnimi skupnostmi bolje prikazana. Ocena delovanja SZDL v krajevnih skupnostih je namreč presplošna in formalna, zato se aktivnost krajevnih skupnosti utalpa v sivem poprečju.

V oči bode tudi pozitivna ocena protinflacijskega programa, kar je v nasprotju s stališči večine družbenopolitičnih organizacij in slovenske delegacije v Skupščini Jugoslavije. Poleg tega je poročilo takšno, da so imeli mladinci vtis, da so ga brali že pred leti in da lahko govori o katerikoli občini v Sloveniji.

Zaradi omenjenih pripomb in ker v poročilu ni viden prispevek posameznih delov SZDL k njeni aktivnosti, mladinci takega poročila niso sprejeli. Zahtevali so, da se poročilo dopolni, kar je v uvodu konference poudaril tudi predsednik OK SZDL Jesenice Alojz Kalan, ki je dejal, da naj se, kar je izpuščenega, doda in, kar je pomanjkljivega, dopolni.

V razpravi na poročila so delegati menili, da bi morala socialistična zveza več pozornosti nameniti sekciskemu delu oziroma vaškim odborom, ker so v teh okoliših interesi krajanov najmočnejši. Veliko je bilo tudi razmišljanj o deprofesionalizaciji političnih funkcij in racionalizaciji dela družbenopolitičnih organizacij, ki naj bi združevale posamezne podobne ali celo enake naloge. Tako bi na Gorenjskem lahko imeli samo en medobčinski svet, na primer medobčinski svet SZDL, saj so vanj vključene tudi ostale družbenopolitične organizacije.

Delegat Turističnega društva je opozoril na jeseński sramoto, da gostom na Jesenicah ne moremo po-

nuditi niti najbolj osnovnih gostinskih in turističnih uslug, saj nimamo spodobnega hotela. Opozoril je tudi na pomembno vlogo informiranja, kjer je preveč nasprotujočih si informacij, zato bi morala SZDL zahtevati in doseči večjo odgovornost vseh tistih, ki informacije dajejo, in tistih, ki jih oblikujejo. Delegat iz Kranjske gore je predlagal, da bi v občinski konferenco socialistične zveze vključili tudi predstavnike društva invalidov.

Delegat z Blejske Dobrave je opozoril, da je gradivo za volilno-programsko konferenco OK SZDL prišlo v krajevne skupnosti prepozno in da so ga dobili le delegati, zato širša javnost o delu socialistične zveze ni mogla ničesar reči. Zato bi v prihodnje gradivo morali pošiljati krajevnim konferencam SZDL in ne delegatom.

Takšnega razpleta volilno-programske konference OK SZDL Jesenice nihče ni pričakoval ali predvidel. Do sedaj so še vedno vse stvari »šle skozi«, zato nihče ni niti pomislil, da bi bilo tokrat lahko tudi drugače. Razplet dogodkov na tej seji samo potrjuje, da je večina delegatov sita praznih fraz in posplošnih ocen dela, ki je odvisno od svetovnih razmer in drugih objektivnih dejavnikov — izkušnja, ki je lahko zelo pozitivna, če jo bomo kot takšno sprejeli in jo tudi izkoristili.

Lilijana Kos

Hm. hm....

Tudi v jeseński občini, tako kot marsikje drugje, menjajo funkcionarje samo takrat, ko jim preteče mandat. (Iz radijskega komentarja)

Za leto 1987 naj ne bi uveljavljali vračila prispevkov

Pod tem naslovom je bil v prejšnji številki objavljen prispevek novinarke Lilijane Kosove.

Ker je v zvezi z vračilom prispevkov v skladu z zakonom o celotnem prihodku in dohodku vrsta nejasnosti, ki je širšega, ne samo občinskega značaja, kaže nekatera dejstva dodatno osvetliti.

Prispevki, ki jih plačujejo delavci in drugi delovni ljudje (kmetje, obrtniki, pri njih zaposleni delavci) iz svojega osebnega dohodka (prispevki iz BOD po principu sedeža OZD ali mesta bivanja) ter prispevki iz dohodka OZD (prispevki na osnovi bruto osebnega dohodka ali dohodka in se plačujejo po principu sedeža OZD, se pravi v tisti občini, kjer je sedež OZD) so namenjeni za financiranje v skladu z interventnim zakonom, ki velja v letu 1987 in bo še ostrejši veljal v letu 1988, to pomeni manjšo osnovo za leto 1988. Ob upoštevanju deflatorja 180 (kot za zvezni proračun) bi tako v prihodnjem letu prišlo do izpada približno 1,3 milijarde din, ob dejstvu, da v letošnjem letu v občini Jesenice ni bilo presežkov v skladu z interventnim zakonom, ki omejuje sredstva SIS družbenih dejavnosti v letu 1987, ampak imamo primanjkljaj oz. izgubo.

Položaj družbenih dejavnosti je odvisen od položaja gospodarstva, torej tudi od položaja železarn, odvisno od deleža, ki ga železarna ima v gospodarstvu občine Jesenice. Ker pa se SIS družbenih dejavnosti financirajo iz BOD in dohodka, osnova BOD, seveda gibanja v gospodarstvu glede osebnih dohodkov vplivajo na prilive sredstev SIS. V letu 1987 smo v občini Jesenice imeli enake povprečne obremenitve kot v letu 1986, razen za raziskovalno skupnost in skupnost otroškega varstva (po sedežu) sta višji — zaradi tekočega usklajevanja nadomestil zaradi porodniškega dopusta (od 1. julija dalje).

Tudi glede osebnih dohodkov so družbene dejavnosti odvisne od gibanja osebnih dohodkov v gospodarstvu občine. V skladu z družbenim dogovorom se spremlja rast mase bruto osebnih dohodkov, le-ta mora biti v družbenih dejavnostih (če želimo doseči usklajeno rast z gospodarstvom) enaka. Se pravi, v devetih mesecih letos je bilo v gospodarstvu občine Jesenice rast mase bruto osebnih dohodkov (ne posameznih čistih OD) v primerjavi s tretjim četrtletjem lani izplačanih sredstev za bruto osebne dohodke 74 %. To pa je tudi najvišja možna meja, ki jo smejo posamezne OZD na področju družbenih dejavnosti doseči.

Do razkoraka pa prihaja tudi zaradi različnega načina obračunavanja osebnih dohodkov, pogojev dela, zamika pri objavljanju podatkov, tudi zaradi razlik v branžnih sporazumih ter zakonskih in drugih omejitvah, ki veljajo v letošnjem letu. Letos je pol leta veljal en zakon o omejitvi osebnih dohodkov, tri mesece družbeni dogovor o razporejanju dohodka in sedaj spet velja zakon za družbene dejavnosti pa tudi del gospodarstva.

V SIS se dogovarjamo o izvajanju programov, dejavnosti, pravic, ki smo jih razvili zaradi potreb gospodarstva, njegovih delavcev, družinskih članov. Dejstvo pa je, da vsega, kar smo v preteklosti uspeli razviti, zgraditi, izvajati, v sedanjih zaostrenih razmerah več ne zmoremo v takem obsegu kot doslej.

Zato je nujno potrebna selekcija programov, dejavnosti, pravic. To pa je v prvi vrsti naloga republiških samoupravnih interesnih skupnosti in nujnost sprememb zakonov o svobodni menjavi dela na posameznih področjih družbenih dejavnosti ter samoupravnih sporazumov o temeljnih planov, ki dajejo osnovo za izvajanje programov in pravic. Zakonska obveznost je zagotovljeni program. Le-ta pa je v zdravstvu in socialnem skrbstvu 95 % vsega, kar izvajamo, v otroškem varstvu, izobraževanju in ostalih dejavnostih pa nekoliko manj. Usklajitev je potrebno doseči, to pa pomeni strpno usklajevanje, korak tudi dva nazaj na nekaterih področjih ter spoznanje, da vsega, predvsem pa vseh pravic, ne zmoremo več financirati. Dogovor bo potrebno v okviru občine doseči v začetku prihodnjega leta, da ne bi podrli vsega, kar smo doslej uspeli zgraditi.

Tudi za to, da bomo te težke čase skupaj prebrodili, da bo lahko jutri in pojutrišnjem lažje. R.K.

Tudi za to, da bomo te težke čase skupaj prebrodili, da bo lahko jutri in pojutrišnjem lažje. R.K.

Tudi za to, da bomo te težke čase skupaj prebrodili, da bo lahko jutri in pojutrišnjem lažje. R.K.

Tudi za to, da bomo te težke čase skupaj prebrodili, da bo lahko jutri in pojutrišnjem lažje. R.K.

Tudi za to, da bomo te težke čase skupaj prebrodili, da bo lahko jutri in pojutrišnjem lažje. R.K.

Tudi za to, da bomo te težke čase skupaj prebrodili, da bo lahko jutri in pojutrišnjem lažje. R.K.

Tudi za to, da bomo te težke čase skupaj prebrodili, da bo lahko jutri in pojutrišnjem lažje. R.K.

Tudi za to, da bomo te težke čase skupaj prebrodili, da bo lahko jutri in pojutrišnjem lažje. R.K.

Predstavitev mejnega in carinsko-špediterskega platoja

V sredo, 16. decembra, je Karavanska poslovna skupnost predstavnikom vseh gorenjskih občin in družbenopolitičnih organizacij predstavila mejni in carinsko-špediterski plato na Hrušici. Oba platoja je projektirala delovna organizacija Slovenijaprojekt.

Maketo mejnega platoja in njegove načrte je predstavil odgovorni projektant inženir Velepec. Carinsko-špediterski plato bo zgrajen na plavškem travniku med cesto in avstrijsko železnico. Za projekt špedicijskega platoja so že dobili gradbeno dovoljenje, projekt carinskega platoja pa je odobren. V bližini platoja so že sedaj urejena carinska skladišča. Na platoju so predvideni tudi prostori špediterskih organizacij, prostori za restavracijo in sanitarije so že urejeni, nereseno pa je vprašanje prenočevanja voznikov-špediterjev.

Srečo Mlinarič, direktor Karavanske poslovne skupnosti, je pojasnil, da je urejanje komunalne infrastrukture zelo velik strošek, ker bodo vse komunalije povezali z ogrevalnim kompleksom na Jesenicah in s centralno čistilno napravo, ki je v gradnji.

V Karavanski poslovni skupnosti predvidevajo, da bosta cesta in predor odprta 1. julija 1991. Potrebnovali bodo okrog 640 delavcev, od tega 400 novih. Prevladujejo poklici s srednjim šolom (80%), zelo malo je potreb po delavcih brez izobrazbe in tudi po delavcih z višjo in visoko izobrazbo. Potrebni so predvsem poklici s področja turizma, gostinstva, poslo-

vno-finančnega področja in tehnični strokovnjaki. Čeprav se za veliko večino delovnih mest zahteva horizontalna poklicna zamenljivost (različni poklici za eno delovno mesto), pri kadrovanju pričakujejo velike težave, ker bo potrebno ob otvoritvi predora in ceste naenkrat zaposliti tri četrtine vseh potrebnih delavcev. Kadrovska in demografska gibanja pa ne kažejo, da bi te potrebe lahko pokrili. Pri pridobivanju kadrov za tako velik projekt bo zato treba preveriti predvsem potrebe glede izobrazbene strukture in kadrovska gibanja v občinah ter s štipendiranjem pospešiti kadrovanje za potrebne poklice.

Udeležence predstavitve obeh platojev je zanimalo, ali je plavški travnik vključen v projekt in ali so urejene zemljiško-lastniške zadeve glede gradnje avto ceste. Pojasnjeno je bilo, da je plavški travnik sestavni del projekta, vključno s stanovanji za carinike in obmejno milico. Za reševanje zemljiško-lastniških zadev sedaj še ni pravne osnove, ker bo osnutek lokacijskega načrta za avto cesto obravnavan šele maja 1988. Za lastnike hiš, ki jih bodo porušili, so rezervirane parcele v Mostah, na dveh področjih pa se izvajajo komasacijski postopki za nadomestilo odkupljenih kmetijskih zemljišč.

Ostale projekte od predora do Kranja bodo predstavili, ko bodo na-rejeni načrti.

Lilijana Kos

Proslava ob dnevu JLA

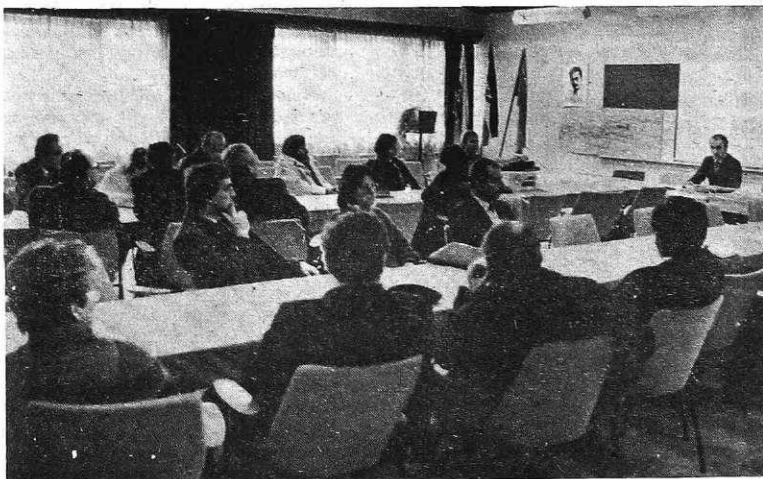
V dvorani gledališča Tone Čufar je bila na predpraznični večer proslava ob 22. decembru — dnevu Jugoslovanske ljudske armade. Pripravili so jo člani občinske konference ZRVS Jesenice, v dvorani pa so se zbrali številni predstavniki vojaških kolektivov, družbenopolitičnih organizacij, Zveze rezervnih vojaških starešin in drugi. O prazniku je spregovoril predsednik občinske konference ZRVS Jesenice Matjaž Peskar.

Podelili so tudi več priznanj. Enota Stane Žagar, ki jo sestavljajo pripadniki teritorialne obrambe iz jese-niške in radovljiške občine, je preje-

la prehodni pokal kot najboljša enota v letošnjem letu v Sloveniji ter druga v Jugoslaviji. Priznanja sveta za SLO in družbeno samozastito Skupščine občine Jesenice so prejeli: Stanislav Pem, Aleksander Willevald in KS Sava. Priznanja ZRVS pa so prejeli: zlati znak in plaketo ZRVS Slovenije Pihalni orkester jese-niških železarjev.

Za lep, pester in prijeten kulturni program so poskrbeli učenci osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice in Pihalni orkester jese-niških železarjev.

J.R.

Predstavitve platoja so se udeležili predstavniki gorenjskih občin in družbenopolitičnih organizacij (foto I. Kučina)

Franc Sever

Dopoldanski odmevi prednikov in upor brez uspeha

Prst, kazalec, čisto vseeno katere roke, leve ali desne, kakšne druge ali kakšne tretje, pritisnem na konico nosu, da je vrh v višini čela, prst druge roke, edini preostali kazalec, postavim na prvi kazalec vodravno, se pravi pravokotno na prvega. Zamizim na levo oko. Tako gledam svet skozi križ, skozi del mreže, ki je absolutna.

To vem od tam. Od neke je. Nekje sem bil, ni važno kje, ne bom povedal. Se manj je važno kdaj in zakaj. Tam sem se tega naučil, tam vsi tako gledajo, mrežegledci, na križ, na mrežo.

Tukaj moram to delat na skrivaj (še druge stvari so, ne poznam jih, morda drugič, drugje...).

Kadar sem sam, ko me mama noter zaklene. Takrat najbolj. Pa pride kdo, naslikam si ga; kar vem, da je en hudoben dec to, tako ga zaštekam, strica s torbo z desno se opira na zid nad zvoncec, vrat je upognjen, gleda nogo, ki brodi po prahovinastem predpražniku...

Pa pozvoni pa potrka in vpraša koliko doka znaša, še vpraša, če je kdo, doma, včasih je kakšen, ki samo pozvoni in molči.

Se zdi, da nimajo taki nič dobrega za bregom.

Pridem tedaj, majhen, vase zapreden, pred vrata, pod kljuko, prste postavim v križ, skozi gledam, skozi mrežo, srepo v zaprte izhode, dvignem roko, pokljukam parkrat in hitro zdram: sem čisto sam, sem čisto sam, bež od mene, ne morem odpret, ne morem zapreti, nimam ključev, brez sem, brez; mama me je zaklenila, sam sem, sam, čarobno zaklet v ta mrežasti svet!

Tako rečem pa gredo. Ne gredo vedno, včasih rečejo: kako ti je pa ime, fantek, a nočeš povedat a, mammi povej, da sem prišel za elektriko kasirat, drug teden bom spet blablaba...

Tih bod, zakričim, pa bež bež, vedno bolj jokavo.

Oni trzne, oopa, dvigne roke, se rahlo nagne nazaj in se trapasto zabulji v vrata; saj že grem no, ne se mi dret, bodo rekli da te hočem frderbat, mulc tečen...

Pa gre. Druga finta, ki pomaga, če je mreža preohlapna.

Kar nekaj trenutkov še postojim, kar še čakam pa skoz križ zrem; morebiti še kdo pride.

Pa ne. Toliko jih pa spet ni. In grem sedet.

Z marmelado kruh jem. Si sam namažem. Mast pa česen, sol, kruh, to jem in gledam. Kadar neham gledati, mižim. Takrat slišim, takrat pridejo lubadarji pogledat, kaj je z mano, če se še držim, kako živim, pa to. Izkopljejo se iz svojih hodnikov, na zelene liste se obesijo gosnice, vse težke, polne soka, polne masti, metuljevine polne in gledajo namesto mene. Vse povejo, vse se kontrolira, vse slišim.

Zakaj se vse skriva ušesom, ko se vda očem, tega pa še ne vem, sem še premajhen.

Bom tudi to vedel, če bom pridno jedel, fino skoz mrežo gledal in dosti poslušal. Tako bom zelo hitro rasel, vse večji in večji bom, napihnjen, tik pred eksplozijo bom pa že nekaj vedel...

Zdaj se ni tisti čas. Mlinček nas prepočasi melje, drevje je zelo bolno, vsepovsod je polno obžrtih listov. To je vse, kar vem, in to dobro poznam.

Imam eno veliko okno. V tem oknu je veja z listnatimi utežmi obžrtimi, del debela se vidi pa sonce, sonce na vse skupaj šprica, prav čudno...

Samo zgago dela sonce. Včasih pa res. Takrat se mi zahoče teme, vsaj za kakšnih štirinajst dni, deset dek, za šeststo din, kaj vem, kako se mora povedat, ko se jo naroči.

V temi so slike boljše, takrat se bolj ostro zasekajo črte v preskokih, mrtve ribe oživijo, da kar plavajo, si misliš, gor in dol po sobi in niti ne smrdijo toliko... pa še druge reči so.

Zato jih še nisem prosil, ne vem, če je prav, če lahko. Do zdaj sem bil vedno pridn; vse sem ubogal, kadar je kdo že bil tu, sem vedno drugače gledal, lepo sem govoril, nisem nečistoval, nisem slabega želel in vse tako. Vse po tistem kamnastem spisku s črkami gorečimi, ki dela, da oči oglenijo, ko ga gledaš in si slep, če ga ne. Ni kaj izgubiti, vse je tukaj, vse za nas, za tiste z zažganimi zrčki in za slepe. Vse je v mreži, vsepovsod so črte, enkrat žive enkrat mrtve. Vsepovsod so črte. So, tudi v ljudeh so; črte in križi. Naj torej prosim?

Rekel sem: več ljudi več ve, in največ ljudi največ ve, in sem šel zato živet malo izven, malo sem šel v dru-

ge in drugi so šli vame. Vse preko črt vse skozi črte... Neskončna povezava je.

Čeprav sem majhen, to kar vem, se mi zdi da štekam... Sebe, včasih tudi druge, malo manj sicer. Drugih še ne čisto.

Pa me ni strah. Pravijo, da tudi to pride, ko zrasedeš in si velik skoraj do luči, ko lahko že sam neseš bicikel čez več kot pet stopnic in imaš skoraj že avto. Take so obljube, tu je skrita skrivnost. Tako pravijo.

Vse je čisto fino, le, ko se zasledovanje zares začne, mi kri udari v okončine, da stojim negiben in precej časa mine do reakcije obrambne. Je, kar je najprej, potlej je bradat mož in zelena trava. Mož ima kopje, trava barvo in čez cel ekran štrli, ko se prične gibanje.

Trava se lomi, valovi in spet dviguje, ko mož s kopjem noro kriči lo-več konjenika, ki mimo goloprsih žena, nekatere so z otroki, nekatere brez njih; gledajo ga, strah je v njih, krohotaajo se udarja z bičem po oraču, zgrbljenim nad svojim plugom, oblit je z znojem orač, ves svetel in pene v kosmih poletavajo od njegovih ust v brazde, iz brazd klijejo mitraljezi, v močni glasbi se slika zalomi v črto, se vse izgubi.

Le kri je še, ki maže škornje vojakom, raztresenim po njivi, tu in tam kak mrlič steklenogled in močna deževna volja, ki me stiska za vrat s koščeno roko svojega sina; mojega očeta.

Se sam stegnem roko, grabim, davil bi, tudi sam bi rad davil... Ampak to se ne sme, ne, ne. Napravim mrežo in se hitro obrnem proti očetu. Dedu, proti oraču, ki se večer

pne v nebo, proti konjeniku, divjaku in vem, da zelo glasno kričim, ko se najdem v tisti želji po ustavitvi, ustavitvi krogotoka, v želji, ki je ravno tako kot v meni zaklenjena tudi v očetu, dedu, konjeniku in v mitraljezih in oraču.

Nikdar več ne vidim nebesnih oračev; tiste njihove debele in suhe krave so znale plezati po oblakih.

V oknu je tista veja. Ura je pol treh, v vratih škrti in delam se, da spim.

Potlej moram jesti in mi rečejo, da naj malo manj svinjam. Ves se napnem, skrotovičim se na stolu in grozovito gledam. Mati vrže glavo vznak in se mi reži, oče se smehlja bolj zase med glasnim srébanjem tiste čudne juhe, kot da diši po žveplu.

Bi jih rad na mrežo, pa ne smeta vedeti, da to obvladam. Takoj, ko mi obrneta hrbte pa CAK: prst leve gor, prst desne pravokotno na prst leve in jih zašopam, močerade teroriste.

Nata, si rečem, vidva hočta mene čist zničit, kr probejta, sam evo, jest vaja kr kuj šopnem na mrežo in mi čist nič ne morda.

To rečem in nehata se smejati, ko se jima prikradem za hrbte. Cvikata. Cvikata a?

Orača zaenkrat še čutim, kdaj pa kdaj, zaenkrat je še nad mano, čeprav se mi že izmika, čeprav tudi sam že vem za tisto željo po davljenju, lovitju one, ki zavržni bežijo po divjih brazdistih površinah pred mano.

Čutim že mrežo od potomcev v hrbet vrženo, lov se še ne bo končal. Še se bomo lovili.

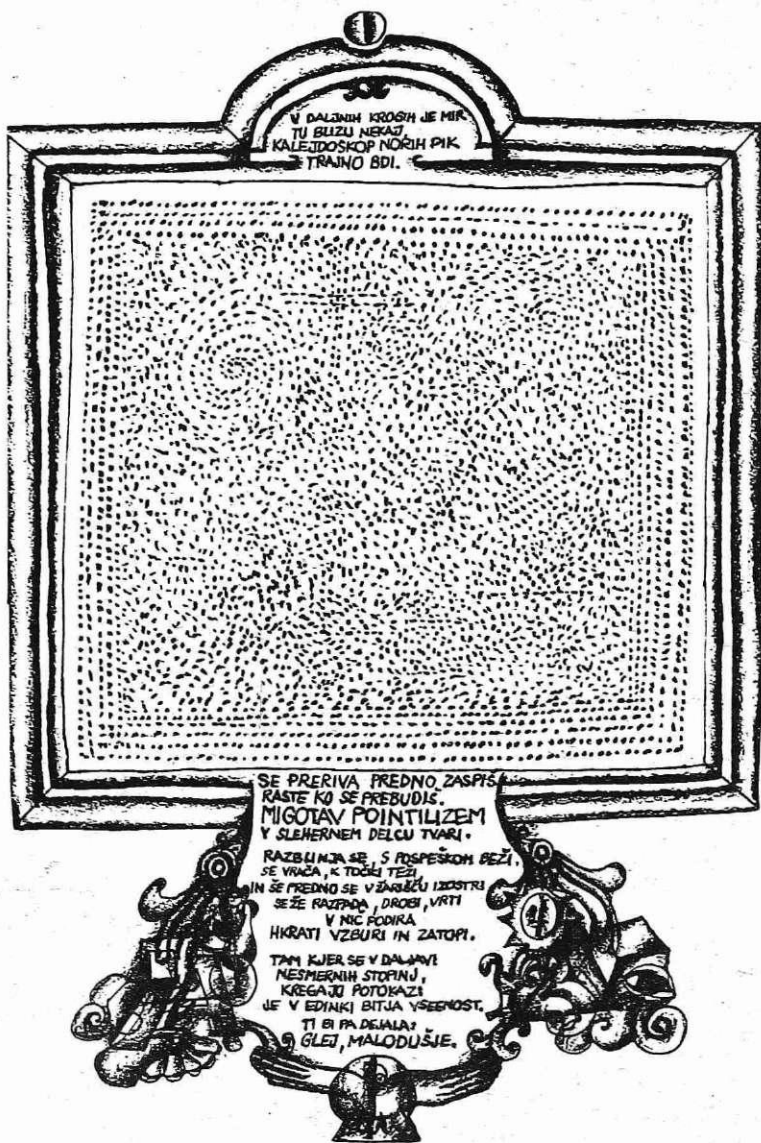
Tomaž Iskra

Vertikale

Edino, kar nam še preostane, dar zdravja je, um čist, kolikor še v glavi ostane.

Tisto, kar morda zdaj naj naj je, ostalo jutri bo že v pozabi razbito na kosov tisoč, kar danes očem je skrito, ako ravno bleščeče ni, razdalje čas zbistri, jasno v glavi naredi, up na novo obroditi.

Jesenice, decembra 1987

Vinko Tušek in Mihael Cenc: Podoba in pesem II.

Marjeta mu je razložila že vse svoje težave, ki jo pestijo na kmetiji, o težkem delu, o upanju, da bo našla koga, ki bi ji pomagal, a je upanja z vsakim dnem manj, ker se za krepko plačilo ni moč dobiti nikogar, pa o črnih mislih, da bi vse skupaj pustila, prodala, ker življenje pač nima edini smisel v delu od jutra do večera. Kar zasmilila se mu je, a po drugi strani ji je zavidal — predvsem samostojnost. Pa je že tako, da pač človek vedno želi tisto, kar nima, je pomislil.

Dan se je začel nagibati v večer in okoliške gmajne so bile že čisto črne, da se je polna luna nad njimi ostro odražala v vsej svoji srebrenosti. Posamezni lajež psov je ponehal, tudi kruljenje in mukanje, ker so živali že dobile svojo večerno krmo, kar je zanimal po prejšnjem ropotu pod seboj. Tudi sam je že dobil izdatno večerjo in zavedel se je, da pravzaprav že dolgo ni tako počival, da je bil mir naokoli naenkrat kar preve-

Ladislav Črnologar:

12

Sabotaža

lik in mu je čudno šumelo v glavi, ker je bil pač varen stalnega ropota. Ob svežem zraku, prijetnem vonju po senu, ki se je mešal z vonjem po vlažni zemlji, ki jo je že zmočila rosa, je čisto pozabil na cigarete, ki jih je drugače pretirano vlekli, vsak dan sproti si zatrujoč, da bo manj kadil. Pričakoval je, da mu bo morda Marjeta prišla še malo delat družbo, da bo noč krajša, in ni se zmotil.

Čez rano je imela dve očeti, ju vrgla na seno, rekoč, da je njen delovni dan končan, da je vseeno malo boljši kot njegov. Sedla je poleg njega in pripomnila, da bo pomagala bedeti.

»Zakaj mi pomagaš?« je vprašal in se takoj zavedel, da je bilo vprašanje neumno.

»Saj ti ne pomagam, pomagam sebi, da si pričaram iluzijo prijetnega bivanja v dvoje,« je odvrnila in zavzdihnila.

»Marjeta, resničnost je, skupaj sva in vem, da čutiš, da nisem ravnodušen ob tebi.«

»Pač kot moški, ki nima ženske, a jutri boš odšel. Poznam to, a saj sem se že malo navadila. Kmalu bom toliko stara, da se bom morala vdati v usodo, v jalo-vo upanje.«

»Kaj pa govoriš, saj si v najlepših letih, zdravje kar žari iz tebe in prav privlačna si.«

»Laskanje?«

»Ne, govorim, kar čutim. Res je, da sta najina svetova daleč vsake-sebi, a ljudje smo si tako podobni v željah, upanjih in hotenjih.«

»Jože, vem, da je neumno, a ko sva se zaletela in si se naslonil name, se je v meni zganilo nekaj tako čudno mehkega, sladkega.«

»Tudi v meni, Marjeta. Hotel sem ti že povedati, pa sem se bal, da me boš napak razumela, da tako težke besede niso primerne za tako kratek čas, kar se pozna-va.«

»Vidiš, sama pa lovim te trenutke, da mi kdaj ne bo žal in si ne bom očitala, čeprav mi zdrava pamet pravi, da je neumno, ker nikoli ne bom mogla zapustiti te zemlje, kateri se že enkrat nisem mogla odreči, ker jo je znojilo že toliko mojih prednikov, kakor se ti ne boš mogel odreči delu, kateremu si se zapisal.«

»Ne vem, res ne vem, o tem še nisem globlje premišljeval, čeprav je tako delo, da stalno brodim po človeškem blatu, ga imam po svoje rad, ker nekdo mora kaznovati barabe, po drugi strani pa ga sovražim, ker začenjam že vse ljudi sumničiti, ker imam večinoma opravka samo s slabimi. Vidiš, človek se rodi kot neizdelan osnutek, ki se v družbi lahko obrusi v neprecenljivo umetnino, ali pa postane pravo nasprotje tistega, kar bi po naravnih zakonih moral biti, kajti v sebi ima vsakdo moralni zakon, katerega nima nobena druga živa vrsta, kar je ena zagonetka, ki nam še kako dajo misliti.«

»Prav imaš, a pustiva razglabljanja, zdaj sva tu — skupaj in lepo mi je,« je rekla Marjeta in naslonila glavo na Jožetovo nogo.

Pobožal jo je po laseh, da je vsa vztrepetala in se ga oklenila. Dvignil jo je in poiskal njene ustnice, ki so ga razprte željno čakale, in Jože je pozabil na nekega Zupana, na čas, na noč, ki se je pritihovala na skedenj in ju zakrila v svoj plašč.

Jutranje sonce se je dvignilo iznad smrek in pregnalo temo v dolini. Krave so začele mukati in mukanje se je mešalo s petelnjim petjem, kar je prebudilo Jožeta, ki ni bil varen takih glasov. Sprva je mislil, da še sanja, ko je na roki zagledal slap svetlečih se las, ki jih je zlatilo sonce, ki je metalo pramen svetlobe skozi špranjo na leseni steni, a se je takoj ovedel in se zavedel, kje je. Še vedno je bil pod močnim vtisom večjega dela preživete noči in ženske ob njem, kar ga je napolnjevalo z radostjo, a vedel je tudi, da je zanemarljivo dolžnost in čut dolžnosti je bil močno vcepljen vanj. Pa ni si mogel dosti očitati, kajti noč je bila ena tistih, ki ostanejo za vedno v spominu. Njeno nežno mrmljanje, pa tudi njegovo lastno, je proti jutru oba zazibalo v hipnotično spanje. Marjeta se ga je še vedno oklepala, kot da ga ne misli nikoli izpustiti, ali da ji ne bi ušel. Nežno jo

je poljubil na čelo in takoj je bila budna.

»Sem zaspala? je bila njena prva misel.«

»Oba sva zaspala. Upam, da se ni kaj nepredvidenega zgodilo doli v hiši.«

»Jaz sem kriva.«

»Marjeta, tisto lepo v nama je bilo krivo. Zdaj je, kar je. Takoj se moram prepričati, če je moža-kar še v hiši.«

»Lepo, da tako misliš o nama tudi zdaj.«

»Zakaj tudi zdaj?«

»Po vsem, kar je bilo med nama.«

»Res izgledam tako neodgovoren?«

»Na pogled morda res.«

»Kako izgledam na vzven?«

»Kot pravi mestni fičfirič...«

»Ti bom že dal mestnega fičfiriča, ti kmečka tepka,« se je zasmel Jože, jo zasukal na trebuh in nekajkrat udaril po zadnji plati.

»Pa imam, ker sem ti pomagala bedeti in zaspati, pa imam za hvaležnost jutranji tepež, ti surovež,« se je vedro zasmejala tudi Marjeta.

V hlevu so močnejše zamukale krave in zakrutili pujsi, kot bi ju slišali.

»Vidiš, živali me kličejo in terjajo svoje. Tako rano se začne moj delavnik, a danes bo lep.«

»Marjetka, imaš kaj mleka?«

»Včerajšnega je še nekaj. Za zajtrk ga bo več kot dovolj.«

»Mleko potrebujem, da ga nesem doli v hišo. Prepričati se moram, če je Zupan še tam.«

»Razumem. Tako, pa sva spet vsak na svojem bregu.«

»Ne, Marjetka, vsak pri svojem delu sva, a bregova, ki sta naju včeraj ločevala, sva to noč prestopila.«

»Res misliš tako?«

»Povedal bi ti, če bi mislil drugače. Zdaj pa pojdiva!«

* * *

S kanglico mleka v rokah je Jože že nekaj časa pritiskal na stikalo za zvonec ob vhodnih vratih. Ni odnehal, dokler ni zaslišal skrtanja ključa v ključavnici. Odprl jih je moški, precej zabuhel v obraz, ves prepoten in zaraščen.

»Kdo si, kaj hočeš?« je zagodel.

»Mleko sem prinesel.«

»Kakšno mleko?«

»Majda od nas dobiva mleko.«

»Majde že nekaj časa ni.«

»A tako — tudi mene ni bilo že dalj časa doma in naših ni — niso mi povedali, pa sem kar prinesel,« je Jože igral na Zupanovo nevednost. »Vzemite, prav vam bo prišel.«

Zupan je vzel kanglico, a se mu je roka tako tresla, da se je mleko polivalo, dokler posodo ni zgrabil z obema rokama.

»Ste bolni?« je vprašal Jože.

»Posebno bolezen imam, ki se imenuje jutranja kriza, ali po domače maček in v tej hiši ni nobene prave mokrote. Včeraj so mi pustili samo nekaj steklenic vode iz hmleja. Fant, mi hočeš pomagati; bi mi prinesel iz trgovine nekaj steklenic.«

»Seveda, a trgovino odprejo šele ob osmih,« je Jože rekel na slepo.

»Proklete!« je zaklel Zupan. Jože je pomislil, da bo Zupan sam kam odšel po pijačo, pa se je domislil:

nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

● Na zadnjih letošnjih ločenih sejah, trinajstih po vrsti, so delegati vseh treh zborov občinske skupščine Radovljica 23. decembra sprejeli odlok o organizaciji in delovnem področju sekretariata skupščine občine in izvršnega sveta občine Radovljica. Sprejeli so tudi spremembe poslovnika občinske skupščine, analizo gospodarjenja v devetih mesecih 1987 z oceno do konca leta ter potrdili osnutek resolucije o družbenoekonomskem razvoju občine Radovljica v letu 1988. Razen tega so delegati sprejeli še odlok o davkih občanov in odlok o davku na promet nepremičnin. Potrdili so poročilo o izvajanju programa SIS materialnih dejavnosti v letu 1987 in periodični delovni načrt občinske skupščine za prvo tromesečje 1988. Opravili so tudi nekatere kadrovske razrešitve in imenovanja. Po skrajšanem postopku so sprejeli odlok o povračilu stroškov delegatom, članom kolegijskih upravnih organov in delovnih teles občinske skupščine Radovljica.

● Delegati zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti občine Radovljica so na 13. seji sprejeli osnutek odloka o začasnem financiranju proračunskih potreb za prvo tromesečje 1988 in aneks k dogovoru o usklajevanju davčne politike za obdobje 1986 — 1990. Razen tega so delegati obeh zborov sprejeli tudi osnutek odloka o posebnem občinskem davku od prometa izdelkov in od plačil za storitve, osnutek odloka o zazidalnem načrtu Mlino na Bledu in odlok o urejanju zelenih površin v naseljih občine Radovljica.

● Člani izvršnega sveta OS Radovljica so na 56. seji 15. decembra soglašali z osnutkom dogovora o izvajanju politike na področju splošne porabe na ravni občin v SR Sloveniji za leto 1988. Podprli so tudi pobudo Smučarske zveze Jugoslavije in Slovenije za kandidaturu svetovnega prvenstva v nordijskih disciplinah leta 1991 ali 1993 v Planici, Kranjski gori in na Bledu. Seznanili so se tudi s spremembo zakonodaje na področju SIS družbenih dejavnosti in s pogodbi za izdelavo prostorsko ureditvenih pogojev za območje Bohinja in Triglavskega narodnega parka.

● Letošnja osrednja proslava dneva JLA v občini Radovljica je bila 21. decembra v avli osnovne šole F. S. Finžgar v Lescah. Ob tej priložnosti so podelili priznanja, odlikovanja in nagrade zaslužnim rezervnim starejšim in pripadnikom teritorialne obrambe. Kulturni program je pripravila ZKO. Nastopili so: godba na pihala iz Lesc; moški zbor Stane Žagar iz Kroppe in folklorna skupina Veriga Lesce.

● Na prvi seji novoizvoljenega predsedstva OK SZDL Radovljica so 21. decembra člani v vlogi enotne delegacije za DPZ občinske skupščine sprejeli stališča do posameznih točk dnevnega reda 13. seje DPZ. Razen tega so spregovorili o tekočih nalogah in imenovali predsednika organov predsedstva OK SZDL Radovljica.

● Na zadnji razširjeni seji predsedstva OK SZDL Radovljica (starega mandata) so na osnovi predhodnih razprav v

KK SZDL in KS v zvezi s predlogom za ukinitve nekaterih manj obiskanih in slabo opremljenih krajevnih knjižnic podprli stališča prizadetih KS, da knjižnic ne bodo ukinjali. KS pa bodo morale same zagotoviti potrebne prostorske in poslovne pogoje. Strokovno delo in knjižni fond ostane še naprej obveznost matične knjižnice v Radovljici.

● Predsedstvo občinskega odbora ZZZB NOV Radovljica je na 11. seji 16. decembra analiziralo gospodarska gibanja v občini in širši družbeni skupnosti. V kritični razpravi so razen pohval dobro delujočim OZD izrekli tudi vrsto pripomb na račun razbohotene administracije. Sprejeli so pravilnika o osnovah in merilih za oblikovanje sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev in funkcionarjev občinske organizacije ZZZB NOV Radovljica.

● Predsedstvo občinskega sveta zveze sindikatov Radovljica se je na 19. seji 18. decembra po obravnavi in sprejemu stališč o gradivu za 13. sejo občinske skupščine seznanilo s predvidenimi statusnimi spremembami v delovnih organizacijah Murka Lesce in Alpetour — DO Gostinstvo — hoteli in žičnice Bohinj. Na seji so analizirali potek občnih zborov osnovnih organizacij ZS.

● Tudi predsedstvo OK ZSMS je na svoji 25. seji 18. decembra sprejelo stališča o gradivu za 13. sejo DPZ občinske skupščine. Določilo je osnutek kandidatne liste za volitve v organe OK ZSMS Radovljica za naslednji mandat 1988 — 1990. Spregovorili so tudi o tekočih nalogah.

● Od 7. do 18. decembra so se v radovljiški občini zvrstile seje skupščin SIS družbenih dejavnosti. Večina so bile na meji sklepčnosti, ali pa sta manjkala eden ali dva delegata. O udeležbi bi kazalo resno spregovoriti v organizacijah SZDL in sindikatih, ki doslej očitno niso nikoli obravnavali dolžnosti delegatov svojega okolja.

● Letošnja turistična bera, podatki veljajo do konca oktobra, je bila v radovljiški občini manj uspešna kot lanska. V desetih mesecih so imeli za 1,4 % gostov manj kot lani. Domačih je bilo manj 5,6 %, tujih pa 3 % več kot lani. Tudi nočitev je bilo za 1,4 % manj, predvsem zaradi domačih gostov, ki jih je prenočevalo 5,4 % manj, tujcev pa je bilo za 1,5 % več.

● Izvršni svet občinske skupščine Radovljica je na osnovi komisije za ocenjevanje posledic naravnih nesreč sklenil, da se iz sredstev obvezne rezerve občinskega proračuna nameni prizadetim krajevnim skupnostim v Bohinju po 300 tisoč din, da bi lahko delno odpravili poškodbe na javnih objektih in površinah, ki so nastale po viharju v noči od 26. na 27. september letos.

● Samoupravna stanovanjska skupnost občine Radovljica upravlja z 2.790 družbenimi stanovanji, kar pomeni, da tudi vzdržuje in izvaja določila stanovanjske zakonodaje zanje. Letos so po planu vzdrževanja opravili večje posege na 71 objektih in več manjših del. V ta namen je bilo na voljo 61.950.000 din, za amortizacijo 48,2 milijona, za revitalizacijo nekaj manj kot 50 milijonov in za nujne intervencije 38 milijonov din.

● V Elanu so novembra izdelali prototip odprtega gliserja »G-T 450 F«, ki ga je mogoče uporabljati tudi za ribarjenje. Dolžina čolna je 4,5 m, širina 1,94 metra, teža pa le 245 kg. Nosilnost je 350 kg. Novo plovilo je izdelano po načrtih Elanovih strokovnjakov in iz domačega materiala. Prihodnje leto bodo izdelali 350 takšnih čolnov.

● Na povabilo OK ZSMS Radovljica se je prejšnji teden mudila v radovljiški občini delegacija OK ZSMH iz prijateljske občine Buje v Istri. S predstavniki OK ZSMS Radovljica so se pogovarjali o izmenjavi brigadirjev in o sodelovanju na MDA Bujstina. Beseda je tekla tudi o sodelovanju med srednješolskim centrom Radovljica in Buje, o izmenjavi dopustovanj mladih iz Buj pozimi v Radovljici in mladih iz Radovljice poleti v Umagu. Dogovorili so se o akciji za izvedbo že tradicionalne planinske štafete, v katero so vključeni tudi mladi iz Nabrežine pri Trstu.

● Delegati, udeleženci programske-volilne seje OK SZDL Radovljica, so po razpravi o stanju na avstrijskem Koroškem sprejeli protestno izjavo, s katero so odločno obsodili novi pedagoški model ločevanja otrok slovenske in nemške narodnosti. O tem so seznanili tudi Narodni svet koroških Slovencev in Zvezo slovenskih organizacij v Celovcu.

● V pripravi na oblikovanje planskih dokumentov za leto 1988 bodo vse SIS materialnih dejavnosti v občini Radovljica in nato v postopku usklajevanja zlasti na področju razvoja gospodarske infrastrukture določili prednostni vrstni red vseh naložb. V skladu s sprejetimi merili v družbenem planu 1986 — 1990 bodo imeli prednost ukrepi za izboljšanje kakovosti voda.

● Na četrti seji skupščine Kulturne skupnosti Radovljica je bila 7. decembra v središču razprav problematika ljubiteljske kulture in vloga Zveze kulturnih organizacij Radovljica. Delegati so bili dokaj kritični zavoljo velikega nesorazmerja med režijo in sredstvi za društva. Sklenili so, da se skliče skupščina delegatov ZKO, na kateri naj se podrobno prouči stanje in vloga te zveze, ki združuje v 30 društvih nad 1.300 aktivnih kulturnih delavcev.

● Izvršni svet OS Radovljica je izdal soglasje k uskladitvi šolskega koledarja Srednje šole za gostinstvo in turizem na Bledu za šolsko leto 1987/88. Zimske počitnice bodo od 25. januarja do 5. februarja 1988, prvomajske pa od 30. aprila do 3. maja 1988. Zadnji dan pouka za zadnje letnike bo 17. junija, za druge letnike pa 24. junija, ko bodo učenci prejeli tudi spričevala.

● Do 3. decembra je bil zadnji rok prijav na natečaj za 16. srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov. Crečali se bodo 5. februarja v Radovljici v organizaciji ZKO Slovenije in ZKO Radovljica.

● Tudi v desetem kolu so 5. decembra košarkarji KK Radovljica tekmo izgubili. V goste so jih premagali igralci KK Kamnik z rezultatom 80:75. Kljub dvema zaporednima porazoma so Radovljičani skupaj s KK Kamnik še vedno na odličnem drugem mestu prvenstvene lestvice za prvouvrščeno Iskro Delto Ježico, ki še ni poražena.

Jeseniški upokojenci razočarani zaradi cestne razsvetljave

Društvo upokojencev Jesenice ima precej članov in zelo razvejani kulturno in športno dejavnost. Enkrat ali dvakrat na mesec so v domu tudi društveni sestanki, na katerih odbor sprotno obvešča svoje člane o vseh pomembnejših zadevah.

Vsak terek se v popoldanskem času zberejo tudi upokojenke pri svojem konjičku (pletanju, kvačkanju), da si lahko izmenjujejo svoje izkušnje. V društvu je tudi bife, ki redno obratuje vsak dan od ponedeljka do nedelje od tretje ure naprej; le ob sredah je dom zaprt. Tega bifeja so upokojenci zelo veseli, ker jim ni potrebno pregloboko seči v žep.

Upokojenci si popestrijo čas tudi z partijo šaha, igranjem kart v zim-

skih dnevih, poleti pa z balinanjem in raznimi drugimi medklubskimi tekmovanji. Upokojencem v domu ne manjka tudi raznih pevskih nastopov, ob nedeljah pa za prijetno vzdušje upokojencev poskrbijo domači igralci harmonike in kitare. Tam se ob prijetnih zvokih lahko tudi veselo zavrtijo. Z organizacijo so lahko res zadovoljni.

Nezadovoljni pa so z Elektro Žirovnico, ki ne skrbi za javno razsvet-

ljavo ob domu. Prihaja zimska hladna in temna sezona. Vse prireditve so ponavadi v domu v poznih popoldanskih urah, to se pravi že v temi. V dom zahajajo predvsem starejši upokojenci in tudi invalidi. Tej neveselosti se bo pridružil še sneg in poledica, cestne svetilke pa ne gorijo. V Elektro Žirovnici so sicer že večkrat obljubili, da bodo svetilke popravili, a svetilke še vedno ne gorijo.

Upokojence zato res lahko zanima: kdaj bo tisti teden, ko bo Elektro Žirovnica izpolnila svojo obljubo.

Pozabili niso tudi na tednik Železar. Še zmeram ga dobivajo neredno. O tem so že govorili, vendar ga še vedno dobivajo ob ponedeljkih. Prebirajo pa ga najraje ob sobotah in nedeljah, posebno sedaj v zimskem času.

Upokojenci

Ob koncu razstav v Festivalni dvorani na Bledu

Že leta prirejajo v sezonskih mesecih v Festivalni dvorani na Bledu likovne razstave. Za to skrbi likovna sekcija KUD Bled, predvsem pa prof. Janez Ravnik, blejski slikar.

Ob koncu letošnjih razstav si na kratko ogledamo, kaj so o njih menili obiskovalci in kdo vse je razstavljal. Letos je bilo le pet razstav. Svoja dela so nam razstavili: Vinko Tušek, Karel Kuhar, Zmago Puhar, Črtomir Frelj, Albin Polajnar in Janez Ravnik. Od srede junija do konca avgusta so razstavili 57 slik in grafik.

Nekateri slikarji so razstavljali tudi v hotelih Golf in Park, žel pa sta dva razstavljalca odpovedala svojo razstavo, ker sta drugod dobila boljše ponudbe.

Pa še nekaj besed ob letošnjih raz-

stavah. Za vsako so pripravili v oddili knjigo vtisov in pripomb, ki jo je ob koncu prejel razstavljalec. Za avtorje je bilo to kar precej vzpodbudno, saj so številni pripisali lepe vzpodbude in pohvale. Tudi organizatorji so bili s tem zadovoljni.

Ni pa mogoče prezreti tudi več negativnih pripomb. Tako zaradi pomanjkanja denarja ni mogoče pripraviti kataloge posameznih razstav. To je res škoda. Mogoče bi se dalo pomagati z razmnoženim opisom namesto tiskom, ki je res predraga. Tudi obveščanje je zelo slabo. Še v »Turističnih informacijah« razstav ne omenjajo več, denarja za plakate pa tudi ni.

Povsem opravičeno je bila za zadnji seji TD Bled izrečena pripomba o nazadovanju kvalitete prireditev na Bledu. To velja še posebej za likovne razstave. Pred leti, ko pa je bilo z denarjem še težje, so bile razstave kvalitetnejše in razstavljene slike so lahko obiskovalci tudi kupili. Pripraviti bi morali tudi vodstvo po razstavi, čeprav mogoče le enkrat za vsako razstavo.

Ne smemo pa vse krivde pripisati organizatorju, saj je le še dobro, da ni obupal, ker na Bledu ni pravega razumevanja. Ni pričakovane dvigajočega nivoja obiskovalcev, ki bi dvignili kulturni nivo in s tem tudi novi likovnih razstav v tem našem letovišču.

Božo Benedik

Branko Blenkuš

Voda v bohinjskem predoru velika ovira rednemu in varnemu prometu!

Voda, ki v bohinjskem železniškem predoru ob deževju in topljenju velikih količin snega nevarno naraste, je v veliko oviro nemotnemu železniškemu prometu!

Alojz Kozjek, šef železniške postaje v Bohinjski Bistrici, je povedal, da si železnica prizadeva odpraviti to oviro. Železniško gospodarstvo Ljubljana je zaprosilo Vodni inštitut v Sarajevu, kjer se uspešno bavijo z vodno problematiko hidrocentral, da tudi za ta problem najdejo najboljšo rešitev. Po daljših raziskavah, preizkusih in merjenjih, so predložili, da bi tam, kjer je največji od dveh izvirov vode, uredili močan kovinski zamašek, za dotok vode v predor. Druga možnost je, da pod drugim desnim tirom položijo dovolj velike be-

tonske cevi, po katerih bi odtekla vsa voda tudi ob najvišjem stanju. Tretja možnost predvideva ustrezno veliko betonsko korito pod traso drugega tira. Del vode naj bi speljali tudi proti primorski strani. Preden se bodo odločili za eno od možnosti, morajo vedeti in videti, kakšne so možnosti financiranja tega ne tako majhnega dela. Iz varnostnih razlogov je treba ta problem čimprej rešiti, ker ob povodnji tovrstni vlaki skozi predor sploh ne morejo, potnike pa od Podbrda do Bohinjske Bistrice prevažajo z enim vagonom, ki ga vleče težka motorna drezina. To je namreč edino vozilo, ki je sposobno voziti po progi, po kateri ob velikih padavinah teče več centimetrov visoka Tunelščica.

Vrtičkarji sodelujejo pri urejanju okolja

Komisija za vrtičkarstvo pri turističnem društvu se s tem delom ukvarja predvsem zaradi urejanja okolja, zdrave in koristne rekreacije ter družabništva in tovarštva prebivalcev.

V sodelovanju s komitejem za urbanizem in urejanje prostora, kmetijskozemljiško, komunalno in krajevno skupnostjo je komisija za vrtičke namenila področje za Savo jugovzhodno od izliva Jesenice, med železniškima progama na Hrušico in na Koroško ter na opuščnem smetišču. Na teh površinah so prebivalci Plavža uredili nad 400 vrtičkov. Žal so jih pred dobrim letom že nad sto izgubili, ker je na tem prostoru specijacija Intereurope uredila parkirni prostor za tovornjake.

Ker se prej nihče ni hotel baviti z vrtičkarstvom, so prebivalci Plavža zahodno od Žvagnovega mostu samovoljno uredili nad sto vrtičkov na prostoru, ki je last Merkur — Universal, kjer bodo čez nekaj let gradili skladišča in prostore za predelavo. Prostor vzhodno od nove transformatorske postaje in med železniško progo ter Cesto revolucije je že-

leznica odstopila v upravljanje komisiji za vrtičkarstvo turističnega društva Jesenice. Ta je poskrbela, da so popisali prebivalce, ki imajo na tem prostoru vrtičke. V sodelovanju s komunalno skupnostjo so delavci Kovinarja te površine novembra izravnali, člani komisije za vrtičkarstvo pa so jih ponovno razdelili vrtičkarjem, ki so to zemljo že prej obdelovali.

Akcija za urejanje teh površin pa je doslej ob sodelovanju obdelovalcev teh površin lepo uspela. Tako bo pogled iz mednarodnih vlakov, ki prihajajo skozi karavanski predor, v prihodnje veliko lepši, kot je bil doslej. Zaželeno je, da bi se tudi področje zahodno od Žvagnovega mostu, tako imenovana »Azija«, postopno uredilo, da Jesenice ne bodo več imele madeža, ki zmanjšuje število dobrih točk pri ocenjevanju krajev v Sloveniji.

Branko Blenkuš

Koristno sodelovanje

V krajevni skupnosti Podnart je sodelovanje KS z združenim delom vsa povojna leta zelo dobro. V petek, 18. decembra, so se v prostorih LIP Bled TOZD Lesna predelava Podnart sestali na že tradicionalnem vsakoletnem novoletnem srečanju predstavniki krajevne skupnosti, LIP Bled TOZD Lesna predelava

Podnart in Kemične tovarne Podnart. Na srečanju so ugotovili, da so bila letos načrtovana dela v glavnem vsa izvršena. Dogovorili so se še za sodelovanje v naslednjem obdobju, saj je dobro sodelovanje krajevne skupnosti z združenim delom vsem v korist.

Ciril Rozman

Delamo in živimo ne samo v OZD, ampak tudi v krajevnih skupnostih

»Revolucija ne more biti končana vse dotlej, dokler socialistično samoupravljanje ne bo sposobno ohranjati samo sebe.«

Edvard Kardelj, XI. kongres ZKJ, 1978.

Na pobudo OK SZDL in kluba samoupravljalcev so v krajevnih skupnostih pripravili in izvedli razgovore o samoupravnem delovanju in odločanju v krajevnih skupnostih ter o družbenopolitičnem izobraževanju in usposabljanju članov delegacij za delovanje delegatskega sistema v SIS in DPS (občine).

Proučevanje samoupravnega delovanja in odločanja v krajevnih skupnostih je tudi v sedanjem času in družbenoekonomskih razmerah pogojeno s spoznavanjem, da so krajevnne skupnosti:

- osnovne enote ali samoupravne skupnosti našega ekonomskega in političnega sistema socialističnega samoupravljanja;
- osnovne samoupravne in življenjske skupnosti v katerih delovni ljudje in občani uresničujejo in zadovoljujejo posamezne, skupne in splošne interese in potrebe;
- samoupravne skupnosti, ki morajo biti povezane z organizacijami združenega dela materialne proizvodnje in družbenih dejavnosti;
- samoupravno tako organizirane, da delovnim ljudem in občanom omogočajo demokratično in uspešno uresničevanje njihovih interesov in potreb;
- temeljne samoupravne skupnosti, v katerih morajo biti zagotovljeni pogoji za samoupravno in delegatsko horizontalno in vertikalno povezovanje.

Razgovori o samoupravnem delovanju in odločanju v krajevnih skupnostih so potrdili, da obstajajo pozitivni premiki v praktičnem uresničevanju samoupravnih družbenoekonomskih in političnih odnosov kot tudi bistvene pomanjkljivosti in odstopanja od uresničevanja ustavne zamisli krajevnne skupnosti.

Kaj je torej značilno za samoupravno delovanje in odločanje v krajevnih skupnostih v naši občini? Navedli bomo nekatere posebnosti, pomanjkljivosti in vidike samoupravnega delovanja delovnih ljudi in občanov v krajevnih skupnostih.

1. Materialna podlaga krajevnih skupnosti

Najprej lahko navedemo eno izmed posebnosti krajevnih skupnosti, ki je v tem, da jih lahko delimo v mestne, obmestne in vaške. Te se med seboj razlikujejo po obsežnosti in oblikovanosti prostora, številu prebivalcev in njihovi socialni strukturi, razvitosti ter razvejanosti, gospodarskih in družbenih dejavnosti.

Vse to vpliva na oblikovanje strukture potreb, interesov in želja delovnih ljudi in občanov kot tudi na samoupravno in politično organiziranost in delovanje v določeni krajevni skupnosti. Tako so v krajevni skupnosti Žirovnica bolj poudarjene potrebe po razvijanju kmetijske dejavnosti, načrtovanju prostorskega razvoja in razvijanju dejavnosti in aktivnosti delovnih ljudi in občanov v prostem času. Te posebnosti je potrebno še bolj upoštevati pri načrtovanju in programiranju dela in življenja v občini kot celoti, kakor tudi v krajevnih skupnostih samih. To zlasti velja za uresničevanje potreb, interesov in želja delovnih ljudi in občanov glede na spol, izobrazbo in starost (mladi) in dele krajevnih skupnosti (ulice, soseske, naselja).

Ni potrebno posebej poudarjati, da je bilo mogoče v vseh krajevnih skupnostih zaslediti nasprotje med željami in dejanskimi potrebami po krepitevi ali razširitvi materialne osnove za delo in življenje ter za samoupravno in politično delovanje delovnih ljudi in občanov. V tem smislu so močno poudarjene potrebe in interese za zagotovitev gospodarskega, prostorskega in socialnega razvoja krajevnih skupnosti.

To pomeni, da je tudi v krajevnih skupnostih temeljni interes ekonomski interes, kar je povsem razumljivo, saj se z njim oblikujejo in povezujejo vsi drugi interesi, potrebe in želje delovnih ljudi in občanov. Zato je bilo v razgovorih o samoupravnem delovanju in odločanju precej razprav, predlogov in pobud o ustreznem pridobivanju, uporabi in tudi o ustvarjanju sredstev za krepitev materialne podlage dela, življenja ter samoupravnega in političnega delovanja delovnih ljudi in občanov v krajevnih skupnostih. Kljub realni oceni o možnostih krepitev materialne podlage krajevnih skup-

nosti v sedanjem času, ki je bila prisotna v teh razgovorih, pa je vendarle potrebno in možno zagotoviti:

- da delavci TOZD na podlagi programov razvoja prispevajo del ustvarjenega dohodka za izvajanje tistih nalog krajevnih skupnosti, ki niso vključene v programe SIS in se z njimi urejajo vsakodnevne potrebe delovnih ljudi in občanov;
- aktivno vključevanje vseh delovnih ljudi in občanov v uresničevanju krajevnne skupnosti kot družbenoekonomskega odnosa;
- povezovanje med krajevnimi skupnostmi pri usklajevanju, načrtovanju in uresničevanju skupnih in splošnih potreb in interesov;
- zadovoljevanje določenih potreb, interesov in želja ne samo s samoprispevki, ampak tudi s prostovoljnim delom in drugimi prispevki delovnih ljudi in občanov.

Očitno je prisotno spoznanje, da je mogoče predvsem s krepitevjo materialne osnove dela in življenja uresničevati različne interese, želja in potrebe delovnih ljudi in občanov. S tem je mogoče zagotoviti višjo kvaliteto individualnega in družbenega življenja ter samoupravnega delovanja in odločanja. Ta družbenoekonomska vsebina delovanja krajevnih skupnosti se veliko prepočasno uresničuje, kar je v nasprotju s stvarnimi potrebami in uresničevanjem ustavne zamisli krajevnne skupnosti.

2. Samoupravno delovanje in organiziranje krajevnih skupnosti

V razgovorih je bilo potrjeno, da mora biti samoupravna organiziranost krajevnih skupnosti takšna, da bo omogočala:

- kar najbolj neposreden stik z občani oziroma krajanji,
- neposredno in učinkovito zadovoljevanje potreb, interesov in želja,
- uresničevanje družbenoekonomskega bistra krajevnne skupnosti.

Kljub temu, da v vseh krajevnih skupnostih obstajajo določene oblike in organi samoupravnega in političnega organiziranja in delovanja delovnih ljudi in občanov, je mogoče v tem času zaslediti zastoj in celo nazadovanje v tej aktivnosti.

Pri uresničevanju samoupravnega delovanja in odločanja nastopajo številne pomanjkljivosti in ovire. Najprej bo potrebno dograditi ali izpopolniti samoupravno organiziranost v krajevnih skupnostih. Gre za to, da se v samoupravni organiziranosti zagotovi čim večja funkcionalnost, racionalnost in fleksibilnost glede na posebnosti okolja, družbenoekonomske razmere, zahteve in interese občanov oz. krajanov.

V razgovorih o samoupravnem delovanju in odločanju so posebej poudarili, da še vedno obstajajo številne pomanjkljivosti in nedoslednosti v delovanju delegatskega sistema:

- uresničevanje delegatske povezanosti krajevnne skupnosti z združenim delom,
- uresničevanje stalne delovne povezanosti delegatov in delegacij z delovnimi ljudmi in občani ter samoupravnimi organi in zlasti strokovnimi službami;
- delegatsko gradivo ni ustrezno pripravljeno (obsežnost, pomanjkanje variantnih predlogov za rešitve problemov);
- nezainteresiranost, pasivnost, neodgovornost in v posameznih primerih premajhna usposobljenost delegatov za delo v delegacijah, konferenci delegacij.

Poleg tega so v nekaterih krajevnih skupnostih poudarili pomen informiranja ne samo za delovanje delegatskega sistema, temveč tudi za samoupravno in družbenopolitično delovanje občanov. V ta namen pripravljajo in izdajajo posebne informacije za krajanje v krajevni skupnosti Žirovnica, Krajska gora in Javornik-Koroška Bela.

Povsod so bili enotnega mnenja, da so delegatsko oblikovani organi (sveti, skupščine), preveč obreme-

njeni z formalnim načinom delovanja in normativizmom. Slednje ne vpliva samo na moč delegatskega odločanja, ampak tudi na formalno delovanje delegatov ter na njihovo nezainteresiranost, pasivnost in celo apatičnost.

O teh vprašanjih in problemih je že dovolj ocen, analiz in tudi besed. V tem smislu ima polno in pravo vrednost znani pregovor: Besede so uboge, če jih življenje ne potrjuje. Zato mora končno priti do uresničevanja ugotovitev in doslednega odpravljanja pomanjkljivosti v delovanju delegatskega sistema. Vendar do tega lahko pride le, če vsi delovni ljudje in občani, ki so povezani in vključeni v delegatsko delovanje, uresničujejo svoje določene pravice, dolžnosti in odgovornosti.

Le tako bo lahko delegatski sistem deloval čim bolj popolno in učinkovito kot sistem odnosov v socialističnem samoupravljanju, ki vključuje tudi vprašanje o stalni povezanosti javnosti dela, odgovornosti, kontroli dela in načinu delovanja.

3. Povezovanje krajevnih skupnosti

Poleg samoupravne organiziranosti in delovanja je bilo v razgovorih prisotno tudi vprašanje o samoupravnem in interesnem povezovanju krajevnih skupnosti. Enotnost mnenj in pogledov je bila v tem, da je potrebno razviti in utrditi interesno povezovanje med krajevnimi skupnostmi glede na razvijanje različnih panog dejavnosti: stanovanjska in komunalna dejavnost, trgovina, gostinstvo, turizem, kultura in telesna kultura kot tudi reševanje določenih problemov, potreb in interesov skupnega in splošnega pomena. Tako bi se lahko bolj kot doslej interesno povezovali krajevnne skupnosti v gornjesavski dolini pri urejanju vprašanj in problemov razvoja dejavnosti v turizmu, gostinstvu in v telesni kulturi.

V mestu Jesenice mora obstojati samoupravno povezovanje ali integracija krajevnih skupnosti, ki je doslej ni bilo. Zato je možno ustanoviti in oblikovati stalno konferenco delegatov krajevnih skupnosti ali drug organ, ki bi se lahko imenoval svet krajevnih skupnosti. Tak način organiziranja in samoupravnega povezovanja bi med drugim omogočil, da bi se vse krajevnne skupnosti v mestu sporazumevale za enotno politiko na področju zadovoljevanja skupnih potreb in interesov. To zadeva zlasti prostorski razvoj, stanovanjsko in komunalno dejavnost, kulturno in drugo dejavnost in aktivnost v prostem času.

V celotnem sistemu samoupravnega delovanja v mestu morajo bolj delovati temeljne oblike samoupravnega delovanja kot so zbori stanovalcev, hišni sveti, zbori delovnih ljudi in občanov, sveti potrošnikov, poravnalni sveti, odbori SZDL in ZSMS kot tudi delegacije. Brez teh oblik samoupravnega delovanja in odločanja ni mogoča dejavnost in aktivnost celotnega sistema socialističnega samoupravljanja. Zato mora biti v prihodnje prisotno neposredno in konkretno delovanje in sodelovanje z nosilci temeljnega samoupravnega in političnega delovanja v krajevnih skupnostih kot tudi v združenem delu. Prav tu je mogoče najbolj neposredno in konkretno uresničevati zamisel o krajevni skupnosti kot samoupravni, zlasti pa kot delovni in življenjski skupnosti.

4. Delovanje subjektivnih sil
Čeprav v razgovorih o samoupravnem delovanju v krajevnih skupnostih niso namenili posebne pozornosti delovanju subjektivnih sil, je bilo vendarle izrečenih nekaj mnenj o delovanju SZDL in ZSMS. V krajevni skupnosti Hrušica je bilo poudarjeno, da mora biti v celoten sistem delovanja samoupravljanja bolj kot doslej vgrajeno in vključeno delovanje SZDL kot tudi drugih družbenopolitičnih organizacij;

Skoraj povsod je preveč odsotna ZSMS kot družbenopolitična organizacija, ki s svojimi vsebinami, oblikami in metodami dela ne zajema vseh mladih in tudi ni ustrezno dejavna v SZDL kot fronti subjektivnih sil. Posebej velja poudariti, da so mladi bolj aktivni v interesnih organizacijah, društvih in klubih.

S temi ugotovitvami je povezano spoznanje, da je SZDL temeljni vzvod za uspešno delegatsko, samoupravno in tudi družbenopolitično delovanje delovnih ljudi in občanov.

Vendar se mora tudi SZDL spreminjati in posodabljanje, da bi učinkovito uresničevala svojo vlogo in naloge v današnjih razmerah in da bi bila pravo orodje delovnih ljudi in občanov pri razreševanju njihovih problemov in interesov ter uresničevanja vseh oblik samoupravnega delovanja in odločanja.

5. Krajevnne skupnosti in klub samoupravljalcev

V nekaterih razgovorih v krajevnih skupnostih je bila bolj poudarjena vloga kluba samoupravljalcev pri razvijanju samoupravne demokracije. Ta se lahko izraža v tem, da klub samoupravljalcev:

- z različnimi oblikami in metodami dela prispeva k razvijanju temeljnih oblik samoupravnega delo-

vanja kot je bilo poudarjeno v krajevnih skupnostih Podmežaklja, Hrušica in Žirovnica,

— nudi in razvija svetovalno in strokovno funkcijo skupaj z drugimi pri dograjevanju metod samoupravnega delovanja, samoupravnih splošnih aktov.

Razgovori o samoupravnem delovanju in odločanju, ki še niso bili izvedeni samo v krajevnih skupnostih Rateče in Blejska Dobrava, so bili uspešni in gotovo bodo spodbuda za nadaljnje razvijanje in utrjevanje samoupravnega delovanja v krajevnih skupnostih v naši občini.

To pa je pogoj, da se uresničuje smisel citirane misli Edvarda Kardelja iz govora na XI. kongresu ZKJ, ki je bil junija 1978 v Beogradu.

Srečko Krč

Vojni spomini z vzhodne fronte

»Po svetu in pri nas je doslej izšlo že ogromno literature o drugi svetovni vojni. Pisali so jo zgodovinarji, novinarji, publicisti, generali in politiki — še najmanj pa navadni vojaki, ki so v tej vojni največ pretrpeli in žrtvovali. Prebral sem knjigo ameriškega publicista Williama Craiga Bitka za Stalingrad, ki jo je napisal na podlagi vojnih arhivov in izjav neposrednih udeležencev te bitke — ne da bi sam v življenju kdajkoli povohal smodnik.

Nisem literat, ne zgodovinar in še manj general. Toda bitko za stalingrajsko področje sem doživel na svoji lastni koži, kakor tudi vso kalvarijo bega iz tega pekla. Napisati nameram del svoje lastne vojne zgodovine, doživetja enega izmed nekaj sto mladih primorskih Slovencev, prisilno mobiliziranih v italijansko armado in poslanih na vzhodno fronto. Tisti, ki smo preživeli ta pekel, smo bili po prihodu iz Rusije ožigosani kot nezanesljivi in poslani v kazenska taborišča na jugu Italije. Po padcu Mussolinija in prihodu zaveznikov pa smo končno prišli tja, kamor nas je ves čas vlekel srce — v prekomorske brigade. Priključili smo se Titovi vojski in se z njo borili do dokončne zmage.«

Tako Piše Anton Torkar v uvodu svoje knjige BEG IZ PEKLA, ki je pravkar izšla na Jesenicah. Knjiga, ki pokriva prazen prostor v slovenskem pisanju o drugi svetovni vojni, zaradi omejene naklade zaenkrat ne bo na prodaj v knjigarnah. Naročite jo lahko neposredno pri avtorju na naslov: Anton Torkar, C. revolucije 8, 64270 Jesenice. Cena knjige je 3.800 din, dobava takoj, plačilo po povzetju.

Delavska univerza Viktor Stražišar Jesenice organizira dvodnevni tečaj radiestezije,

ki bo v soboto, 23. januarja, in v nedeljo, 24. januarja, vsak dan od 9. do 12. ure in od 14. do 18. ure v gimnaziji Jesenice.

Program zajema teoretično in zlasti praktično delo, in sicer:

- Prvi dan:
- pojem radiestezije,
 - alternativna medicina,
 - zeliščarstvo,
 - prehrana in priprava hrane,
 - obleka in obutev,
 - iskanje pogrešanih oseb,
 - arheološke raziskave,
 - uporaba na področju kmetijstva.

- Drugi dan:
- geopatološka sevanja,
 - proučevanje posameznih sevanj,
 - lega postelje in delovne mize,
 - geomatična področja,
 - zaščita pred sevanjem,
 - praznjenje.

Radiestezijske pripomočke (nihalo, votlo nihalo, bajalico, biotenzor in »L« antene) dobijo udeleženci na tečaju.

S seboj je treba prinesiti fotografijo za radiesteziranje, tloris svojega stanovanja z označbo strani neba in vzorec zdravila, ki ga jemljejo udeleženci ali njihovi družinski člani.

Udeleženci lahko kupijo priročnik Mirele Mahne »O radiesteziji« na tečaju.

Cena tečaja je 20.000 dinarjev na udeleženca.

Prijave za tečaj sprejema Delavska univerza Viktor Stražišar Jesenice do 15. januarja 1988 po ☎ 81-072 ali osebno.

Delavci Iskre Otoče za svoje malčke

Prejšnji četrtek, 17. decembra, so na Posavcu slovesno izročili namenu prostore Vzgojnovarstvene organizacije Radovljica. V novem vrtcu je 28 malčkov, ki so se doslej z avtobusom začasno vozili v vrtec v Kropo. Zamisel za tako obliko otroškega varstva se je porodila med delavci Iskre Otoče, ki so zagotovili prostore za vrtec v novem stanovanjskem bloku. Opremo in didaktične pripomočke je zagotovila Skupnost otroškega varstva Radovljica. Razen igralnih in bi-

valnih prostorov bo začela delati tudi kuhinja, v kateri bodo pripravljali kosila za otroke in varstveno družino na Posavcu.

S takšnim sodelovanjem delavcev Iskre Otoče in vzgojnovarstvene organizacije se je dejansko uresničila pobuda o neposredni menjavi dela, za kar velja izreči posebno priznanje delavcem Iskre. Upamo, da to ne bo ostal osamljen primer.

JR

Ali je frustracija vzrok za take klobasarije?

Svoboda misli, opredeljevanja, izražanja in nastopanja, na katero se pri javnem delovanju vedno bolj sklicujemo, zahtevajo tudi obvladovanje vrsto reči, kot so morala, znanje, poznavanje stvari, resnicoljubnost, korektnost in še kaj. Vendar pa nekateri, med njimi tudi Edo Torkar, v skrbi za svoj vsakdanji kruh v nekaterih časnikarskih sporočilih na vse to pozablja, ali pa te reči ne obvlada, čeprav bi jih moral že zavoljo svojega ugleda kot svobodnega ustvarjalec še kako spoštovati.

V nekaterih njegovih časnikarskih sporočilih ni sledu o kakršnikoli lastni kritični presoji tega, kar je napisal, kaj je prav in kaj je narobe, kaj je resnično, kaj zmotno, katere misli vodijo k napredku in katere ne. V nizanju časnikarskih vrstic mu večkrat prav pridejo tudi neresnice, polresnice, ozkost, zaplankanost v sektorsko gledanje na kulturo, in njegove frustrirane želje. Težko sem se odločil za to pisanje, ker se Edo Torkar, ki ga po svoje spoštujem, požižga na vse, tudi na argumente in objektivno resnico, ker ima »svoj« prav in »svojo« resnico. Nič ga ne prizadene, čeprav je bilo celo v »njegovem krogu« rečeno, da piše bedarije, vendar pa da je to njegova stvar in stvar časnikov, ki to objavljajo. Seveda ima Edo Torkar v svojih sporočilih tudi zelo pametne in uporabne misli, tudi dober časnikarski stil, pa kaj ko velikokrat, kar je »z rokami naredil, z ritjo podre«.

Tako nekako je z njegovim članom objavljenim v praznični številki Gorenjskega glasa, 27. novembra letos z naslovom: izpoved jeseniškega kulturtregerja. V sestavku je več stvari v zvezi z založniško dejavnostjo na Gorenjskem in na Jesenicah, ki jih je Edo Torkar po »svoje« uglasil, o tem bo nekaj besed v nadaljevanju, zelo zmoten in celo žaljiv pa je konec njegovega članka, ki ga citiram:

... Tisti, ki se bojijo, da bo jeseniška Mala Čufarjeva knjižnica zrasla v veliko založbo, ki bi tiskala vragisigavdi kaj nemoralnega, protidržavnega ali kako drugače sumljivega, so lahko popolnoma brez skrbi. Kaj takega na Jesenicah sploh ni mogoče. Še naprej bomo tiskali eno ali največ dve pesniški zbirčki na leto, če bomo seveda izbrskali denar zanj — kajti jeseniški občini povsem zadostuje, da ima največjo smučarsko letalnico na svetu, državne hokejske prve, pol Triglava in nerentabilno železarno — kultura pa je in naj tudi ostane taka, kot je že vse od osvoboditve: majhna, ljubiteljska, sterilna, dekorativna, predvsem pa skromna in ponižna.

Bedarija, bi Edo Torkarju rekel kolega iz literarne sekcije, jaz pa trdim, da je to skrajno nekontrolirano in žaljivo pisanje, ki je pogojeno tudi z avtorjevo frustracijo. Razen tega pa, kako lahko piše o nivoju kulture na Jesenicah po osvoboditvi in jo primerja z današnjim utripom, ko pa je bil rojen sedem let po osvoboditvi, veliko odsoten in ko bore malo ve o sedanjem kulturnem delovanju in snovanju, kakovostnih vzponih, pa tudi padcih v občini in o problemih

in težavah, ki vse to spremljajo. Poleg tega, kar navaja, pa imamo vendarle v občini še kaj zlahtnega na kulturnem področju, ki ga v glavnem pokriva ljubiteljska kultura in ne nazadnje, tudi to, kar navaja, so naše vrednote, pa tudi naš ponos. Za vsem tem je bila, je in bo z velikim deležem slaba jeseniška železarna, ki je, poleg drugega, pomembno podpirala tudi založniško dejavnost, ki je dala zaznaven delež tudi v slovenski književnosti.

Razen tega, pa je, če se že loti takega pisanja in ocenjevanja, potrebno upoštevati, da je med ustvarjalci in poudarjalci, kamor sodi tudi ljubiteljska kultura, in konkretno družbo potrebna ustrezna komunikacija (interakcija), iz katere izhajajo tudi pobude in pomoč ustvarjalnemu in poudarjalnemu delovanju, ki lahko doseže tudi umetniški nivo. In prav ta komunikacija je v jeseniški občini, zaradi hitre urbanizacije in migracije, ki je s seboj prinašala tudi nižji kulturni nivo prebivalstva, zelo nihala. Seveda to velja tudi za založniško dejavnost, kajti občina so ljudje in ne le nekaj posameznikov.

Drugo tako nekontrolirano pisanje je Edo Torkar objavil v 50. številki Zelezarja 17. decembra pod naslovom O improvizacijah in mahinacijah, tako in drugače. Ni mogel drugače, kot da je k odgovoru Tomažu Iskri, pritaknil še Zvezo kulturnih organizacij in podpisane, čeprav ga ni imenoval, kot grobarja Male Čufarjeve knjižnice. Preveč bi bilo odgovarjati na vse njegove nesmisle, nepreverjene trditve in žaljivke, zato le nekaj dejstev:

1. V Kulturni skupnosti Jesenice ni bilo nikakršnih rezerviranih sredstev za Malo Čufarjevo knjižnico, pač pa je odbor skupnosti za načrtovanje in razvoj kulturne dejavnosti predlagal ZKO Jesenice naj 1.000.000 din izdvoji iz svojega finančnega načrta za leto 1987 za MCK, kar pa zaradi objektivnih težav in vzrokov, navedenih v citiranem dopisu v Zelezarju ni bilo mogoče, ker bi že tako okrnjena sredstva morali odvzeti kulturnim društvom in organizacijam.

2. Citirani dopis v Zelezarju je nastal po razpravi in sklepu izvršnega odbora ZKO, seveda pa ga je po pravilu moral neko napisati in pooblaščen za to tudi podpisati. Izvršni odbor se je pri oblikovanju tega stališča dobro zavedal posledic interventnega zakona za kulturo in težav pri premagovanju velikih podražitev stroškov, ki pomenijo pogoj za dejavnost ljubiteljske kulture v občini.

Kljub temu je literarna sekcija, čeprav ni pravna oseba in ne more prevzemati finančnih obveznosti, zaradi lastnega ali posamičnega dokazovanja dala v tisk 13. zvezek MCK, ki doslej, 22. decembra, še ni dotiskan.

3. Usoda dosedanjih desetih zvezkov MCK naj Edo Torkarja ne skrbi, nekaj je že razprodanih, nekaj pa jih bo v najkrajšem času in to brez knjigarn, knjižnic in provizije in kar nas še posebno veseli, v glavnem v jeseniški občini, čeprav so bile naklade velike. O tem se vodi ustrezna evidenca in predno je zapisal take bedarije, bi lahko povprašal. Kako se delijo kupljene knjige, seveda ni stvar izdajatelja, ampak kupca in le po je, da se delijo tudi kot darila ali priznanja.

Lahko bi se tudi pozanimal, s kakšnim namenom in kakšnim založniškim programom in v kakšnem času je bila pred sedemnajstimi leti (ne petnajstimi) Mala Čufarjeva knjižnica ustanovljena.

4. Vseh 22 kulturnih društev in organizacij, s prek 80 sekcij oziroma dejavnosti, kolikor jih združuje ZKO, lahko Edo Torkar takoj položi »karte na mizo« in ugotovil bo, da si velik del sredstev za svoje dejavnosti ustvarjajo sami, niso redki primeri, da celo do 50 in več odstotkov. Nikjer na Slovenskem pa si galerije s prodajo slik ne ustvarjajo lastnih sredstev, zato tega ne more pričakovati niti od razstavnega salona DOLIK na Jesenicah, pač pa si likovni klub DOLIK vsa sredstva za svojo dejavnost ustvari sam! Podobno si je uredništvo Male Čufarjeve knjižnice pri prvih desetih zvezkih, seveda z izdelanim programom, pridobilo skoraj polovico sredstev neposredno od združenega dela. Tudi načelo takratnega uredniškega odbora je bilo, da se založniška dejavnost mora oplajati s prodajo knjig.

V zvezi z zelo nezrelim primerjanjem kulturnih dejavnosti le še to, da ljubiteljska kultura v občini pokriva večino kulturnih potreb in interesov delovnih ljudi in občanov, sodeluje na regijskih in republiških srečanjih, se povezuje s Slovenci v zamejstvu, sodeluje z drugimi kraji v Sloveniji pa tudi v Jugoslaviji, kar je pogoj za napredek in kakovostno rast.

Glede odnosa Jesenic, Zveze kulturnih organizacij in podpisanega do založniške in drugih dejavnosti le še to, da naj se Edo Torkar potrdi pregledati, kaj vse smo na Jesenicah po osvoboditvi izdali, poleg MCK, v lastni založbi ali s pomembnimi finančnimi podporami drugih založb, kakšne slovenske, jugoslovanske in mednarodne uspehe smo dosegli z nekaterimi kulturnimi skupinami in nazadnje, koliko kakovostnih profesionalnih in ljubiteljskih skupin smo gostili v občini. Potem bo lahko presojal, kaj nam v občini zadostuje in koliko dajemo za kulturo v širšem pomenu besede.

V sestavku neomenjene žaljivke, polresnice in s frustracijo pogojene ocene in mnenja prepušчам moralni presoji Edo Torkarja.

Joža Varl

otročaji, ki se igrajo pokopališke strahove. Izza teh belih opleskov, ki naj bi vzbujali balantičevsko tesnobo in grozo, so pomežikovale krotke, prijazne, negotovo tipajoče oči... Clovek bi jim najraje kar sredi predstave zaklical: »Sandi, Mičo, Boštjan in Urška, ne se več matrat, snemite larfe, ugasnite reflektorje, izključite mikrofone, pejmjo k Trem pesnikom na liter vina, nam boste že tam prebrali te pesmice do konca! Tudi mrtvaško lobanjo spravite pod ključ, morda bodo na Jesenicah še kdaj igrali Hamleta in jim bo prišla prav.«

Edo Torkar

Kaseta z baročno glasbo

Društvo prijateljev stare glasbe iz Radovljice je v začetku decembra izdalo prvo kaseto lastne kasetine produkcije CON BUEN AYRE z naslovom »Musica da camaera.« Na kaseti so posnetki baročne glasbe z avtentičnimi glasbili mednarodno priznanih glasbenikov. Ovitek kasete je natisnjen v bogati štiribarvni tehniki, zato bo najbrž lepo in pripravno novoletno darilce prijateljem in znancem, ljubiteljem baročne glasbe. Cena v predprodaji je bila tri tisoč, v prosti prodaji pa sedaj kaseta stane štiri tisoč din.

Pobuda Društva prijateljev stare glasbe zasluži pohvalo, ki naj mu bo spodbuda za nadaljnje akcije, ki so v javnosti neupravičeno premalo znane.

JR

Božično praznovanje na stalingrajskem bojišču

O praznovanju božiča je bilo pri nas izrečeno in napisano že precej blagih, pomirjajočih in ostrih besed. Smo pač različnih nazorov in mnenj, kar je povsem razumljivo. Osebnost me ne motijo ne tisti, ki praznujejo, in ne tisti, ki ne praznujejo.

V tej »vojni« različnih stališč do božičnega praznika (ali nepraznika) želim bralce spomniti, kako so nekateri praznovali božič v hudih vojnih dneh.

Iz vojne zgodovine so znani primeri, da so na ta dan brez uradnega dogovora na obeh vojskujočih se straneh utihnili topovi, nihče ni streljal na sovražnika iste ali sorodne vere.

Bilo pa je tudi drugače; boji so se razplameneli prav na ta dan. To se je na primer zgodilo pred petinštiridesetimi leti na stalingrajskem bojišču. Rdeča armada je iz dveh smeri (južno in severno od Stalingrada) von Paulusovo šesto armado stisnila v obroč med Volgo in Donom v štirih dneh, od 19. do 23. novembra 1942. leta. Vsi poskusi, da bi od zunaj razbili to kletko, so bili zaman. Znotraj obkolitvenega območja sta bili dve letališči, Pitomnik in Gumrak, na kateri so Nemci obkoljenim enotam dovažali hrano in strelivo, odvažali pa ranjence, pošto in oficirje s posebnimi poslanstvi za Vrhovni štab nemških oboroženih sil. Pomoč je prihajala z 200 km oddaljenega letališča pri Tacinici.

V drugi polovici decembra je Rdeča armada razbila italijanske divizije ob Donu in brez večjih žrtev naglo napredovala. 24. decembra zgodaj zjutraj, ko je bilo še temno, so sovjetske topovske granate začele padati na tacinsko letališče. Letala, ki so skušala uiti temu peklenškemu ognju, so se začela zaletavati ena v drugo, si lomila krila, mnoga pa so se vnela. Vzletelo je le 124 junkersov, 56 večina večjih transportnih letal pa je bilo uničenih. In to v eni uri.

V Stalingradu, mestu, pa je bilo takole: Nekateri odseke ob obali Volge so zasedli Nemci, na drugih so se krčevito branili Rusi. Boji po velikih tovarniških halah in stanovanjskih blokih so se nadaljevali iz dneva v dan z vso strditostjo in brez milosti. V enem nadstropju so bili Nemci, v drugem Rusi. Včasih so bili eni v kleti, drugi na vrhu stolpnice, drugi obratno. Hiše, ulice in tovarne so večkrat menjale vojake nemških ali ruskih enot. Tako eni kot drugi so imeli vsak dan velike izgube. Ruske divizije, ki so branile Stalingrad, so za božič štele le še po dva tisoč borcev (od 18.000) ali še manj. Sedemindeseta gardna divizija je v dveh dneh bojev po več kilometrov dolgi tovarni traktorje (skoraj neverjetna velikost tovarne), ki je ob začetku vojne začela izdelovati tanke, od osem tisoč izgubila pet tisoč vojakov. Ob pogledu na tolikšno množico trupel je njen komandant presunljivo točil solze.

Dan pred božičem je rusko poveljstvo zamenjalo vse te razredčene divizije in jih poslalo na drugo stran Volge na počitek. Zamenjale so jih sveže divizije. Pred odhodom veterani so bili komandant 62. armade, ki je branila Stalingrad, general (pozneje maršal) Vasilij Ivanovič Čujkov poklical v svojo pečino nad Volgo poveljnike junaških enot in jim nazdravil z vodo.

Blizu kraja, kjer se je dobro razpoloženi Čujkov poslavljajal od bojnih tovarišev, je skupina nemških vojakov gnala po preluknjanih in z vsem mogočim nasutih cestah tri mladoletnike, dva dečka in deklico. Zvezanih rok so bosi stopali po snegu, obtoženi, da so sodelovali z rusko obveščevalno službo. Iz predmestja Dar-gora so zavili v Brjansko ulico, kjer je štrlelo nekaj ožganih dreves, na katere so jih obesili. Neki fantek je obvestil Filipove, da je med njimi njihov Saška. Starša sta pohitela na ulico, kjer se je oče iztrgal ženi in pobegnil nazaj, ker ni mogel gledati, kako mu obešajo sina, mati pa je ostala.

Bil je sveti večer. V Brjanski ulici so se v vetru pozibavala tri trupla. Nemci so odšli, Saškova mati pa je ostala ob mrtvem sinu. Medtem ko je objemala sinovo truplo in se je že zmračilo, so Nemci izstrelili na tisoče raket, ki so sočasno švigale v zrak in zaznamovale na desetine kilometrov velik krog, v katerem se je znašla von Paulusova armada. Iz nemških bunkerjev se je slišala pesem

Sveta noč, blažena noč, pa žvenketanje kozarcev in razbijanje steklenic, vmes pa preklinjanje usode, molitve ter sem ter tja vzkliki Heil-Sieg. Živela zmaga! bi rekli po naše.

Na sveti večer so molčali tudi ruski topovi, čeprav imajo pravoslavni — teh je v ZSSR največ — po našem koledarju božič šele sedmega januarja. Le številne zvočnike so obrnili proti nemškimi položajem in jim vso noč hreščeče trobili, naj se vdajo, naj pridejo k njim, kjer jih čakajo dobra hrana, toplo zavetje, očarljiva tatarska dekleta in varnost.

Po polnoči je med Donom in Volgo čez stepe prihrumel silovit vihar. Snežni metež je zagnil trupla in skril krvave sledi. Stalingrajske ulice so bile zametene. Zjutraj se je videlo komaj deset metrov daleč. Od alkohola omamljeni Nemci so se nadejali, da bo zaradi tega božični dan miren kot sveti večer. A tedaj, ko so še mnogi spali, je zabučalo več tisoč ruskih topov in minometalcev, ruski tanki pa so se v metežu nenadoma pojavili sredi nemških položajev in pred njihovimi bunkerji.

Bil je božič. Popoldne, ko so Rusi nehali napadati, so Nemci našli 1280 svojih padlih vojakov in oficirjev. O svojih izgubah Rusi niso poročali.

Na desnem bregu Dona je bilo še vedno nekaj italijanskih divizij. Tri dni pred božičem je ob cesti počivala dolga kolona. Hkrati jih je zamrznilo tri tisoč, čepe ali sede. Vse je pokril snežni metež.

Hitler von Paulusu ni dovolil, da bi se prebil iz obroča. Dan pred vdajom ga je povišal v feldmaršala, ker se v nemški zgodovini dotlej sovražniku ni udal še noben nemški feldmaršal. Paulus pa se je moral vdati, ker ni imel več ne hrane ne streliva, pač pa kar 20.000 ranjencev. Nekateri so se sami skušali prebiti. Podoficir Wiewig se je prebil s še dvajsetimi. Na poti skozi stepe so vsi zmrznili. Wiewig je sam prišel do nemških linij, potem ko je po mečavi prehodil 250 kilometrov. Toda ko je po pripovedovanju legel, da se spočije, ga je na postelji raztrgala mina iz sovjetskega minometalca.

Beg iz obroča je uspel samo vojaku Mihaelu Horvatu, toda njega so Rusi ujeli že 31. januarja 1943, torej dva dni pred von Paulusovo vdajo. Ker je govoril nemško in rusko, so ga pridržali kot prevajalca pri zaslišanju ujetnikov. Toda pri Voronežu jim je čez mesec dni ušel na nemško stran.

Poleg nemških so se v Rusiji skupaj z njimi bojevale še italijanske, romunske, madžarske in slovaške divizije in hrvaški ustaški polk. Morda je bil ta Hrvat Hrvat. Tam so bili sicer tudi fantje s Primorske, ki so bili v italijanski vojski, toda ta priimek je med Primorci silno redek.

Jože Vidic

Dopisujte

France V.

Ugasnili smo plavže

Izlili so se tekoči ognji, osušila prenožena lica. Piskajoče turbine ne pospremito te več s šihla.

Kavperji se še belijo v noč, a moškost je v njih ugasnila. Ponosno je zro v nebo, ne bo jim solza kanila.

Petdeset pomladi, poletij in jeseni, sta hropla velikana. Prišla je ta zima, zdi se mi, kot da sta izdana.

Ostala je le bolečina v srcih zadnjih plavzarjev: nekaj Janezov, Ismetov in drugih, ki iščejo kruh po sosednjih tozidih.

A kdo še rabi telo iztrošeno in dušo tisočkrat pretopljeno?

Zato pozabite, plavzarji, svoj raj, zvoke preboda in peči, ki poseda. Ne živite od spomina in ne vračate se na ta kraj.

Nasilje nad poezijo

France Balantič je dober pesnik. Eden najboljših, kar smo jih imeli na Slovenskem. Kdo je pri nas bolj hrepenel po čistosti in Bogu, kdo je bolj občutil bučanje grešne krvi v žilah? Že veliko let pred izidom Muževne steblike pri DZS smo njegove pesmi na roko prepisovali iz izposojene celovške miniaturne in hodili z njimi v posteljo in na savski prod. Na glas smo jih prebirali dekletom, ki smo jih ljubili, v samotni smo drugovali z njimi, joj, kako dobro so dele našim razviharjenim mladeniškim dušam!

Ko je izšla Muževna steblika, smo jo kajpak kupili in morda celo prebrali — toda kje je savski prod, kje so dekleta, kdaj so zaspali viharji v naših dušah? Knjigo smo vtaknili na polico med druge knjige, zmeraj manj jo jemljemo v roke, še malo, pa se bo začel nabirati prah na njej — knjiga med knjigami pač! Ne grize nas slaba vest zaradi tega, Balantič smo pač prerasli, si rečemo, tako kot smo z leti prerasli Seliščarja, Zevaca, Dumasa, Karla Maya, Verna, Dostojevskega, Conrada, Kafko, Camusa... Kaj pa, če se nam je le ohladila kri v žilah, tako zelo, da je niti vito niti ženske niti ognjeni zubli Balantičeve poezije ne morejo več razplamteti?

Če sem šel v soboto, 19. decembra, na predstavitev Muževne steblike v jeseniško gledališče, nisem šel zaradi Balantiča, pač pa zato, ker me je zanimalo, kako njegovo poezijo berejo in doživljajo drugi. Priznam, da sem šel tja s predsodki: čemu poezija v teatru, čemu iz poezije delati teater? Pred leti sem v mariborskem gledališču videl uprizoritev Forstnetičeve Ljubstave: na oder so zvezli kup kulisarije, ki naj bi predstavljala pesnikovo rojstno vas; drevesa so bi-

la iz lepenke in hiše iz stiropora, vmes pa so po listju brodili v rustikalna kmečka oblačila našemljeni glumači in se patetično drli: »Ljubstavaa, daaaaleč in v blaauu! — Ljubstavaa, daaaaleč in v blaauu! — Teda mi je prišlo na misel, kako neprimerno bolje bi vse skupaj izpadlo, če bi pesnik sam šel v svojo rodno Ljubstavo, sedel pod vaško lipo in bral svoje pesmi — preprosto in iz srca, kot jih je napisal. In tudi če bi si občinstvo umazalo čevlje v vaškem blatu, nič hudega, saj bi predstava še pridobila na avtentičnosti!

Kako težko je biti na odru preprost, naraven in prepričljiv, je pokazala tudi jeseniška uprizoritev Balantičevih pesmi. Čemu že v prologu utrjati občinstvo z moraliziranjem o tem, kako se je pesnik med vojno boril na nepravni strani? Ne da bi imel kaj proti Laibachu, toda njihovala glasba sodi k Balantičevim verzom toliko kot slon med porcelan. Tudi scena je bila nekam na silo laibachovska, da ne rečem morbidna: mrtvaško lobanje, črne uniforme, vojaški škornji, slepeči žarometi... In bele maske na obrazih mladih protagonistov predstave so me spominjale na bele rjuhe, v katere se zavijajo

NAMIZNI TENIS

Jeseniške mladinke na zveznem turnirju

V Ljubljani je bil v soboto in nedeljo odigran tradicionalni zvezni mladinski namiznoteniški turnir, imenovan Memorial Lovra Ratkoviča, tokrat že enajstič. Na njem je sodelovalo preko 200 igralcev in igralk iz 48 klubov Hrvaške, BiH, Srbije, Vojvodine in Slovenije.

Jesenice je zastopalo pet mladink, ki pa v močni konkurenci niso mogle doseči vidnega uspeha. Še najbolj se je izkazala Barbara Markez, ki se je od 80 nastopajočih mladink in po pomembni zmagi nad eno od šestnajstih nosilk uvrstila na 9. do 16. mesto. Urša Samar in Mojca Smolej sta pristali na 17. do 32. mestu. V igri dvo-

jic sta Markezeva in Smolejeva prav tako osvojili 9. do 16. mesto. Zmagala pa sta: pri mladinkah Frelihova iz Kranja in pri mladincih Karković iz Zagreba.

V Kranju so se borili najmlajši na pionirskem ekipnem prvenstvu Gorenjske. Od petih nastopajočih ekip pionirjev je zmagala ekipa pionirjev Triglava, jeseniška ekipa pa je pristala na četrtem mestu. Za Jesenice so nastopili: Lipicer, Vadjunec in Buh.

Od treh nastopajočih ekip pionirk je prav tako zmagala ekipa Triglava, ekipa

pionirk Jesenic pa je bila druga in je s tem dobila pravico nastopa na republiškem prvenstvu. V jeseniški ekipi so nastopile: Cencak, Sladič, Lavtizar in Soklić.

Na Jesenicah je bila med tednom odigrana zadnja tekma jesenskega dela gorenjske lige, v kateri je ekipa Jesenic gostila ekipa Gumarja iz Kranja ter jo premagala s 7:3. Nastopili so: R. Babič, Zore in Buh. Ekipa Jesenic je po prvem delu lige z veliko prednostjo na prvem mestu. /S/

Prispevki za medicinske aparature

V novembru so za medicinske aparature v jeseniški bolnici darovali:

Rina Klinar, Jesenice, Plavški rovt 7 c — odstopljen honorar za prispevke v Železaru in SEP Jesenice — 20.000 din;
Marija Komel in Kati Dakskofler, Jesenice — namesto cvetja pokojnemu Francu Ahcu — 10.000 din;
Gozdno gospodarstvo Bled — odstopljena članarina za mesec oktober — 20.595 din;
Stanovalci bloka Ceste talcev 8 c, Koroška Bela — namesto cvetja za pokojnega Joža Erlaha — 21.000 din;
Železarna Jesenice — odstopljen honorar Rine Klinar za prispevek v Železaru za mesec oktober — 18.356 din;
Železarna Jesenice — odstopljen honorar Cirila Dolarja za prispevek v Železaru za mesec oktober — 2.468 din;
Železarna Jesenice — odstopljen honorar Janeza Svoljšaka za prispevek v Železaru za mesec oktober — 6.392 din;
Sodelavci DSSS in TOZD Vzdrževanja Verige Lesce — prispevek namesto vencev — 60.000 din;
Družini Noč in Mekina — namesto cvetja ob smrti Antonije Noč — 30.000 din;
Družini Vičar in Zupančič z Rodin — namesto cvetja za pokojno Francisko Zvan — 30.000 din;
Lidija Biček, Jesenice, Udarca 9 — odstopljen denar od sodelavcev Vatrostalne namesto venca na grob pokojne mame — 55.500 din;
Lidija Biček, Jesenice, Udarca 9 — denar od sosedov namesto venca na grob pokojne mame — 31.200 din;
Mara in Tone Znidar, Lesce, Planinska ulica 12 — namesto cvetja za pokojnega Franca Kunšiča — 15.000 din;
Ela Benedičič, Jesenice, Cankarjev bataljon 7 — namesto cvetja Toniju Lasanu s Poljan — 20.000 din;
Rudolf Arh, Kočna 23, Blejska Dobrava — prispevek namesto cvetja svojim — 20.000 din;
OŠ Gorenjski odred Žirovnica — namesto cvetja na grob očetu Antona Dežmana — 35.000 din;
Sodelavci Želbljarne Železarne Jesenice — namesto venca in cvetja na grob Franca Stržinarja — 35.236 din;
Gozdno gospodarstvo Bled — odstopljena članarina za mesec november — 22.100 din;
Elizabeta Arh, Jesenice, Svetinova 10 — namesto cvetja na grob pokojne Jerce Noč — 3.000 din;
KUD Jaka Rabič Dovje-Mojstrana — namesto šopka Marjeti Rabič — 7.000 din;
Društvo upokojencev Žirovnica — namesto venca za pokojnega Marjana Praprotnik — 50.000 din;
Ivanka Kočila, Breznica 15, Žirovnica — namesto venca pokojni Jožici Pogačar — 15.000 din;
Železarna Jesenice — odstopljen honorar Cirila Dolarja za članke v Železaru za november — 2.101 din;
Železarna Jesenice — odstopljen honorar Viktorja Bruna za članke v Železaru za november — 40.911 din;
Sodelavci in bivši sodelavci Emila Noča — namesto cvetja pokojni mami — 29.000 din;
Železarna Jesenice — odstopljen honorar Rine Klinar za članke v Železaru za november — 8.788 din.

Skupna vsota zbranih denarjev je v letošnjem letu 7.051.720 dinarjev. Delavci splošne bolnice Jesenice in uredništvo Železarja se zahvaljujemo za prispevke!

Pridružite se tudi vi in prispevek, namesto vencev in cvetja na grob pokojnim ali namesto drugih volil, čestitk in podobno, nakažite na žiro račun: SPLOŠNA BOLNICA JESENICE, številka 51530 - 603 - 31205, z navedbo: »namesto venca za tega in tega...«, darila in podobno.

Kakšnega darila ste najbolj veseli?

Najbolj vesela bom, če mi prinese-te za rojstni dan psa (sestrica Mi-ma);
— praktičnega darila (čistilka);
— darila, danega od srca (tovarišci Špela in Vera);
— najbolj me veseli vrtnica (Leona);
— poljubčka od mojih otrok (tovarišci Meta in Metka);
— nabranih rož s travnika (tov. Božina);
— otroških izdelkov (tov. Maruša);
— rož in prijazne besede (tov. Jožica);

— polnega koša otroških knjig (Dalimirka);
— majhne bele muce v košarici (Marina);
— strojčka za šivanje (Aleksandra);
— da bi mi kdo voščil vse najljubše za 18. rojstni dan (hišnik);
— da bi se vrnila moja muca (Barbara);
— zmage med dvema ognjema (Gregor).
Učenke 4. razreda, dopisniški krožek OŠ 16. december Mojstrana

Tekmovali smo v Kranju

Odšli smo v Kranj v veliko telovadnico. Tam sem vprašal tovariša, če je moj nos v nevarnosti. Odgovoril mi je, da bom nastopil v lažji kategoriji. V ringu sem boksal s predstavnikom Avstrije. Tovariš je navijal. Ko je bilo prve runde konec, me je tovariš spodbujal. Začela se je druga runda. Res sem predstavnik Avstrije udaril v nos. Zrušil se je na tla. Sodnik mu je štel do deset. Ko je preštel in rekel deset, sem zavriskal od veselja. Sodnik je izračunal, da sem dosegel peto mesto. To je bil do zdaj moj najboljši bokarski uspeh. Vztrajno bom treniral boks.

Sašo Boškovič, 4. a,
dopisniški krožek,
OŠ 16. december
Mojstrana

Judo

Jeseničani so se morali zadovoljiti s sedmim mestom.

V soboto, 19. decembra, je športnim delavcem Celja s pomočjo delovnih organizacij tudi letos uspela organizacija že tradicionalnega novoletnega judo turnirja za pionirje.

S kratkim kulturnim programom, ki so ga izvedli učenci OŠ Franja Roš — gostitelji turnirja, so pozdravili 157 pionirjev — tekmovalcev iz 13 klubov in jim zaželeli veliko športnih uspehov in prijateljstva.

Turnirja se je udeležilo tudi 11 tekmovalcev judo sekcije TVD Partizan Jesenice. V dokaj izenačenih borbah je v finalni del tekmovalca uspela uvrstitve v kategoriji do 58 kg Gabru Grčarju (3. mesto), Ivanu Hermanu pa v kategoriji do 64 kg (1. mesto).

V polfinalnih borbah so Matarugič, Sitar, Japelj in Krupenko svoje boje izgubili in se tako morali zadovoljiti s petim mestom v svojih kategorijah.

Makuc, Hudrič, Strajnar, Gorenjac, Radošević so izpadli že v drugem kolu tekmovalca.

V ekipnem delu tekmovalca so prva tri mesta osvojili: Impol, Branik in Ivo Reja.

Pozivni turnir članic in mladink v judu je organiziral judo klub iz Slovenj Gradca. Turnirja so se udeležili tudi Matarugič, Oblak, Sovil in Makuc. Največ so pokazale tekmovalke judo kluba Sombor, ki je zmagal, ekipa iz Slovenj Gradca je bila druga, Jeseničanke pa tretje.

V kategoriji do 52 kg je bila Matarugičeva druga, Oblakova tretja, Soviljeva pa je izpadla v tretjem kolu.

V kategoriji do 56 kg je Tanja Makuc dosegla tretje mesto.

Ob tej priložnosti bi se zahvalil cvetličarni Zvonček in kartonari Cvetkovič za prevoz.

Na pokalu Nagaoka sta sodelovala le dva mladinka Strazišar in Hodžič. Strazišar je izgubil v drugem kolu v kategoriji do 71 kg. V isti kategoriji je tekmoval tudi Hodžič in zasedel tretje mesto. Oba sta po dveh letih odstotnosti tokrat prvič tekmovala.

Brane

Smučarski teki

Smučarski tek ima v Zgornjesavinski dolini dolgoletno tradicijo. Številna znana imena tekačev na smučeh (Smolej, Knap, Pogačnik, Knific, Klančnik, Rekarjeva, Kerštajn, Mlinar, brata Djuričič, Mlakarjeva in ostali) so dokaz, da smo ob odličnih naravnih pogojih, ki jih nudi dolina, in veliki zavzetosti posameznikov vedno bili v vrhu jugoslovanskega smučarskega teka. Naši tekači so nastopali na največjih tekmovalnih, svetovnih prvenstvih in olimpijskih igrah.

Smučarski tek je ena od najbolj napor-nih športnih panog. Zahteva velike fizične in psihične napore. Kako zahtevna je lahko tekaška proga, se je marsikdo že sam prepričal, na primer na športno - rekreacijski prireditvi. Teči na smučeh v okviru rekreacije je zelo zdrav način telesne vadbe, seveda v mejah lastnih zmognosti. Kot vrhunski šport pa smučarski tek zahteva maksimalne fizične napore in je zato potrebna dolgotrajna, strokovno usmerjena in kontrolirana vadba. Športni uspeh je danes odvisen od številnih dejavnikov, predvsem od naravnih danih sposobnosti, pravilno usmerjene vadbe, vzgoje, lastnega dela, medicinsko - fizioloških raziskav in materialnih zmognosti. Vzgojiti športnika, predvsem smučarskega tekača, ki bo posegel v boj za najvišja mesta, je dolgotrajen, načrten,

z vnaprej določenimi cilji voden proces. Na podlagi znanstveno - fizioloških raziskav je prevladalo mnenje, da ima tekač večji del naravnih pridobljenih sposobnosti, precej manj jih lahko pridobi s treningom. Za odkrivanje »naravnih talentov« ponekod uporabljajo fiziološke teste, katerih podlaga je meritev porabe kisika. Takšen pristop imajo predvsem dežele, ki nimajo množične selekcije, kot jo imajo na primer skandinavske dežele.

In kako je pri nas?

Značilnost razmer v smučarskem tekcu pri nas je slabo delo v klubih, z izjemo nekaterih, predvsem je premalo strokovnega dela pri iskanju in vzgoji talentov. V pionirskih selekcijah je delo zadovoljivo, v mladinskih in članskih kategorijah poteka le na nivoju reprezentance, pravega sodelovanja med klubi in reprezentanco ni. Manjka tudi strokovnega kadra, saj mora trener vložiti v delo veliko lastnega znanja, stalno mora preizkušati nove metode, predati se mora teku; morda celo bolj kot tekmovalcu. Delo v klubih v naši občini je, z izjemo Rateč in Kranjske gore, dokaj klavarno. Povsod so težave pri pridobivanju mladih tekačev. V Ratečah in Kranjski gori imajo nekaj nadarjenih mladih tekačev, v Mojstrani je stanje precej slabše, na Jesenicah in v Žirovnici je delo povsem zamrlo. Obstaja sicer se-

lekcija v okviru občine, ki pa jo bomo ob sedanjem stanju komaj zapolnjevali, zlasti v članski kategoriji. Imamo profesionalnega trenerja občinske selekcije, kar je seveda pridobitev in dokaz, da so možnosti za nadaljnji razvoj smučarskega teka v občini dobre. Osnovnih šol je precej, zato možnosti za iskanje novih talentov so, vendar so premalo izkoriščene. Se vedno imamo tekmovalce v vrhu našega smučarskega teka »Robert Kerštajn in Darko Tarman sta oba člana »A« reprezentance, kandidata za nastop na olimpijskih igrah v Calgariju. Lahko bi torej rekli, da ni bojazni za nadaljni razvoj teka pri nas, saj imamo Tarmana, Kerštajna, Trstenjaka, Klobfutarja. Toda mnogi, ki so nas še pred sezono zastopali na tekmovalnih, so prenehali tekmovali in to prav tekmovalci iz članskih kategorij.

Možnosti za razvoj teka v občini so dobre, zato mora delo v Mojstrani, Žirovnici in Jesenicah znova zaživeti. V šolah in v klubih bo treba organizirano iskati talente in z njimi zavzeto delati, kar je naloga trenerjev v klubih, trenerja selekcije in privrženecv teka na smučeh. Nova tekaška proga v Tamarju mora biti za vse nov izziv, morebitno svetovno prvenstvo v Planici pa bi moralo biti nagrada za delo.

Marko Gracer

Viktor Brun:

14

75 let jeseniškega nogometa

Poleg prvenstva GNP je člansko moštvo osvojilo tudi lovoriko v tekmovalju za jugoslovanski pokal, saj je prepričljivo porazilo moštvo kranjskega Triglava 7:1. Ti dosežki so domačim ljubiteljem nogometa spet vrnilo vero v boljše nogometne čase.

Prvaki Gorenjske 1960/61

Z osvojitvijo GNP se je Jeseničanom odprla možnost, da se uvrstijo v slovensko consko ligo. V kvalifikacijah so imeli za prvega nasprotnika mariborskega Kovinarja. Toda žal niso uspeli. Na svojem igrišču so dosegli le neodločen izid 2:2, v Mariboru pa izgubili z 0:3. Ostalo jim je upanje, da bodo v prihodnje uspešnejši.

Kaže, da na to priliko niso mislili predolgo čakati. V novi sezoni 1961/62 so se že na začetku odločili, da bodo ponovno osvojili prvenstvo GNP. V tem tekmovalju je sodelovalo le šest moštev.

Naše člansko moštvo je pospravilo devet zmag in le en neodločen izid, to je 19 točk in odlično golrazliko 48:3. Že drugi zapored pa so se znašli v kvalifikacijah za uvrstitev v slovensko consko ligo. Žreb jim je bil naklonjen: prvi nasprotnik je bil ljubljanski Grafičar. V gosteh so klonili s tesnim izidom 0:1 in v povratni tekmi doma niso bili brez izgledov. Vendar ni bilo tako. Pred svojo publiko so doživeli poraz: k temu so prispevali nekateri igralci, psihično precej labilni, dosojena enajstmetrovka in ena izključitev pa sta pokopali vse upe.

Ta neuspeh ni ostal brez posledic: disciplina in nogometna vnema med igralci sta precej popustili, posloval pa se je tudi trener Jovanič. Dolžnost trenerja je spet prevzel Joža Janežič, v pomoč pa mu je bil dodeljen Joža Hafner, ki je opravil trenerski tečaj.

Naslednja sezona 1962/63 najbolje ilustrira razmere in razpoloženje članskega moštva. Med osmimi moštvimi GNP se je jeseniško moštvo uvrstilo na skromno 8. mesto, doseglo negativno golrazliko 28:37, saj so osvojili le 12 od 28 možnih točk. Nekoliko bolj uspešni so bili v tekmovalju za jugoslovanski pokal: Ločane so odpravili s 3:1, Trboje s 5:1 in nato tesno izgubili z Mladostjo 7:8 ter tako dospeli do četrtfinala.

Križa članskega moštva je dosegla kritično točko v sezoni 1963/64. Med desetimi ekipami GNP lige so Jeseničani pristali na predzadnjem 9. mestu, zbrali vsega štiri točke z negativno golrazliko 9:33. Kaže, da neuspeh nogometašev ni šokiral samo privrženecv te igre, marveč tudi člane upravnega odbora ŠD Jesenice.

Upravni odbor ŠD Jesenice razpusti člansko moštvo

Če smo se doslej že nekajkrat soočili z nekaterimi težavami, ki so določale pot jeseniškega nogometa, lahko zapišemo, da je leta 1964 »karamboliral« nekaj pred zaključkom pomladanske sezone.

Med igralci članskega moštva je bilo kar preveč neresnega odnosa do nogometa in tekmovalja v GNP. Nekaj tekem so prepustili nasprotnikom brez boja. To nam kaže tudi razmerje v prejetih in danih golih, ki smo ga že navedli. Ta neresnost je dobila svoj epilog na seji upravnega odbora ŠD Jesenice, dne 6.4.1964, na kateri je bilo sklenjeno, da se

Med mladimi nogometaši lahko spoznamo znane hokejske reprezentante: Slavka in Darka Berausa, Romana Smoleja, Tomaža Koširja in Eržena.

člansko moštvo razpusti ter ne tekmuje v GNP vse dotlej, da se oblikuje novo člansko moštvo iz vrst mladincev.

Odmernost sklepa UO ŠD je bila precej širša, kot se je sprva mislilo. Za domači nogomet in njegovo nadaljnjo uso-do se je zavzelo nekaj dejavnikov, ki mu dotlej niso posvetili posebne pozornosti. Tudi med nogometaši članske ekipe je prevladalo spoznanje, da so dobršen del k nastalemu položaju prispevali tudi sami.

Slučajne okoliščine so vplivale na obnovo članskega moštva

Poleti 1964 je Železarna Jesenice praznovala 95 - letnico obstoja. V okviru praznovanja tega jubileja je bil poleg drugih športnih tekmovalj tudi nogometni turnir slovenskih železarjev. Za turnir so se resno pripravljali, vadbo nogometašev pa je prevzel Lilo Klinar. Udeležba na vadbah in športna disciplina nogometašev sta bili pohvalni. Kaže, da so se nogometaši želeli rehabilitirati, saj so tudi na turnirju zaigrali kot že dolgo ne, povsem zaslužen so osvojili prvo mesto.

Tedenski hokejski pregled

Z iztekem koledarskega leta bo za nami tudi polovica tekmovanja v drugem delu državnega hokejskega prvenstva. Za hokejiste Jesenic se bo novoletni odmor začel po sobotnem srečanju s Partizanom v Beogradu (tekmo 10. kola z Vojvodino so že odigrali), nadaljevanje prvenstva pa bo 6. januarja in potem ne bo več premo- ra. Hokejske tekme se bodo vrstile ne- prekinjeno vsako sredo in soboto in prvo srečanje super finala bo že 10. februarja.

Hokejisti Jesenic žal v nadaljevanju ne igrajo tako prepričljivo kot na začetku sezone, ko je kazalo, da se bodo le spre- hodili skozi prvenstvo. Nekaj slabših iger, nekaj izgubljenih točk in zapravili so prednost, ki so jo imeli pred tekmi- cemi. Seveda prvenstvo še vedno ni izgubljeno, tako kot tudi ni še za nobenega od kandid- datov dobljeno. Odločilna srečanja bodo na sporedu v januarju in takrat bo treba zaigrati bolj resno in odločno.

Nepotrebno razočaranje so sebi in gledalcem pripravili tudi hokejisti Kranjske gore Gorenjke, ko so v Podmežakli izgu- bili z ekipo Bosne. Tako so si zelo pokva- rili možnosti, da bi ob koncu osvojili prvo mesto v drugi skupini in v skupnem viso- ko 7. mesto. Srečanja, ki sicer o ničemer več ne odločajo, mladim ne bi smela po- meniti samo obveznosti. Morali bi jih iz- koristiti za osvajanje novega hokejskega znanja, za svoj napredek, za opozorilo, da je mogoče nanje računati tudi v prvem moštvu.

Z državnim prvenstvom nadaljujejo tu- di mladinci. V drugi krog se je uvrstila ekipa Kranjske gore Gorenjke, ekipa, ki igra tudi v republiški članski ligi, kjer so naši mladi med šestimi ekipami sedaj na tretjem mestu.

Kranjska gora Gorenjka : Bosna 3:6 (1:3, 0:3, 2:0)

Jesenice, 16. decembra — tekma ZHL druga skupina; sodniki: Rus (glavni), Konc in Dremelj; kazni: Kr. gora 2 minu- ti. Gole za Kranjsko goro so dosegli: Cr- novič, Alagić in Mežnar.

Jesenice : Vojvodina 11:0 (4:0, 2:0, 5:0)

Jesenice, 17. decembra — tekma ZHL; sodniki: Rus (glavni), Konc in Bundalo; kazni: Jesenice 4 minute, Vojvodina 2 mi- nuti. Strelci golov: 1:0 Tišler (Razinger 8), 2:0 Raspet (Horvat 8), 3:0 Klemenc (9), 4:0 Kelih (Ščap 18), 5:0 Tišler (Razinger 25), 6:0 Ščap (31), 7:0 Ščap (Mlinarec 45), 8:0 Klemenc (Kopitar 46), 9:0 Klemenc (Bor- se 50), 10:0 Kurbus (Pristov 59), 11:0 Hor- vat (Macholda 59).

PROGRAM

Sobota, 26. decembra, ob 9.30:
KRANJSKA GORA GORENJKA : Tivoli (pionirji)

Sobota, 26. decembra, ob 18. uri:
KRANJSKA GORA GORENJKA : TRIGLAV (mladinci)

Nedelja, 27. decembra ob 17.30:
KRANJSKA GORA GORENJKA II : Bled (člani)

Sreda, 6. januarja, ob 18. uri:
JESENICE : CRVENA ZVEZDA (ZHL)

Košarka

Članice

JESENICE : SLOVAN 60 : 63 (27:46)

Jesenice, telovadnica CSUI, gledalcev 50, sodnika Matjačić in Hafner.

Jesenice: Rozman 12, Šmitran 2, Sefić, Bartelj, Lah 2, Krznarič 12, Stražišar 20, Ulčar 3, Smolej 2, Zrnič 3.

Jeseničanke so v desetem kolu dožive- le nov nepotreben poraz. Tokrat povsem zaslužno, saj so si priložnost za zmago pripravile v prvem polčasu, ko so z nebor- beno igro v obrambi in slabim gibanjem v napadu omogočile ekipi Slovana vodstvo z dvajsetimi točkami.

Na prvenstvenih tekmah jeseniška eki- pa v prvem polčasu verjetno še ni prejela 46 košev tako kot na tej tekmi. Ljubljani- čanke so že od prve minute igrale izred- no, pač tako, kot one znajo; z izredno gi- bljivo obrambo so si ustvarjale možnosti za hitre protinapade, ki jih Jeseničanke s svojim pristopom do igre niso mogle pre- prečevati, čeprav so to sposobne storiti.

Svoje znanje so pokazale še v drugem polčasu. Po krepkem vodstvu gostij so se otresele treme in zaigrale dosti bolj sproš- čeno ter borbena. V 29. minuti so zmanj- šale razliko le še na tri točke (51:54). Žal jim tudi tokrat sreča ni bila naklonjena. Peterka, ki je prispevala glavni del k zmanjševanju razlike, se je v tej minuti razbila: na klop sta odšli Krznaričeva za- radi nove poškodbe in Ulčarjeva, ki očit- no ni imela zadosti volje za igro. Po tej menjavi so domače igralke izgubile ritem in gostje so ponovno povedle z 51:60 v 31. minuti. Po ponovnem vstopu sicer poško- doване Krznaričeve so Jeseničanke zo- pet pričele zmanjševati razliko. Gostje so v zadnjih šestih minutah dosegle eno sa- mo točko in v 39. minuti je bila razlika zo- pet le tri točke (60:63). V zadnjih minu- tah so domače igralke ponovno zaigrale neodločno v napadu, saj očitno po peti osebni napaki Stražišarjeve ostale igral- ke niso upale prevzeti odgovornosti v na- padu. S tem pa so Ljubljaničankam poda- rile zmago.

Jesenice : Cinkarna 11:4 (3:1, 5:2, 3:1)

Jesenice, 19. decembra — tekma za pionirsko prvenstvo SRS; sodnika: Bun- dalo in Iskra; kazni: Jesenice 8 minut, Cinkarna 6 minut. Gole za Jesenice so dosegli: Omerzel 5, Smolej in Varl po 2, Jan in Vukčević po 1.

Kr. gora Gorenjka II : Olimpija II 5:9 (2:2, 2:5, 1:2)

Jesenice, 20. decembra — tekma za člansko prvenstvo SRS; sodnika: Prestor in Razinger; kazni: Kr. gora 6 minut, Olimpija 8 minut. Strelci za Kr. goro: Kunčič 3, Kamšek in Jug po 1.

Cinkarna : Kranjska gora Gorenjka 2:5 (0:2, 1:0, 1:3)

Celje, 20. decembra — tekma mlajših pionirjev za prvenstvo SRS; kazni: Cin- karna 6 minut, Kr. gora 10 minut. Strelci za Kr. goro: Karahodžić in Kranjc po 2, Hafner 1.

Mladinci za državne naslove

Letošnje državno prvenstvo mladincev je drugače organizirano kot v preteklih letih. Prvi del je bil odigran v štirih sku- pinah, v tem tednu pa se je že nadaljeva- lo tekmovanje v dveh skupinah, kamor sta se uvrstili po dve najboljši ekipi iz vsake skupine.

V gorenjski skupini so nastopale ekipe Kranjske gore Gorenjke, Triglava, Jese- nic in Bleda. Takšen je bil tudi vrstni red in v zahodno skupino so se uvrstili poleg Kompaša Olimpije in Cinkarne tudi mla- dinci Kranjske gore Gorenjke in kranj- skega Triglava. (V drugi vzhodni skupini nastopajo Partizan, Crvena zvezda, Bos- na in Medveščak).

Tekmovanje bo potekalo naprej v obeh skupinah (vsak z vsakim dvakrat), naj- boljši dve ekipi pa se bosta nato uvrstili v finalno skupino, kjer se bo odločalo o le- tošnjem naslovu mladinskega državnega prvaka. Upajmo, da bodo naši mladi uspešno tekmovali tudi naprej in da se bodo uvrstili v finalno skupino, vsakakor pa se obetajo zanimiva srečanja, na kate- re vabimo ljubitelje jeseniškega hokeja.

Prvi nastop sankočev

Po končani lanskoli sezoni, v kateri so uspešno izvedli 12. evropsko prvenstvo, člani Sankaškega kluba Jesenice niso dr- žali križem rok. Skupaj s klubi iz Avstri- je, Italije in Nemčije so pripravljali tek- movanje za srednjeevropski pokal.

Prvo tako tekmovanje je bilo v nedeljo, 20. decembra, v Avstriji, kjer so jeseniški sankočji dosegli naslednje rezultate:

- starejši cicibani: 2. Marko Cesar,
- mlajši pionirji: 2. Grega Špendov,
- ml. mladinci: 12. Matej Šebjanič,
- st. mladinci: 30. Ivan Kuveč, 33ž Boštjan Cesar,
- člani: 18. Mirko Klinar, 38. Marjan Meglič, 39. Janko Meglič,
- starejši člani: 1. Vinko Lavtižar,
- članski dvosed: 10. Meglič-Meglič.

Ostala tekmovanja za srednjeevropski pokal bodo še pripravili:

- Vös (Italija) 5. in 6. januarja,
- Jesenice 20. in 21. februarja,
- Garmisch (ZRN) 27. in 28. februarja.

SS

Mednarodni turnir za prehodni pokal Hladne valjarne Jesenice

Na ledeni ploskvi v dvorani v Podme- žakli so organizirali mednarodni turnir v kegljanju na ledu za prehodni pokal Hladne valjarne Jesenice. Nastopilo je 26 ekip (iz Avstrije in domače ekipe iz Ra- teč, z Bleda in Jesenic). Ekipa so bile raz- deljene v dve skupini, najboljši kegljači pa so se pomerili v finalu.

V konkurenci številnih odličnih av- strijskih ekip so dobro tekmovali tudi na- ši kegljači, in sicer je Gradbincec osvojil drugo mesto, gostitelji, člani ekipe Hlad- na valjarna Jesenice, pa tretje mesto. Ekipa gostiteljev, ki se je zelo potrudila pri organizaciji turnirja, se ob tej prilož- nosti posebej zahvaljuje kolektivu Hlad- ne valjarne Jesenice iz TOZD Ploščati program, avtoprevoznikom Gorenjske, ki vozijo z Bele, ter vsem ostalim obrtni- kom, ki so na kakršenkoli način pomaga- li.

Rezultati:
1. ODK (Avstrija), 2. Gradbincec Jese- nice, 3. Hladna valjarna Jesenice, 4. Pirk (Avstrija), 5. SC Ebental (Avstrija), 6. Bled, 7. EV Lendorf (Avstrija), 8. Vatro- stalna Jesenice, 9. Kundsdorf (Avstrija), 10. Er Dolch (Avstrija).

J.R.

Planinsko predavanje v Gorjah

Vsa leta nazaj v zimskem času gorjan- sko planinsko društvo organizira po štiri predavanja o planinstvu in alpinizmu v domačih in tujih gorstvih. Lansko leto ni bilo nobenega, ker v domu TVD Partizan v Gorjah ni bilo dovolj obiska. Letos je že bilo eno tako predavanje, in sicer v sredo, 2. decembra, v avli osnovne šole Bratov Žvan v Gorjah. Predavanje je pripravilo ravnateljstvo šole v sodelovanju s PD Gorje. In ker je bilo predavanje organizi- rano v okviru šole, je bilo pač šolske mla- dine kot poslušalcev dovolj. Čeprav je bi- lo predavanje predvideno za vso javnost, je bilo starejših zelo malo, še članov pla- ninskega društva in alpinističnega odse- ka ni bilo videti.

Predavanje z barvnimi diapozitivi je imel profesor Marian Veber s kranjske gimnazije. Predaval je o potovanju po Južni Ameriki, kjer je bil v letošnjem pole- tju. Tam je bila takrat zima. Predavanje je bilo zelo zanimivo in poučno, ob koncu pa je predavatelj rad odgovarjal na vpra- šanja. Le še tako naprej, da bodo vsaj mladi vzljubili naš in tuji gorski svet.

Jože Ambrožič

Obvestilo drsalcem

Obveščamo vas, da 1. janu- arja ni rekreacijskega drsanja v hali v Podmežakli.

Sindikata Železarne

Na letošnjem pokalu Vitranc

Najboljši trije na zmagovalnih stopnicah (foto F. Črv)

Zmagovalec veleslalomu Mayer Helmut (Aut) (foto F. Črv)

Prvih šest v slalomu (od leve proti desni) Prameton, Tomba, Mader, Zurbrig- gen, Petrovič, Stenmark (foto F. Črv)

Alberto Tomba (Ita) zmagovalec slalomu na Vitrancu (foto F. Črv)

Rok Petrovič v slalomu (foto F. Črv)

Srečno 1988

Marjan Jenduka

(Nadaljevanje z 31. strani)

ne tega, ne drugega. Se je res treba vsemu odreči, da bomo prišli v nebesa in kaj je od tistih obljub komisarjev, da bo po vojski vsak imel svoj hišico in vrt in enega Švaba, ki ga bo obdeloval. Da bi jih kuga, Švabe, mrtvoud, naj se jim seme posuši, mast kurja, lahko bi bili vsaj malo za stvar.

Proti tej kugi ne pomaga česen, kis in brinje, niti vino, no zlasti to zadnje ne, križ božji Franca, saj se tudi spodobi ne, da bi bila baba pijana, to se še njim, ki so dedci ne, no, največkrat ne, ker ga potlej preveč pride, pa je doma kraval in nornhaus.

Bolje bi bilo o vremenu govoriti, kot to delajo vsi, ki jih je strah, da bi kaj preveč povedali, ker če šnobo vrtiš, se tudi odkriješ in še nismo enaki, to se že ve in eni mislijo tako, drugi drugače, zato pa ne gre skupaj in tudi šlo ne bo. To da oni že vedo, drugi pa še bodo, madona.

Kramarca je pela:
Bog ohrani, Bog obvari
nam cesarja Avstrije
naše vere gospodarja

Pridnega konja je treba z gajzlo, takega ki lahko pelje, lenega lahko do smrti prebičšaš. V Gobeli, ki sploh ni kakšen posebej strm klanec, se to že vidi, ob dežju še posebej in da se ne bi kdo špotal, ker da se takim kaj lahko primeri, da bi jim ušesa čez rit na pete napeli, se že dolgo ve, kdo so fantje od fare in katera fara je to in kakšna, prav lahko jo je še bog vesel, ker oni bi že vedeli, kako in kdaj je treba po mizi udariti, ne pa da vsak čveka in serje po svoji pameti in da se tudi to ve, kako je, če je kmetija brez gospodarja in trop brez ovčarja, hlev brez bika in da taprav kmet u klanecu da konju počit.

Kramarca je pri Grofu pela:
Di muter tohter fragen
oј dekle kje si bla
ih vil dir niht glajh zagen
sem rožice nabirala

Ata je rekel, da je vse tako muhasto kot vreme. Poštar Soklič se je grdo držal, ker

mu je mačka, ki je imela tri pet tednov stare mucke, psa oklala in brusil je v zobe, da on ne daje, ampak samo nosi, take majhne pokojnine in če je še vreme prvega grdo, se mora vsaj petkrat skregat, so ljudje kot ose pred zimo, vsi tišči nekam, vrag ve kam, kot jehovci, ki ponujajo Stražni stolp, lumpje, kakor da nima nobenega bolj pametnega dela, mrhe, še cajngov ne prebere, sicer je pa tako vedno isto, zmage in proslave, on, ki pa je samo poštar, jih pa posluša, kakšne dnarje užive da nosi in ali ga ni nič sram, pa kaj naj bo njega sram, kar njih naj bo, bodo že še videli, kaj so

Bohinjci mislili, ki četrtkov večer domačih v petek poslušajo, da je treba takega župana izvolit, ki je že debel.

Kramarca je pri Grofu odpela.

Ata je še naprej vedel, kakšno bo vreme. Ni več pogledoval proti Stolu in v nebo, le z roko je segel v žep po inhalator in potem je bila sprememba, pa bolj suh ali bolj lepljiv pljunek, astma in rak na pljučih sta zanesljivejša kot rage, bodeče neže, kurja očesa in luna in bal se je vzhodnika, v teh krajih imenovanega tržičan, ker, kot je rekel, od vzhoda ne more priti nič drugega.

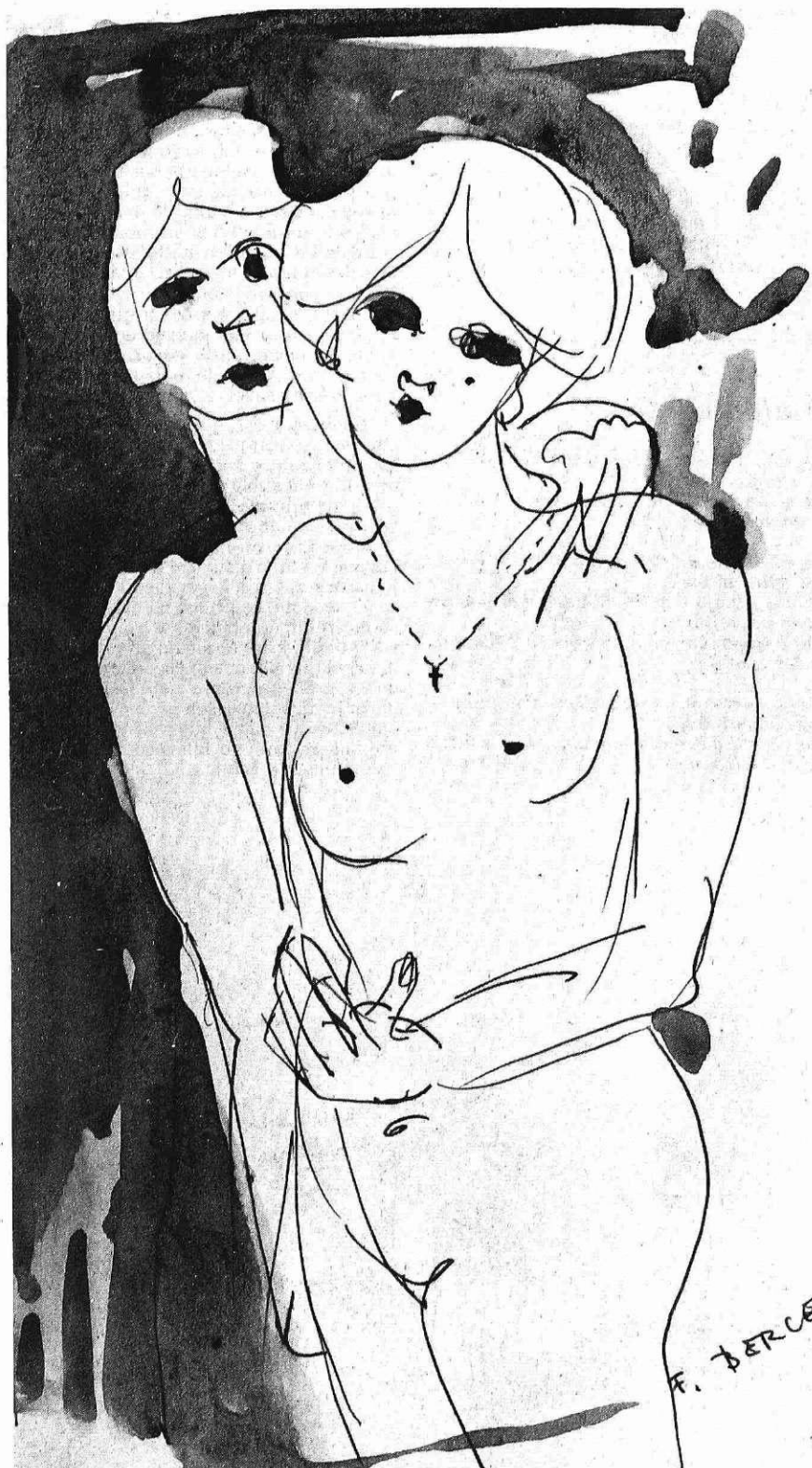
LISTI

Ureja uredniški odbor kulturno-umetniškega kluba TONE ČUFAR

Številka: 68/XVII

Jesenice, 24. decembra 1987

Priloga tednika ŽELEZAR
za kulturo in družboslovje

V 68. številki LISTOV s svojimi prispevki sodelujejo: Mihael Bregant, Ivan Cimerman Valentin Cundrič, Jože Dežman, Benjamin Gracer, Marko Hudnik, Pavel Jamnik, Damjan Jensterle, Sonja Koranter, Peter Košak (Avstralija), Jan Nepomucen Kaminski (Poljska). Ilustracije — krokuje je prispeval član likovnega kluba DOLIK Franc Berce, dokumentarne slike avtor.

LISTI izhajajo od leta 1970 kot priloga tednika ŽELEZAR — glasila delovnega kolektiva SOZD SZ Železarna Jesenice. Ureja uredniški odbor: Valentin Cundrič, Benjamin Gracer, Marko Hudnik, Damjan Jensterle, Sonja Koranter, Janez Meterec, Siniša Petković, Edo Torkar, Joža Varl. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl.

Bohinjski partijci sprejeti v komunistično partijo do konca druge svetovne vojne

Raziskava o Bohinjcih, sprejetih v KP do konca leta 1945, še ni zaključena. To besedilo je poročilo o opravljenem delu, obenem pa raziskovalni načrt (drobni tisk označuje tiste dele besedila, ki opredeljujejo nadaljevanje raziskave).

Leta 1956 je govornik ob odkritju spominske plošče padlim pod Studorjem poudaril, da novi družbeni odnosi nastajajo postopoma z delom in borbo, rastejo iz konfliktov med starim in novim in se krepe s premagovanjem objektivnih nasprotij in materialnih težav in z likvidacijo splošne zaostalosti in vzgoje človeka. Katera družbena ideja v tem zmaga in se krepi in katera izgublja in slabi je jasno vsakomur, ki ima sposobnost razlikovati stvarna dejstva od pobožnih želja. Predvsem pa doseženi rezultati v tem desetletju, ki je za tak družbenorevolucionarni preobrat kot se dogaja pri nas, pravzaprav kratka doba, zagotavljajo nove zmage socializmu in nove poraze ostanke starega sveta in preteklosti. (1 — stran 3)

V tej izjavi izpovedano enostrano upanje v večni napredek socializma je določalo in v dobronamerni meri še vedno določa naš odnos do novejšje preteklosti. Vendar se mu z dvomi in težavami sedanjosti večkrat postavljajo po robu tudi povsem nasprotna stališča. Leta 1987 je Vladimir Dedijer ob podelitvi družinskega arhiva Dedijerjev Narodni in univverzitetni knjižnici v Ljubljani izjavil: »Na žalost pa je v današnjih vladajočih jugoslovanskih krogih ostalo zelo malo naše prvobitne partizanske etike. Pogosto se spomnim besed starega drvarja Hodnika, iz Stare Fužine, ki je, kadar je malo popil, govoril veliko resnic. Stari partizani so pokopani, ostali smo le še mi, stare kurbe.« (2)

Kot osrednji predmet raziskave smo izbrali Bohinjec: (torej tiste, ki so takrat, ko so začeli sodelovati v delavskem in narodnoosvobodilnem gibanju, živeli v Bohinju), ki so bili sprejeti v KP do konca leta 1945 (kasneje pa tisto nakazali smotno razširitev raziskave na borce in aktiviste NOG, sprejete v KP po vojni). Razumljivo pa je, da je ob takem razponu pestrih, tudi izključujočih si, sodb o naši najnovejši zgodovini, odločitev za predmet raziskave, njegova natančna razmejitev in opredelitev metod raziskave dokaj zapletena. Tudi določeno napovedati, na katera od zastavljenih raziskovalnih vprašanj bomo zmogli zadovoljivo odgovoriti, ni lahko. Npr. kolikor se zahvaljujemo arhivarjem Zgodovinskega arhiva CK ZKS za prijazno pomoč, pa si, kot kaže, gradiva v arhivu RSNZ ne bomo mogli ogledati. Med še živimi sodelavniki dogodkov so nam mnogi rade volje pomagali, nekateri med njimi pa so zaklenili svoje spomine. X, ki smo ga prosili za pričevanje, nam je odpisal: »Prejel sem vaše pismo in sporočam da nima smisla hoditi gor, ker za časa mojega življenja ne dam nobenemu več nobenih izjav za nobeno obdobje.« (3)

Časa, v katerem iščemo vzročne zveze in spremljamo razvoj oseb, ki nas zanimajo, ne ogražujemo s kakimi prelomnimi datumi. Ne strinjamo se z opredelitvami, po katerih je usodno leto 1941. Taka stališča zastopajo predvsem v vrstah zmagovalcev iz druge svetovne vojne. Za starejši rod, ki je aktivno doživel nastanek kraljevine Jugoslavije, je bilo prelomno obdobje čas njenega nastanka. Tako je Jože Repinc leta 1961 pisal Francetu Klopčiču: »Ne za-

meri, ako mislim, da nas oblak ni prinesel 1919. leta.« (4 — stran 1)

Kulturno okolje, v katerem so zrasli bohinjski partijci, je nastajalo dolga stoletja. Mnoge prvine, ki so določale njihovo ravnanje pred, med in po drugi svetovni vojni, so se razvile daleč v preteklosti.

Raziskave ne zaključujemo v hrumu zmagovalnih trobelj 9. maja 1945. Usodo partijcev spremljamo do današnjih dni.

Eno od razsežnosti takega spraševanja je nakazal Dušan Biber: »Ali ni Borec glasilo, ki bi moralo vsaj ugotoviti, kako razne kategorije borcev živijo danes? Vsak dan beremo, koliko gre iz zveznega proračuna za vojsko, koliko za vojaške pokojnine in koliko za borcevske. Ljudje dobivajo večsotnih vtis, kot da zvezni proračun hrani »zajedalsko« generacijo, ki je »kriva« vsega tega, do česar smo danes prišli.« (5)

BOHINJ

Bohinj je zaokroženo območje, kjer je skozi stoletja teklo življenje razmeroma zaprte družbene skupnosti. Železarstvo in z njim povezano rudarjenje, oglarstvo, tovarništvo, obrt ter kmetijstvo z značilno planinsko živinorejo so bili prvine dokaj uspešnega gospodarskega življenja. Konec 18. stoletja začne železarstvo usihati in konec 19. stoletja zamre. Na pomenu je pridobilo ekstenzivno kmetijstvo. Z izgradnjo železnice v začetku tega stoletja zraste pomen gozdarstva, turizma, precej je bilo obrtnikov. V zadnjih letih pred drugo svetovno vojno je več Bohincev dobilo delo v železarni Kranjske industrijske družbe na Jesenicah. Med okupacijo so jih nekaj vpo-klicali med železničarje. Intenzivnejši pa je bil prehod Bohincev med industrijski proletarij v letih po drugi svetovni vojni. Sam Bohinj po drugi vojni ni doživel posebnega razcveta. Kmetijstvo je nazadovalo do pred nekaj let, izginila je obrt, ni se razvila zahtevnejša industrijska proizvodnja, od turizma ni bilo pravega haska. O razvojnih zagatah pričajo pojavi od umiranja naravnega okolja do kričevega dejstva, da usiha število prebivalcev v dveh tretjinah bohinjskih naselij.

Med družbenimi pojavi so v bohinjski preteklosti posebej zanimivi kosezi. Svo- bodnjaška izročila so vezana na kmečki upor leta 1515, na sojenje Bohincem, ki so se gnali za pašne pravice leta 1871, svojevrsten pojav pa je bil množični divji lov, ki ga je zaokrožil proces proti divjim lovcem leta 1956. Omembe vredno je dejstvo, da katoliška cerkev kot ena od nosilk oblasti v Bohinju ni imela lahkega dela in da so ponekod postavili cerkve precej pozno, ponekod pa sploh ne. Kulturni krog, s katerim so bili Bohinjeci tesneje povezani, je bil dolga stoletja bolj na primorski kot na gorenjski strani. Pečat življenju v Bohinju so dajale trdno zakoličene srenjske skupnosti. Med značilne bohinjske psihosocialne značilnosti štejemo starokopitnost. Tako v gospodarstvu kot v šegah in navadah so Bohinjeci težka sprejemali novotarije, čeprav razumnejše in zanje ugodnejše. (6)

Število Bohincev se je v zadnjih stoletjih vrtelo okoli 5000. (7)

Izide volitev kot pomembnega kazalca razpoloženja ljudi smo spremljali v obdobju med obema vojnama. Velika večina volilcev je od začetka glasovala za Slovensko ljudsko stranko. K prevladi klerikalcev so pomembno prispevali prevsem duhovniki in nekaj sposobnih bohinjskih veljakov. (8)

PARTIJCI MED OBEMA VOJNAMA

Čas med obema vojnama smo razdelili v dve obdobji s približno mejo leta 1930.

O delovanju bohinjskih partijcev med obema vojnama je bilo precej napisanega. Najboljši (čeprav z nekaj spominskimi napakami) je rokopisni prispevek enega od vodilnih med njimi — Jožeta Repinca. (9)

Še vedno pa niso zapisani odgovori na številna vprašanja. Že na prvo: koliko je bilo članov KP v Bohinju med obema vojnoma, ne moremo postreči z natančnim številom.

Janez Zupan iz Nomenja, ki je kot vojni ujetnik doživel okto-brsko revolucijo v SZ, je bil verjetno prvi zagovornik komunizma v Bohinju. Vodilno vlogo pa je že v prvih dneh rojevanja komunističnega gibanja v Bohinju imel železničar Jože Azman, tudi doma iz Nomenja. Marca 1920 so se v Nomenju pod njegovim vodstvom organizirali železničarji, ki so se nato aprila 1920 pridružili stavkajočim v veliki železničarski stavki. Po stavki so jih 17 odpustili. (9 — stran 5/6; 10 — stran 27)

Trditev, da bi bila že zgodaj pomladi 1920. leta v gostilni pri Kosu v Bohinjski Bistrici ustanovljena organizacija Socialistične delavske partije Jugoslavije (komunistov), je verjetno nekoliko preuranjena, saj še oktobra 1920 piše v Rdečem praporu, da se je na shodu v nedeljo, 10. oktobra 1920 »izrekla želja, da se ustanovi našo politično organizacijo, za kar so se ukrenile že tudi vse predpriprave. Tako prodira komunizem na deželi.« Kot prvega voditelja bohinjskih partijcev omenjajo Bistričana Matevža Polajnjarja. (10 — stran 27/11)

Jože Repinc trdi, da je bilo leta 1920 v Bohinju 80 partijcev (od teh v Zgornji dolini pet v Srednji vasi), organizacijo pa je do Obznane vodil Nikolaj Mencinger. (9 — stran 29, 45)

Čeprav oblike predvolilnih nastopov, ki so jih uporabljali komunisti in socialdemokrati v Bohinju, še niso dovolj proučeni, izidi volitev pričajo o njihovi vlogi v političnem življenju.

Na državnozborskih volitvah novembra 1920 so komunisti dobili v občini Bohinjska Bistrica 92 glasov, v občini Srednja vas pa 48. Na občinskih volitvah maja 1921 so komunisti nastopali pod Delavsko-kmet-sko republikansko stranko in dobili v občini Bohinjska Bistrica 111 glasov in sedem občinskih odbornikov: Franca Kendo, Franca Polaka, Janeza Maleja, Matevža Polajnjarja, Jakoba Cerkovnika, Jožeta Azmana in Jerneja Iskro. Za Srednjo vas piše Repinc, da so komunisti dobili 55 glasov. (8—29. 11. 1920; 9 — stran 46; 10 — stran 27)

Dodajmo še, da so leta 1920 socialdemokrati dobili v Bistrici 37 in v Srednji vasi 47 glasov. Tako je bil delavski tabor z 244 glasovi drugi politični tabor v Bohinju (opozorimo še na možnost volilne goljufije: ko je bistriški župnik zabeležil izide državnozborskih volitev leta 1920, je zapisal, da

Na obrežju reke

opazujem besedo
kako lovi misel
z mrežo za metulje
smisla

zalezujem doživetje
kako plava proti toku
in ga reka odkopava
oči ribe in usta
s prodrom in mivko
zasipava

motrim ptico
v preži za ribo
v preži za črvom
v lenobnem teku
vrtečih lokvanjev

ulovim ribo
ko prime mušico
s spretnostjo ribiča

kako velika je riba
ki iz mojih ust odpluje
in me iz kalnih globin ustja
pikro kot ikro motri

Mala hvalnica

Kako dobro, da so na našem nebu zvezde
— stalnice,
da se na zemlji, na naših križpotjih, ne izgubimo!

Kako dobro, da so na našem nebu vozovi
— veliki in mali,
ki nas čakajo v dalji, da nam skozi zasneženo pokrajino,
kot v trojko vpreženi konji, med pokanjem
bičev zvonijo!

Kako dobro, da so na našem nebu ptice —
osvobodjeni križi,
da včasih odložimo bremena, se v sončno
nebo zastrmimo!

Damjan Jensterle

O vremenu, o čem pa bi

Pravijo, in to je zapisal že Bleiweis v Novicah, da so bili zelena božja žabica, pajek križavec, luna s sijem, rosa in udnica, pa kurja očesa in grmenje v jasnem, najboljši znaki spremembe vremena.

Doma je ata pogledal proti goram in če je imel Stol kapo in če je Miklavž pekel piškote, je za jutraj pristavil dežnik k čevljem.

Mama je takrat godrnjala, zakaj da mora biti spet dež, ko je ravno oplela čebulo in krompir in bo plevel spet vse zarasel, za pet Kristusovih ran, ali mora res, ko je enkrat skozi, spet od začetka, saj, najbolje bi bilo, če bi kar plevnico namesto fertaha nosila in da ne ve, kaj se je Mariji zamerila, da se mora za vse ona pokoriti. Mat božja! Ata se ni pritoževal, če je deževalo, kot da bi vedel, odkod in zakaj je dež in tudi drugače, ko so vsi tolkli po mizah, da so kozarci odkakovali in so natakacije raje popravile štefane, je molčal, maminega usajanja ni pospremil s kakšno svojo, o Mariji in Jožetu, skupaj s sveto trojico in svetniki, ki naj bi za nas kakšno dobro rekli na nebu, ga nisem slišal govoriti in sploh je bil bolj mutast kot ne, nekako mežikaje je gledal okrog sebe.

Kramarca iz Dajn je pela avstrijskemu zbiralcu narečij pri Grofu v Sorici: Di muter tohter fragen
oj dekle kje si bla
ih vil dir niht glajh zagen
sem rožice nabirala

Stric Francelj iz Šenčurja, ki je bil atu podoben, kot leskov grm leskovemu grmu, je za firkelje raje govoril, pa kaj ne bi, saj se že spodobi, če prideš na obisk in takrat so kaj rekli, o domačih, o vremenu in včasih o tistih, ki se obračajo po vetru, ki obrnejo rekelje kakor nanese, da so časi taki, da se prenekaterega nebesa pokažejo v glazu in da se macesen ponavadi na kopno obleti, težko pa je bilo vse to povezati z vremenom, prej je bilo podobno tistemu, kar je pisalo v teteju.

Da je bila skoraj kletvica, če si nekomu zabrusil, da se obrača po vetru, se je pokazalo v gostilni, ko so usta zapirali drug drugemu skoraj s pestjo, zaradi vetra, zaradi zemlje, ki so jo eni dobili in je bila prej favrovska, drugi pa so jo pošteno plačali in naj se preveč ne zanašajo, da jim jo enkrat ne bi mogli nazaj vzeti in da to ni res in da je in je Cilka z zmerjanjem, naj pijanci dajo mir, shladila nergače, ker da pijanci pa niso, to so zatrjevali vsevpriek vsi skupaj. Pri tem ni ostalo in omizja so se razdelila tudi naslednjič in potem še dolgo ni Jožek pil s Tončkom.

Od lune do lune in od dežja do dežja se je dalo slišati, kdo da je bil zabit in od kdaj do kdaj, oni drugi pa so se borili, ampak tudi od takrat do takrat, da so imeli polne gate in kdo jim jih je vse pral, čigava je kurba in čigava je svetnica in zato da je tako pobožna, ker je gospod župnik tako fejš in zgovoren, pa kdo je komu ušesa robil, kdo je komu valjar ukradel, koliko časa tega ni bilo domov z orožnih vaj, ker da se že ve, kje je hodil in ... in da te kap.

Kramarca se je sope opravičevala:

Sm komej prechova tele gamben ibn cajn!

Razen Sorčanov in Davčanov jo tako nihče ni razumel.

Ata je rekel, da bo hudič vzel vse, kot je še vse do zdaj, ki so resnico pokrili s tonami marmorja in kjer se iskanje pravice konča tisti hip, ko je nevarno za tiste, ki so jo uzakonili in se zamaje njihov obstoj, da se pa tako ve, da jih je veliko, ki so najbolj glasno mijavkali na zborovanju Orlov, zdaj najbolj tiho. Deset let je trajalo, da je povedal teh nekaj besed in v teh desetih letih se je vse spreminjalo in ni se več ulilo, pa če je bil Stol zabasan do Završnice. Ker se je vreme spremenilo in so ljudje iz navdušencev postali dvomljivci in paranoiki, je bilo zanj na dlani, da ni daleč čas, ko bodo ljudje, še posebno tisti, ki imajo z luno, putiko, kurjimi očesi in žleht babami, bestrge, resne težave, še v večjih.

Kramarca pa je kar pela:

Moja žena je židana vsa
mene pa dnarce košta
kadar pogledam jaz njo
mi solzice dol priteko

Kar bo, to bo, je na Jožefovo, devetnajstega tretjega rekla Franca, doma iz Bele Krajine, tam nekje od Metlike proti Hrvaški, nikarte toga vraga imenovat, ko so začeli o politiki in s solznimi očmi in s tresočo šobo, vso črno od kocin pripovedovala, da so ji moža v Kočevje odpeljali, ker je bila v Metliki intendantska šola, on pa sposoben trgovec in je bil pogrešan in osem let ji niso dali, da bi se spet cerkveno poročila, ježešna sramote, saj, kdor če iz tega kelih pit, mora krvavi pot potiti in ona da ga je precej, največ takrat, ko ji je nekdo povedal, da je njen dobič dosmrtno v Rogu in da ga ne bo več videla, ker če bi bil preobrat, jih bodo pobili, to pa roko na srce ni več kristjansko, pa povejte če ni res. Kristjansko, pa kaj je kristjansko, a to, da vsi samo obljubljajo, eni paradiz, ki da ga je treba že tu zaslužiti, drugi raj že tu. Pa ni

(Nadaljevanje na 32. strani)

Brezimni

Elwood, 19. septembra '86
za Anko Makovec

BREZIMNI

Beseda ni pomembna.
Dragoceno je ime:

ČLOVEK...

In:

LJUBIM TE.

Beseda ni pomembna.
Vsi jeziki so isti.
Vse govornice so listi —

tako različni,
tako, vsak zdse...
kako čisti!

Pristuhni!...

vsi listi mrmrajo, —
vsi jeziki,
vsi listi igrajo...

OBLIŽI SMRT

ČLOVEK

Beseda ni pomembna.
Dragocena je glina:

POSODA ZA BESEDO...

Posodi mi besedo...

morda eno,
edino...

ŽIVLJENJE —

dvojino...

Slovensko.
SloVesno.
Slovo od Pomladi.
In novo Zimo.

Bežimo...
V krogu.
Snežimo...
Pesem.

Beseda ni pomembna.
Dragocena je glina,
njena vsebina:

ABORIGINE...

Domorodec, potohodec:

človeška ameba,
fossil v grudi...

ZVEZDA...

ZAVEZA —

PET PRSTOV
na skali
s črto življenja
na vsaki dlani

Spet Slovenci —
in spet
izpete sanje:

SLOVENSKI DOMORODCI

Beseda ni pomembna.
Vsi šumi potihnejo
Samo
vsi šepeti
odmrejo...
VSI

vsi čuti
poniknejo...

Beseda ni pomembna.
Dragoceno je ime...

ko človek
vzdihne
morda bogvekaj
pozabljeno že
na ves glas
iz prsti —
in Nekdo
mu nestlišno
vdih —
Ne

IME.

Človek

Človek!
ne ozri se nazaj v svetlobi
da bi še zadnjikrat zazrl
podobo svoje samovolje
kajti
prah si in v prah se povrneš
kajti
vse tvoje lepe besede
in vsa tvoja zanosna dejanja
bojo ruševine puhlega znanja
ko boš stal
golorok
plešast otrok
ko boš klečal
dvakrat zaznamovan Otrok
v kapelici
pod Križem Čiste Svetlobe
pod Okriljem Svete Golobice
ti bo zapovedano
z Besedo Resnice
ki se bo razlivala osvežitno
čez prag
Novega Človeka
kajti
Duh si in večnosti Duha pripadaš.

Mi iz pasje dežele

mi iz pasje dežele
lajamo na povelje
dolgorepimo želje
iz pasjih miz

psi iz pasje dežele
soldateske policajev tolovajev

s pasjimi
z gobci pasjimi
se ovohavamo

s slino garjavo
kot voluni
slinav med cedimo

brat sestro po mleko
brat brata ob zid
oče mater na led

z jeziki pasjimi
smo pridno služili
vsem gospodarjem

predpražniki
zlizani poscani pobruhanci

smo pasjetrežno se ovohavali
lizali bič
in skakali na povelje
skozi obroč
iz pasjih čekanov

Sanje lobanje

ta dan je za smetnjake
neznano kam odnaša čolne
tega stoletja

vse jutro ropotanje
regate med bojami
ropajo pot sanje

zadnji dnevi našega zretja
skritega med tovarnjake
regrata kopriv
tega stoletja

iz pravotline preživetja
lobanje drugega tisočletja
ko da je kriv odpadkov
črv žretja

in bo en dan kot tisoč dni
in bo noči ptičjega petja
za zaveso
novega štetja

* * *

vidim drevesa
kako bojo gorela
za mano
v nebo opleta
semena

Ti nimaš telesa

ti nimaš telesa
samo prikazen
ti nimaš šanktusa vhoda
samozven sex appeala
ti nimaš videčnega očesa
samo sev snovi nečesa
ti nimaš glasu čaščenja
samo kost piščali
ti nimaš bolečine upanja
samo kazen mukanja
ti nimaš doma
samo hlev hrepenenja
ti nimaš otroškega veselja
samo hotenja telesa
ti nimaš maternice zmožnosti
samo žaro prezrelih semen
ti nimaš rož
samomiselnož
ti nimaš kril prostosti
samo prašna peresa strašne vetrnice
ti nimaš svetlobe
samo lečo
ti nimaš pitne vode iz vira globočine
samo čeber žeje
ti nimaš kosa kruha
samosol pohlepa
ti nimaš golobico milosti
samo zlato gajbico
ti nimaš plamena toplote
samo vosek slepote
ti nimaš mesa
samo rebro besede
ti nimaš anatomije sekante
samosecirna miza sekstantov
ti nimaš čolna v brezmejno
samoomajni osnutek praznine
ti nimaš življenja višino
samo trenutek nižine
ti nimaš telesa vesti
samo čute členov
ti nimaš smrti
samolazen

so komunisti dobili 97 glasov, socialdemo-
krati pa 58. V Slovincu pa je bilo objavljeno,
da so komunisti dobili 92 glasov, social-
demokrati pa 37). (12)

Na občinskih volitvah leta 1924 so komu-
nisti v Bistrici dobili 71 glasov in pet od-
bornikov, v Srednji vasi pa niso nastopili.
Januarja 1927 so bile volitve v oblastne
skupščine. Komunisti so skupaj s socialisti
dobili v bistriški občini 101 glas, v srenjski
pa 41. Septembra 1927 so bile državno-
zbornske volitve, na katerih so komunisti
agitirali za Delavsko-kmečki republikan-
ski blok. Ta je dobil v Bistrici 86 in v Sred-
nji vasi 26 glasov. Takrat so socialisti dobi-
li v Bistrici osem in v Srednji vasi 14 gla-
sov. Jože Repinc navaja tudi, da je Jože
Ažman še po uvedbi šestojanuarske dikta-
ture leta 1929 ostal med županovimi sveto-
valci. (8 — 1. 7. 1924, 24. 1. 1927, 12. 9.
1927; 9)

Na občinskih volitvah leta 1936 je v Bi-
strici nastopil Tomaž Godec, vendar je Slo-
venska ljudska stranka dobila vseh 18 ob-
činskih odbornikov. Na teh volitvah v
Srednji vasi opozicijske liste sploh ni bilo,
v Bistrici pa je opozicija dobila vsega 60
glasov. Župnik je v kroniko zapisal: »To-
maž Godec se je trudil za svoje komuniste
doseči v obč. odboru nekaj mest.« (8 —
15. 10. 1936; 12)

Do državnoborskih volitev leta 1938 so
se razmere precej spremenile. Še vedno je
prepričljivo zmagala Slovenska ljudska
stranka (1205 glasov), a opozicija je v obeh
občinah dobila 352 glasov, od tega 236 lista
Maček-Stanovnik, za katero so glasovali
tudi komunisti. (8 — 12. 10. 1938)

Večina partijcev, včlanjenih v obdobju
legalnega delovanja stranke, je prenehala
delovati po prepovedi komunistične stran-
ke konec leta 1920. Naprej so delovali
predvsem izvoljeni občinski odborniki, ki
se jim je pridružil nekaj posameznikov.
Za leto 1926 navaja Benedik 11 partijcev v
štirih celicah (je pa malo verjetno, da bi
11 članov, ki so se med sabo poznali, usta-
navljalo več celic). Vsi so bili doma v
Spodnji bohinjski dolini in sicer v Nome-
nju, Bistrici, največ pa v Bukovi dolini.
Morda je v tem času živel v Bohinju tudi
kak partijec več kot 11, veliko več pa jih ni
bilo. V popisu partijcev smo poimensko za-
jeli 23 moških, ki so bili člani KP do leta
1930 in štiri, ki so to verjetno bili. Večino-
ma so bili delavci, nekateri tudi brezposel-
ni, med njimi pa srečamo tudi obrtnika in
posestnika. (Opombe od 13 do 27)

Od partijcev so, kot smo omenili, javno
nastopali predvsem občinski odborniki. Si-
cer pa so komunizem propagirali pred-

vsem po gostilnah in v medsebojnih pogo-
vorih, le izjemoma drugače (trosilne akci-
je, predvideni in nato preprečeni delavski
shod). (9 — stran 27—29; 10 — stran 32)

S citatoma iz Repinčevega rokopisa ilu-
striramo misijonarsko izhodišče najbolj
vnetih predvojnih bohinjskih partijcev in
njihovo taktiko doslednega črtenja tedanje
oblasti: »Tov. Ažman je bil odločno proti te-
mu, da bi se njemu, ali komurkoli pripiso-
vala neka zasluga. Vse kar naredimo mi
člani Partije gre v dobro samo Partiji. Mi
bomo dobri komunisti samo toliko časa do-
kler ne bomo delili uspehov. Kadar se pa
bomo ovenčali vsak osebno, s svojim uspe-
hom tedaj bo našega komunizma konec.
Uspehe si znajo samo buržuji prilaščati na
račun delavcev.« (9 — stran 2, 3)

»Osnovno delo takratnih časov to je
kritika obstoječega režima ni bila dovolj
dosledna, ter ne planska. Nekateri so me-
nili, da je temu krivo pomanjkanje litera-
ture. Tov. Ažman nam je na omenjeno tar-
nanje dejal naslednje: »Literature nam res
manjka, ne manjka pa nam vsakdanjih
krivic in težav. Razmisli naj si vsak, kdo in
zakaj te krivice povzroča. Povzroča jih ob-
stoječi režim. Cerkev mu pa daje potuho.
To samo vsakdanje početje režima in cer-
kve razkrinkavaj pa ti ne bo nikoli zmanj-
kalo gradiva za propagando. Poleg tega
imeli smo nekaj knjig, katere so izšle v sa-
mi Moskvi. Pisane so bile v nemščini. Jaz
in Vojvoda sva se na moč trudila, iz teh
knjig dobiti tudi nekaj za našo propagando-
prikladnega. Na žalost nisva niti malo
uspela. Teze in zaključki tamkajšnjih kon-
gresov, so bili nepremostljivo oddaljeni od
naših razmer. Dandanes k vsemu temu re-
čem: Revolucija mora doma na svoji zemlji
pognati, tuja se ne da aklimatizirati.« (9 —
stran 31/32)

Posebej omenimo močno potegavščino,
ki jo je tudi opisal Jože Repinc. Ko si je
princ Pavel izbral za letovišče Bohinj, se je
začela »resna preizkušnja za biti ali ne bi-
ti. Vztrajali smo v najtežjih pogojih, ter ce-
lo poskrbeli da je krstna slava prestolona-
slednika Petra minula na žalost dvora brez
100 kg bohinjskih postvri. Poslednji trenu-
tek so postvri izginile brez sledu. Naloviti
druge je pa bilo prepozno. Gorje vsem, ako
bi bili takrat našli pravo sled. Par let so si
neumorno prizadevali najti krivca tega
zločina. Poizvedbe so potekale vse do raz-
sula to je do 1941. leta.« (9 — strani 11/12)

Jože Repinc se je zapisal v partijsko
zgodovino kot kurir partijskega vodstva.
Leta 1933 so na Jesenicah zaprli več sode-
lavcev tajnega partijskega prehoda preko
jugoslovansko-avstrijske meje. Jože Re-

pinc se je nekaj časa skrival, nato je odšel
v Sovjetsko zvezo in od tam v Španijo. Na
strani republike se je v španski državljani-
ski vojni boril tudi Franc Potočnik iz Savi-
ce. (9 — stran 77—81; 30)

Življenje partijcev v tistih časih ni bilo
lahko. O tem pričajo tragične smrti kar šti-
rih od njih. Jerneja Iskro so novembra
1928 dobili utopljenega v Savi, Karel Jur-
geč se je ustrelil decembra 1931. Janez Ma-
lej se je pomladi 1932 pred aretacijo umak-
nil k bratu v Hraše pri Lescah. Od tam je
odšel v spremstvu neznanca in izginil. Tra-
gična je bila usoda Petra Arha iz Srednje
vasi. Pri njem se je nekaj časa skrival Jože
Repinc. 19. aprila 1933 so orožniki iskali
Jožeta pri Petru. Ker ga niso našli, so Pe-
tra uklenili in ga gnali v zapor. Tam ga je
neki orožnik tolkel po glavi in ko so ga čez
kak teden izpustili, ni bil več pri pravi pa-
meti. Odtlej je hodil naokrog in govoril le o
komunizmu. Bil je izredno močan in ni trpel
ugovorov. V začetku septembra 1933 so
Petra zvalili v avto, češ da gredo aretirat
tovarnarja Vestna v Celje. Odpeljali pa so
ga v umobolnico na Studenec. Pred vho-
dom se je Peter uprl, menda ubil paznika,
nakar so potolkli še njega. (9 — stran
50—53; 29)

Po letu 1930 se je peščici »starih« partij-
cev pridružilo vsaj še sedemnajst novih,
večinoma v zadnjih letih pred drugo sveto-
vno vojno. Določiti datum sprejemav KP je
pogosto kočljiva naloga. Franc Vojvoda je
bil eden najbolj delavnih partijcev. Jože
Repinc omenja, da je Franc začel sodelova-
ti že leta 1921 in sicer kot skojevce. Kot or-
ganizatorja mladine so ga aretirali leta
1923. Vojvoda sam je v partijski popisnici
leta 1944 napisal, da je bil pred vojno zara-
di komunizma štirikrat zaprt in sicer sku-
paj sedem mesecev. V tej popisnici piše:
»Bil je preje in je sedaj navdušen komu-
nist. Za komunistično stranko je deloval
vedno.« V drugi popisnici iz istega leta pi-
še, da Franc za »za KP sodeluje že od leta
1919«, vendar pa tudi to, da je član KP po-
stal šele leta 1938 na Nomenju in da ga je
sprejel Jože Ažman, pred tem pa je bil šest
let kandidat. Na vprašanje, ali je bil član
Skoja, je v tej popisnici nikalen odgovor.
Torej Franc Vojvoda formalno morda res
ni bil skojevce, nedvomno pa drži, da je or-
ganiziral komunistično mladino; morda je
bil res član KP šele od leta 1938, nedvomno
pa drži tudi to, da je kot partijec delal vsaj
že poldrugo desetletje prej. (15; 31)

Ob Ažmanu, Županu, Repincu, Vojvodi
se je vodilnim predvojnimi partijcem ver-
jetno že pred letom 1935 pridružil Tomaž

* domnevno umorjen;

** vodilni v stavki železničarjev leta 1921 in nato preigan iz službe

Godec (tudi njegovega vstopa v KP ni možno natančneje datirati). Z njim je povezano novo obdobje uveljavljanja komunističnih stališč v javnem življenju. Godec je kot usnar poznal ljudi, bil je znan kot reprezentant v smučarskih tekih, na njegovo pobudo so smučarji v Bohinju organizirali številne prireditve. Partijski so bili prisotni tudi v sokolu v Bistrici, kjer sta delovala tako Godec kot Vojvoda. Toda najvažnejše legalno partijsko oporišče je bilo Društvo kmečkih fantov in deklet v Češnjici. Društvo je prirejalo predavanja, tečaje, nekaj uspešnih javnih prireditev, imeli so dramsko sekcijo, knjižnico. 20. avgusta 1939 se je na kmečkem prazniku zbralo čez 6000 ljudi. Društvo je bilo razpuščeno julija 1940, ker so člani protestirali, ko je bil Tomaž Godec konfiniran. (32; 33)

Bohinjci so si v komunistični srenji pridobili zgleden ugled. O tem priča več pomembnih partijskih srečanj v Bohinju, posebej pa oblikovanje CK ZKJ leta 1939 v Godečevi hiši v Bistrici. (34)

Kot partijski funkcionarji so bili pomembni Jože Repinc, ki je bil kurir partijskega vodstva, Jože Ažman, ki je bil član okrožnega komiteja KP Jesenice in delegat na 5. partijski konferenci v Zagrebu leta 1940. Na tej konferenci je bil tudi Tomaž Godec, ki ima veliko zaslug za uspešno prodiranje partijskih usmeritev med množice. (10 — stran 34)

OBRAZI

France Klopčič je snoval galerijo portretov predvojnih slovenskih komunistov. Ažman, Repinc, Zupan, Godec, Vojvoda in morda še kdo od Bohinjcev bi sodili vanjo. Ti obrazi iz ljudstva bi bili nedvomno primerna dopolnitev Vidmarjevi tradicionalno-elitistični izbiri.

APRIL 1941—MAJ 1945

Bohinjci so dodobra občutili drugo svetovno vojno na svoji koži. Blizu tisoč jih je bilo v partizanih. Od čez 250 mobiliziranih v nemško vojsko jih je okoli sto ostalo tam do konca vojne ali pa so padli. Narodno-osvobodilno gibanje je v Bohinju podpiralo čez tisoč aktivistov. Več kot dvesto oseb je bilo izseljenih — nekaj v Srbijo, večina pa v izseljeniška taborišča v Nemčijo. Okoli 320 jih je bilo zaprtih v zaporih v Begunjah. Zaradi vojne je umrlo okoli 350 Bohinjcev. Med njimi je 201 partizan, 38 aktivistov NOG, 15 jih je umrlo v izseljeništvu, med bombardirani ipd., okoli 70 jih je bilo usmrčenih zaradi sodelovanja z okupatorjem, nekaj deset pa jih je padlo v nemški vojski. (35; 36)

Kronološko razvoj NOG v Bohinju delimo na tri obdobja. Prvo je bilo od nemškega napada na Jugoslavijo do gorenjske decembrske vstaje leta 1941. Drugo obdobje je obdobje zastoja v razvoju NOG v letu 1942. Tretje obdobje se začne z mobilizacijami fantov v nemško vojsko v začetku leta 1943, ko fantje s pobezi v partizane okrepe partizanske enote, začnejo pa razvijati tudi terenske organizacije. To obdobje razcveta traja nato do osvoboditve, kronološki podpoglavji v njem pa bi lahko dali v zimo 1943/44 (kriza terenskih organizacij NOG v Bohinju) in zadnje mesece vojne (priprave na prevzem oblasti). (35)

Ta kronološka shema pretežno ustreza tudi razvoju KP. Vzpon NOG do decembrske vstaje nima za posledico okrepljenega sprejemanja v KP. Tako leta 1941 kot 1942 je le okoli dvajset novosprejetih v KP. Razmah NOG, ki se začne z letom 1943, prinese tudi številčno okrepitev partijskih vrst.

Kot je razvidno iz priložene tabele, ne moremo natančno določiti niti vseh datumov sprejema v KP v medvojnem obdobju. (glej tabelo na strani 5)

PREDVOJNI PARTIJCI IN NOB

V letu 1941 so predvojni bohinjski partiji odigrali svojo zadnjo glavno vlogo. Ažman, Godec in Zupan so bili prvi bohinjski partizani — Ažman tudi član vojnorevolucionarnega komiteja za jeseniško okrožje. Jože Ažman je padel 8. avgusta 1941, Janez Zupan pa je bil ta dan ujet in kasneje ustreljen.

Po Ažmanovi smrti je vodilno vlogo pri organizaciji NOG prevzel Tomaž Godec. Zagnano je pripravljal decembrske vstaje. Marca 1942 so Godca ujeli in 20. aprila 1942 ustrelili. (24; 10 — stran 38)

Jože Repinc se je leta 1941 vrnil v Bohinj. Julija 1941 je bil izseljen v Srbijo, kjer je čez dva meseca vstopil v partizane. Po vojni se je vrnil v Bohinj in ni opravljal pomembnejših javnih funkcij. Tudi priznanj ni bil deležen. Tako lahko ugibamo, npr. zakaj ni bil nosilec Spomenice 1941. Od vidnejših predvojnih partijcev je Franc Vojvoda umrl kot politični aktivist v začetku leta 1945. (26; 24)

Od partijcev, sprejetih v KP pred letom 1930, jih je vsaj devet aktivno sodelovalo v NOG. Partijski, sprejeti po letu 1930, so vsi po vrsti sodelovali v NOB (eden med njimi je dezertiral iz partizanov), vendar pomembnejše vloge ni imel nihče od njih. (13)

Torej nihče od vodilnih predvojnih bohinjskih komunistov ni imel možnosti, da bi po zmagi revolucije skušal uresničiti svoje vizije, ki so jih nedvomno imeli izoblikovane. Po tem, da je imelo (in ima) odločanje z osebnim vplivom v naši družbi poseben pomen in da so pri takem načinu odločanja imele odločilno besedo pomembne osebnosti iz NOB in delavskega gibanja, lahko sklepamo, da v Bohinju po vojni takih osebnosti ni bilo, kar je zaviralno vplivalo na razvoj tega območja.

SPREJEM V KP MED VOJNO

Med vojno je bilo merilo za sprejem v KP aktivno sodelovanje v protifašističnem boju. Navajamo nekaj značilnih izjav iz partijskih anketnih listov, napisanih večinoma v letih 1945/48 (18):

»Član K. P. postala ko nisem imela še prav nič pojma o tem. Ko pa sem bila na Koprivniku začetkom leta 1944 prvič skupaj s tovarišico A. sem ji rekla. Vse pa res ne morem biti če sem že partijka in A. Fežjevka (da ne more biti hkrati partijka in aktivistka Slovenske protifašistične ženske zveze — op. JD). Posmeje se mi in pravi ravno zato, ker si partijka. Vidi se, da nisi o tem še poučena. Med drugim je ponovila besede neke tovarišice, katero so Nemci ujeli in vprašali, ali je komunist. Komunist biti je lepo, toda ne vem ali sem pravi komunist, ker komunist biti je težko. Takrat sem šele začela pojmovati kaj je partija in kaj dober komunist, kar jaz še postajam.

V K. P. vidim sonce brez katerega ni življenja vredno človeka.

»Dasi takrat še nisem bil poučen o K. P. sem bil predan našemu pokretu in upam, da nisem grešil.

»Takrat sem se še nekoliko branil, da je še zgodaj. Seveda se še nisem zavedal popolnoma dolžnosti Partije.

»Kandidat sem postala začetek aprila in 20. aprila 1944 sem bila sprejeta v KP. Takrat še nisem vedela kaj je KP., drugega kot da je ene vrste organizacija. Ko so me sprejeli, sem imela utis, da pač mora

biti vsak v KP, kdor odgovarja za množične org. (organizacije — op. JD). In tudi tov. sekretar je izjavil, da sem poštena in pridna, torej da zaslužim da postanem član KP. Sčasoma sem nekoliko spoznala načela KP. in sem bila zelo hvaležna tov. ki so me sprejeli.

»Saj nisem nič razumel, sploh nisem vedel kaj je v K. P. mi je rekel tov. sekretar Ludvik da sem sprejet v K. P. dobil sem brošure in sem kmalu uvidel, da je K. P. vodilna sila in da se le na ta način rešimo okupatorja.

»Pred vstopom v partizane nisem imel nobenega pojma o K. P. Še ne po dveh mesecih mojega partizanstva sem bil decembra 1943 sprejet v K. P. Vedno bolj so se mi odpirale oči, da ima Partija za cilj, da pri- nese vsemu človeštvu mir, red in blagostanje. Začel sem razumevati borbo delavstva in revnih slojev v bivši Jugoslaviji, vsak dan sem si bil bolj na jasnem. Pred sprejemom v K. P. sem bil 14 dni kandidat brez moje vednosti in ko sem bil na sestanku sprejet, sem se počutil jako srečnega, da bom mogel sodelovati za dobrobit in napredek skupnosti, za uresničevanje stoletnih teženj ljudskih množic.

»Ker pa sem bila sprejeta le radi marljivosti in požrtvovalnosti nisem vedela, kaj je Partija. Pa tudi še danes nisem toliko dograjena, da bi bila kos vsem nalogam, ki mi jih Partija nalaga.

»V partijo sem bil sprejet zato ker sem delal za njihovo fronto in sem se strinjal z njihovim načelom.

Vstop v KP je torej večini aktivistov pomenil priznanje za uspešno delo. S sprejemom v partijo so vstopili v borbena elito NOG.

V preglednem gradivu nismo zasledili sektašenja pri sprejemih v KP ne zaradi svetovnega nazora, politične opredelitve, družbenega položaja ipd. Bolj opazen je vpliv osebnih razmerij. Najbolj izrazit tovrsten spor je potekal pozimi 1943/44, ko so odstavljenemu sekretarju rajonskega komiteja KP očitali, da je v KP sprejemal preveč samovoljno, po svojem okusu. (37)

Med vasmi v Bohinju so opazne razlike glede deleža članov KP (kot tudi glede udeležbe prebivalcev v NOB), kar je nakazano v spodnji tabeli. Te razlike bomo razložili, ko bomo celoviteje raziskali NOB v Bohinju (npr. trenutno še nimamo take baze podatkov, ki bi omogočala zahtevnejšo računalniško obdelavo).

V tabeli smo zajeli 369 članov KP. Omenili smo že štirideset sprejetih pred vojno. Med vojno je bilo sprejetih vsaj 230 članov, saj za 57 popisanih nimamo točnega datuma sprejema. V popisu pa smo zajeli tudi 35 aktivistov in borcev, ki so bili sprejeti v KP po vojni. Popis te zadnje skupine je verjetno pomanjkljiv, saj so pisani viri za povojna leta skromni, ustnih pričevanj pa še nismo zbirali. Za predvojne partije smo omenili njihov družbeni položaj in opisali njihovo usodo. Tudi za sprejete med vojno smo zbrali vrsto podatkov.

Za borce in aktiviste, sprejete v KP po vojni, pa bomo še odkrili vzročne zveze in vzpodbude, ki so jih pripeljale v KP.

ŽIVLJENJSKE RAZMERE

Novopečeni partiji so v KP videli odresilno organizacijo, ki je svojo moč in poštenje pokazala v borbi proti okupatorju. Oklenili pa so se tudi vere v družbene spremembe in novo pravičnost, ki jo je partija obetala. Družbeno-gospodarski položaj večine njih je bil pred vojno tak, da so si krvavo želeli izboljšanja.

Omenili smo že, da konec 19. stoletja v Bohinju zamre železarstvo. S tem so bili Bohinjci ob pomemben vir dohodka. Večina jih je ostala privezanih na zemljo in pri- ložnostna dela. Okovi surovega življenja so jih stiskali (18): »V političnih strankah

Damjan Jensterle

Molitve

(Klavdiji)

1

hvala ti, Ljubezen,
ker si,
ker dan je tvoj
in noč je tvoja
in imava drug drugega
in Ti stojiš na vratih najinega doma

hvala ti, Ljubezen,
ker si,
da se nama lasje prepletejo
in dlani ujamejo

ostani z nama, Ljubezen,
če se ti zdiva vredna,
da nama ne bo šepet in zloba
zameglila najin vrt,
in ne bi videla
da si tu

2

k Tebi se vračava
utrujena
od čakanja,
da naju spet združijo

k Tebi prihajava,
da ti izročiva
radost najin trenutkov

daj, da bova znala najti,
kar imaš za naju,
da nama zaradi vsega,
kar je na oni strani vrat doma,
ne bi zmanjkalo časa

to te prosiva

3

kadar je ni, Ljubezen,
varuj jo,
da ne bo kot potok vkovan v led,
da bo močna
in samosvoja

stoj ji ob strani,
v dobrem in hudem,
da bo prepoznala Tvoj šepet
in vedela
za Tvojo prisotnost

4

približaj naju, Ljubezen,
saj je najin in Tvoj dan,
ki se začne z njo

pregneta naju,
da bova voljna in nežna
razumela Tvoje sporočilo,
kot sprejema zemlja vodo
in nebo ptice

5

hvaležen sem ti, Ljubezen,
za voljo,
s katero se lotevam vsega,
kar bi nama lahko pomenilo prostost,
kot se ptica zaveda,
da ima svobodo v svojih krilih

6

Ti veš,
koliko imam vprašanj
in kako malo dobim odgovorov
in takrat,
ko to zaboli,
bodi potrpežljiva
prosim

ne dovoli Ljubezen,
da enkrat ne bi bila več,
kot dve svetilki,
ko pa je le tam zares svetlo,
kjer oba svetiva

Peter Košak

V nekropoli

Nekoč je živel fant, v veliki metropoli,
kjer so vsi ljudje bili goli. Komaj je preživel, v večnem strahu, da ne bi še sam postal takšen kot vsak — nag. Ne, ni hotel, ni mogel postati birokrat ne vojak. Vse, oh, vse, samo ne pisarniški škrt, samo ne v okovani korak. Ne, ni mogel, ni hotel, v tehnokratski korak. Bal se je, kakor se vsak, živinskih vagonov, svojih nagonov, človeških jat. Včasih je spesnil kakšen verz, kakšno kito je spletel, z rimo na brat, škrt, rak, peterokrak, tisočkrat, vlak, ipd. Sebe ni rad dajal pod sito, vedel je, da je to tveganje in da je tako in tako samo prah — materializirana iluzija; a druge je pogosto vzel pod lupo, tvegaj je, kajpak, in trpel veliko muko, ker so ga potem vsi vzeli na piko. In tako je vse življenje sanjal in baljal, da bo v tem svetu večno mlad. In da ga ne bo strah, če bo v tem življenju pogosto sam. Svet mu je kazal spačen obraz, poln mozoljev in ran. In tako je zasnanj noč v dan in dan v noč. Ugotovil je, da je metropola norišnica, država sirotišnica in ves garjav svet ena strašljiva vojašnica. Ena velika, po olju smrdeča garaža, ena velika, s smetmi posuta plaža. Ne, vojak ni mogel postati. Tako nizko ni mogel pasti! Da bi postal stražar v nudistični koloniji? Ph, to pa že ne. A naš fant, iz velike metropole, je hotel zrasti, zrasti v visoko, kot oblaki kosato drevo, polno cvetje in sadov, brez mej in plotov. Daleč daleč od topov, od vsake fronte. A kako? Naj se odene v zlato, se je spraševal, v zlato, ki ničesar ne kupi, ki ga

nihče ne sluti, samo ptice in veter privabi? ... Nekoč je živel fant, v veliki metropoli, neobljudeni, neopredmeteni, nepremeteni, neizumetničeni. To je bil čuden planet peščenih sipin in premikajočih se skal s človeškimi očmi, kjer je veter tutil ves skalnat dan in vso peščeno noč s srhljivimi glasovi cvrčecih, na ognju in ledu mučenih bitij. Vsi ti nesrečniki so bili goli do kosti, njih koža je visela z neba, kot lubje avstralskih dreves, in sonce je bilo velik, vrtec in rdeč kotel, dišeč po praženem človeškem mesu. ... Nekoč je živel fant, ki še danes živi, živ in zdrav, v veliki metropoli, in ki se je pravkar odpeljal v svojem sončno rumenem japonskem avtu v podzemno parkirišče predmestnega supermarketa, mirgolečega čudnih, premikajočih se lupin, ki se brez vsakega razloga odpirajo in hip zatem z odmevajočim treskom zaloputnejo, brez ene edine človeške besede. Človečje postave so raznovrstno oblečene, tudi okusno, morda po modri, toda nihče od njih ne črhne ene same besede; kvečjemu kakšen pohrčavajoč, škripajoč glas, to je vse. Vsi so tako grozljivo nemi, nepriljudni, kakor da bi bili neobljudeni, drobni tavajoči planetoidi, s komaj zaznamnimi znaki bivanja. Nehote se je začel spraševati, kaj, če bo še sam postal takšen, nekakšen, neprebudno vžuden, neosenčen, nezamuden, neizginljiv — veččen; morda srečen, kot vsa ta bitja, kot vsi — nem?

Moški

kličem te moški
kličem te elementarno bitje
kličem te moja krvaveča desnica
ki si z njo v Jordanu krstil
ki je tvojo moško glavo Saloma
kot prezel sadež na pladnju nosila
ki Te je Marija kot vsaka mati rodila
ki Te je Peter trikrat izdal
in Te v Duhu priznal
ko Te je Judež teologom
so zapisali v Svetem Pismu
da so Te izročili sodrgi
in si je Pilat roke opral
ki so te zadeli kamni iz moških rok
ki so te prepustili levom v arenah
ki so te spremenili v črva
ki si kopal zlato rudo
ki so te bičali na galejah
kličem te moški kličem te vitez
kličem te Evridika kličem te Magdalena
kličem te nežno kličem te žena
kličem te z vodo kličem te s kruhom
kličem te s spominom kličem te z Duhom
ki si prvi vstopil v glino

da bi snov osvetlil
vso snov in vsa ustvarjena bitja
vse rastlinstvo in vse živalstvo
iz starožitja v nova zlitja
da bi kraljeval ribam in pticam
sam človek samotni moški
s prvo žensko Evo svojo ženo
zakrament brez kupčije
svobodna volja pod Drevesom življenja
usoden ugriz v jabolko goljufije
samovolja razuma
nečistost brezstranije
zapelevanje ženske
oboževanje Moloha
ločitev od Duha
meso brez okusa
kličem te moški
Mojzes in Noe
V Veku Razuma
moški brez ženske
Dvoma in Suma

(Nadaljevanje na 30. strani)

(Nadaljevanje s 27. strani)

(Nekdo mi nosi k ustom — vrč,
v njem ni vode, ne soli,
pod njegovim širokim dnom
vidim dva,
ki spita smeje na črepinjah
sončnatih)

(Demon noči in jutranja smrt
njuna sta sled, kapljice in srd.
Pristala sta na smeh,
na zajezeno reko poletnih brez,
pristala na nebo, ki se obrne,
še preden se zazreta v črepinjasto telo.)

Vsa vodovja sveta so postelja rojstvena,
vse gozdnate poti so prerokovane noči,
vsa polja sem že videla,
vsa drevesa so upeta v moja rojstva in
smrti.

Pod viharim bregom gnezdi jok in smeh,
pod njim čepim in za njim bežim,
ko mi megla lega med telo,
po njej spoznam,
kje spe bele breze mojih dni!

V verigo vkleknjenega pelje veter na
sprehod,
z očmi izžganimi je
moj in tvoj spet ta nesrečni jok,
telo —
prebičano in nemo,
hodi po sledeh, po obronkih
belih gozdnatih poti —
tam, kjer so vsa videnja bila
že znana in sprehod v vetru
je le minljivi delček zvezd.

V nebo se sliši jok in klic verige,
v zemljo zakopan zdaj ječi
ognjeni sij sledi in
pod črnim obokom jutrišnje beline,
so stopinje smrti kot privid in nema kri!

Deček: Igral je na piščal
deček iz sanjastih daljav,
pred njegovo roko
vidi se nebo,
v temo se vzpenja njegovo
pojoče telo —
piščal je iz peska in krvi,
razžarjena od ustnic
in mokra od morskih čeri,
pod njegovo ramo se vidi
bela sled,
kamor vsak večer leže
v sanje pojoče,
deček nevidni in prelep!

Igral je na piščal,
da se je slišalo v temni les,
kjer so hiše od zlata
onemele skoz okna sanjasta,
da preglasi se vetra glas in
prečudna tišina sega in pramen
dečkovih las —
igral je na piščal — sam —
prav tam, kjer se sekajo poti
in prečudni kamni črni
legajo v prod rečnih sledi!

Igral je na piščal —
deček nevidni vsak večer,
da je glas preslišal veter iz
daljav in pozabil na rokave,
kjer so skrite poslednje
strune zlate!

Dolina moja je smer iz črnega kamna,
poti kot izklesani stebri
pomikajo se v labirint in gozdne poti —
deroča reka je past,
za sanje in mrtva telesa
kot za lačnega večna slast —
njena skleda nima več medu,
da bi cedilo se v polju rajsko nebo,
v travah kače poležavajo
in z obronki se dotikajo plašnih robov,
kjer spijo potovanja in strah,
da zvišajo mi roke in mrtvičijo nezaželen
obraz —

dolina moja,
kam segajo tvoje neskončne dlani,
da pozabiš na nohte bele,
ko v strugi sredinski se rojstvo budi.

(Poljubi me takrat,
ko sonce svoje oči v
zemljo rjasto položi,
ko se odlepi odrevenel
vihar iz rojstvene prsti
in pokličeš smrt na ustnice,
kjer demonski nočni ptič zaspi.)

(Poljubi me takrat,
ko je telo odeto v žadasto pomlad,
ko se drevo vsadi v črno prst
in kjer spi beli dih prezgodnje
ledene poti.)

(da spoznaš vihar in njegovo smrt,
prerajeno iz močvirja in
odrevenelo sredi zvezdnega prahu,
da odpoljubiš levji del noči,
kjer so telo in roke
kot ognjeniki
presahnjeni!)

(. ptica tisoč obrazov,
priletela je po spomin,
segla s perutmi v
neskončno belino vijugastih
dolin,
priklicala jutri na prag,
kjer še vedno nemo strmi
črni korak.
Je potopila
veje kristalne v močvirnato
zemljo,
da bi njen glas odmeval
po hodnikih temnih gozdov)

Magi moji

Posodili so telo, roke in nebo
kleče na pragih iz megle
čudne slike in obrazi kamniti
za preroške sanje in solze
stopljene jantarne —
večeru in zarji,
rokam in telesu brez oblik
na visečih skalah in previsih
za spomin in nežnejše poti —

demoni izklesani in oči brez leska
in solza,
prerokovani dnevi in obala iz
črepinjustega zlata.
Nimajo spomina in ne oči,
letijo kot oblaki pod zemljo,
ki podarjajo rojstva in črmino dni,
njihove roke vpleta reka v drevo,
da ne dosežejo pomladi,
ne oskrunijo zemljo.

Posodili so telo, magi moji,
darovalci razpeti v krošnjo neba,
pa niso vedeli, da njih telo
je okrušeno od groma in peska
jantarnega.

Nimajo več spomina in ne dlani
v katerih bi gnetli in smejali se
podobni sanjasti,

magi preroški, njihove poti.
To so izklesali in potihem pozabili
na obljubljene sledi,
kdaj zatone spet večer in obrne sonce
nebo v poltemo, v začarano zemljo?

Nevede sem pogledala soncu v dlani,
nehote obrnila začarane oči v
krvaveče solznate poti,
pod podobo malikov in zakletih smehov,
sem poslušala glasbo iz kamnitih
in črepinjustih mehov —
vedela sem, da ne smem —
soncu gledati v oči, odmikati dlani
pod roso streho na daritvene sledi,
nehote in nevede sem občutila ognja
blisk in pozabila sem,
da sončev brat je smeh iz
podzemnih rek —
nisem pa spoznala barve sonca in
pripeke, nisem vedela za čudne steze in
oblakov nesrečne smeh,
le v sončni smeh se ogrinja prepadna sla,
ko ponujam telo in obraz za
žarke zakletega neba —
(Opečena je podoba in telo.
Grizejo v sonce mrtvi levi
in njih iztaknjeno oko,
solze so poslednje na odeji iz trav,
tam se smeji kot prepoved in
obljuba sončni bog!
Zagrnil je nebo blisk poteptanih trav!)

Ne bom odpirala vrat in ne odmaknila
prehoda,
kjer gorijo luči in so hiše bele kot zaprte
polževe sledi,
ne bom odmikala zastorov neba, kjer leže
in se grejejo kačji olupki iz črnega dna,
kjer so vse luči zastrti z meglo in dežjem —
črni in zakleti, odloženi jablanovi cvetovi!
Ne bom prisegala na les in jadra iz
podzemnih rek,
kjer črnina sije kot blisk nebesnih zvezd —
ne bom podarila roke za stisk in ječo iz
vrvi,
kjer so prstani smaragdni in ogledalaste
čeri.

Le zakaj, ne bom legla kakor smrt v
daritveni gaj
in kdaj zagledam luč, ki se ji pravi dan,
pod planjavo in širjavo kurijo zdaj kres —
beli velikani z rokami kot temen les.
Ne bom več pletla ograje iz vrvi.
Tam so kot pobegla čreda
in zaznamovane jantarne poti, pod njimi
je obraz, ki ima začaran pramen las in
oči, oči odsevajo kot smrt in prt,
ki ponuja rojstvo ali sanjski del poti.

Prvo jutro, ko odpreš in pozabiš, da je
spanec le predah med telesom in dlanmi,
vidiš ogledalo temni, ker ne pozna glasu
in oblike telesnih dni —
drugo jutro, predeš in se predaš na travi iz
rož, na postelji iz sanj, pohodiš kakor smrt
prvi vzdih in poslednji glas odmeva na
hodnikih črt —
tretje jutro, ovit v mreže iz stekla in
dremav
in sanjav vidiš belo telo, ki ga ponuja
vestalka pretekla,
srečanja spoznaš, ki so duša in telo,
pozabljene
besede in ovita stebra na postelji iz sanj,
srečanja oddaš in prehitiš smrt, ki zajema
iz telesa in odpoljublja strupenim jezikom
jutranji spomin!

Vas	Štev. preb. 1931	Štev. član. KP	Štev. član. KP %	Rojeni						Sprejet v KP						v KP v NOV			
				?	do 1899	1901 do 1915	1916 do 1926	po 1927	1920 do 1929	1930 do 1940	1941	1942	1943	1944	1945	po vojni	?	do 1943	po 1943
Bistrica	1153	61	5,3	3	5	20	30	3	5	3	2	1	18	11	1	1	19	8	10+3?
Bitnje	84	6	7,1	—	1	3	1	1	—	—	—	—	1	2	—	2	1	—	2
Brod	117	9	7,7	—	1	3	5	—	1	—	2	—	1	2	2	—	1	1	3
Češnjica	484	27	5,6	1	2	13	10	1	1	1	3	—	2	9	3	2	6	1	6
Gorjuše	314	12	3,8	—	1	5	6	—	—	—	—	—	—	7	—	2	3	—	2
Jereka	186	17	9,1	2	—	8	6	1	—	2	—	—	7	3	1	—	4	1	2
Kamnje	153	20	13,1	—	2	6	12	—	1	—	1	—	8	5	1	1	3	7	5
Koprivnik	302	19	6,3	—	3	10	5	1	1	—	—	1	5	8	—	2	2	—	2
Log-Lepence	72	4	5,6	—	—	2	1	1	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	1
Nemški rovt	163	17	10,4	—	2	9	5	1	—	3	—	4	3	1	—	3	3	1	2
Nomenj	267	16	6,0	1	3	6	6	—	3	—	—	1	4	4	—	4	—	4	2
Podjelje	133	15	11,3	—	3	10	2	—	—	1	—	—	2	7	1	2	2	—	1
Polje-Laški rovt	170	29	17,1	—	6	11	12	—	6	4	1	—	9	7	—	1	1	8	5
Ravne	123	14	11,4	—	3	5	6	—	—	—	—	—	7	2	2	3	—	3	2+1?
Ribčev laz	105	9	8,6	—	1	4	3	1	1	—	—	—	4	3	1	—	—	3	2
Savica	68	12	17,6	—	—	3	9	—	—	—	1	2	3	5	—	—	1	2	2+1?
Srednja vas	448	24	5,4	2	1	8	13	—	2	2	—	—	2	6	1	6	5	2	7+1?
Stara Fužina	581	45	7,7	—	3	22	18	2	—	1	—	—	12	21	3	4	4	4	18+2?
Studor	218	13	6,0	—	1	4	7	1	2	—	—	—	3	3	1	2	2	3	5
Skupaj	5232	369	7,0	9	38	152	157	13	23	17	10	9	94	107	17	35	57*	48	78+8?

* Za te ljudje je zelo verjetno, da so bili med vojno ali po njej sprejeti v KP. Ob njih pa imamo zabeleženih še več deset oseb, za katere se bo morda izkazalo, da so bile prav tako sprejete v KP v obdobju, ki nas zanima. Teh v statistični obdelavi nismo upoštevali.

nisem sodeloval, ker bi ne imel od njih no-
bene koristi, šel sem samo za tem, da bom
imel samo to, kar se bom prislužil z roka-
mi.«

»Bil sem ravno na takem kraju (na od-
služenju kadrovskega roka pred vojno —
op. JD) ker sem imel priliko spoznati naše
razmere na kraljevem dvoru, v kakšnem
razkošju so tam živeli. Kako moramo eni
delati noč in dan drugi pa živijo na račun
teh žuljev.«

»Udeleževal sem se nisem v nobenem dru-
štvu in organizaciji, ker sem prišel zgodaj
do prepričanja, da je njihov namen le-ta,
da cepijo delovnega človeka v razne tabo-
re, ter tako delajo nemočnega in do sotrpni-
sa sovražnega.«

»Že v mladosti sem videl, da v splošnem
med ljudmi ni enakopravnosti, in to pri
vseh stanovih, da bolje situirani vedno pre-
zirajo nižje . . .«

»Trpkost življenja in kako je človek za-
ničevan in ki se bori za kruh sem prvič ob-
čutil od žene stričevega brata, ko me je za-
ničevala, psovala itd. (fant je pri stricu ra-
znašal kruh — op. JD). Poleg obveznega
dela sem vršil še ostalo kar bi morala dela-
ti ona.«

»Pritiskal je pa (mojster — op. JD) ved-
no bolj glede delovnega časa, zahteval je
da moram delati od 7. ure zjutraj pa do
9. ure zvečer.«

»Politično se v predaprilski Jugoslaviji
nisem udeleževala nikjer — isto pri dru-
gih društvih ne — ali spoznala sem že ta-
krat neenakost ljudstva, dobro se občutila
kako trd je bil kruh kmeta in delavca, do-
čim so bili naši izkoriščevalci pijani od
kruha.«

»Moral trdo delati in sem bil kot nava-
den delavec zelo prizadet in čutil veliko iz-
koriščanje revnega človeka.«

Stiska, v kateri so pred drugo svetovno
vojno živeli mnogi Bohinjci, je vidna tudi
iz podatka, da je bilo pred vojno od partij-
cev, ki jih obravnavamo, poročenih le okoli
sedemdeset. Na poroko nisem mogel misli-
ti, saj sem videl, kako so gagali poročeni,
je razložil svoj položaj eden od partijcev,
ki so se v precej poznih letih poročili po
vojni. (29; 38)

Stopnja siromašnosti ali celo bede, v kate-
ri je pred vojno živel del partijcev ter vpliv ta-
kih življenjskih razmer na posamezne ži-
vljenjske odločitve nas bo zanimal, ko bomo
predvojne življenjske razmere primerjali z
razmerami po vojni oziroma danes. Glede na
to, da so te danes razmeroma dobro urejene,
nas bo zanimalo predvsem, kako in kdaj so si
jih izboljšali.

IZOBRAZBA

Med nekako dvema in pol stotinjama
partijcev, sprejetih med vojno, je bilo naj-

več kmečkih in priložnostnih delavcev
(mednje štejemo tudi kmečke sinove), to-
varniških delavcev, kmetov (posestnikov),
gospodinskih pomočnic in gospodinj
(mednje štejemo tudi kmečke hčere), obr-
tnih delavcev in obrtnikov. Posamezniki so
bili uslužbenci, logarji ipd.

Njihova šolska izobrazba je bila skrom-
na. Velika večina jih je imela le nepopolno
osnovno šolo (čeprav so bili, kot vidimo v
anketnih listih, dobro pisмени). Nekaj se
jih je izučilo obrti, redki so hodili v srednjo
šolo. Visokošolsko izobrazbo je imel le
zdravnik.

Po svetu niso potovali (še najdlje neka-
teri vojaki v prvi svetovni vojni), tujih jezi-
kov se niso naučili. (13)

Po sprejemu v KP so borcem in aktivis-
tom zaupali nove naloge. V anketnih li-
stih razberemo, da so nekateri imeli zaradi
pomanjkljive izobrazbe in zato, ker niso
bili navajeni javno nastopati, hude teža-
ve (18):

»Pri svojem delu mi je dosti uteškoče-
nega radi tega, ker imam premalo strokov-
nega znanja.«

»Kjer sem delal le bolj malo, ker nisem
imel še pravičnega upogleda Partije.«

»Nimam dar govora.«

(Nadaljevanje na 6. strani)

»Politično nisem bil še zgrajen vendar sem bil predan in sem vestno izpolnjeval zadane naloge.«

»Ker pa mi je bilo težko razumljivo, sem le malo odnesla iz tega (partijskega — op. JD) tečaja.«

»Premalo sem še politično podkovan, in uporabljam še kletvice.«

»Vsled premalo zgradbe mi je dela včasih precej težko.«

»Do Partije imam spoštovanje, samo čutim se premalo zgrajena, da bi mogla biti nje vreden član. Treba mi je še dosti študija.«

»Isto nisem dobra organizatorka ker nemorem izražati svojih misli pač pa sem pripravljena za vsako drugo delo.«

»Imam vedno strah če smo ljudje nepoznani govoriti. Svojega političnega znanja ne upam izkoristiti. Tukaj se popravljam, a brez kakšnega tečaja ali šole bo bolj teško.«

»V družbi višjih slojev se ne znam prilagoditi, ker čutim do sebe manjvrednost.«

OBLAST

Ko je fevdalni grajski komisar prišel v Bohinj in se predstavil kmetu, je ta brz spoštljivo snel klobuk z glave. A ko mu je komisar dejal, da želi, naj gre kmetov sin nekaj pisat zanj, je brz posadil klobuk na glavo in dejal: »A sosedje bi rekli, da je opravljal službo biričevu ali je kaj pisal, kar bo kmetu na kvar. Zatorej vam ga ne morem posoditi, in kadar boste zopet potrebovali pisarja v Bohinju, ga pripeljite s seboj.« (6 — Mencinger, stran 73)

S to zaznambo je Janez Mencinger dobro označil zadržan odnos svojih rojakov do oblasti. Tak odnos potrjujejo številni podobni primeri.

Iz tega in ostalega povedanega je razumljivo, da Bohinjci niso napadalno in množično silili na funkcije v novi osvobodilno-revolucionarni armadi in oblasti kakor tudi, da jih najdemo predvsem na nižjih klinih hierarhičnih lestvic.

Med nekaj manj kot tisoč bohinjskimi partizani je bilo blizu 250 partijcev, torej dobra četrtina. Kar polovico so jih v KP sprejeli v vojski. To dokazuje, kako pomemben delež je imela vojska pri politični mobilizaciji ljudi. (13)

Večina je šla v partizane šele, ko so jih prišli mobilizirati ali ko jim je gorelo za petami. Vendar pa med partijci srečamo hlabre in bojevitve vojščake:

»Kmalu sem spoznal tudi vso podlo igro domačih izdajalcev in zelo sem užival če smo katerega spravili na drugi svet. Največje moje veselje je bilo delati zase-
de.« (18)

V partizanih je izgubilo življenje 57 partijcev, kar je dobra četrtina vseh partizanskih izgub (201). To kaže na to, da v oboroženih spopadih večina partijcev ne izstopa z izzivanjem nevarnosti in tveganim jurišanjem. (13; 36)

Od partijcev-partizanov jih je čez sto imelo vojaške funkcije. Bili so predvsem vodniki vodov, komandirji kurirskih karavel, nekaj jih je bilo komendantov bataljonov (preveriti pa je podatek o Bohinju, bojda komandantu Istrskega odreda). Več je bilo intendantov, politdelegatov, obveščevalcev ipd. Posebnih zaslug pri poveljevanju jim ne moremo pripisati, prav tako jih ne bremene kake hude polomije. Ni podatkov, ki bi pričali o opaznem obsegu kazni ali degradacij. Še najbolj sporna je vloga komandanta 3. bataljona Prešernove brigade v tragičnem spopadu tega bataljona na Pokljuki 15. decembra 1943. (13; 39)

Popis funkcij, ki so jih Bohinjci imeli v partizanih, verjetno še ni popoln, saj so v popisu borcev leta 1959 navedli kot zadnji čin v NOV in POJ: 49 na položaju brez čina, 74 podoficirjev in 16 nižjih oficirjev, skupaj torej 139. Obenem pa lahko sklepamo, da nekaterih Bohinjcev zato, ker so opravljali predvsem nižje funkcije, kljub napredovanju niso sprejeli v KP. (21)

Odprti vprašanji v zvezi z vojaškimi funkcijami so, zakaj so od stotnije Bohincev z vojaškimi funkcijami po vojni le redki postali poklicni oficirji (eden bojda celo komandant Cankarjeve brigade), pa še ti so domala do zadnjega po nekaj letih odšli iz vojske in pa zakaj po vojni le redki napredujejo kot rezervni oficirji (vprašali bomo, kdo napreduje in zakaj — kakšna je zveza med napredovanjem in družbeno-politično aktivnostjo).

Borci, ki so napredovali na količak pomembne vojaške funkcije, so bili praviloma sprejeti v KP. Ali so bile tudi funkcije v partizanskem zaledju (v terenskih organizacijah) domena partijcev?

Po poročilu z dne 4. maja 1945 je bilo v Bohinju v enajstih krajevnih odborih OF od 71 članov vsaj 35 partijcev-ijk, tri članice odborov pa so bile skojevke. Partijci so bili različno prisotni v odborih. Npr. odbor s sedmimi člani ima šest partijcev-ijk in žensko, ki je verjetno bila partijka, dočim ima odbor z devetimi člani le dva partijca. (13; 15)

Konec avgusta ali septembra 1944 je bilo v desetih vaških celicah KP 51 ali 52 članov. V eni celici sta bila dva (ali trije) člani,

v eni trije, v dveh štirje, v dveh pet, v treh šest in v eni deset članov. Število partijskih celic je raslo s številom odborov OF. Po vaseh je delovalo sorazmerno majhno število partijcev, zato je bilo težje doseči, da bi partijci kot najzvestejši pripadniki NOG in nosilci družbenega prevrata imeli večino tudi v krajevnih odborih OF (in drugih krajevnih vodstvih organizacij NOG). Člani teh odborov so se pogosto menjali. Moški so odhajali v vojsko, vse večjo vlogo na terenu so imeli starejši moški in ženske (predvsem mlajša dekleta). (40)

Bohinj je po teritorialno-politični razdelitvi NOG od začetka leta 1943 samostojen rajon (imenovan od marca 1944 okraj), od oktobra/novembra 1944 pa je združen v okraj Bled-Bohinj. Na ravni okraja so nastali vodstveni organi političnih organizacij (člane teh lahko imenujemo poklicni politiki — proti koncu vojne bi marsikdo zaslužil oznako politični birokrat), gospodarska komisija in drugi oblastni organi (oziroma njihovi poverjeniki) v okviru OF. Varnostno-obveščevalna služba oziroma kasneje Oddelek za zaščito naroda, Vojska državne varnosti in Narodna zaščita.

Na ravni rajona/okraja (in višje) so bili člani raznoraznih organov povečini partijci (pri mladinskih vodstvih pa še skojevci). Le med člani pomožnih služb (administratorji, kuharji ipd.) je bilo več nepartijcev. Posebej je utrjevalo položaj partije dejstvo, da je bil sekretar okrajnega komiteja KP obenem tudi sekretar okrajnega odbora OF, člani komiteja pa so bili tudi vodje drugih terenskih organizacij. (16)

Krajevni in višji organi so bili tesno povezani. Predvsem osebne zveze in nadzor višjih vodstev je spodbujal krajevne aktiviste k večji prizadevnosti.

V popisu partijcev smo zabeležili, da jih je kakih 115 imelo funkcije v terenskih organizacijah. To ni dokončno število. Nadaljnja raziskava, koliko in katere funkcije so prevzeli bohinjski partijci ter predvsem, kako so jih opravljali, bo pomembno osvetlila razvojni proces med in povojne oblastne elite. (13)

Večina bohinjskih terenskih funkcionarjev je delala na krajevni ravni, precej jih je bilo na okraju, više pa napredujejo le redki (nekaj jih je bilo članov okrožnih organov, najvišje pa član Pokrajinske gospodarske komisije).

Glede na to, da je v popisu članov Zveze borcev iz leta 1959 navedenih 234 nosilcev terenskih funkcij, ocenjujemo, da so v zalednih organizacijah nepartijci prišli bolj do besede kot v vojski. (21)

Pomembno merilo kakovosti družbenih razmer je varnost življenja. Zato nas zani-

Sonja Koranter

Slike in ljudje

Moja stran neba
je neslišna cesta vodnasta,
v njej si roke umijem in telo,
ko od jutri sem vsa bela in
zaprepačena strmim v nebo.
Moja stran
ni cesta, kjer so vidne tuje sledi,
kjer prepevajo demoni in
prah vrtinčič besede v steklene vrvi —
moja stran je jutro,
ko zbudim telo,
da odprem v sonce vrata in
pozabim na črno meglo!

Zvezda, zvezda srečnica,
ki spoznala je smrti dih in
ugasnjeni vulkani sredi
neskončnega neba so ji
podarili spanje na zaslonih
brezvetrnih gora!

Priplazil se je iz sonca
črni kamen,
rjasta korita vodna so
mu postelja in odeja
za strmeča jutra,
ko iz stekla lomljenega
se senca poigrava,
da odseva na obali
kamnasta sled krvava.

Globoko v meni
se kamen lomi, sem na
tvoji strani,
mi prepeva sončni glas
stekla temna so le
pragovi glasni in
napev neslišni je pripev
globoko v meni!

Steklo se lomi pod
igrivo težo črnih kamnov,
tam so vidne senčne strani,
kjer stekleni, čarni moči
mi kaže jutrišnje poti —
globoko v meni se steklo lomi,
pod razbitimi kristali vidim kri,
porezanih črepinj iz rok krvavih
je izpustila črna senca —
nekomu za spomin!

Sodnik, besede in morje gladu
strpani v skodelo in prah prahu,
pod njihovimi rokami je globel,
je prepad,
za njegovimi telesi se skriva
beseda, ki ima ključ v dlani,
ne da bi hotela zveneti kot zvon
ustnih dolin,
žareti kot bron prepadnih stopinj.

Sodnik, besede in planjava strahu,
potuhnjeni v viharju vrtinčastem,
zvit v ogenj kot voli daritveni
brez sramu,
nimajo parkljev v naročjih slasti,
ne lokvanjev belih, da bi skrile se
sence in vodne poti,
njihovi kriki so mrtev odziv,
postelja,
sodnik, je kri in ugasli nemir!

Za senčnimi vrati
in črnimi okni,
pod hišo brez vrta
in sadu dreves,
pleše v temi nejasni
zgrbljen in sam —
čudežni glas iz sanj.
Vidim mu telo in belo oko,
pregib kolena in glavo
s katero se nagiba v temi
po plesne korake in
čudežne sanje,
iz vrta, iz hiše dreves,

da pod njenimi koreninami
bi legal
utrujen od plesa,
preboden od čudežnih oces.

Plesalec senčnati,
tvoje dlani so mavrične pasti,
tvoji objemi telo prepognejo
dalj kot vidi ga drevesno oko,
da v plesu pozabiš na gib in
korak,
v bokih te ziblje in čara
senčnati mag.

Za senčnimi vrati in
čudežnimi obrati teles,
umirajo sanje na svetlobi noči,
preganjajo ogenj in prižigajo
večerni ples,
noge in roke pa vihtijo meglo,
zastrite od sonca
jočejo v pozabljeno zemljo.
Ni več sanj.
Stopil je nekdo na čudežno hišo
iz belih poljan,
razbil ogledala in pokosil ognja
nemir,
preboden leži v polju,
zraven hiše brez vrta in sonca
mu grob koplje plesni mag,
njegov senčnati gib!

Je čas, ko večnost nima več peruti,
ko se predaja brezčasju in temi,
sled pod hrastovimi krošnjami temni,
le, ko vihar zaveže jutra in odpre nemirne
sence iz kleti —

je dejanje, ki presega pomlad,
ko v krošnjah temnih se odziva čas,
da sprehodiš se po travnikih in žitih,
prezebel in nem,
kličeš ognje za odsev —

je spomin, ko vrvi ovite prek telesa
razjedajo poti in sekaajo dlani,
da izdihneš v skelet neba kapljo sonca,
kri razjedenega dna —

je zgodba, ki ima svoj bel začetek.
Prideš kot nihče v njen korak,
da razdediš sonce in pod zvezde sežeš,
ni več senc in temnih pragov,
kjer sta dva!

Prva slika mirnega popoldneva,
kjer so stekla od senc pordela in
pod oknom sije blede slika,
tista, ki zaveže sonce v krila
jutranjega sveta.
Zbujen in prepognjen od noči
se predajaš kamenju in kletvicam,
kjer v njih demonski ogenj ždi in
za njim se dviga prah nepošteti noči.
Tistikrat, skozi priprta vrata,
se priplazi ogenj, odet v plašč škrlata,
oganj, ki v rami te skeli in pod pasom
jemlje sonce, hrzajočim konjem si pomlad,
tista, ki v ognju in pepelu se kot dete
nedolžno
predaja tujim sanjam in križevim
stopinjam —
na pomlad.
In potem,
vpet v hrzajoče jutro, preboden s sulico
noči,
prižigaš ognje odmrte, sanjaš pot po kateri
se vidi prah in stopinje obrnjenih ljudi.

Prva slika jutra,
prva je kot rojstveno zlato,
kraljem in demonom se predaja —
nedolžno,
pa vendar je ko je. takšno kot občuti ga
telo,
prebičano z nočjo.

Čudno, da ta slika nima vetra v odsevih,
nima vrat, da trkala bi kot berač, ki lačen
je pozabil kaj je čast,
to je slika, ki me omamlja in opaja,
da obrnem prvokrat nepredvideno pomlad.
V rami pa mi joče žadasta ptica,
čutim mrzle peruti in oči, ki v sanjah
so veselje pozabile in zaklete mi zdaj
kapljajo na dlani.
Nič več ne dam.
Ne za jutro, ne za ognje,
prve slike jutra si zaklenem v predal,
da po njih stopinje kamnite bodo vrezale
spomin in žadasti kristal.

Druga slika: to ni več odsev.
To so pozabljeni kristali, ki v krvi tle
kot ljubezen zmajevih barvitih senc,
da po njih — kot lestev — bel se plaziš
in nehote pove ime, ki čar je jutru
vzel nemir.

Mrzla so poletja, takšna so kot jutra
brezbarvnega cvetja,
kjer je glava velikana svetila nad teboj,
da pod njenim vratom segal je kot zmaj
nešteti rok in nog pozabljen maj.
Čudno mi je reklo jutro,
tistikrat odpiraš vhodna vrata, ko se
zima in poletje soncu vdata,
da sta kot nebo razžarjena od besa in
škrlata.
Moja dlan pa nima črt,
da po njih bi stiskal se nemočen in prezrt,
moja dlan nima poti, da v njej bi vzhod in
sonce križalo sledi,
črno lega v moje belo krilo,
zmajevo telo, njegovo nepregneteno ilo.

Oh, ta čudež jutra, te peruti,
spale so na postelji moji, brez greha in
vode, ki v njej si umiva dolge zemljine
prehode,
vihar v sliki in nemir srca
je spet tukaj, zmajevo je seme čast in greh
včerašnjega neba.
Slišala sem jutro spet jokati,
slišala poletje, ki v kolenih je zavetje
skrilo,
da bi ne pozabila kaj so jutra in sanje,
da bi ne spozabilo se neskončnega vetra
valovanje.
In na pragu prosim kruha in soli,
kristale jantarne, ognje, ki v njih ni več
moči,
prosim za svetlobo in popotno palico
spomina,
da bi pozabila spet, kje moja je dolina.
Ne za jutro, ne za ognje več ne dam srca,
telo sem prodala beraču, ki ne ve kam naj
dLANI proda,
da ne bo nihče videl ceste in gozdov,
zemlje bele, kjer počiva in trohni moj
jantarni žarek
jutra, ki ga ni!

V gori, kjer odmevajo hrasti,
je steza iz kristalne podrašč.
Okrog nje tišina in ptice kamnite,
kot strela zlata imajo razpete perutnice.
Nimajo več vej, da bi legle med njihove
postelje listnate, ne večera,
da bi segel jim med perja bela,
le rdeče oči, kjer v njih
se smrt izjalovi,
črn kamen jim preseka glas,
neznana roka jim zastira ptičji obraz,
le še kri in ogenj se jim sveti,
ko poslednjič polete v krog mrtvih teles,
kjer po njih sencah spoznaš božanski kres!

(Nadaljevanje s 25. strani)

mec me je osvajal, a vse zaman. Napodila ga je. Ko pa je prišel Andrejin oče, pa sem si rekla: 'Ne bom je vprašala, šefice, saj sem stara 23 let, ne! Tako je to. To je usoda.'

In on je imel tik pred našim piknikom defekt. Prišel je v naš lokal po brata, da mu naj pomaga. Ne vem, kako se je zgodilo. Samo spogledala sva se in že sva zagorela, da ta kres še do danes ni ugasnil. Nič si ne moreš pomati.

»Zakaj pa bi si moral pomagati? To je najlepša strela, ki te lahko zadene! Poznam Slovenca, ki je v džungli Bolivije nalletel na prelepo mešanko, pol Švicarko, pol Indijanko in se z njo poročil. Doleti te kjerkoli na zemeljski obli!«

»Nacionalnost ni pomembna! Je pa netivo med državami, rasami, za vojne, razvost in nerazvost. Poleg sle po zemlji in zlatu.«

»Zato, ker so ljudje ozki!«

»Kaj je bila velika moč med vama? Ste verovali vanj?«

»Pri dvajsetih je to strašna moč. Samo da gledaš takrat bolj na kodrčke, postavo, lep obraz, na zunanost. Bezljša za njim kot ovčka! Tudi danes je še isto, le da malce drugače gledamo, bolj oprezno, z več pameti.«

»Ali vam je bilo kdaj žal, da niste šli v šole? Bili ste partizanska generacija, ki je morala v delovne brigade in si je pridobivala kvalifikacije ob delu. S tovarnami ste rasli.«

»Ko sem končavala osnovno šolo, mi je učiteljica svetovala, da naj grem na učiteljsko. Bila sem vedno odličnjakinja, nadarjena sem bila. Bili pa smo štirje otroci, oče je bil železničar.

»A zato imate v življenju toliko zavor? Cokle.«

»Ko sem šla v Nemčijo, bi morda morala raje iti v šole. Pa bog ve, če bi danes to znala, kar znam, življenje je tudi velika šola.«

»Kaj ti pa pomaga, če zgubiš 17 let za študij, potem pa začneš od začetka, star blizu trideset let?«

»Vprašanje je, če si tisti življenjski človek, ne?«

»Kdo si potem? Izenačiš se s plačo z vsemi primitivci, bojijo se te na nek zavisten način, pokojnino pa si prislužiš osem let pozneje.«

»To ni res! Ti se šolaš, ker te to veseli. Če za neko deko ni potrebna šola, na primer za snažilko, to pomeni, da je to delo ne sme veseliti. Kaj pa, če jo veseli, če rada opravlja ta poklic, ki ni preveč spoštovan in cenjen? Jaz sem čistila, gori, v Nemčiji, ko je bila moja hčerka še dojenček v nekem vrtcu, kamor sem jo dala. V Kinderheimu sem takrat dobivala 450 mark, trgovke pa so imele po 350 mark mesečno, zato nisem opravljala svojega poklica trgovke. V dveh letih sem plačala 10.000 mark za Kinderheim, prišlo je na 320 mark mesečno.«

»Ste učili otroka doma slovenščino?«

»Medve nisva imeli doma, samo tisti Kinderheim, kjer sva imeli stanovanje.«

»Po petih letih se vam je zdela domovina kot...?«

»V Nemčijo sem šla 1965 leta, prišli sva nazaj, ostali leto in pol, ker pa sem premalo zaslužila, sem se spet napotila gor. Tisti milijon, ki sem ga prinesla s seboj, sem ves porabila. Nikakršne plače nisem imela. Pa sem potožila svoji prijateljici o svojih revah. 'Poišči mojega sorodnika', mi je dejala 'in zaposlil te bo v hotelu, kuhati

boš pomagala.' In sva šli s hčerko za eno leto. In sva se spet oblekli in se rešili pomankanja, da sva imeli malce boljši standard. Tako pač...«

»Potem pa se je nekaj oglasilo v meni. Dejala sem si: 'Moja hčerka že ne bo Nemka!' Naučila sem jo slovensko. Veliko sem se namučila. Vedno je bila v družbi nemških otrok. Naučila sem jo nekaj besed. Preprosto ni dojemala slovenskih besed. Borila sem se zanjo kot levinja, da bi jo iztrgala nazaj, med svoje, jo ponasila. Zavedla sem se, da je izgubljena, če ostaneva še dalje tam zgoraj. Do treh let je govorila, kot so jo nemške vzgojiteljice naučile v vrtcu. Nemški je govorila kot klopotec, naše besede pa ji niso hotele iz grla... Še zdaj zna, še zdaj... Potem je hodila še v nemške tečaje, da se je naučila pisati. Kar prav ji pride v službi. Če bi bila oče in mati Slovenca in bi živela z njima, bi bilo mnogo lažje. Tako pa je bila do treh let trda Nemka. Komaj sem jo iztrgala iz tistega sveta. Zdaj pa ne grem več v svet, za zmeraj sem se vrnila in si kupila tole stanova-

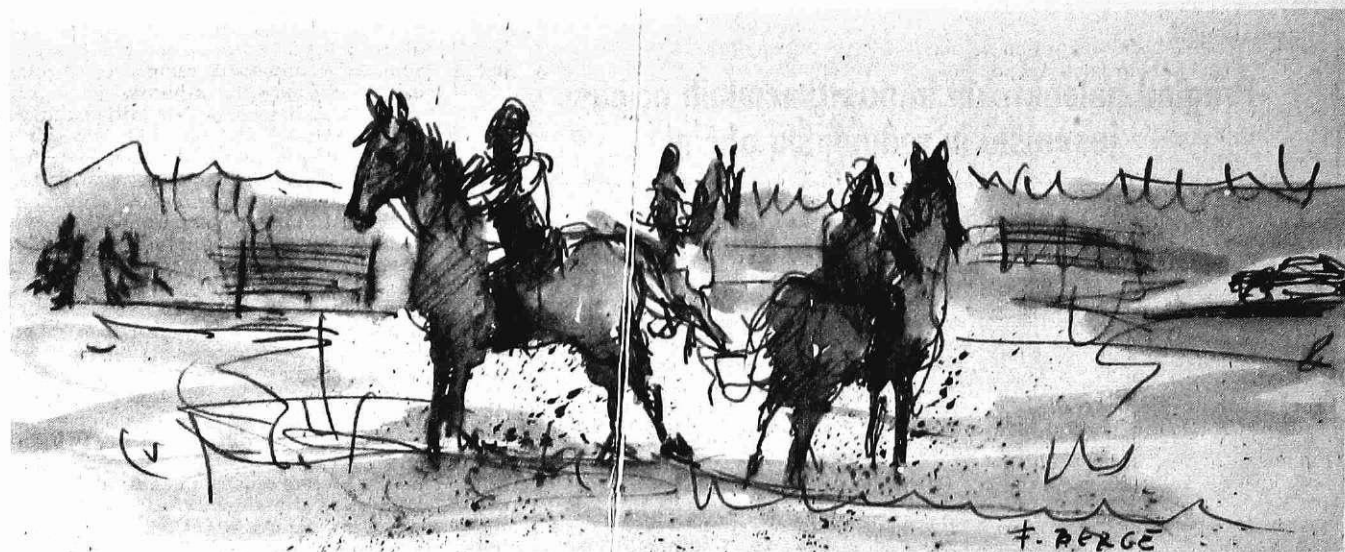
nje. Sicer je prava kletka, ko se razžari v julijskem soncu. Jeseni pa so čudovite! Pogledite, vse Pohorje je škrlatno obarvano, kostanji so zreli in sadovnjaki polni, daleč po njivah se vidi.

Rada bi nekoga zase, da z njim prehodim to pot, ki mi je še dana. Pošten mora biti in dobrega srca za ta hudobni svet. In tisti sveti ogenj naj bo v njem; da bova skupaj močnejša nasproti temnim silam, ki jih hudič razpreda in vojske in rakete snuje. Ničesar nama ne bo manjkalo, njivico svojih staršev bom obdelovala in imenitne reči sem se naučila kuhati kot kuharica v hotelu.«

Zasmeje se kot deklič, ki raztresa neke poznojesenske marjetice po travniku, in jih več ne ve spletati v venec, in si pri tem prepevati pastirske pesmice. V njenih velikih, nekoč modrih, zdaj sivkastomodrih očeh, se prižigajo poznopoldanske sence, ki jih odrivajo lučke, nastale od luči, ki se prižigajo v sosednjem bloku.

Roke proseče sklene na snežnobelem prtu in prinese slike hčerke, majhnega, črnega vražiča, ki ima v svoji krvi razpeta jadra za potepanje po svetu.

Nekaj radovednih sosed pokuka v sobo, se vserezumevajoče nasmehne in velikem pričakovanju oddrša v bližnje kletke.

ma, kako je partizanska oblast v vojnih razmerah razsojala nad življenjem in smrtjo. Malo imamo odgovorov na vprašanja, ki se ob tem zastavljajo. V naši raziskavi se jim ne moremo izogniti, saj so bili razsodniki partiji.

Med vojno je bilo zaradi različnih oblik sodelovanja z okupatorjem usmrčenih okoli 70 Bohinjcev. Vzroki in okoliščine usmrtnice so v marsikaterem primeru še vedno vir hude jeze sodobnikov in njihovih povsem nasprotujočih si izjav. Odras te dogodkov je tudi v literarnih besedilih Nade Matičič in Ivana Jana. (6—Matičič; 35; 41; 42)

Še vedno slišimo, da je bilo v delu Varnostno-obveščevalne službe v Bohinju določeno obdobje, ko so vosovci nameravali obračunati z večjim številom ljudi, med njimi tudi s takimi, ki so delali za NOG. Spor o tem, ali je seznam ljudi, ki naj bi jih usmrtili, obstajal ali ne, še vedno opazno bremeni medčloveške odnose starejšega rodu. Da pa tovrstna nasprotja ne bodo umrla s sodobniki dogodkov priča pogovor otrok, ko eden očita drugemu, češ tvoj sorodnik je ubil mojega. Eden medvojnih političnih aktivistov sodi, da bodo tovrstna nasprotja živa vsaj še en rod. (38)

Iz podatkov, ki jih imamo na razpolago, sklepamo, da je bila večina usmrtnic, ki so jih izvršili partizani, v okviru vojnih razmer opravičena. So pa posamezni primeri, kjer so do usodnega zapleta pripeljala tragična naključja, včasih pa tudi zapletena medsebojna razmerja.

Tudi med partiji je prišlo do izdaje. Omenili smo že predvojnega partijca, ki je dezertiral iz partizanov. Ko so šli soborci ponj, so zašli v zasedo in eden je padel. Množično aretacijo aktivistov je jeseni 1943 zakrivil član Rajonskega komiteja KP. Zatem je bil odkrit in usmrčen. Še ne povsem razčiščen je primer sekretarja rajonskega komiteja iz obdobja 1943/44, ki so ga v začetku leta 1944 odstavili, po vojni pa je okoli leta 1950 pobegnil v tujino. Po tistem so se na njegov račun nakopičile številne obtožbe. (43)

Represivni ukrepi partizanskih oblasti so poleg smrtnih kazni obsegali še vrsto ukrepov od opozoril do kazenskega odvzema premoženja. Tem postopkom bomo posvetili posebno poglavje raziskave.

Pomembneje za oceno delovanja ljudske oblasti pa je, kako so bile opravljene številne pomembne naloge. To, da so množično odšli v partizane, da je ogromna večina ljudi delala za NOG, da so v Bohinju za partizane zagotovili pomembne količine mesa, poljščin in drugega, da je

imenitno delovala obveščevalna služba, da so nevtalizirali delovanje okupatorjevih oblastnih organov — vse to so bili bistveni uspehi NOG v Bohinju.

Mobilizacijo v vojsko so opravile večinoma vojaške enote, vendar z dragoceno pomočjo terencev. Ljudska oblast je določala dajatve, delovne obveznosti, razdeljevala pomoč itd. V krajevnih organizacijah so bili vodje in člani izključno domačini v rajonskih/okrajnih organih pa tako vodje kot člani tučli domala vsi domačini, ki so odlično poznali ljudi, njihove življenjske razmere, odnose, premoženje, vedeli so za skrivnosti naravnega okolja. Svoje delo so uspešno opravili tudi zato, ker so upoštevali samoupravnost srenjskega izročila in ljudsko modrost, ki jo je skovalo stoletno življenje v trdem življenjskem okolju. Viktimološka raziskava kaže množstvo položajev, ko so ljudje v vojnem času kot žrtve prestali prenekatero gorje. Večino ljudi jih je med žrtve pahnili nacistični okupator, včasih tudi nuja razmer. Kljub posameznim trenjem med vojsko, terensko oblastjo in prebivalci so aktivisti ljudske oblasti pametno in varčno ukrepali v vojnem času, tako da partizanska oblast v teh krajih dober opravičeni naziv ljudska. (35; 44)

Iz zadnjih mesecev vojne je mnogo dokumentov, v katerih se množijo stavki kot tile (15):

»Nadalje prosimo, da nam še naprej pošljate blagajniške obračune ter poleg mesečnega poročila še razčlenjena poročila. Prav tako takoj sestavite proračun in nam ga pošljite v potrditev.«

»Prejem dopisa nam poštnoobratno potrdite in nam poročajte o izvedbi gornjih direktiv.«

Taka in podobna navodila so višji forumi pošiljali nižjim in do konca vojne je ta birokratski način dobrega okužil tako vojaške kot terenske funkcionarje. Birokacija je eno poglavitnih negativnih izročil NOB, ki se po osvoboditvi že krepka in sposobna udomi v novi državi. Koliko Bohinjcev se je prelevilo v birokrate? Odgovor bo treba poiskati med tistimi, ki so po vojni postali direktorji, uslužbenci ipd. Kljub zavoram v odnosih do oblasti, ki smo jih omenili, tudi med Bohinjci najdemo ljudi, ki so se želeli uveljaviti:

»Dobro in vsestransko obvladam trgovsko stroko. Poleg tega sem zmožen samostojno voditi pisarno, samo strojepisje le malo obvladam. Čutim se zmožnega voditi tudi manjše podjetje. Veseli me tudi delo v Narodni oblasti. Poleg slovenskega in srbohrvaškega jezika obvladam za silo tudi

nemški jezik. Rad bi se naučil tudi šofirati.« (18)

Raziskava razvoja nove oblastne elite, v kateri so imeli partiji najpomembnejše položaje, bo zahtevno opravilo, pomembna razsežnost raziskave pa bo obravnava delovanja novih oblastnikov v razmerjih med »tradicijo in inovacijo« (koliko so partiji sprejemom položajev v revolucionarni oblasti sprejeli usmeritve novega sistema in koliko jih je pri ravnanju vodila običajna praksa okolja, v katerem so živeli).

Se nadaljuje

Pavel Jamnik

Pregled paleolitskih in postglacialnih najdišč v jeseniški in radovljiški občini

Ker se v zadnjih nekaj letih pojavlja v jeseniški in radovljiški občini večje število kamnitega orodja, nekaj tega pa je znane- ga že iz začetka sedemdesetih let, prav ta- ko pa imamo na območju občin dve kame- nodobni jamski postaji, je čas, da se na enem mestu zberejo vsi doslej znani podat- ki o najdbah in kronološki uvrstitvi le-teh.

Vodilo k pisanju je med drugim tudi ugotovitev, da so na tem področju zanimi-

ve najdbe na prostem, to pomeni v doslej znanih primerih na njivah ali ob gradnji hiš. Te najdbe so v slovenskem prostoru nekaj specifičnega ter z ostalimi podobni- mi najdišči na prostem glede tipologije iz- delave orodja neprimerljive.

Do danes najboljše raziskano človekovo bivališče na našem območju je **POLJŠIŠKA** ali **POGLEJSKA CERKEV**. Nahaja se na prostoru, kjer se je v zadnji ledeni dobi

do približno 10.000 let p.n.št. raztezal lede- nik, blizu Zgornjih Gorij na zahodni strani vasi Poljšica. Gre za jamsko najdišče, ki pravzaprav niti ni jama, temveč le relati- vno velik abrij, v katerem je v letih 1965–68 vodil izkopavanja Mitja Brodar iz Arheološkega inštituta SAZU. Prostor je bil v srednjem veku (vsaj tako se domne- va, vendar zaradi odsotnosti plasti iz tega obdobja tega ne moremo trditi popolnoma z gotovostjo) preurejen v pribežališče, zato so bila ob tej priliki v njem opravljena ne- katera dela, ki so otežila razlago stratigra- fije.

Posebnost v poljšiški cerkvi je precej debel sloj morene, ki je vključen v sedi- mente. Spodnji kompleks slojev je steri- len, pri vходу so na njem morenski nano- si, nad njimi pa so naloženi mlajši sedi- menti.

Kulturni horizont je bil ugotovljen v zgornjem drobnem grušču ob zadnji steni abrija. Na tem prostoru je bilo odkritih 574 primerkov artefaktov, ki so izdelani iz ra- zlične kremenovine. Od teh je 52 primer- kov tipološko opredeljivih, ostalo pa so je- dra, odbitki, razbitki in kremenovi prodni- ki. (Osole F., 1979, 190)

Sam sem ob ogledu poljšiške cerkve le- ta 1986 našel en lepo obdelan artefakt in dva odbitka, ki pa niso bili ob zadnji steni, temveč približno pod kapom abrija. To je najverjetneje posledica del, ki so bila tu iz- vršena domnevno v srednjem veku.

Najdeno orodje je v večini primerov iz- razito majhnih dimenzij, to je t.i. mikroliti- zacija, ki je v poljšiški cerkvi skoraj dose- gla stopnjo, ki je poznana v slovenskih me- zolitskih najdiščih. Vendar pa zaradi od- sotnosti ostalih elementov tehnike značil- ne za mezolitik, poljšiškega najdišča ni moč uvrstiti v to obdobje. (Osole F., 1979, 190)

Nekako najlažje bi govorili o kulturni stopnji poznega gravettiana, to je t.i. epi- gravettijska kultura, ki ima lokalni zna- čaj. Kronološko bi to najdišče najverjetne- je odgovarjalo fazi poznega glaciala, odse- ku iztekajoče se epohe mlajšega dryasa. Če se torej izrazimo v letih, bi bilo to nekaj okoli 8.000 let pr. n. št. (datacija po Osole F., 1985, 256). V prid tej dataciji govori tudi dejstvo, da je bila v poljšiški cerkvi najde- na precejšna količina kosti alpskega sviz- ca (Marmota marmota), ki pa jih v mlajših najdiščih iz epohe preboreala in boreala (7.000–5.000 pr. n. št.) v severni Italiji ni več mogoče najti med ostanki lovskega plena. (Osole F., 1979, 190)

Drugo jamsko najdišče je približno šest km severneje od poljšiške cerkve, na Ko- čni nad Jesenicami.

Gre za t. i. JAMNIKOV SPODMOL, ki se nahaja približno 200 m nad cesto, ki pe- lje s Kočne proti Jesenicam pod vnožjem hriba Kavče. Spodmol se nahaja na višini okrog 650 m nad morjem in se odpira proti SZ. Odkrit je bil leta 1980 in tega leta je bi- la v njem napravljena poizkusna sonda, nekako na sredini jame v velikosti 1 x 1,5 m ter dosežena globina 60 cm. V ča- su tega izkopa najdb ni bilo, vendar pa je bilo kasneje, ko je dež spral odkopani ma- terial, ki je bil zmetan pred jamo, najdeno nekaj fragmentov zob medveda ter košče- ni izdelek, ki je obravnavan kot harpuna.

Obveščen o najdbi je na ogled jame in poizkusno izkopavanje prišel Brodar M. iz Arheološkega inštituta SAZU. Kopati je začel v pobočju pred jamo in napredoval do sonde, ki je bila napravljena v jami. Vendar brez uspeha. Najdena ni bila niti kulturna plast in ne karkoli, kar bi dalo vzpodbudo za nadaljnje delo. Kasneje je bil v izkopanem materialu zopet najden si- leks, ki je dal slutiti, da v spodmolu vseeno nekaj je. Tako je bilo l. 1987 ob prvotni sondi izkopana površina 1 x 0,5 m do iste globine kot prvotna sonda in sedimenti v celoti tudi presejani. To je bila namreč edi-

(Nadaljevanje s 23. strani)

»Ljudje si ženejo k srcu, iz glav pa tega ne preženejo. Zakaj le! Naj lepo pošteno ži- vijo. Pošteno življenje je najlepše, drugo pa tako ni nič.«

»To pomeni, da živiš po formuli, ki so jo napisali drugi. Kaj pa, če si sam najdeš svojo formulo in po njej uravnavaš tok svojega življenja? Takšnega, ki je bog ni nikoli razglašal?«

»Hvala bogu, če si si jo našel! Saj bog je vedno dejal: Najdi se in pohvali te bom!«

»Ki se znajde v puščavi sam?«

»Ne ne! Na splošno, tistega, ki se v ži- vljenju znajde, je pohvalil.«

»Ne moreš vendar čakati, da ti bodo drugi prinesli nekaj na krožniku. Nam je dal bog vse. Enemu zdravemu človeku eno zdravo pamet, zdravo telo. Ta človek bo šel dalje s temi darovi, zakaj bi vendar čakal na milodare od drugih? Na milodar od bo- ga. On mu je že tako vse dal!«

»Kako je z vašimi potovanji? Ste že vi- deli kaj sveta?«

»Bila sem po vsej Nemčiji, Avstriji, v Italiji pa samo do Gorice.«

»Torej ste imeli svojo lepo obdobje, ko ste bili v Nemčiji?«

»Oh, ne. Bila sem pet let tam in sem de- lala.«

»Koliko ste bili stari, ko ste šli iz domo- vine?«

»Triindvajset!«

»Oh, triindvajset! Čedna, mlada, plavo- oka nordijka, rasni deklič z nebom v očeh. Punčka z velikimi očmi?«

»I, hi, hi, hi, jaaa! Pa še luštna sem bila, z morja sem pravkar pripotovala. Črna, za- gorela, osončena sem bila.«

»Kako pa ste se živela tam zgoraj, v no- rem tempu?«

»Nisem še bila zgoraj dva meseca, v go- stinstvu sem delala, pa me je opazil nek Dalmatincec. Je bela cesta! In potem sva se spoznala. Potem pa sva šla. Videla sem Prago pa Budimpešto.«

»Pa kaj nam pomaga, da spoznamo ves svet, ko 'povsod nosimo' s seboj samo sami sebe. Sem včeraj govoril z nekim Ameri-

kancem pa sem mu dejal: 'Kadar odromaš v svet, pusti sebe vsega doma. Bodi na ste- žaj odprt in ne zahtevaj od vsega sveta, da ti peče teksaške zrezke in kanadskega lo- sosa'.

Ti bodi oko in uho in odprt kot vrata. Nikar ne nosi svoje velike Amerike na no- su! Prisluhni ljudstvom, med katerimi si, in ne pripisuj jim svojih lastnosti in značil- nosti. Spoznavaj njihove! Prisluhni mi. Lahko da bom jaz obogatil tvoj svet, lahko, da boš ti obogatil mojega. Nič me ne zani- ma, kako ste močni, koliko raket imate, koliko denarja imate na banki.«

To je bilo, ko sem jaz šla v Nemčijo, ne. Kot kakšna punčica sem zgledala. Si- cer pa sem končala trgovsko šolo, nato sem delala v Elektrošoku. Ko pa sem se v enem letu naučila strojepisje in stenografi- jo, sem pač šla od prodajalnega pulta v pi- sarno. Taki časi so bili takrat, vse je bežalo od pravega dela v pisarne. Lušne tajnice pa so povsod rabili. Strašno mnogo šefov se je pojavilo in veliko pisarn so zidali po- leg tovarn.«

Iz Elektrošoka so začeli odhajati, prvi, drugi, šesti ... prava epidemija. Pa sem še jaz sklenila, da grem. Samo za dve leti! To- liko da vidim beli svet. Pa se je zavleklo za pet let. Najprej sem delala v neki boljši go- stilni, skoraj že hotelu. Ko je šefica slišala, da znam malce nemški, me je kar pahnila v sredo nekega piknika, iz tiste naše lepe stavbe.«

Začela sem torej kot natakaraica, tam sem bila samo tri mesece. Tam sem spo- znala tudi očeta moje hčerke. Kakšna dva meseca sva hodila skupaj pa sem zanosila. Prosila sem, če bi lahko šla v drugi lokal pa so mi dovolili.«

Torej vas je nalašč naredil nosečo. Vas je hotel obdržati?«

Eh, nič, nora sva bila, obadva!«

On je delal na terenu. Bil je izjemno lušten in meni se zdi, da so se ženske kar metale za njim. In jaz sem morala biti ena izmed njih!«

Zlasti pa Nemke, ne?«

Nemke imajo rade dalmatinsko kri. Črn, visok, kot jabor je bil.«

»Torej ste nasledili!«

»Veste kaj, saj so tudi dobri ljudje. Jaz sem hodila na dopuste tja dol, v Dalmacijo, pa sem jih spoznala. A moja hčerka pa še ni videla svojega očeta. Poznam pa prav dobre Dalmatince, prave poštenjake. Za- me ni važno, kdo je kaj, samo da je pošten, ne.«

Potem pa ste prehitro vzplamteli?«

»Ne, to pa ni tako preprosto. Veste, ra- vno včeraj sem slišala po radiu tisto stvar, o kateri vam hočem zdaj nekaj povedati: Bilo je v Avstraliji. Se spomnite? Ste mogo- če poslušali? Ena je pripovedovala, kako si srečen, da slišiš eno samo našo besedo, ko prideš v tujino. Tam pa, kamor sem prišla jaz, ni bilo nobenih Slovencev. On pa je či- sto slučajno prišel tja. Imel je defekt pred našo gostilno. Še to je bilo. Še tri kolegice so bile z menoj. Začel se je z nami pogovar- jati. Rečem vam, tako si žejem naše besede, da kar goriš! Po ušesih mi je brnela groba nemška 'spraha', v začetku nisem ni- česar razumela. To pa je bilo kot muzika. Na morje me je spominjalo in na brezskrb- ne dopuste, ko sem hodila v Dalmacijo po sonce in barvo.«

Ali verjamete v ljubezen na prvi po- gled?«

Verjamem! Samo moraš biti za to pri- merno mlad.«

Ni res! V vsakem obdobju življenja se ti lahko pripeti.«

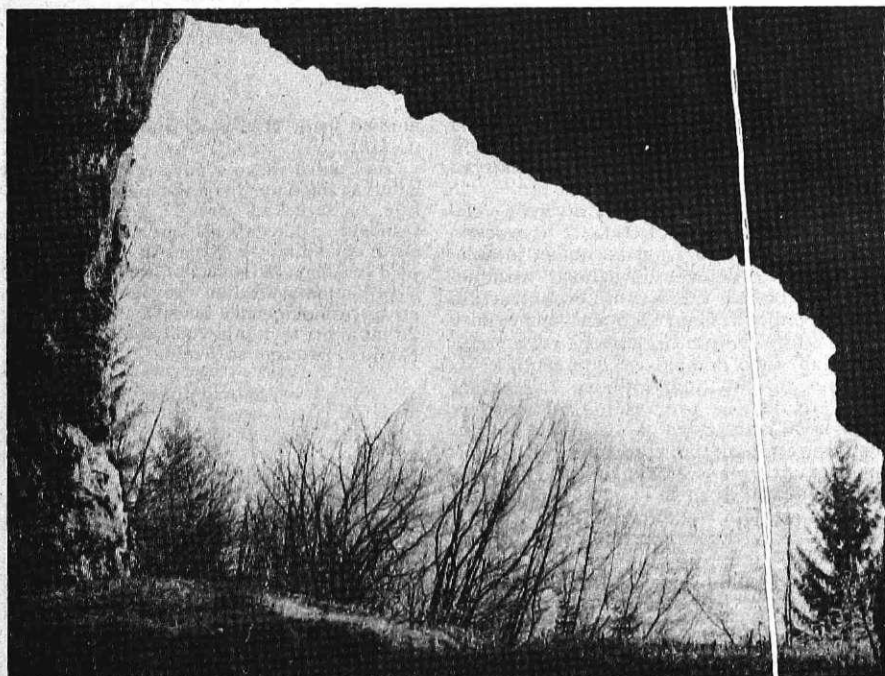
Saj srce ni zmožno kar naprej povzro- čati karambole? Ali se nam to ne pripeti trikrat, štirikrat? Kako že pravi Sergej Je- senin: 'Kdor ljubil je, ljubiti več ne more, kdor zgorel je, podžgati se ne da!'

Lep deklič ste torej bili, imeli ste lepo postavico in oči ... «

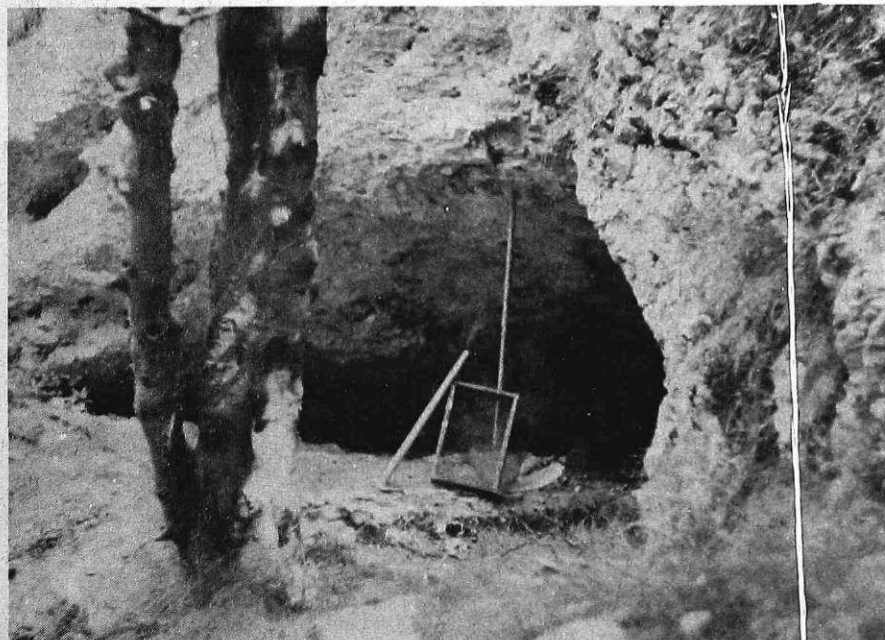
No, bila sem lepša, kakor sem danes, res!«

Še nekaj je bilo. Za mano je štartal ne- ki Nemec in moja šefica ga je nadrla: 'Zgi- ni ven, ti si baraba! Dala te bom vreči iz lo- kala! Ni mogla videti, da je kdo mene po- gledal. V tistih treh mesecih, ko sem bila v tej gostilni, sem jim naredila strašno mno- go prometa, Privabljala sem goste. Toliko se je zbiralo mladine, fantov pa doklet. Ne-

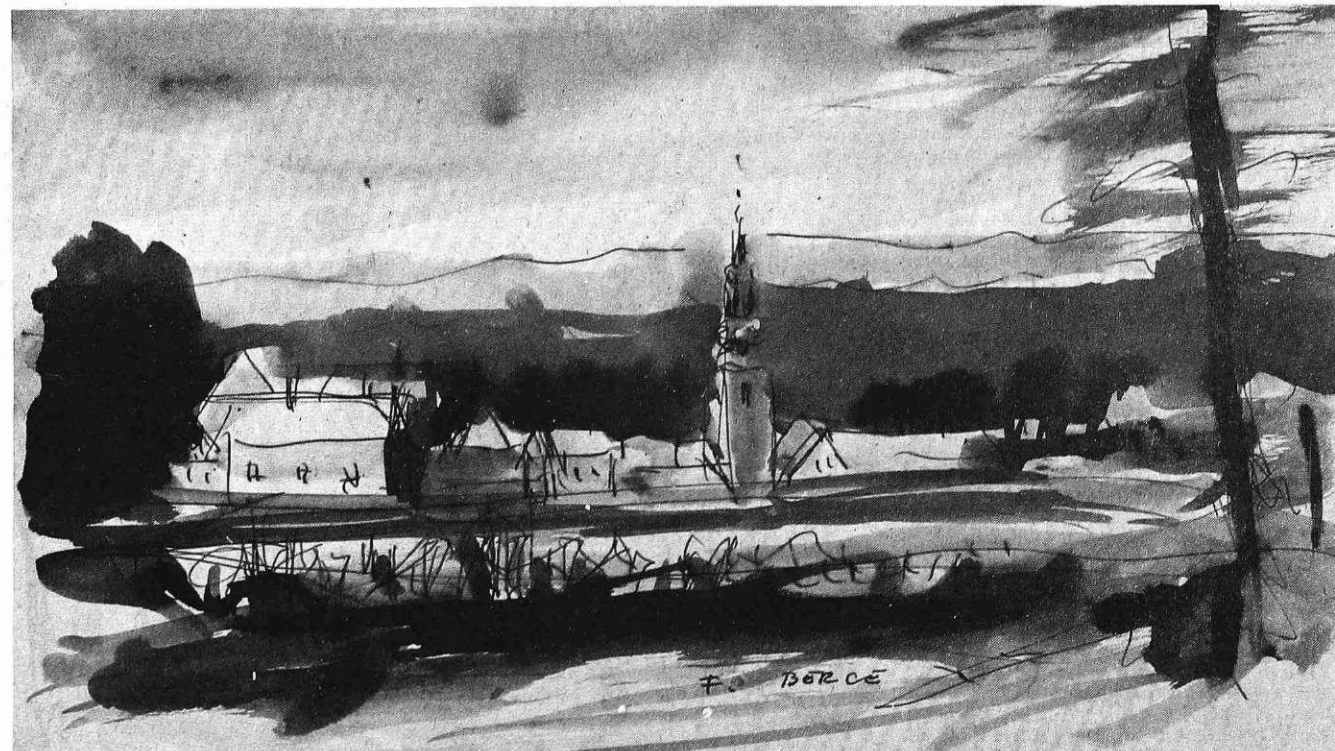
(Nadaljevanje na 26. strani)

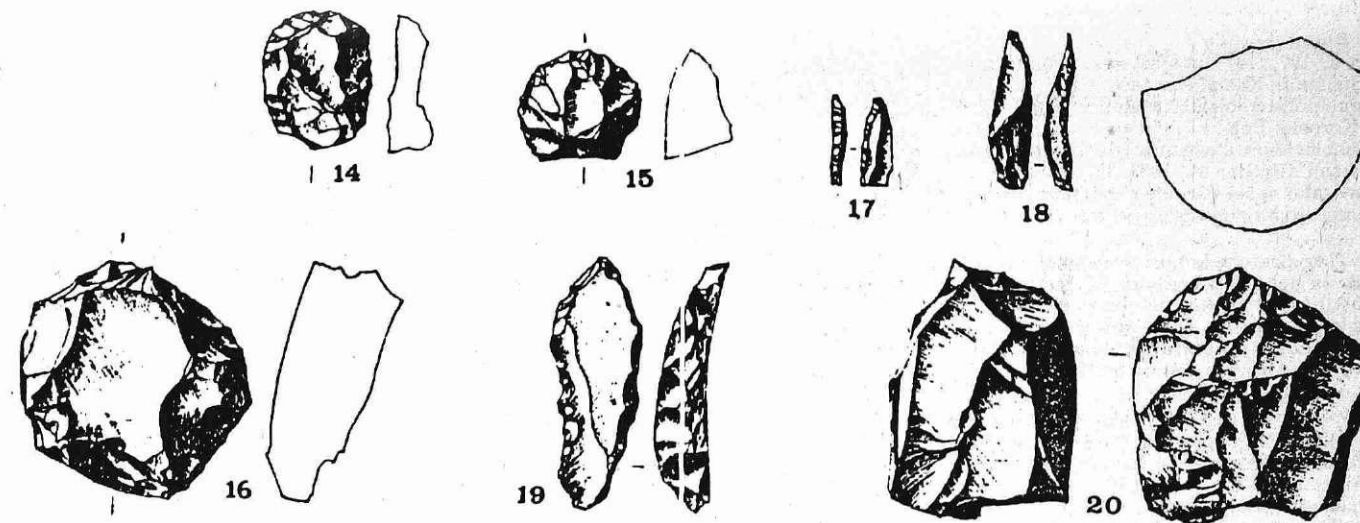

Poljšiška cerkev: pogled iz jame proti Spodnjim Gorjam

Kočna nad Jesenicami

Artefakti iz poljšiške cerkve

na možnost, da se pokažejo najdbe. Vendar tudi sejanje ni obrodilo uspeha, zato se moramo zadovoljiti s tem, kar imamo.

O opredelitvi največjega fragmenta zoba in koščene harpune Brodar Mitja v Varstvu spomenikov piše:

»Od zoba je ohranjen le del krone. Pod robom sklenine je viden začetek korenine, ki je odlomljena. Vse prelomne ploskve so stare. Kolikor lahko presodimo po ohranjenem ostanku žvekalne površine, ki je že močno zbrušena, gre za starejši osebek. Odlomek je mnogo premajhen, da bi bilo možno določiti, ali gre za rjavega ali jamskega medveda.«

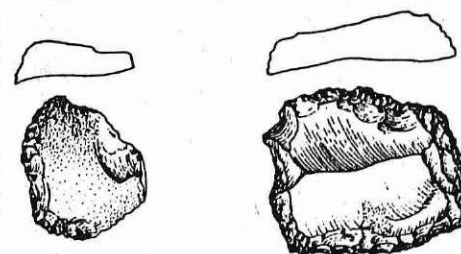
O harpuni pa pravi:

»... Na prvi pogled se zdi, da gre za odlomek dolge kosti... Ker je odlomek tako majhen, je tudi možno, da gre za kakšen drug del okostja. Obdelan je le del enega roba, sicer je odlomek ostal nepopravljen, tak kakršen je bil. Celo konica, ki je gotovo bistven element, ni posebej narejena. Za izdelavo je bil izbran dovolj koničast odlomek, tako da konice ni bilo treba narediti...

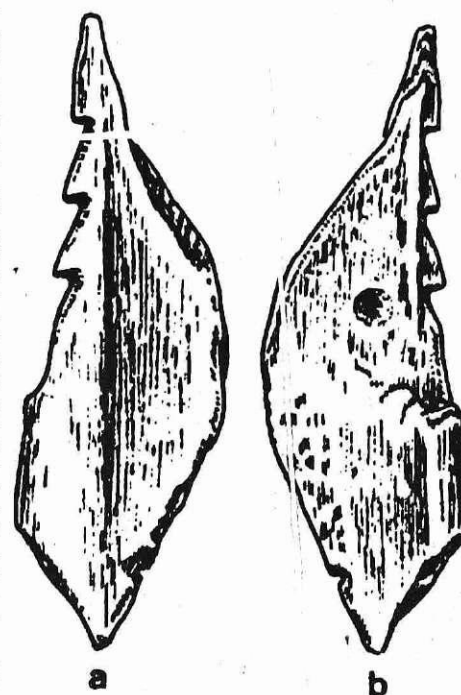
... Koščene harpune se pojavijo približno proti koncu paleolitika. Zelo hitro se oblikovno razvijejo in se pojavijo različni tipi. Njihova uporaba se nadaljuje v mezolitiku in kasneje v prazgodovini. V primerjavi s številom drugih predmetov so vedno zelo redke. V našem primeru, ko nimamo stratigrafskih podatkov in drugih predmetov, ostane za opredelitev, kam jo uvrstiti, le tipološka primerjava. Pa tudi tukaj ne pridemo naprej. Oblika je tako specifična, da ni primerjave. Treba bo še iskati, če je kje kaj podobnega, pri tem pa bo treba upoštevati geografsko oddaljenost. V dobach, ki pridejo v poštev, je kulturna diferenciacija že zelo napredovala in je lokalnih kulturnih variant vedno več. Čudna oblika, neizrazite zalustitve in nepopolnoma enaka razdalja med njimi kažejo morda, da sploh ne gre za harpuno, ampak je človek s tem koščkom kosti le nekaj drgnil in je tako prišlo do plitvih asimetričnih vdolbin. Tako uporabljeno kost, ki je sicer večja in so tudi vdolbine mnogo večje, poznamo iz aurignacijske Špehovke. Proti taki domnevi govori oglašena konica in obutek, da le gre za harpuno. Z ozirom na začetno vrtnanje luknje je mogoče tudi domnevati, da je izdelovalec sicer imel namen narediti harpuno, pa dela ni končal.

Enako težko je odgovoriti na vprašanje, kateri dobi naj bi izdelek ali polizdelek pripadal, saj manjkajo takorekoč vsi argumenti. Edino, na kar se lahko naslonimo,

je verjetna subfosilnost kosti. V dani situaciji torej trditev, da gre za harpuno, ni popolnoma prepričljiva, in le do neke mere je prepričljivejša njena uvrstitev v mezolitik.« (Brodar M., 1984, 218–219)

Artefakti z Belškega polja (P. Jamnik)

Harpuna

V nadaljevanju velja omeniti prizadevanja pri iskanju novih jamskih postaj na obravnavanem območju.

Že leta 1951 v Arheološkem vestniku dr. Brodar omenja sondiranje v ZIJALKI pod JAMARSKIM VRHOM, pri Begunjah oziroma Dragi. (Brodar M., 1951, 206) Paleolitskih najdb ni bilo, precej močno pa so zastopane holocenske kulturne plasti.

Približno 30 m JZ od Zijalke se nahaja PREVIS, pod katerim je prav tako opravljal poizkusna izkopavanja M. Brodar (Brodar M., 1985, 31), vendar se do globine dveh metrov še vedno sledi antična oz. še starejša halštatska kulturna plast. Letos je bil stari izkop poglobljen še za cca 60–80 cm, vendar je v plasteh še vedno keramika iz omenjenih obdobj.

Še eno prav tako neuspešno sondiranje je bilo opravljeno v MOSTAH pri ŽIROVNICI, približno sto metrov nad hišo št. 65/c oz. SZ od vojaške karavle, v manjšem spodmolu. V humusu se pojavljajo drobni koščki keramike, ki je najverjetneje srednjeveška, v globini 50 cm pa že naletimo na preparirano apnenčeve skale, ki izključujejo nadaljnje kopanje.

Leta 1979 je A. Pleterski pri topografskem delu našel v izkopu zemlje ob novi hiši na BOHINJSKI BELI kremenast oditek z enim retuširanim robom. Tak predmet bi brez nadaljnega lahko pričakovali v poljšiški cerkvi, zato je najbolje, če govorimo o pripadnosti kateri izmed postglacialnih kultur. Najdba je dala spodbudo, zato so leta 1982 delavci Arheološkega inštituta pregledali ves prostor pod nekaj sto metri dolgo skalno steno, kjer bi lahko bilo primerno mesto za poskusni izkop, vendar ga žal niso našli. (Brodar M., 1985, 36)

Med prizadevanja za odkritje jamske postaje lahko štejemo tudi SPODNJE GORJUŠE. Iz te bohinjske vasi je poznan zob jamskega medveda, katerega so pred leti pokazali M. Brodarju in pa dveh kamnitih artefaktov, ki naj bi ju našel 1961 A. Rjazancev. (Rjazancev A., 1963, 44) Seveda se postavlja vprašanje, če artefakta in zob medveda v tem primeru lahko povežemo, vsekakor pa Sp. Gorjuše ostajajo zanimive.

V drugi okvir najdb gre šteti kamnito orodje, ki se pojavlja predvsem na njivah in pa v manjši meri ob gradnji hiš ali pri kopanju različnih jarkov. Gre za tri takšna nahajališča večjega števila orodja.

Prvo je bilo odkrito BELŠKO POLJE, kjer je A. Rjazancev že leta 1960 našel nekaj artefaktov in različnih okruškov. (Me-

(Nadaljevanje na 10. strani)

terc J., 1975, 14) Nahajali so se v smeri proti Strugam. Kasneje je začel na njivah Belškega polja nabirati kremenice Martin Noč s Koroške Bele, ki je svojo zbirko posodil Arheološkemu inštitutu, da so artefakte narisali. (Brodar M., 1985, 35, 36) Sam sem prav tako našel štiri lepo obdelane primerke na njivah pod novo jeklarno 2.

Tako pri tem kot pri vseh ostalih najdiščih, ki bodo še omenjena, izkopavanje na mestih, kjer so bili artefakti najdeni, ne pride v poštev. To je potrdil preizkus, ki je bil opravljen na Belškem polju in pri katerem ni bil najden niti en artefakt.

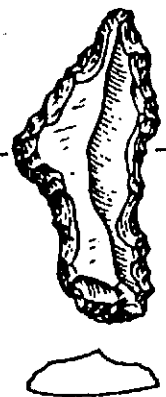
ZASIP je drugo takšno najdišče, kjer je po njivah, najpogosteje v smeri proti Bledu nabral lepo zbirko kremenecov župnik France Oražem. (Brodar M., 1985, 36) Posamezni artefakti so bili najdeni tudi pod Sv. Katerino, oz. na njivah pod novejšo cerkvijo. Prav tako je župnik F. Oražem našel l. 1986 ob gradnji nove ceste na Homu tri silekse.

Zasipški artefakti so zelo podobni tistim s Koroške Bele in zato bi jim zaenkrat lahko pripisali isto kulturno pripadnost. Glede na to, da oboji ležijo na področju, ki ga je do konca zadnje ledene dobe, do približno 10.000 pr. n. št. prekrival led, je uvrstitev v postglacialno obdobje kar na mestu. Po mnenju M. Brodarja gre najverjetneje za obdobje od konca paleolitika pa do pojavnosti neolitika.

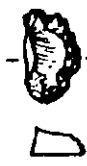
Najnovejša nahajališča kamnitega orodja so MOSTE PRI ŽIROVNICI. Tu je Franc Podlipnik iz Most 11/8 (parc. št. 1/3 k.o. Žirovnica) ob gradnji hiše našel na različne arheološke ostanke. (Metcerc J., 1981, 29) Med drugim je začel nabirati tudi kremenice, ki jih je še zmeraj mogoče najti na njegovem vrtu. Problem na tem najdišču je v tem, da je predel popolnoma pozidan in je zato na tem prostoru nabiranje artefaktov oteženo. Edino, kar je še ostalo nepozidanega, je ŽUMROVA NJIVA, ki leži prav na robu terase, dvigajoče se nad cesto.

Mogoče bi lahko k tem najdbam prišle tudi nekaj kremenecov, ki so bili najdeni v neposredni bližini Most, to je približno 300 m severneje ob vznožju RATIBOVCA POD AJDNO. Tudi te je našel F. Podlipnik ob izkopanju jarku.

Prav tako kot za artefakte z Bele in Zasipa bi tudi za te lahko rekli, da pripadajo

1

2

3

1—2 artefakti z Belškega polja, 3 — iz Zasipa (P. Jamnik)

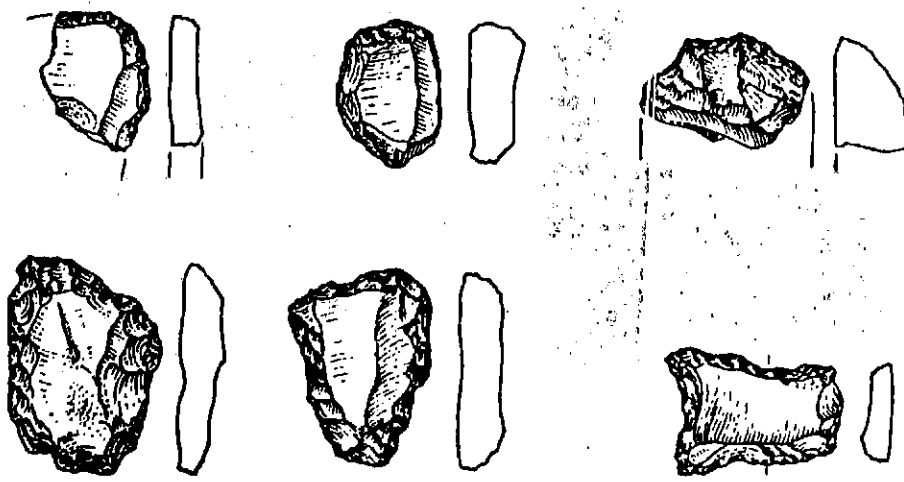
kateri izmed postglacialnih kultur, saj so si med seboj precej podobni.

Značilnost vseh treh opisanih najdišč je v tem, da je razmerje med pravimi artefakti in zgolj obitki oz. neobdelanimi kremenici v prid artefaktom in da neobdelanih primerkov skorajda ni najti.

Kot zanimivost velja omeniti še BOHINJ. Tu se na njivah od Bohinjskega jezera skozi Staro Fužino, Studor pa tja do Jereke nekje v manjših, ponekod pa v večjih količinah nahaja kremen različne kvalitete. A. Rjazancev l. 1963 poroča o najdbi nekaj artefaktov. (Rjazancev A., 1963, 44) risbe le teh pa so bile objavljene tudi v Varstvu spomenikov. (Gabrovec S., 1960, 317)

Pri opravljenem ogledu omenjenega področja je bilo sicer najdeno veliko število kremenecov, vendar pa med njimi ni niti enega primerka, za katerega bi lahko z gotovostjo trdili, da je kamnito orodje oz. artefakt. Nekateri imajo po robovih sicer sledove podobne retušam, ki so značilne za kamnito orodje, vendar zaradi odsotnosti vsaj enega značilno obdelanega primerka še ne moremo govoriti o novem najdišču na prostem. Tako tudi omenjeni artefakti, ki naj bi jih našel A. Rjazancev, ostajajo to le pogojno.

Vsekakor pa relativno velika količina kremenca in pa ugodne nastanitvene možnosti tega področja dopuščajo verjetnost, da se med nadaljnjim nabiranjem najdejo tudi pravi artefakti, ki bodo dokazali človekovo prisotnost na tem prostoru.

Artefakti iz Most pri Žirovnici (F. Podlipnik)

zadnji, ki bodo prvi in so prvi, ki bodo zadnji! »Luka 13, psalmi...«

Vprašanje, koliko ljudi bo zveličanih, je Jezusove sodobnike živo zanimalo.

»Kaj pa to pomeni, da bodo zveličani? Da jim bo odpuščeno?«

»Ne, to pomeni, da bodo v nebesa prišli!«

»Kaj pa bodo počeli v nebesih, potem, ko bodo že vse doživeli na Zemlji?«

»Tam pa je večno veselje. So Kristusa vprašali: 'Kaj pa mož in žena, ki sta si bila to na Zemlji, kako bosta živela v nebesih?' Odrnili jima je: 'Tam bomo kot angeli, tam ne bosta več kot mož in žena.'«

»Torej ne bosta več spala skupaj?«

»Ne bosta se poznala kot mož in žena. Tam bomo vsi kot angeli, ha, ha, ha!«

»Ali imajo angeli spol: ONA — ON?«

»Tega pa ne vem!«

»Torej je samo angel, dvospolni naziv. Zakaj pa ni 'angelka' in 'angel'?«

»Ne bi vedela reči.«

»Nekoč sem gledal na cerkvenih rezbarijah, če imajo spol, pa nisem mogel dognati, če ga zares imajo. To me močno skrbi. Težko bi po smrti živel brezspolno, ko mi je bilo s spolom tako lušno, zlasti v srednjih letih, ko Matilda še ni segala po meni. Svoje goste sem si vedno sam izbiral.«

»Kako pa ti lahko bog izbira goste, me močno čudi. Tudi temu, ki ga je bil povabil, je govoril: 'Kadar napravljáš kosilo in večerjo, ne vabi svojih prijateljev, ne svojih bratov, ne sorodnikov, ne bogatih sosedov, da te morda tudi oni ne povabijo in ti povrnejo. Marveč kadar napravljáš gostijo, vabi uboge, pohabljenе, kruljave in slepe. In srečen boš, ker ti ne morejo povrniti. Povrnjeno ti bo namreč ob vstajenju pravičnih!«

»Med poslovnimi partnerji, ki jih vabim na večerje, ni nobenega takega, čudno pa bi me gledali, ko bi jih povabil k mizi.«

»Francišek Asiški je bil največji vzgled. Bil je sin bogatega trgovca. Pobegnil je svojemu očetu in maševal v neki skromni kapelici. Oče ga je lovil po Asisu, Francišek pa ni hotel iti domov, ker je sklenil, da bo revno živel. To človeka OSVOBAJA, ČE JE REVEN!«

»A mu ne ubija duha, če je reven?«

Mu ne vzbuja obupa v duši, mu ne ubija horizontov, željo po spoznavanju in obvladovanju sveta? Misel na samomor?«

»Odvijno od tega, kdo je reven, veste. Recimo, nekdo je srečen, ker je duševno bogat, pa mu kakšno drugo bogastvo ne pomeni veliko, ne... Nekdo drug pa bo morda nad to svojo revščino obupal. Ne vem, različno prenašamo svoje tegobe. Načela so takšna, nauki so takšni.«

»Kdaj pa ste vi obupani? Kaj se vam mora pripetiti, da ste lahko obupani? Nad človeško hudobijo morda?«

»Obupana, obupanaaa, hm... Ja, najprej nad človeško hudobijo!«

»Moč vere vas drži v kleščah, ne. Pogledajte tiste apostole: In apostoli so rekli Gospodu: 'Pomnoži nam vero!' Gospod pa je rekel: 'Če imate vero, kakor gorčično zrno, bi tej murvi lahko rekli: Izrui se s koreninami in se presadi v morje. In bila bi vam poslušna.' — To pomeni, da je moč vere neomejena?«

»To je res nekaj čudežnega!«

»Kdaj pa pride božje kraljestvo?« Božje kraljestvo ne pride tako, da bi vzbujalo pozornost. In ne bodo govorili: Glej — tukaj je ali! Tam je! Zakaj glejte: božje kraljestvo je med vami...«

»Aha, se pravi... Ja, koga bi pa dandanes vzel Noe v svojo barko?«

Ali bi vzel tiste nesrečnike, ki so bili kontaminirani ob eksploziji atomskega reaktorja v ruskem Černobilu? In vse tiste živali? Kaj bi zdaj storil Noe? Recimo, da je zdaj potop! In sprejme na ladjo vse živo, še mokro od atomskega dežja. Ali bi tisti ptiči

lahko imeli mladiče, levjine leviče, nosorogi nosorogiče, slonice sloniče?«

Neka naša kolegica se je vrnila s Poljske, kjer je prebila mesec dni in njen možki noče več z njo v posteljo, ker se boji, da ga ne bi poradiaktivirala. Govori ji: 'Ti si radioaktivna in 30 let bo v tebi razpadal stroncij in ne boš mogla imeti otrok.' Veste, ko je počilo, je bila s turistično agencijo čisto blizu ruske meje, zdaj pa hujša, nimam apetita, vid se ji je poslabšal in nobenega... hm, kako bi dejal... poželenja ne čuti več. Njena hipofiza in slične žleze so prizadete.«

Tudi mi, daleč od Rusije, smo dobili svoje! No, pa beriva dalje: V tistem času, ko je v templju učil ljudstvo in oznanjal blagovest, so neki dan veliki duhovniki in pismouki skupaj s starešinami, pristopili in so mu rekli: 'Povej nam, s kakšno oblastjo to delaš in kdo ti je dal to oblast?' Odgovoril jim je: 'Tudi jaz vas bom vprašal neko stvar: Povejte mi za Janezov krst — ali je bil iz nebes ali iz ljudi? Ti pa so sami pri sebi mislili: Ako rečemo — iz nebes, bo dejal: zakaj mi niste verjeli. Če pa rečemo: Od ljudi, nas bo vse ljudstvo kamenjalo, zakaj prepričano je, da je Janez prerok.«

Rekli so torej, da ne vedo od kod. In Jezus jim je dejal: Tudi jaz vam ne povem, s kakšno oblastjo to delam!«

»Zelo diplomatsko jim je odgovoril! S tem, da jim je nekaj odvrgel, jih je odvrgel od bistva vprašanja: OD KOD JE BILA NJEMU POTEMTAKEM DANA OBLAST?«

»Od očeta! Oblast je dobil od očeta.«

»Zakaj pa nam ni dana oblast, pa imamo tudi očete?«

»Med njimi ni božjega!«

»A med njimi so pobožni.«

»Pobožnih je mnogo, božji pa je en sam, temu je dana oblast.«

»Saj je on živel tudi kot človek na Zemlji. Če boste pozorno brali evangelij, boste videli, da se je moral odločiti, ali bo živel naprej na Zemlji kot človek ali bo šel k svojemu očetu. Pravijo celo, da je bila Marija Magdalena njegova ljubica.«

»Prav, vrniva se k nama. Kaj če bi zdaj vam dali oblast? In vam zapovedali: Vladaite temu ljudstvu! Da vas posadijo na odrešujoči tron in vam pokaže: ZDAJ PA VLADAJTE!« Če bi mi bog dal toliko duha, da bi to speljala, bi sprejela. Rešila bi nas krize, brezposelnosti in visokih cen. Tisti, ki so na oblasti, so tudi od boga.«

»Ali ni delegatski sistem tisti, ki pelje do oblasti po volji ljudstva? Izvoljeni vendar niso od boga?«

»Vsak človek na zemlji je za nekaj ustvarjen. Bog ga je ustvaril za nekaj. Tako uči vera.«

»Dobro. Vi imate hčerko, pa se počutite kot boginja, ki je to hčerko ustvarila za nekaj na tem svetu.«

»Za nobeno boginjo se ne počutim, jaz samo študiram zapovedi. Hčerka je za nekaj. Jaz pravim, da smo vsi od boga, jaz, hčerka, vi. On ve, za kaj nas je ustvaril. IN ČE BI BILA JAZ POSTAVLJENA TAM DOLI V BEOGRADU, sem prepričana, DA BI TO BIL TUDI OD BOGA IN DA BI, TAKO KOT MOJŽES, KI JE DEJAL, KO GA JE BOG POKLICAL IN MU NAROČIL, KAJ MORA NAREDITI, NAREDILA. DEJAL JE: 'KAKO BOM JAZ TO ZMOGEL, GOSPOD?' GOSPOD PA MU JE DEJAL: 'TI SAMO POJDI IN DELAJ, DUHA PA BOŠ DOBIL OD MENE!«

IN OPRAVIL JE VELIKO ZGODOVIN-SKO DELO: IZRAELCE JE PRIPELJAL IZ PUŠČAVE, IZ SUŽENJSTVA, DUHA PA JE DOBIVAL SPROTI. Jaz bi čakala duha od najpametnejših iz ljudstva in če bi ljudstvo videlo, da imam duha premalo, bi me čez noč zamenjalo, zakaj zame oblast ni nobena slast in korist je korist, kadar je za vse dobro. ČAS JE, DA PRIDEJO PROVOSTNI V PRVE VRSTE!

»Kaj pa vaše telo? Ali lahko živite samo z duhom?«

»Samo z duhom ne, to je praktično nemogoče! Rekla bi kot stari Grki: Zdrav duh v zdravem telesu!«

»Kaj pa počnete s svojim telesom?«

»Umivam se, v hribe hodim, na našo njivo hodim delat.«

»Vendar so še druge radosti, ki nam jih nudi naše telo, ali ne?«

»Kakšne radosti?«

»Tiste, o katerih sveto pismo ne govori.«

»Kako da ne govori! O prešušnicah je mnogo govorila. Recimo Marija Magdalena je imela poleg svojega moža še ljubimca. Za to se je spokorila. Ta Marija Magdalena se je uselila Kristusu k nogam, Marija pa mu je stregla. In ji je dejal: 'Marta, Marta, ne boš ti vsega dosegla, ne, ne! In ji požugal s prstom.«

»Kaj pa je hotela Marta od njega?«

»Ne vem. Bila je tako ljubezniva, ko mu je stregla.«

»Nekoč so govorili: Telo je nekaj grdega! Ali je tudi za vas telo nekaj grdega? Imam prijatelja, ki je bil poročen z deklico, ki ni verovala v telesno ljubezen in rabila sta ogromno časa, da jo je prepričal, da je telo studence lepote, ne pa grdote.«

»Telesna ljubezen, telesna ljubezen? Seveda, med dvema to mora biti.«

»Kaj pa, če se ne ujameta?«

»Potem pa nič, pač nista za skupaj, ne!«

»Potem se vse drugo tudi sesuje?«

»Logično!«

»Tudi pamet ne deluje tako, kot bi morala, če človek telo zanemari in se pogovarja samo z duhom.«

»Za tistega, ki ima prisotnost duha, ni večjih problemov.«

»Kaj je to: prisotnost duha?«

»Ni treba izključiti prisotnosti duha od prisotnosti telesa. To dvoje spremlja človeka kot eno. Da je lahko sam pri sebi. Doma. Da je pri njem doma vse v redu. V glavi!«

»Zdaj je že poletje. Vsaka pomlad so kakšna nova pričakovanja. Ali ste svoje ljubimce upepelili...«

»Kako: upepelila?«

»Vsako pomlad je treba preveriti, če so še čustva močna. To ni pomladno čiščenje troto v panju ampak preprosto preverjanje, če še komu kaj pomeniš, če je kdo še kaj navezan nate.«

»Salite se!«

»Koliko let traja neko globoko čustvo? Koliko let ste sposobni človeka, ki ste ga imeli zelo radi, objokovati?«

»Jaz sploh ne gojim objokovanj. Objokam ga v nekaj tednih.«

»V nekaj tednih?«

»Dojokam se. Solze se posušijo. Malce še objokujem. Nato si rečem: Nisi bil ta pravi, hvala bogu, da si šel! Ta pravi ostane, ta pravi potrpi, ta pravi razume.«

»Kaj pa, če se najdeti samo v dveh, treh potezah? Če se v duhu najdeti, v telesih pa ne. Kaj potem?«

»Nista ta prava! Zato, ker mora biti telo zraven in obratno. Enako brez drugega ne gre.«

»Veste, o čem se jaz pogovarjam? Pogovarjam se o karakterju, o tem, da se samo enkrat omožiš in si omožena za vse večne čase. Ne pa, da že takoj ob poroki misliš: Saj je vseeno, se bom pač ločil. Nato se to nadaljuje, da se nazadnje izgubiš. Jaz že nisem za takšne štose, naki!«

»Ljudi je zelo strah, veste. Življenja so zelo kratka. Zlasti, ko se bližajo petdesetletje.«

»Saj bomo vsi strohnili! Oni, ki se imajo radi, in mi, ki nimamo nobenega. Pa kaj?«

»Pa si pač vzamemo, kar dobimo!«

gov **Sinopsis za mrtve duše**. Le zakaj je ta spis imenoval sinopsis? Je imel pred očmi film ali TV igro, torej nikakor ne kako zvončkanje besed, ki te spremlja v pol-spanje, pač pa nekaj sijočega, kar stopi predte, paša za oči? Ali pa je to besedo uporabil čisto nedolžno, misleč le na to, da je treba podati le glavne poteze, da nam kaj ne propade, se ne zgubi v nič? Misleč, da se lahko v teh bežnih čakalah ohrani vsa polnost človeškega življenja? Seveda pa mu zdaj potlikam lastna občutja. Vedno bolj razločno čutim, da se za mano — pa ne le za mano, za nami vsemi — razprostirajo neznanska brezna praznine. Se vse minulo sproti spreminja v nič ali pa je nasprotno, da je vse »nekje« trdno zasidrano? Ali pa je vse, kar doživljamo, pravzaprav pomota? Kot tisto, kar je sinoči doživljal nočni čuvaj, ki je našel v telefonskem seznamu ime (in številko) svojega nekdanjega znanca in prijatelja? Ja, dobil ga je zavezo! Vendar ga bo jutri mogoče zazeblo, ko se bo trezen spomnil, kje je zdaj ta njegov znanec. (Namerč na Dobravi, »pod roso«.) Jaz, (Gašper Malej) pa bi moral pomisliti, da tega, kaj je v resnici z Jelovškom, niti sam ne vem. Enako kot nočni čuvaj D. — zdaj sem se spomnil njegovega imena, pa ga ne bom izpisal — sem pred nekaj tedni tudi jaz mislil, da je stari Alfonz še vedno na mestu, pri svoji ženici; ponoči in zjutraj v teh prostorih, čez dan v kakšni izmed tukajšnjih kulturnih ustanov, v razstavnem salonu ali v knjižnici, na poti tja ali na poti iz ene izmed teh ustanov v drugo. Mislil, pa bil v zmoti. Diana — naj mi bo dopuščeno, da uporabim ta psevdonim, samo zame je Diana, to kajpak ne pomeni drugega, ko da si želim imeti šifro posebej zanjo — Diana mi nikoli ni izrecno povedala, kaj se je zgodilo. Slišal sem (tisto prvo dopoldne) njene besede, čutil sem njeno razočaranje spričo tega, da jo je »zapustil«. Še zdaj ne vem, kako je v resnici s to rečjo! To je seveda malejevska nebolgljenost. Se le hip sem se domislil, kako bi lahko raztolmačil priimek, ki ga nosim že od rojstva. Malej! Res sem malej. Nobenega dvoma ni, kaj ta beseda pomeni.

Kar zadeva D.-jev telefonski klic: tu bi moral biti malejevske nebolgljenosti konec. Igra, ki sem jo nevede zaigral — zinproviziral — jo lahko spravi v čuden položaj. Kaj, če bo D. prihodnjič prikladal njo (Diano)? »Pred dnevi sem bil tako nesramen, kar poklical sem, zavrtel številko, ko sem ga imel malo pod kapo. Govoril sem z vašim možem. Je kaj narobe, gospa?«

Preveč besed! Zadoščalo bi, če bi zapisal le eno: nebolgljenost. Ta občutek me je obšel, sprva brezimen, pa sem ga takoj prepoznal, mu našel ime in razlago. Sram me je, ker še do danes nisem razčistil s svojo gostiteljico. (Zavetnico?) V nobenem izmed neštetihih trenutkov bližine si je nisem upal vprašati, kako je bilo pravzaprav z Jelovškom. Raje sem rahločutno ugibal, vedel vnaprej... Zdaj se zatekam v razlago, spredam mrežo besed, da bi se imel za kaj oprijeti. Rad bi bil nazoren in razumljiv. (Kdo je moje občinstvo — jaz sam?) Le zakaj se ženem za nenakšno celotno resnico? Koliko kratov sem že moral brkati temu »očetu« v nekdanji Glavnjaci pisati življenjepis? Piši, ti samo piši. **Jovo na novo.** Vsakokrat je hotel od mene — kaj? Resnico. Kakšno resnico? — **Samo ti piši. Istino.**

Mi čemo se več pobrinuti. Dosegel je svoje: odtlej jih kar naprej pišem, življenjepis. (Sporočila, priznanja.) Prva desetletja po tem, ko sem bil spuščen, sem jih pisal kar za sebe, v glavi, zdaj mi to več ne zadošča, pred sabo moram imeti mizo in na njej papir, v roki svinčnik. Čeprav situacija še zdaleč ni ista.

Ivan Cimperman

Duhá pa boš dobil od mene

»Nimam prav ničesar, s čimer bi vam postregla!«

»Ničesar ne potrebujem, saj ste mi postregli z Jezusovim evangelijem! Sicer pa pravkar prihajam s kosila.«

»Kdo je izdal ta evangelij? Aha, Mohorjeva družba 1972.«

»Jaz sem vam tudi hotel pokazati knjigo, v kateri pišem, kako je človek postal hudoben. Deset božjih zapovedi več ne obvladuje sveta. Katera zapoved pa je vam najbolj všeč?«

»O tem pa nisem razmišljala. Meni so vse zapovedi drage.«

»Kako pa je z odpovedjo vsemu. Tukaj piše: Za njim pa so šle velike množice in obrnil se je ter jim rekel: Če kdo pride k meni in ne sovraži svojega očeta in matere in žene in otrok in bratov in sester, vrh tega tudi svojega življenja, ne more biti moj učenec. Kdor ne nosi svojega križa in ne hodi za menoj, ne more biti moj učenec.«

»Tako, to je resnično!«

»Kdo namreč izmed vas, ki hočete zidati stolp, poprej ne sede in ne preračuna stroškov, ali ima, da ga dozida, da bi se mu potem, ko bo postavil temelj in bi ne mogel dovršiti, ne začeti, vsi, ki bi to videli, posmehovali in govorili: Ta človek je začel zidati, pa ni mogel dovršiti! Ali kateri kralj, ki gre na vojsko zoper drugega kralja, poprej ne sede in se ne posvetuje ali more z desetimi tisoči stopiti nasproti njemu, ki prihaja nadenj z dvajsetimi tisoči. Če ne, pošlje, ko je oni še daleč, poslanstvo in prosi miru. Tako torej nobeden izmed vas, ki se ne odpove vsemu, kar ima, ne more biti moj učenec...«

»Vsemu naj se odpoveš, je to mogoče?« Tukaj dalje piše: Sol je dobra. Če pa se tudi sol pokvari, s čim se bo popravila? Ne za zemljo ne za gnoj ni uporabna, proč jo mečejo. Kdor ima ušesa za poslušanje, naj posluša.

Izgubljena ovca: Prilježevali pa so se mu vsi cestinarji in grešniki, da bi ga poslušali, farizeji in pismouki so godrnjali: »Ta grešnike sprejema in z njimi jedi.«

Povedal pa jim je to priliko: Kdo izmed vas, ki ima sto ovac in eno izmed njih izgubi, ne pusti 99 v puščavi in ne gre za izgubljeno, dokler je ne najde? In ko jo najde, jo vesel zadene na svoje rame in ko pride domov, skliče prijatelje in sosede in jim pravi: Veselite se z menoj, zakaj našel sem svojo ovco, ki se je bila izgubila...

Povem vam: Tako bo v nebesih večje veselje nad enim grešnikom, ki se spokori, kakor nad devetindesetimi pravičniki, ki ne potrebujejo pokore.«

»Zdi se, da mu najdenje ene ovce več pomeni, kakor 99 poslušnih ovc. In kaj lahko počnemo s tem naukom v tem okrutnem času, ko volk mimogrede pohrusta 99 ovac. Recimo, da so Palestinci, Afganistanci in se za eno, ki zbeži, niti ne zmeni, ker je že sit.«

»In kako naj nam koristi ta nauk v naši dobi? So te resnice večne?«

»Večne, veečne!«

»So?«

»Seveda! Dokler bo ta vek obstajal, so!«

»Poklicani bodo poginili. In hódil je po mestih in vaseh in odšel in se napotil v Jeruzalem. Rekel pa jim je nekdo: Gospod, ali je teh, ki se zveličajo, malo? On jim je rekel: Prizadevajte si, da vstopite skozi ozka vrata, zakaj povem vam, mnogi bodo želeli vstopiti, pa ne bodo mogli.«

»Ozka vrata... hm... ali vodijo v nebesa?«

»Da, v nebesa.«

»Ko bo hišni gospodar vstal in vrata zaprl in boste postajali zunaj in začeli trkati na vrata govoreč: GOSPOD, ODPRI NAM! vam bo odgovoril: Ne poznam vas! Odkod ste? Tedaj boste začeli govoriti: Vpričo tebe smo jedli in pili in po naših ulicah si učili. In poreče vam: Ne vem, odkod ste! Proč od mene vsi, ki ste delali krivico! Tam bo jok in stok in škripanje z zobmi, ko boste videli Abrahama in Izaka in Jakoba in vse preroke v božjem kraljestvu... In prišli bodo od vzhoda in zahoda in sedli za mizo v božjem kraljestvu. In glej: so

Mihael Bregant

Samozaložba je bralni stroj

Naslov tegale eseja' je parafraza ene izmed številnih definicij knjige, češ da je knjiga aparat za branje. In natanko za to tudi gre. Če hočemo o samozaložbi govoriti z resnih teoretskih izhodišč, potem je neobhodno, da o njej spregovorimo kot o knjigi. Če se strinjamo, da je to možno in zaželeno, se izenada znajdemo v prostornem teritoriju zgodovine knjige. Ta diapazon nas ne sme prestrašiti: zgodovina naj bo zaveznica. Po drugi strani pa samozaložba v naslovu zavezuje k branju, in to specifičnemu branju samozaložbe, ki je hočeš nočeš drugačno od branja izdaje kake založbe. Potemtakem hočemo razmišljati iz dveh perspektiv:

— na diahroni ravni utegne biti zanimiva zgodovina oz. sociologija književnosti;

— na sinhronem prerezu pa se zdi produktivna komunikacijska teorija in iz nje izvirača semiologija.

I.

»Samozaložba je knjižna izdaja, za katero nosi vse stroške avtor sam.« (Leksikoni CZ, Literatura: 216) Ta definicija pa je obenem tudi edino neovrgljivo dejstvo, ki ga v zvezi s samozaložbami lahko izrečemo. Zakaj tak pesimizem, se bo pokazalo takoj, ko bomo skušali samozaložbo opredeliti časovno. Napisati zgodovino samozaložbe bi bil svojevrsten ekskluzivizem; gre le za to, da ponovno preberemo zgodovino književnosti. Zgodovina samozaložbe je že napisana, le da tega nismo opazili.

Ker je iz razumljivih razlogov zelo težko presoditi, ali je npr. oče Mojzes svoj pentatev napisal na lasten pergament ali pa mu je tega preskrbela rodovna skupnost, je potrebno vprašanje, od kdaj samozaložba, obrniti, namreč, od kdaj založnik.

Založnik kot trgovski zastopnik avtorja pred javnostjo je institucija novejšega datuma. V novoveškem smislu ga lahko umešimo v sredino 18. stoletja. Ali še bolj natančno: l. 1755 je prvič zazvonil navček mecenstvu. To leto pomeni emancipacijo avtorja kot književnika: Samuel Johnson se namreč osvobodi spon mecenstva, tako da knjige, od katerih živi, ne samo, da jih piše, ampak jih tudi izdaja sam. V tem času pa se konstituira tudi založnik, ki se rekrutira bodisi iz vrst tiskarjev ali knjigarnarjev. Dogodek sovpadja z nastajajočo vlogo knjige kot potrošniškega blaga. Obenem s tem je postajala tudi vloga književnika drugačna: za svoje ustvarjanje je vse manj potreboval finančno podporo mecena, saj se je bomo, a vendarle, lahko opiral na lastno delo — na honorarje, ki mu jih je sicer po svoji presoji odmerjal založnik. Pred tem je delo založnika pogosto prevzemal avtor sam. (Escarpit, 1970: 75) Nekateri (npr. Munda, 1983: 10) sicer postavljajo založnika že v Staro Grčijo — tak založnik naj bi imel skupino sužnjev, ki so zanj prepisovali v *scriptorium* kodekse, šam pa jih je nato prodajal javnim in zasebnim knjižnicam — vendar povsem gotovo ne gre za založnika v današnjem smislu. V prepis so sprejemali književna dela glede na naročila, bodisi knjižnic ali avtorjev, ne glede na siceršnjo »posvečenost« tekstov. Tako je bil tak lastnik prepisovalnice veliko bolj podoben današnjemu tiskarju, avtor brez lastne prepisovalnice pa samozaložniku. Izročilo teh prepisovalnic se nadaljuje v srednjem veku. Ker so bili prepisovalci v glavnem menihi, prepisovalnice pa v lasti samostanov, se že pojavi selektivna kom-

ponenta, ki je tako značilna za pojem današnjega založnika.

Na drugem koncu sveta, na Japonski, se o modernem pojmu samozaložništva da govoriti veliko prej kot v Evropi. Gre za predhodnika današnjega časopisnega giganta Youmiuri (naklada današnjega dnevnega tiska te časopisno-založniške hiše je prek 50 milijonov izvodov!). V visokem srednjem veku pa je avtor časopis sam pisal, tiskal in prodajal. Tipičen samozaložnik! (Escarpit, 1970: 75)

Lep zgled (samo) založništva pa nam nudi tudi domača literarna zgodovina. Udejstvovanje naših književnikov kot založnikov bi lahko sledili in raziskovali od Trubarja naprej. Pretrsti bi bilo potrebno samo nekatera že znana bio- oz. bibliografska dejstva. Še posebej zgovoren primer je v tem pogledu Valvazor, ki je, kot je znano, prav zaradi svoje založniške dejavnosti ob izdajanju svoje Slave ubožal. Znano je tudi, da je Prešeren izdal svoj Krst pri Savici v samozaložbi. Itd. Vse do Šalamunovega Pokra, ki je prav tako samozaložba, in do današnjih dni, ko se prav zaradi številnih pesemskih samozaložb ponovno potrjuje maksima: Slovenci — narod pesnikov.

Zaradi njihove specifičnosti in v marsičem tudi poučnosti, pa je vredno pozornost usmeriti na bukovnike.

Bukovniki so bili pravzaprav še vedno ljudski pevci, ki pa so delovali v spremeni- njenih okoliščinah. Z javnostjo niso komunicirali več samo neposredno (čeprav so tudi to še počeli: še vedno so govorili npr. na pogrebnih svečanostih), temveč so že objavljali knjige, ki so jih navadno tudi sami tiskali, vezali in ilustrirali. In raznih sejmihi pa so jih razpečevali. Njihova dela so zvečne prevodi in priredbe. Gre za nabojne, mistične ali celo magične tekste (tak je npr. Kolomov žegen, ok. 1740). Ta dela sodijo v pietistično literaturo nemškega baroka, pojav sam pa se je razširil po vsej Srednji Evropi (taka dela imenujemo tudi sejmarska literatura; seveda brez slabšalnega prizvoka). Navedimo samo nekatera imena naših bukovnikov: Andrej Šuster-Drabosnjak, Mihael Andreas, Matija Naglič, Jurij Vodovnik idr. Avtorjev oz. prirejevalcev Kolomovega žegna, Duhovne brambe (ok. 1750) in Šembiljnih bukev pa ne poznamo; poleg teh treh najbolj znanih del je »praznoverne« narave še več podobnih (npr. Žegarjev Antikrist, l. 1767). Glede na to, da so taka dela tudi preganjali (vsa tri dela so zaplenili npr. Drabosnjaku, nje- ga pa celo zaprli — Reisp, 1966:11), smemo sklepati, da je bilo tovrstne literature še veliko več, kot je danes poznamo. To pa v marsičem spreminja naše vedenje o »bralni kulturi« Slovencev tedanjega časa; le čtivo so si seveda izbirali po svojem okusu. Za Drabosnjaka se domneva, da je imel lastno, primitivno tiskarno. Marijin pasion (l. 1811) pa je natisnila tiskarna, ki je bila glede na tipografijo črk preskrbljena z vsemi tiskarskimi potrebščinami. Tisk je vsekakor plačal Drabosnjak sam. (Reisp, prav tam)

Samo od sebe se vsiljuje vprašanje, kaj je bukovnike spodbujalo k temu podjetju, ki je bilo že vnaprej obsojeno na finančni propad. (Drabosnjakova kmetija je po ljudskem izročilu tudi zaradi tiskarskih stroškov vidno hiral.) Ker so številne bukovniške knjige morale ostati anonimne, tudi pričakovani ugled ni mogel biti razlog za tako številne objave. France Kotnik, ki

je prvi pisal o bukovnikih, pojav razlaga duhovnozgodovinsko. Misijski jezuitov so v dobi katoliške restavracije vrnili dobršen del prebivalstva spet v katoliško cerkev. Vendar pa so se gorjanci, ki so redko prihajali v cerkev in jim je manjkala pouk o katoliških verskih resnicah, v svoji **osamljenosti** nagibali k branju in sanjstvu in so po duhu ostajali protestantje. (Kotnik, 1946: 86; podčrtal MB)

Dandanes razumemo izraz založnik metonimično, saj so že zdavnaj minili časi, ko je tiskar ali knjigarnar opravljal vse vloge, ki so zdaj razdeljene na urednike, recenzente, tiskarje, razpečevalce itd. Seveda pa ne smemo pozabiti na najvažnejšo vlogo založnika: na kritje stroškov izdaje knjige. V SR Sloveniji naj bi se ta sredstva črpala iz skladov same založbe in iz subvencij Kulturne skupnosti. Prav te subvencije širše družbene skupnosti pa so v zadnjem času ostale tako pomembne, da knjiga brez teh sredstev sploh ne more iziti. Zato je založništvo danes pri nas v izredni stiski, kar je tudi stalna tema pogovorov v javnih obličjih. Knjige prihajajo na trg z večletno zamudo, saj je ogromno kvalitativnih del (kvaliteto presoja založba!) odloženih za nedolžen čas. Toda iz vse te krize še ni videti izhoda. (KL, 30. oktober, 1985) Kriznega položaja pa se zaveda tudi založništvo samo: »Kot dejavnost posebnega družbenega pomena bo založništvo v bodoče (na osnovi določil ustave in zakona o združenem delu) doživelo vrsto sprememb.« (Žnideršič, 1977: 6) Na kratko povzemimo te spremembe:

1. današnje pretežno tržne odnose bodo zamenjali dogovori med proizvajalci in porabniki. Knjiga bo rezultat teh dogovorov;

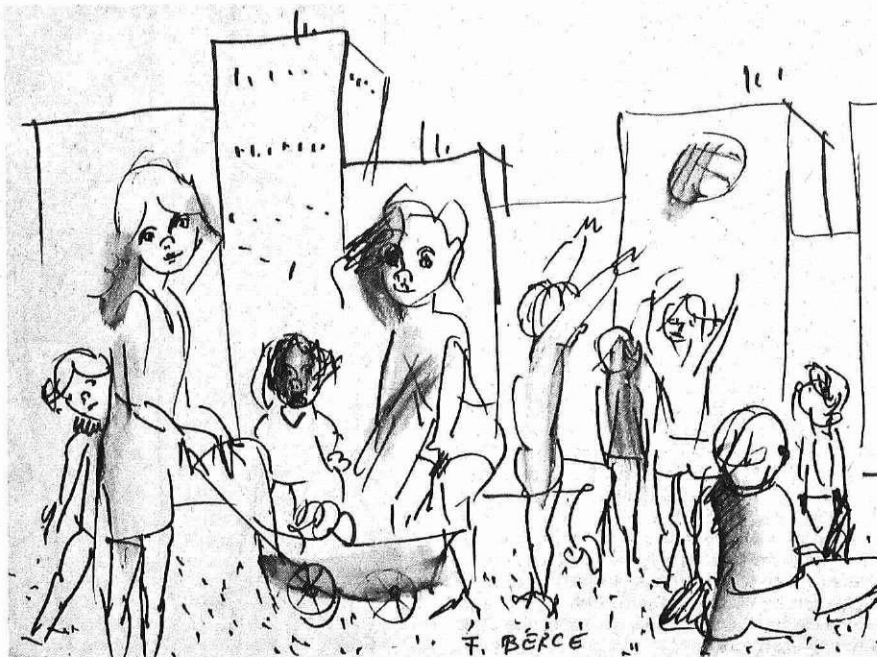
2. izhajale bodo tiste knjige, za katere bo družba kot celota zainteresirana;

3. knjiga bo po ceni, ki bo dostopna bralcem in kupcem;

4. knjiga bo tudi širše dostopna v knjižnicah;

5. založništvo bo zmerno poverjene mu funkcije tudi opravljal.

Vendar poti do teh sprememb tudi Žnideršič, kljub aktivistično-bombastičnemu izrazoslovju, ne vidi. Iz Žnideršičevih premis pa kar na dveh mestih bode v oči nestrinjanje z obstoječo založniško dejavnostjo. Založništvo se danes še vedno ogreva pretežno za tržne uspehe s knjigo, iz česar sledi, da svojega poslanstva ne jemlje zares in ni adekvaten zastopnik knjige pred javnostjo (prva in zadnja točka). 2. točka pa je docela nerealna (popolnoma dilematska), saj se je od Mohorjeve družbe v 19. stoletju, ko je lahko ena sama založba obvladovala celoten slovenski prostor z za današnji čas nepojmljivimi nakladami (50.000 rednih članov) in imela pri tem seveda tudi dobiček (subvencije za tiskanje potemtakem niso bile potrebne), v sami slovenski družbi toliko spremenilo, da želja po obvladovanju družbe prek ene same založbe ostaja zgolj nostalgичni spomin. Družbena diferenciacija se kaže tudi v večplastnih in raznovrstnih bralnih zahtevah. Pesniške zbirke npr. izhajajo v izredno majhnih nakladah (ok. 500 izvodov in manj), pri čemer se povečuje število avtorjev in tudi število izdaj, obenem pa po kazalcih javnega mnenja upada število bralcev, hkrati pa se povečuje njihova diferenciacija. Tak knjižni trg, ki ima še to last-

(Nadaljevanje z 11. strani)

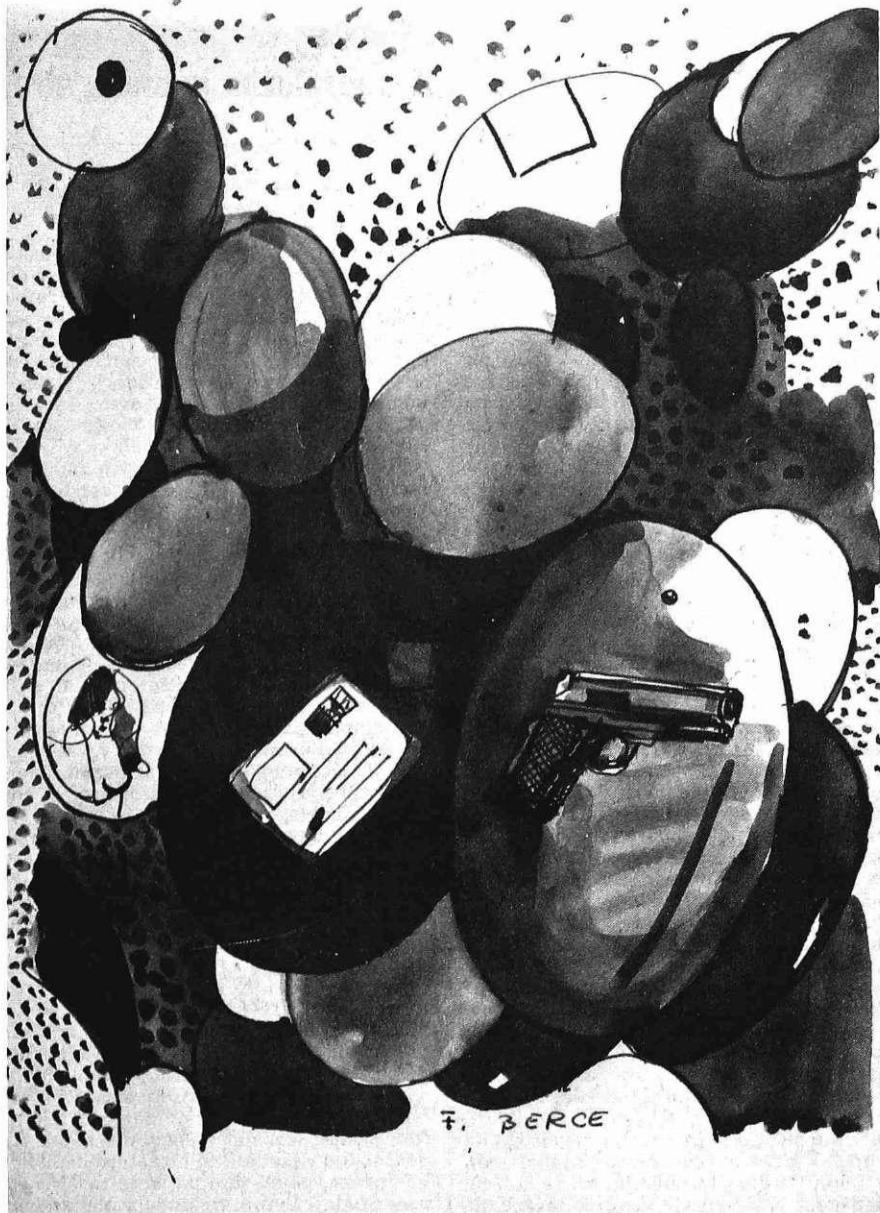
nost, da ni posebno velik, pa je izredno težko obvladljiv. (TV, Integrali, 7. junij: Okrogla miza o založništvu.) Zato samo iz povedanega sledi, da na »družbo kot celoto« še dolgo ne gre upati, morda nikoli več. Tudi 3. in 4. točka sta povezani oz. v odvisnosti od družbenih, tokrat gospodarskih gibanj.

Predvsem na založništvo razdiralno deluje prepočasna obratna stopnja kapitala in če k temu prištejemo še katastrofalno stopnjo inflacije, je tržni učinek kljub proklamirani knjigi kot kulturni dobrini porazen. Zato tudi konjunktorni obrati v založništvu niso možni vse dotlej, dokler bo družba v gospodarski recesiji. To pa bo, kakor kaže, še precej časa. Smešna je tudi točka 3. Presenetljiva pa je sintagma »bralci in kupci«, ki na prvi pogled spominja na administrativno frazo »delavci in občani« in je v tem pogledu pomensko prazna, opominja pa nas, da poleg bralcev knjigo kupujejo tudi »kupci«. Ti slednji torej knjig ne kupujejo zaradi branja, pač pa zgolj zato, da bi jim imeli. To pa je pomembna odkritost: srčnost v našo zavest priziva spoznanje, da knjiga ni samo »stroj za branje«, pač pa tudi statusni simbol in pri »kupcih« zgolj zadnje. Knjigo potemtakem lahko kupimo samo zato, da jo bomo hranili v knjižni omari, in taka knjiga bo služila le dekorativnemu namenu: knjiga postane predmet, izraz in potrditev bogastva, kulture in dobrega okusa. Knjiga in kruh sta postala predmeta istega kulta. Strinjali pa se bomo, da je glavna lastnost knjige vzpostavljanje neomejene trajne in vedno znova nove komunikacije med ljudmi. Ko knjiga ne izpolnjuje več te naloge, je brez ozira na zunanjo lepoto in vzvišeno vsebino samo mrtev kup papirja in stvar brez duše. Kakršen koli fetišizem in formalizem knjige sta torej nezdružljiva z njeno velikodušno naravo. Fetišizem pa je žal navzoč tako pri »proizvajalcih« kot »porabnikih«, kar predstavlja prvi hierarhizacijsko vrednostni vidik knjige.

Tako je iz Znidarsčičevih premis edina zares uresničljiva perspektiva za knjigo knjižnica oz. reforma te. Saj je sleherno kupovanje knjige, če pri tem ni mišljena njena večkratna uporaba, t.j. branje, pravzaprav absurdno. Escarpit navaja za položaj v Franciji l. 1964 (leta gospodarskega vzpona) sledeče razmerje: za eno minuto branja kupljene knjige mora fizični delavec prav toliko časa delati, medtem ko za ogled dvehurnega filma v kinu zadostuje šest minut dela. (Escarpit, 1970: 115) In prav na tej točki po MacLuhanu zahaja Gutenbergova galaksija, saj je sklep kaj lahko potegniti. Delavci, in kot je znano smo pri nas to razen občanov vsi, še ne bodo kmalu kupovali knjig, če pa to kljub vsemu že počnejo, gre za »kupce« ali svojevrstne zanesenjake. Tudi knjižnica lahko postane slaba rešitev za knjigo (Benigno Careres jo imenuje kar »pokopališče knjig«), saj se običajno nahaja zunaj popularnih krajev, zunaj krogov vsakodnevnega življenja, in vstopiti v tako biblioteko je še veliko težje kot vstopiti v knjigarno. Vprašanje pa je seveda, ali si zares želimo drugačnega statusa knjižnice, take, v katero bi trumoma vstopali »delavci in občani«, take, ki bi bile v bližini prometnih vozlišč itd. Prav gotovo pa bi se prilagela knjižnica v bližini stanovanjskih sosesk, ki bi poleg tega imela pridih domačnosti, zasebnosti in družabnosti obenem. Zadosti pa bi bilo že, če bi v njej za začetek res dobili to, kar bi iskali. Vsaj en izvod določene knjige bi moral biti vselej na voljo, za kar bi morala imeti vsaka knjižnica na razpolago prijetno čitalnico. To, da knjižnice niso popularne, pa nas gotovo ne moti: vzdusje ekskluzivizma se biblioteki poda.

Toda, tudi če odmislimo aktualne gospodarske silnice, je knjiga že pred vstopom v tržne odnose ponudbe in povpraševanja (zakaj na trgu je knjiga samo blago, in to luksuzno blago) podvržena ostri založniški selekciji. To pomeni, da je ponudba knjig na trgu večja ne le od povpraševanja na trgu, temveč tudi in predvsem od »povpraševanja« založnikov. Ali v našem primeru od razpoložljivih sredstev. Zato avtor ne stopa v stik z založnikom le zaradi finančnega faktorja (razbremenitve tiskarskih stroškov), temveč tudi zato, ker mu že sama založnikova privolitve v izdajo pomeni prvo in najpomembnejšo (včasih celo edino) potrditev kvalitete književnega dela. To pa je v primerjavi s preteklostjo odločilna novost in drugi razlog za vrednostno hierarhizacijo knjige. Zato avtor že v času nastajanja književnega dela skuša na vse kriptlje ujeti založnikovo željo in njegova pričakovanja. Založnik potemtakem ne le zavira estetski razvoj (npr. z večletnim zavlačevanjem izdaje književnega dela), ampak ga tudi usmerja (npr. v zadnjem času skušajo vsi vprek ujeti utrip postmodernizma in s tem požeti odobravajoče priknavanje založnika, čeprav nihče pravzaprav ne ve, kaj to postmodernizem sploh je). Vendar to že prestopa meje sociologije.

Nekoliko daljši in delno tudi nesistemičen pretes zgodovinskih dejstev je bil potreben, da smo na eni strani uzrli novost

T. BERCE

vanja (zakaj na trgu je knjiga samo blago, in to luksuzno blago) podvržena ostri založniški selekciji. To pomeni, da je ponudba knjig na trgu večja ne le od povpraševanja na trgu, temveč tudi in predvsem od »povpraševanja« založnikov. Ali v našem primeru od razpoložljivih sredstev. Zato avtor ne stopa v stik z založnikom le zaradi finančnega faktorja (razbremenitve tiskarskih stroškov), temveč tudi zato, ker mu že sama založnikova privolitve v izdajo pomeni prvo in najpomembnejšo (včasih celo edino) potrditev kvalitete književnega dela. To pa je v primerjavi s preteklostjo odločilna novost in drugi razlog za vrednostno hierarhizacijo knjige. Zato avtor že v času nastajanja književnega dela skuša na vse kriptlje ujeti založnikovo željo in njegova pričakovanja. Založnik potemtakem ne le zavira estetski razvoj (npr. z večletnim zavlačevanjem izdaje književnega dela), ampak ga tudi usmerja (npr. v zadnjem času skušajo vsi vprek ujeti utrip postmodernizma in s tem požeti odobravajoče priknavanje založnika, čeprav nihče pravzaprav ne ve, kaj to postmodernizem sploh je). Vendar to že prestopa meje sociologije.

Nekoliko daljši in delno tudi nesistemičen pretes zgodovinskih dejstev je bil potreben, da smo na eni strani uzrli novost

založbe glede na izročilo (o tem bo več govora kasneje) in na drugi strani v samozaložbi (o kateri pravzaprav še ničesar ne vemo) nadaljevanje tega izročila. Stična točka je odsotnost založnika in njegove presojevalne moči.

Ker je izdelava knjige povezana z velikimi finančnimi stroški, si avtor samozaložnik pomaga na dva načina:

a) naklada samozaložbe je veliko manjša, kot so naklade podobnih del pri založbi. Zato pogosto založba sploh ne pride na knjižni trg. Avtor izvode razdeli med prijatelje in znance, samozaložba pa je izgubljena za (literarno) zgodovino;

b) draga je pravzaprav knjiga, ki jo izdela tiskarna. Vendar so te izdaje samozaložb vsekakor v manjšini. Samozaložbe navadno niso tiski, pač pa razmnoženine. In če vemo, da glavnino založbine knjige predstavljajo distribucijski stroški, teh pa samozaložba ne pozna — bodisi da uporablja že obstoječo distribucijsko verigo ali pa distribucijo sploh zametuje, potem se stroški samozaložbe sploh zmanjšajo. Tudi rokopisno delo, ki ima lastnosti izdaje, je lahko knjiga. Take knjige (kodeksi) so obstajale že več tisočletij pred iznajdbo tiska. Toda tudi po iznajdbi niso tako redek pojav. Pri nas so rokopisne knjige nastajale v zao-

Marko Hudnik

Malej odlaša in raziskuje (odlomek)

Kakor od mraza otrpel vrabec sem pustil, da me je vzela med dlani, me odtajala in ogrela. Tisto (dogodek prvega dopoldneva) pa se ni več ponovilo, vem, da se tudi ne bo. To gretje in tajanje je drugačne narave.

Pozno ponoči sem se oglasil na telefonski klic, ko da sem tu doma, sem dvignil slušalko. Ne da bi sploh kaj pomislil. Diana se je, kot vedno ob tem času, že nekaj ur mudila v mežavi deželi. V cvetlično sobo odhaja okrog devete, kakšne pol ure za tem se sliši skozi steno tk stikala. To, da nekdo čuje v sosedni sobi, je očitno ne moti.

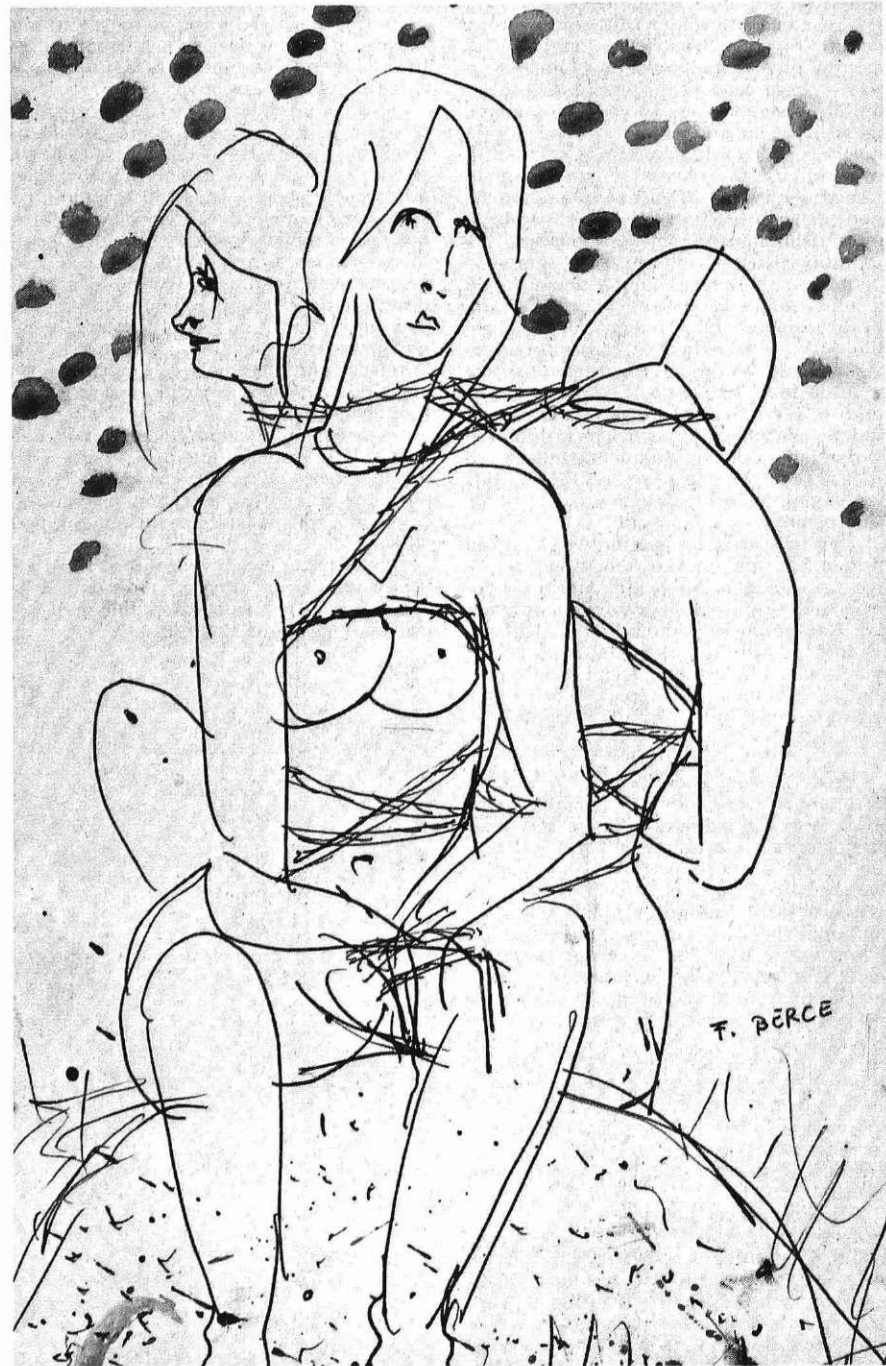
Moški na telefonu me je imel za Jelovška. Sploh mi ni prišlo na misel, kaj je moja dolžnost. Jasno, moral bi ugovarjati. Nisem se postavljaj v Jelovškovo vlogo. Govoril sem, kar mi je prišlo na misel. Tudi on je verjetno pozabil, kako zvezi Jelovškov glas, kolikor se spominjam, je bilo tu tudi nekaj podobnosti. Vseeno se mi je zdel na hipe malce negotov: je na drugi strani žice — se pravi na moji — pravi moški? Bil je precej alkoholiziran, to je bil najbrž razlog, da se je opogumil, zavrtel številko, ki jo je našel v imeniku. V tem mestu so ga nekoč — kajpak, zaradi pijanskih izpadov — odpustili iz državne službe, z družino se je potem preselil nekam bogu za hrbtom, v ženin rojstni kraj, si sezidal hišo. »Kje si že,« sem ga vprašal. — »Si pozabil, kaj,« se je uvidevno oglašil iz daljave. Povedal je ime kraja: »Tu sem zdaj, pomisli, kot nočni čuvaj, žena dela pri istem podjetju.«

Situacija je bila pravzaprav jasna: kot nočni čuvaj je imel priložnost in jo je izkoristil. »Kod hodita tako pozno,« je vprašal, »klical sem vaju že pred kakšno uro, pa vse zaman.« — »Bila sva ... nisva bila v tej sobi,« sem rekel. — »Imata renesanso?« — Uganil sem, kam meri, takoj sem pomislil, da bi mu lahko celo pritrdil. Bolj pametno pa je bilo reči, da sva brala vsak v svoji postelji. — »In zdaj si šel ven v kuhinjo popit kozarec vode? Ali pa kozarček viskija pred spanjem?« — Glasno sem se zasmel, potrudil sem se, da je bilo v glasu nekaj topline. — »Vidiš,« je rekel takoj zatem, »tokrat sem opazil pri tebi neko posebno sproščenost. Zato sem pomislil, da sta se zdaj na jesen spet enkrat razgrela.« Spet sem odgovoril z žametnim smehom. Nič se mi ni bilo treba pretvarjati.

Če premislim, je bila situacija bolj dvoumna, kot se sprva zdi. Sogovornika, če me spomin ne vara, ni klical po imenu, vseeno je bilo očitno, da me ima za Jelovška. No, skratka, za nekoga, ki živi v tem kraju, na tej številki, pri tej ženski. Ki tudi ni več prav mlad, saj se ga spominja še iz prejšnjih časov. Bi bil moral vseeno domnevati, da mu je situacija znana? Da je tu nekdo drug? Neumnost! ves pogovor je bil zmeden zaradi njegove prijetne alkoholiziranosti. Bil je prijazen, pristrčen. Na dolgo je pripovedoval, kako se ima. Na primer, kako napravlja drva. (Za to moraš biti močan v ramenih, je rekel.) Precej se giblje na svežem zraku. — »Ali si kaj shujšal? Si se zredil?« — (Zazdelo se mi je, da pričakuje tudi kako tako vprašanje.) Ne, ostal je približno na istem. Ta »približno« je kajpak cilj na prej nakazano okrepitev ramenskega mišičja. Drugače pa tam pojejo precej piščančjega mesa, kmetje v okolici imajo precej kurjih farm. Oni pa ne: oni imajo samo kuža, vedno ga spremlja, kadar gre v hosto.

nekdanjim zancem. Z vseh strani se bližam nečemu, česar ni (ni več). Ob večerih se previdno pogovarjam z Diano, včasih ji zastavim kakšno prav dvoumno vprašanje. Vprašanje, kot bi ji ga zastavil tisti, na čigar mestu sem se po naključju znašel. Potem ne poslušam njenih besed (če je živ človek pred mano, navadno sploh ne zmorem zbrani, da bi sledil vsebini povedanega), zato pa skušam ujeti zase kaj iz njene nasmeška, iz rahle zadrege, ki se ji zariše okrog ust. Včasih je tako, ko da sem se maskiral v rajnega Jelovška, na trenutke pozabljam, kdo sem. (Namreč Gašper Malej,) — moral sem to zapisati.) Ta »na trenutke« pa spet pomeni več, kot se skriva v besedah. Res na trenutke, vendar se le-ti kar naprej ponavljajo, si sledijo. Tudi če so vmes presledki, ko se sploh nič ne dogaja! Torej postajam Alfonz Jelovšek? Vsekakor sem nekdo drugi (in ne Jelovšek), kadar berem njegove papirje, njegove

(Nadaljevanje na 22. strani)

T. BERCE

23
Zamahnem z roko
in petelin glinast
sklicuje se na luno
in boga.
Na Mamersa,
ki bo prenočil v meni,
lomil me
na ženo in moža.

Dvojni žrebec
pride in se skriva,
ker je nag.
Dvojni

troštar-koštar,
ki me zbere
z zlatih
vag.

V zakladnico
njegovo
kakor v grob
bom d'jan.
Z najslajšimi imeni,
zlat, srebrn.
Ilnati pogan.

24
Plešem
in petelin glinast
s čredo vibasto
prebegne.
V zijalki
hlevov in grobov
me priporoča
v žegne.
V krtovom
kožuščku
oblezem slednjo
strnjenino.
Zimski
in jesenski dnevi
ravnaajo z mano
kot z odtrganino.
Zapokam s členki,
kdo pa si,
me praša,
kot da je doma ...
... kdo, le kdo
bo hodil
po stopnicah
in po klinih božjih
sempatja,
se bo odločalo
za ubožnimi opaži
vodoravnega sveta.

25
Zapokam s členki
in dvoglavec ljudski
zagriže vame
z dvojnimi zobmi.
Morski astrofit
pod srcem
se zgane trnat
in me spreleti.

Hudourni jezerni
krstnik,
še jezerni,
že posteljni
mi reče ino pravi:
Ko prehodil bom
ali pretekel svet
z nogami zlatimi,
skož dneve in noči,
ne bo se treba
več bati mi.
Če pojem tujo
mrtvo pesem,
sem mrtvemu

dolžan,
da pojem jo zastonj,
da pojem jo zaman.

26
Zamahnem z roko
in hudič škrlaten
svetlejši in starejši
od snega
kupuje Mamersa
in grad in mene
in se razočaran joče
do moža.

Hudourni žrebec
pride
izza Sarinih
kosti in zob.
Hudourni

troštar-koštar,
ki bo na kolu
za gledalce krute
črna glava
in pred strižci
siti drob.

Kdo se zasmejal
bo kratko,
suho?

V grobu?
Pod rjuho?
Da se dopolni
sporočilo
iz daljav,
še preden bo človeštvo
čisto gluho.

27
Plešem
in hudič škrlaten
kot prizor
iz rose in odlitkov
se ojažnji
in poraja
sto bolečin
in sto užitkov.
Moje kockasto
meso,
ki zaščiti
ga kosmina,
bo lišaj, smehljaj
iz saj;
na jasi krtovi
okamenina.

Zapokam s členki,
kdo pa si,
me praša,

kot da je doma ...
... jamski deček
s palube duhov,
ki se dotika
jezera in dna.
Tako je bedenje Leto,
zarečena Pepelnica.
V mesečini,
v vetru
in dežju
sem trhla
postna žlica.

28
Pankrt v svetu
se gnoji.
Je brezrok
in bo breznog.
Jaz sem on,
si ti;

smo vsi
in moramo
po svetu naokrog.
Zapokam s členki
in človeško tele
iz moje medle
groze veka.
Kako naj spremlja
kostna roža
me od človeka
do človeka!

Sončni jezerni
krstnik,
še jezerni,
že posteljni

mi reče ino pravi:
Me motri
oko

in prisluškuje

mi uho
in me prehodi bog,
ki že od nekdaj
hodi rad na tuje,
od zdavnaj
po človeku

hodi rad
stonog!

29
Zamahnem z roko
in škrlatno tele
skož brezov srh
in pajčolan
Mamersu obliže čelo
in kolena,
meni
srčno stran.

Sončni žrebec
pride
zvezdast

in z
odprtimi očmi.
Sončni

troštar-koštar,
ki nebeško vojsko
v tempelj pelje
in jo zaroti,
da v obeh

ušesih
mi zvoni.

Neljubezniv
ne bom dovolj
ga ljubil
ne dovolj slavil.
Za vse

kar dal mi bo,
in vzel,
ga bom samo
kropil.

30
Plešem
in škrlatno tele
gazi med kostmi
in skož plevel.
Detelja dežuje
nanj, sneži
iz oglja
vonj čebel.
Kar žena sem,
bo živo jutri
v judežni goloti,
v telestihu sveč.
Kar mož,
olesenel bršljan
imena v zibelki
grobov in ječ.

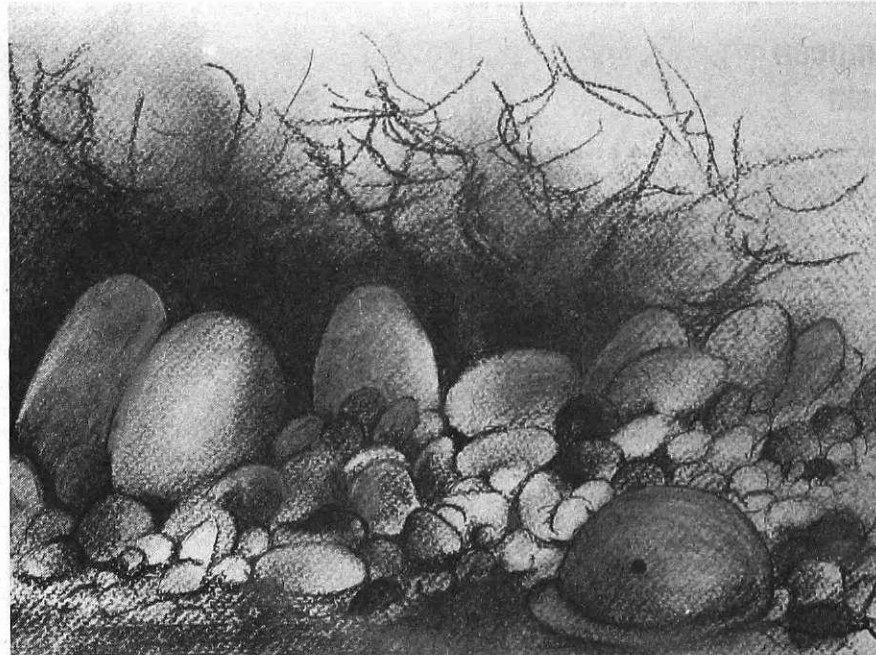
Zapokam s členki,
kdo pa si,

me praša,
kot da je doma ...
... ali slišiš,
kot da kliče hlapca
glas vesti in božji
glas:

črvojedina,
ki skožnjo gledam
lepo vreme in nevihto,
ki divja.

Vsi
me dajejo ubogim
in me bogatino odvzemo.
V biserniku,

ki v njem
bivam,
mi je zmeraj
bolj tesno.

strenih gospodarskih in političnih razme-
rah (npr. rokopisne bukoviške knjige, Va-
je in podobna glasila v času Bachovega ab-
solutizma in rokopisne pesemske zbirke iz
zadnje vojne), vendar danes potrebe po
njih ni, saj imamo na voljo pisalne stroje.
Funkcije skriptorija pa je več kot zadovo-
ljivo zamenjala preslikovalnica (kseroks),
ki jo imajo za vsakim vogalom. Tako lahko
pisec (to velja predvsem za pesemske zbir-
ke) izdela knjigo, ne da bi kdorkoli razen
njega samega za to tudi vedel.

Splošen napredek knjige, kakršnega v
nasprotju z MacLuhanom predvideva Es-
carpit (Revolucija knjige), vendar ne pove,
kako, je torej možen v smeri samozaložbe.
Z računalnikom in primernim tiskalnikom
je možno že danes izdelati knjigo, ki v vsa-
kem pogledu konkurira knjigi, izdelani v
tiskarni. (To velja predvsem za pesemske
zbirke, ki imajo občutno manjši obseg kot
prozna dela.) Zato pa bo, ne za »napredek
založništva«, temveč za napredek knjige,
potrebna reforma knjižnice in knjigarne.
Nekatere knjigarne se na ponovno revolu-
cijo knjige že pripravljajo: mislimo na ko-
misijsko prodajo knjig. V Ljubljani so za-
enkrat take knjigarne oba antikvariata in
knjigarna Mladinske knjige na Titovi 3.
Ker bodo te izdaje izhajale tudi v bodoče v
majhnih nakladah, vsaj tako predvideva-
mo, bo tudi knjižnica morala prilagoditi
svoje poslovanje in skušati ta dela pribli-
žati javnosti.

Prav gotovo pa bi bile največje spre-
membe zaželeno v literarnih revijah. Te
bodo morale veliko bolj kot doslej spre-
mljati samozaložbene izdaje, o njih obveščati
javnost in jih pred njo vrednotiti, pred-
vsem pa bodo morale pozabiti, ne na fetiši-
zem knjige — za to ne bi smelo biti več raz-
loga, temveč na fetišizmu založništva, ki
bi ga tako oklestili vloge presojanja, kaj
zasluži objavo in kaj ne. Založnika ne bi
kazalo ukiniti, saj bi mu lahko ostala funk-
cija koordinatorja pri tiskanju literarne
klasiike, za katero bo zdaj lahko »zaintere-
sirana celotna družba«. Razvoj bo morda,
kot se običajno rado zgodi, šel svojo pot, še
posebno zato, ker pri tej futurološki napo-
vedi ni rešeno finančno vprašanje, toda ta-
ka rešitev je mogoče za knjigo še najbolj
demokratska. Poleg tega sodobna družba
že po definiciji zahteva, da se tudi knjiže-

vni poklic organizira znotraj mestnega, ur-
banega življenja.

Res pa je, da je najslabša stran take
prognoze perspektiva socialne eksistence
književnikov. To pa nas ne sme zvesti: ce-
lo v dobi prosvetljenstva, ko je bil ugled
književnika optimalen, so bili pesniki
manj nagrajevani kot tiskarski pomočniki.
Ekonomski uspeh pisca pa je že to, da lah-
ko živi od peresa — in vsaj enega samoza-
ložnika, ki mu to pri nas uspeva že danes,
lahko pokažemo s prstom: to je Edo Tor-
kar. Če pa upoštevamo tudi investicije, kot
so življenje, misel, celotna življenjska de-
javnost, je prav vseeno, kolikšen je zaslu-
žek pri knjigi: pisec je vedno na izgubi.

Jan Nepomucen Kamiński

16. maja je minilo 210 let, odkar se je v Kutkorzu v vzhodni Galiciji rodil Jan Nepomucen Kamiński, ki se je v poljsko kulturno zgodovino zapisal kot gledališčnik (bil je režiser, igralec in upravnik poljskega gledališča v Lvovu, prevajalec Shakespeareovih in Schillerjevih del in prirejevalec poljskih razsvetljenskih dram), jezikoslovec (zlasti pomembne so njegove razprave o filozofski soneti jezika nasploh in materinščine posebej) in pesnik (pomembni so njegovi soneti, ki so nastali kot odziv in polemika z Mickiewiczovimi soneti, izročilo celo pravi, da je Kamiński stavil s prijatelji, da bo v dveh dneh in nočeh napisal sto sonetov in bo vsak boljši od Mickiewiczovih: stavo je izgubil, ker jih je napisal le nekaj nad šestdeset, o njihovi vrednosti pa je poljske literarna zgodovina kaj zadržana, prizna-

va mu sicer novatorstvo v tematiki, kritična pa je predvsem do jezika in misli).

Za Slovence je Kamiński pomemben predvsem zato, ker je bil v letih 1822–1827 Čopov učitelj poljščine. Moral pa je biti tudi Čopu enakovreden sogovornik o estetskih, literarnih in jezikovnih rečeh. O tem priča tudi edino pismo Kamiškega Čopu iz leta 1828. Drohči iz korespondence med Čopom in njegovimi nekdanjimi Lvovskimi študenti to domnevo ne le potrjujejo, temveč dokazujejo, da se je Čop živo zanimal za jezikovno filozofijo svojega učitelja.

Današnji izbor prinaša tiste sonete Kamiškega, ki so skozi sito kritične misli devetnajstega stoletja in teoretičnih pogledov našega časa našli svoje dokončno mesto v poljskem sonetopisju.

Tone Pretnar

Jan Nepomucen Kamiński

Štirinajst sonetov

I

Kdo poljski zven v ostenke mi razlije,
v grmenje strašno, ki ga para strela,
v ropot, kot gora bi v prepad zgrmela,
in v sladkih ustec sladke melodije

in v ljubkovanja dražne sladkarije,
v srhljivo strast, ki z ognjem je privrela
krvava vsa iz zmajevega žrela,
in v bistri potok čiste poezije?

Iz gosli rad bi zvabil harmonijo,
ki vredna bi Apolona bila,
vendar je greh izvivati Boga,

pred njim kot mnogim pevcem onemijo
mi gosli. Šibki prsti popustijo
in struna poč, preden zaigra.

II

Ti drzneš moji vesti si soditi?
Spustiti vedro v bistri njen vodnjak,
ki vanj do dna se kot skozi gorski zrak
spušča sam Bog po vere tenki niti?

Ti drzneš si njen sveti molk kaliti
in skruniti izvir najbolj krotak?
Mar božji že naselil si oblak,
da ti o raju treba ni dvomiti?

Naj pajek, ki nad robom zmot visi,
se kot nihalo, abotna igrača,
lovi zdaj s soncem, zdaj z zemljo obrača,

da sam ne ve, kdo je, ves svet krivi?!
Dopusti, naj bo Bog sodnik vesti,
sicer zdrobi njegova te gorjača!

III

Ah, moje misli, ladja v oceanu!
V valovih tone, sidro je zgubila,
vihar ji trga šibkih jader krila,
utonila vesla so v globel neznano.

Vrstijo se ukana za ukano
v nebesih upov in v vodah stepila:
ni bilke, ki bi me lahko rešila
pred kitom smrti, ki je name planil.

Imel sem prožna jadra — ideale,
urvi mogočne iz razuma svile,
pa so se kakor trhel les zdrobile!

Mar zame ni prihodnosti obale?
Mar čut-kompas, ki ladji smer ravna,
skovan ni iz resnice demanta?!

IV

Umiram v mislih, če kdo smrt omeni!
Ob misli nanjo solze mi privro!
Ko stopal sam za frno bom gospo,
ki odpahnila bo sapah prsteni,

da breztelesen zginem v senci njeni,
me vzame vase zemlja z rakvijo,
kot čoln v neznano se zgubi temo?
Se bo rešilne misli um oklenil?

Ne bo nobena iskra misli vžgala?
Noben plamenček vzplapolal svetlobe?
Bo sredi črne zemeljske trohno

up sleherni nemila smrt končala?
Nobene zvezde luč ne bo sijala?
In drevenim ob hladu te podobe!

V

Sprašuješ me, kaj delam? — Dušica,
prihrani si vprašanje to prekleto!
Up pijem, ki sem ga nalovil v reto:
soli je dosti, malo močnika.

Na okna, vrata trka revščina.
Kar nosim v srcu, naj mi bo odvzeto:
zlata vtíl nisem v pesem neizpeto,
saj poljska rima ne rodi zlata!

Živim z beraštvom dneve in noči
kot z zvesto ženo, ki le z mano spi;
da bi zaspal, o sreči govori,

gradove zna v oblake zidati,
da jih še ogenj ne upepeli
in v njih lahko si ves čas brez jedi.

Kozji

jezerni
krstnik,
še jezerni,
že posteljni
mi reče ino pravi:
Na mene
iz golide svete
še zdaj kot dež
škropi.

Pa ko nahranim
božjo roko
ali božjo stran,
prelomim žlico,
nož,
saj to trpeti

ne sme
iz dneva
v dan.

17

Zamahnem z roko
in škrlaten prednik
spet teše jambor
v pozno noč.
Mu družbo dela
valpet Mamers,
ki pousod in vselej
je navzoč.

Kozji žrebec
pride
kot gospod
in pomočnik.
Kozji

troštar-koštar,
ki je med ulitimi
podobami
izgubil čar
in mik.
To, kar zdaj
posoja

in nazaj dobi,
je nekaj kos povoja
s tipa božjega,
zastritega

in
nekaj mi
z odprtimi
oči.

18

Plešem
in škrlaten prednik
v zadimljen
mahagonij kraja
kot pohabljenec,
zahojen,
nepodpisan
z mano se zasaša.
Rjuha
na telesu potnem
je vedno bolj
štrina,
na neznani roki,
ki izteza se
v nebo
in je strmina.

Zapokam s členki,
kdo pa si,

me praša,
kor da je doma
s klavnimi,
z jedilnimi daritvami
vzameš junca
svojega očeta,
sesaj očee jagnje —
zahvančen, v puntarsrajci
do peta.

Ko daroval
boš lastno črno glavo,
izžrebano
in pa za stavo
tvoje zapleveljeno okostje
preizkušalo bo
vero in postavu.

19
Zapokam s členki
in človeška hči
umije dušo
v joku tužem.
Jaz pa sem pozabil
v svibu,
da jo pozdravim
in sezujem.

Ribji

jezerni
krstnik,
še jezerni,
že posteljni
mi reče
ino pravi:
Med poključskimi
ikonami
je pajčina

in polž žeblja
skoz prag.

In
odpuščam mu v temi
jagerske moči,
kajti črni jerob
črni sornik
obrača

sem pa tja.
Verne duše gledajo
ga z drugega
svetu.

20

Zamahnem z roko
in človeška hči
obuja speče
v živ preplah.
Gospodovalna
kakor grajski Mamers,
oblečena v rjo
in blejski mah.

Ribji žrebec
pride,
da bom luskinast
vrnjen vanj.
Ribji

troštar-koštar,
ki bo na tlaki
dokončan.
In z desetino
poravnat.
Nič drugega

in nihče drug
oči za drugi svet
nam ne odpre.
Ker našega
(oj jeznega!)
še ne prizna
za Bohinjbled.

21

Plešem
in škrlatna hči
iz skrinje Julijcev
raztresa
bogkove darovnice
in vmeščanje
za v vice
in nebesa.
Med kopita
se pogreznem,
med korake
svete kot davčina.
Srajca se me
s krempljci oprime:
razprostranjena
smolina.

Zapokam s členki,
kdo pa si,

me praša,
kot da je doma
in jaz prihajam
prvi skozi vrata hiše,
jaz prišel sem
prvi vsem naproti:
zavrov mutec,
ki cvetlični velb
rezlja.
Daj mi nožič ali noht,
da te zapišem
med zainjene vrstice.
Dam mu nožič ali noht
in sem zapisan
čez imena
božje žbice.

22

Zapokam s členki
in hudič človeški
naslavlja novo
črno knjigo.
Jesen, lorber,
hrast
Veriga
slavčevih namigov.

Dvojni

jezerni
krstnik
še jezerni,
že posteljni
mi reče
ino pravi:
Oče
kakor mrzlo sonce
sije
in potemni.
Nas skoz še večjega
očeta bije
in ubije.
Muti
kot deževje mrzlo
lije.
Na živali
in ljudi.
V nas vse moško
zgnije.

7. BERCE

Plešem
in škrlaten kozel
s kolena zvezde skoči
v sončni plet.
Kot sfinga
s čelom trka
v dom
in bajeslovni svet.
Ležem
v cvet zavisti
med besede
nagerlina.
Tisti iz spomina
ni še glinast.
Le voščena
prepoklina.

9
Zapokam s členki,
kdo pa si,
me praša,
kot da je doma
izdrem uhane
zlate
iz ušes,
iz misli in dejanj
in vzame jih
iz svojih rok:
vaga rjasta
skozi mušja okenca.
Izšlo je
čudno tele,

izšlo
je prelepo
in naš se čoln
odrija v smrt
brez vesel,
ki za sebe
so meso,
telo.
Za mene
pa drevo,
nebo.

10.
Ležem
v cvet zavisti.
Ležem
v nagerlin.
O, mar jaz
sem tisti
Dragi,
Za spomin!
Zapokam s členki
in puščic božji
nabrusi puščico,
napenja lok,
navzoč v flamingovcu,
prisoten v hipu
kakor unuk
in poln rog.

Goveji
jezerni
krstnik,
še jezerni,
že posteljni
mi reče ino pravi:
Mečem sence
le s kostmi,
sence, kot meč tanke.
In bo pod zglavjem
tvojim

posemko.
Še marsikdo preživel
bo
mutasto
mladost.

11
Zamahnem z roko
in puščic božji
molčeca črna
usta prestrel.
Da grajski Mamers
se prečudno
in preveč človeško
zasmehi.

Goveji žrebec
pride
kot drevo
in jed.

Goveji
troštar-koštar
telo in duh
posoja,
tri dni in pol
za mene vnet.
Posajen na osla
mu sledim
med zvezdami
in lunami.
naj bo smešno
in otroče:
čaka me
med znamenji
in
strunami.

12
Plešem
in škrlaten lovec
v lilijini preji
kot pobeljen tik
je kljuka
iz prezeblega trenutka
v kačja kito,
v mavrični razmik.
V mojem srcu
bistriškem
je davna
zapuščina.
Kar pogazi
noga belška,
po postavi
bo krtina.

Zapokam s členki,
kdo pa si,
me praša,
kot da je doma
sončni nedoseženček,
ogeg iz jantarja!
V rodni roženkranc
samotne rosne

gline
odtiskavajo možje
stopala in obup;
ko raztrgajo
kraljevska oblačila,
spuščajo se tanke lestve
od ondod
skozi rečne

izbokline.

13
V mojem srcu
gnezdi kača
z repom v spolu;
v glavi
z glavo
ki domača
angelu je
in postavi.
Zapokam s členki
in človeški škorpion
namoči želo
v moj privid.
Skoz resovke
in sleč
odidem pet
in pit.

Mišji
jezerni
krstnik,
še jezerni,
že posteljni
mi reče ino pravi:
Kaj se mojih

nohtov,
mojih zob drži?
Nekdo mi je natrosil
pod rjuho
jezevih bodic.
In se z
ogelnim
dotikal
mojih mrtvih
lic.

14
Zdaj Bistrica,
zdaj Bela.
Bistrica presinja,
Bela jasna.
S prozorno tkanimi
vodiči

preko reke
pota
so brezčasna.
Zamahnem z roko
in škrlaten škorpion
obžre mi strajo
in spomin.
Grajski Mamers
bo naletel
na kažipote
zarastlin.
Mišji žrebec
pride
okoli vseh
dreves na vrtu.
Mišji

troštar-koštar,
ki bil oltar je,
nož
in žrtvu.
Ker kerub ga več
ne spremlja
skozi dan in
noč,
soha je
Ašerina.
Vnebovpijoč.

15
Plešem
in škrlaten škorpion
v gospodovo
obrezovanje sili.
Vzet iz Bistrice
in vzet iz Bele,
s strupom štrihán
naj se me usmili.
Brezasti golobi,
vrabčki
moji so zaspančki.
Pridobnina v spanju,
v budnosti
hlapljiva
studenčnina.

Zapokam s členki,
kdo pa si,

me praša,
kot da je doma
kakor kamen tumim,
kakor kamen urim:
skvašeno telo
brez mehkih delov
in solza.
Sem bukovnik,
neskvašen
kakor znamenje
in kakor čudež
dan in vzet.
Razseljenec preraščen,
v bojnem kriku
Bled Bohinju
razodet.

16
Gnezdi
brezasti golob
v mojem
svetlem čelu.
Gnije
mišji Job
v mojem
žabjem žrelu.
Zapokam s členki,
in človeški prednik
ljubeznim rodnim
bo postal.
Pepelke, javor,
kostanj bo oblekel.
Našopirjen
kakor pav.

VI
Izpil sem z dušo dušo tintnika:
pero več črk, oko solz ne rosi,
zbledele je vrt, se pesem ne glasi,
v molk tone hiša gospodarjeva.

Popelje na grobišče me steza,
napuha tudi grob ne ukroti,
šopiri pav se, krt zre od strani,
grobar pa koplje jamo za oba.

Oba ogloje črvo lakota
in ob obeh se črvo rod redi,
pomeče v isto vrečo smrti kosti.

Čprav napuha piš čez grob buči,
neumnosti ljudi ne izsesa!
Nas pameti še smrti ne nauči?

VII
Zakoplji v prst jo, z mano bo še zmeraj!
Če se duhova poročita z duhom,
vse morje širno, vse prostranstvo suho
za njiju, da sta eno, ni ovira.

Svetlobo tvoja moč lahko zastira,
up obudi in stre brezupje gluho,
odpihne ju kakor nadležno muho,
kot plamen sveče, ki v prepihu hira.

Tako mogočen si! Je take vrste
ponos tvoj, da celo magnet ukloni,
da tihi so pred njim bakreni zvoni?

Lahko ukažeš znanju, naj ne zna?
Kaj kratko večnost tak ponos ima!
Telo zakoplješ, vstane duh iz krste.

VIII
Resnico lepo prepozna oko,
resnico lepo tipajo dlani,
če pa občutkov v srcu ne zbudi,
nas ne navda z globoko mistijo,

zastonj si s slavo venčamo glavo.
Naj misel v ognju čustev izgori
in živo solzo kamen potoči,
oblak obriše kamnu to solzo!

Vse niti v mreži ista roka prede:
resnica, čustivo, vednost in lepota
so si v sorodu: hčere iste vede,

če pa katera v čutnost se zamota,
kot pajek mati z umom jo prepreda
in ji olajša v svet razuma pota.

IX
Rad me uči in nauke rad deli.
Sam rad bi bil učen, verjamem v znanje,
če pa za moj duh je preveč brezdanje,
koga tedaj naj volja obdoliži?

Z izobčenjem nenehno mi grozi,
resnice klobčič pa prezamotan je
še zanj, ko za razumsko razdejanje,
besed in pojmov zmedo me krivi!

Mojstra in vajenca poguba čaka,
oba zastonj zamisli snujeta,
v temi za lučjo znanja vsak koraka,

pravilo mu izjema uravna,
če znanost skoz pravir se ne pretaka
resnice, ki pri Bogu je doma.

X
Neskončen prazen prostor si postavi.
Zamisli si, da misel je puščica.
Tetivo spusti, naj leti kot ptica,
saj prazen prostor misli ne ustavi.

Iz njega misel se ne pne k višavi.
V telo spreminja ničnost govornica.
Kam da leti, želi spoznati ptica,
prej ko prelomi jo kot luč duh pravi.

In v čisto polje stolpa dva postavi:
sežgala ju bo misel, kakor strela,
ker hkrati bo v obe smeri letela

in bo v prihodnosti preteklost vnela:
dva tona bosta v en em zazvenela.
Rodi čas misel, misel čas ustavi.

XI
Komaj na gredi vrtnica vzcve
in komaj veter je njen duh raznesel
čez travnike in polja proti lesu,
s koprive prašne svoj pogled upre

mrčes v njo in novosti čudi se;
že uka žeja se zbudi v mrčesu,
da bi vonjavo v formulo prenese l
in lepotiji pravo dal ime.

Če reč dozdeva se očesu čedna,
v rokah zablistajo estetski noži
in ranijo lepoto do srca,

da se osuje cvet ubogi roži.
Kako mrčes naj ve, da vrtnica
imena vrtnica zares je vredna.

XII
Da kramar, praviš, sem, ki kič ustvarja,
ne moreš me prišleti med poete,
saj miniatyre delam, ne portrete
in v srčne strune le moj spev udarja.

Od mene hočeš Jupitra-vladarja,
da v nežna srca vbadaš bi štilete!
Ti ljubiš travnike, jaz ljubim cvete,
vihar je lep, molk lepši od viharja.

Kaj vrtnica lepo ne joče rose?
Ni drobna duhovitost božji dar?
Požele niso pesmi kritik kose,

ki jim glasov metuljih kril ni mar?
O, srečne so učenih piscev glose:
še božji ne zaneti jih požar!

XIII
Kot vrtnica privlačna se topi
v zelenem ognju travnatih kristalov,
v obupu solzna stiska se ob skalo,
rosi opojne vonje s solzami.

S spominčicami si sence krasi,
a dolgih las si prej ni počesala.
Njen žalni vzdih je sapica pobrala!
Ga nese sem? Ne, v drugo stran beži!

Postoj in vrni srečo mi nekdanjol
Pa ne uboga, že je vrh netja,
požene se za njo sovražna sla,

kot punčka s trakcem s tožbo se igra.
Odpre duh dver, obesi tožbo vanjo
in tožba kakor zvezda zamiglja.

XIV
Kaj so prisege? Ne verjamem vanje!
Kdor rad prisega, rad se izneveri;
ve, kam s prisego naj ukana meri,
kdor na skrivaj peklenski moči vdan je.

Besede jemlje poštenjak na znanje,
jim zvest je bolj kot tisti licemeri,
ki so prisege zmeraj jim po meri,
da kot na limanice gre prid nanje.

Če koga dim pekla ima v oblasti,
ne kaže, menim, mu preveč verjeti ...
Če satanu posreči se prikrasti

na stolp cerkven in prapor zavihetiti,
takoj vem, koga s tem bi rad počastil:
z Vulkanom stopa Venus v zakon sveti.

Prevedel Tone Pretnar

Benjamin Gracer

Sanje iz podob

Ubežnika

Na jeziku zemlje, med besnečimi valovi morja in prepadno ste, no gore bdi ujeta si-vozelena vojska. Streke topijo oblake svin-ca. Nebo ga vliva v mo rje prerokb. Hrzajo-či konji slutijo pekel... Prestrašen vojaček zgrabi za grivo... in obvisi na glavi vranca. Od toplega diha njegovih nozdrvi na trebuhu-zaspi... Konj teče, teče, čez polja teče... Dihui smrti ubeži(ta).

Pred in po

Na dvignjeni betonski ploščadi: otrok v vrsti... Pogled v cvetočo pomladno pokrajino. Veli-ka žareča krogla na odprtem nebu... Prva trojka! Stopi naprej... V sekundi podoživi pred in po: strelno biva-nje... (Njegova duša je rojena za preizkušanje.)

Neue slowenische Kunst

Begunjski talec oživi... Raste v orjaka. Hodi skozi zidove psihiatrične bolnišnice na morišče... Vsa orožja sveta grmijo vanj! Talec raste: čez deželo, čez svet... Krohot njegovega kovinskega glasu budi tišino novega tisočletja.

Dva

Sanjata se bregova... kadar ju reka skle-ne za pot. V valčkih ljubkujeta misli.

V meglice spreminjata dih. V globinah spočenjata življenje: svete reke navdih...

Preizkus

Izvir Save — dom v Tamarju sredi vrta cvetočega gloga... Neme sence odpisanih se sprehajajo po njem. Molk je tihi dogovor, zakon...? Stopi v temo hladnih prostorov: in obkroži-jo ga nevidne postave. Nekdo osvetljuje dele njihovih obrazov in rok, ki mu dolo-vedo, da sede z njimi za dolgo mizo. Čuti, kako nekaj nestrno pričakujejo... Nekje se odpro vrata. V sobo stopi žena v belem. Njen obraz ga spomni na glogov cvet. Na odprtih dlaneh svečano prinaša v tančico povito: belo voščeno ploščico. Molk se pogloblja, tišina raste... Ko jo položi predenj na mizo, ne ve, odkod ve, kaj mu je storiti. Spomni se, da gre za preizkus, ki ga vsak prišlek mora opraviti. S strahom odmota ploščico, jo razpolovi in oba dela zgnete v kroglici. Iz njih mu roki izoblikujeta ljubko človeško figurico... Kipec se nepričakovano zgane. Vzravna se. Preizkusi roke in noge. Obrne glavo-in spregovori... Skladnost njegovih gibov in glasnih, nerazumljivih besed je tako popol-na, živa in resnična, da se v njem oglasi močna želja: stisniti k sebi — zdaj že ve: ži-vega otročka... Zbudi ga resničnost — močnejša in res-ničnejša od sanj.

Kadar duh veje

Tisto jutro je bila kot odprta tulpika... (Vsaka žena je v svojih svetlih trenutkih

prisposoda nekega cveta) Skoznjo je tako prodirala sončna svetloba, da se je ustrašil misli: zdaj zdaj bo razpadla na svoje krh-ke, povosčene dele... V njenem smehu so cingljali pomladni zvončki — in dišala je po sveži, komaj ro-jeni travi.

— Glej, danes je v tebi duh, ki veje, ko-der se mu ljubi, jo je prešerno nagovoril. — Čez in skozi vse: gradove, ječe, zido-ve, jezove, plotove, meje, zakone... (Duh iz Kristusovega oznanila.)

— Misliš, je zamišljeno obstala — in si z roko popravila lase. (Slišal je svoje bese-de: kako so se je dotikale s pomeni.)

Potem je naenkrat nastal kratek stik: med njo in resničnostjo. Eden tistih dokaj pogostih, ki jih je sama povzročala in jih je znala tudi sama odpraviti. Zavoljo njih so ji bili zoprni nepoklicani razlagalci in popravljalci človeških duš.

— Ah, ne norčuj se! je rekla s prose-čim, utišanim glasom.

— Kaj ti pomaga duh in Kristus in... Če ti samo dedec skoči čez plot! Če se človek zastrupi s človekom! Če okoli tebe vse kopni, kar je bilo iskreno človeškega! Če si toliko časa jetnik drugih, da po-staneš ječa sebi!

Če... V očeh se ji je bliskala jeza. Njena otro-ska usta so se potegnili v star, porogljiv nasmeh... In preden ji je kaj odgovoril, jo je že vzel ovinek sosednje ulice.

Hotel je zavpiti za njo: Tako je v vsaki mešeni posesti...!

Ampak besede so se mu podušile v gr-lu. Zbegano se je začel ozirati okoli se-be... In v nekem trenutku se mu je zazde-lo, da vidi na tleh pred seboj: rdeče tulpiki-ne cvetne liste... Sledili so si kot stopinje človeških korakov.

Valentin Cundrič

tutujka

za
Bistricobelo

1
Zapokam s členki
in človeški dež
se nagne k meni
poteptan.
Kijeve obrobijo
zaščitni ris,
ko se prikaže
vintgarjan.

Pasji, jezerni
krstnik,
še jezerni,
že posteljni
mi reče
ino pravi:
Kdo ta je,
na sekiri tvoji,
z odmevom
z gnevom
da ilnati vpoklici
stresajo
in trgajo na dvoje,
troje
jezerno družino
v drajnah!

2
Zamahnem z roko
in škrlaten dež
s povodnijo
mi trhla usta moči.
Grajski Mamers
liže moj obraz.
Doba suženjstva
napoči.

Pasji žrebec
pride
izpod Levudine
peté,
Pasji
troštar-koštar,
ki vse ve.
Jaz pa

hodim spat.
V smrtno uro,
ki poskuša,
pa ne vem zakaj
in kaj.

Klecnem
med poletje in pomlad.
Onstran mene
zaboli me
ko tostran mene
vztraja
cvetovi
Maj.

Plešem
in škrlaten dež
v votlino bajevno
in velbano prši.
iz privolitev
v prepletenost
s hlevi
in zagrobnimi.
Me spodkoplje
svet.

Sem lojna
preperina.
Beli voli
me podpro.
Beli voli
kot gladina.

Zapokam s členki,
kdo pa si,
me praša,
kot da je doma...
...s človeško šibo
in s človeškimi udarci
mi pred očmi
poklja:
nakitna žnora
rešnjega dežja.

Kaj drevo
bi zunaj Leta?
Kaj na popotnem
srajca bi zapeta?

4
Ko spodkopljem
svet,
s svojo ga dlanjo
podprem.
Ne morem
biti objet
z nikomer,
ker že grem.
Zapokam s členki
in človeški križ
je mere
angelske prevzel.
V rod drevoljubov
stopil
kakor petje,
kot odmev.

Lisičji jezerni
krstnik,
še jezerni,
že posteljni
mi reče
ino pravi:
Kdo ta je,
ki pod mojim
sladkim
bangerjem stoji,
da veriga,
vržena v vodnjak,
bo povabljen
v plastični znak?

5
Zamahnem z roko
in škrlaten križ,
z rokami narejen
iz nič,
bo grajski Mamers
lomil in raznašal,
da bo svetel
dol in grič.

Lisičji žrebec
skozi

Kelimat
pršel bo
strah in dah.
Lisičji

troštar-koštar
pri nogah.

O,
padem naj
na plodna tla!
V domači god.
V rod
jezerni
in posteljni.

Kot smrtni
lomljen do krvi
napošev prizmatično,
namizen,
kadar prerokuje
in prekuje
dogodek
za ljudi.

6
Plešem
in škrlaten križ,
kot dvižni most
da sem spuščen,
prezimi
z bogkovimi rožami,
ki z njimi
je blagoslovljen.
Roka,
ki po mojem čelu piše,
bo bogkova
prhlina.
Križ, poslednji
mojih svojcev,
cvetoča
srčevina.

Zapokam s členki,
kdo pa si,
me praša,

kot da je doma...
...kosi tabel
pod goro
zadirajo se v dušo,
se zadro
v meso
kot listovnik razuma,
kot jagnjedič srca.

7
Zapokam s členki
in človeški kozel
v sanjah
in na vratih meketa.
V jelenovko zagazi,
a akalifo,
ko prividom in pristuhom
me razda.

Volčji jezerni
krstnik,
še jezerni,
že posteljni
mi reče ino pravi:
Kaj kolena moja
in komolce moje
mrzlo spreleti?
Strah vlačí
vseposod verig
za mano.
Obešenčev,
dvakrat, trikrat
zavozlano.
Zamahnem z roko
in škrlaten kozel
razdene slednji hlev
in grob.
Grajski Mamers
skrit za skalo
me odkupuje
skop.

8
Volčji žrebec
pride
po podobi svoji
razodet, razkrit.
Volčji

troštar-koštar
z odenkom volka
pravega in krušnega
oblit...
...tutujka,
oj tutujka,
kaj mi boš
pripela;
tvoj rojstni kraj
je Črna Bela.